T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

BALKANLARDA BİR AKINCI BEYİ VE AİLESİ: TURAHAN BEY VE OĞULLARI

Yüksek Lisans Tezi

Şevval SEYFİ

Ankara 2022

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

BALKANLARDA BİR AKINCI BEYİ VE AİLESİ: TURAHAN BEY VE OĞULLARI

Yüksek Lisans Tezi

Şevval SEYFİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hatice Oruç

Ankara 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

BALKANLARDA BİR AKINCI BEYİ VE AİLESİ: TURAHAN BEY VE OĞULLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hatice ORUÇ

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
Prof. Dr. Hatice ORUÇ	
Prof. Dr. Emine Erdoğan ÖZÜNLÜ	
Prof. Dr. İlhan ERDEM	

Tez Sınavı Tarihi : 19.01.2022

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Hatice ORUÇ danışmanlığında hazırladığım "Balkanlarda Bir Akıncı Beyi ve Ailesi: Turahan Bey ve Oğulları (Ankara 2022) " adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

19/01/2022

Şevval SEYFİ

ÖNSÖZ

"Balkanlarda Bir Akıncı Ailesi: Turahan Bey ve Oğulları" adlı tezimizde ağırlıklı olarak Turahan Bey ile oğlu Ömer Bey'in siyasi faaliyetlerini ele aldık. Balkanlarda oldukça etkili bir konumda olan bu ailenin Ömer Bey'den sonra neslinin devamı ve izlenebilir siyasi faaliyetleri hakkında kroniklerden yola çıkarak genel bilgi verdik. Böylece bu ailenin Ömer Bey'den sonra da akıncı geleneğini devam ettirdiğini göstermeyi amaçladık. Tezimizin esasında Osmanlı ve Bizans kroniklerin yanında, ilgili yerlerde İngilizce, İtalyanca, Fransızca, Macarca, Rumence telif eserlerden de faydandık.

Çalışmamızın giriş kısmında, Turahan Bey'in Osmanlı akıncı beyi olması sebebiyle öncelikle akıncı kavramı, akıncı geleneğinin Osmanlı öncesi Türk Devletleri'ndeki varlığı konularına yer verdik. Birinci Bölüm'de Osmanlı Devleti'nde akıncı teşkilatı ve akıncı beyleri konusunu; İkinci Bölüm'de Turahan Bey'in ve Ömer Bey'in askerî faaliyetlerini ayrıntılı bir şekilde kronolojik ve olay örgüsü ile birlikte ele alarak son kısımda ailenin soyu ve faaliyetleri hakkında genel bir açıklama yapıp Turhanoğulları akıncı ailesini bütüncül bir şekilde incelemeye çalıştık.

Yüksek lisans süresince her zaman yanımda olan, bilgileri ile beni aydınlatan, tez konumu belirlememde ve yazım sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Hatice ORUÇ'a teşekkürü borç bilirim. Tezimde faydalandığım İtalyanca, Fransızca kaynakların temininde ve çevirisinde yardımlarından dolayı Sait Emre ÇİFTÇİ'ye ve yüksek lisans hayatım boyunca bana maddi manevi her anlamda destek olan aileme teşekkür ederim.

Ankara, Ocak 2022 Şevval Seyfi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ONAY	**III**
BİLDİRİM	**IV**
ÖNSÖZ	**V**
İÇİNDEKİLER	**VI**
HARİTALAR VE FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	**IX**
KISALTMALAR LİSTESİ	**X**
GİRİŞ	**1**
KAYNAKLAR	**8**
1.Birinci El Kaynaklar	8
1.1 Osmanlı Kronikleri	9
1.2. Bizans Kronikleri	25
1.3. Latin Kronikleri	29
1.4. Seyahatnameler	30
2. Tetkik Eserler	31
BİRİNCİ BÖLÜM	**33**
OSMANLI'DA AKIN VE AKINCI AİLELERİ	
1.1.Osman Gazi Döneminde Akın	33
1.2.Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'ye Geçişini Sağlayan Faktörler	41
1.3 Rumeli'de Akıncılık Teşkilatı	48

1.4 Osmanlı Akıncı Beyleri 66

1.4.1 Mihaloğulları 66

1.4.2 Evrenosoğulları 74

1.4.3 Malkoçoğulları 81

İKİNCİ BÖLÜM **85**

TURAHAN BEY VE OĞULLARI

2.1. Turahan Bey Kimdir? 85

2.2. İsminin Anlamı Hakkında Görüşler 86

2.3. Turahan Bey'in Kökeni 87

2.4. Turahan Bey'in Babası 89

2.5. Turahan Bey'in Kişiliği 97

2.6. Turahan Bey'in Askerî ve Siyasi Faaliyetleri 98

2.6.1. Yıldırım Bayezid Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri 98

2.6.2. Çelebi Mehmed Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri 102

2.6.3. II. Murad Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri 105

2.6.4. Fatih Sultan Mehmed Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri 159

2.7 Fatih Sultan Mehmed Döneminde Turahanoğlu Ömer Bey'in Faaliyetleri 173

2.7.1. II. Bayezid Döneminde Turahanoğlu Ömer Bey'in Faaliyetleri 201

2.8. Ömer Bey'den Sonra Turahanoğulları Soyu Hakkında Genel Bir Değerlendirme 206

SONUÇ **215**

KAYNAKÇA **219**

ÖZET **255**

ABSTRACT **256**

EKLER **257**

Ek-1: Franz Babinger Tarafından Hazırlanmış Olan Turahanoğulları'na Ait Şecere **257**

Ek-2: İsmail Hakkı Uzunçarşılı Tarafından Verilen Turahan Bey Şeceresi **258**

Ek-3: Levent Kayapınar Tarafından Geliştirilen Turahanoğulları Şeceresi **259**

Ek-4: Çalışmalar Işığında Geliştirilen Turahanoğulları Şeceresi **260**

HARİTALAR VE FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Turahan Bey'in Akınları, Savunma Duvarı Hexamilion'un Kalıntıları **115**

Fotoğraf 2. İnşası Turahan Bey'e Atfedilen Yanya Gölü Yakınındaki Manastır **126**

Fotoğraf 3. Turahan Bey Manastırı'nın Ön Kapısı **127**

Harita 1. 3 Kasım 1443 Tarihli Savaşta Orduların Yerini Gösteren Harita **137**

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ü.D.T.C.F. : Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

ATASE.: Askerî Tarih ve Stratejik Etüt

Bkz.: Bakınız

BETAV.: Bitlis Eğitim ve Tanıtma Vakfı

c.: Cilt

çev. : Çeviren / Çevirenler

der.: Derleyenler

ed.: Editör / Edit.: Edited

Fr. : Fransızca

FEY.: Faisal Eğitim ve Yardımlaşma Vakfı

FSM.: Fatih Sultan Mehmed

GAMER: Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi

haz. : Hazırlayan / Hazırlayanlar

IRCİCA: İslâm, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi

MAD.: Maliyeden Müdevver Defteri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MÜTAD: Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi

No: Numara

neşr.: Neşreden

OTAM: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi

s. : Sayfa

sad. : Sadeleştiren

TAD.: Tarih Araştırmaları Dergisi

TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı

Trans. : Translated

TTK. : Türk Tarih Kurumu

TOEM.: Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası

Vd. : Ve diğerleri

VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü

Vol. : Volume

Vrk.: Varak

Yalın.: Yalınlaştıran

GİRİŞ

Akın ve akıncılık, Osman Bey'in adı ile tarih sahnesine çıkmakta ve uc beyliğinden devletleşme sürecine kadar beylik oluşumunun temel taşlarından birisini oluşturmaktadır.[1] Osmanlı Devleti için bu kadar önemli bir yapı hakkında yakın zamana kadar çok fazla araştırma yapılmadığı için literatürde bu konuda fazla bilgi yoktur. Osmanlı tarihinde Turahanoğulları, Malkoçoğulları, Evrenosoğulları, Mihaloğulları olarak ün salan ailelere isimlerini veren şahsiyetler ve onların çocukları akıncı beyi olduğu için öncelikle 'akın' kelimesinin anlamı, ilk ortaya çıkışı gibi konulara açıklık getirilmesi faydalı olacaktır.

Kelime olarak "ak" kökü ve "mak" mastarından oluşan akın, hafif süvari olarak bilinen bu birliklerin bir bölgeye akmaları, dökülmelerinden ortaya çıkmış, bu faaliyeti gerçekleştirenler akıncı olarak adlandırılmıştır.[2] Bu tanımlama bize, beyliğin sınırında ya da sınıra yakın yerlerde konumlanmış olan akıncıların sınırın diğer tarafında bulunan bölgelere hızlı ve atik hareket etmelerinden dolayı bu ismi aldıklarını göstermektedir.[3] Peki bu birlikler nasıl bir düzen ve sistem içindeydi? Bu konudaki çalışmalar, akıncıları belli bir nizam ve asayişe sahip düzenli birlikler[4] ve tek

[1] Abdülkadir Özcan, "Akıncı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. II, İstanbul, 1889, s.249; Abdülkadir Özcan, "Osmanlı Askeri Teşkilatı", *Osmanlı Devlet ve Medeniyet Tarihi*, c.I, IRCICA, İstanbul, 1994,s.343.

[2] Aurel Decei, "Akindji", *Encyclopaedia of Islam*, Vol. I, Netherlands, 1979, s.340; Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, s.45. ; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Kuruluşundan onbeşinci asrın ilk yarısına kadar Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı, Türk Tarihinin Ana hatları eserinin müsveddeleri*, Seri: II, No.22, Akşam Matbaası, İstanbul, 1934, s.86; Mustafa İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", *Balkanlar'da Kültürel Etkileşim ve Türk Mimarisi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri (17-19 Mayıs 2000 Şumnu-Bulgaristan)*, c.I, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.391.

[3] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Akıncı", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, c.I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, s.239; David Nicolle, *Osmanlı Orduları 1300-1768*, çev. Özgür Kolçak, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014, s.28. ; Özen Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, ed. Tufan Gündüz, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, s.166; Fahamettin Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", *Balkanlarda İslam Medeniyeti: Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri (Bükreş Romanya 1-5 Kasım 2006)*, IRCİCA, İstanbul, 2011, s.217; Ahmet Refik, *Türk Akıncıları*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, Milliyet Matbaası, İstanbul, 1933, s.3.

[4] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239. ; Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.86. ; Ernst Werner, *Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar (1300-1481) Osmanlı Feodalizminin Oluşum Süreci*, çev. Yılmaz Öner-Orhan Esen, Yordam Kitap, İstanbul, 2014, s.138; Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", s.166; Mehmet Zeki Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, c. VIII, S.47,1918, s.290.

amacı yağma, çapul olan düzensiz birlikler[5] olmak üzere iki farklı görüş sunarlar. Turahan Bey'in faaliyetlerini incelediğimizde ve Osmanlı Devleti bütününe yerleştirip baktığımızda, akıncıların sistemsiz bir grup hafif atlı süvari olamayacağını söyleyebiliriz. Akıncılar, belli bir düzen ve asayişe sahip birliklerdir. Öyle ki Osmanlı Devleti'nde bu yapının kurulmasının bir amacı ve görevi vardır. Bu sebeple belli gayesi olan grubu sadece çapul[6] ve talan yapan[7] düzensiz birlikler olarak ifade etmek doğru değildir. Bunlar ayrıca sınırın diğer ucunda yer alan bölgeyi keşfederlerdi.[8] Akıncılar, sınır ötesine yaptıkları akınlarla bölge coğrafyasını tanımaya, çözmeye çalışırlardı. Akın yapılan bölgelerden alınan esirler ile de bölgeyi idare eden hakim güç, yönetici hakkında fikir sahibi olunmaktaydı.[9] Her türlü halka korku aşılayan bu askerî faaliyetler sonucunda çok miktarda esir ve ganimet elde edilmekteydi.[10] İlk dönemlerde geçerli olup olmadığı bilinmemekle birlikte, ilerleyen dönemlerde süvari birliklerin akına giderken yanlarında elde edecekleri ganimeti taşımak için bir at daha götürmeleri, yapılan akınların boyutunu ve ganimetlerin miktarını canlandırmamızda yardımcı olmaktadır.[11]

Peki yukarıda bahsettiğimiz "akıncı" birliği sadece Osmanlı'ya ait olan bir askerî teşkilat mıydı? Diğer devletlerde de bu birlik bulunuyor muydu? sorularını sorduğumuzda akıncıların sadece Osmanlı Devleti'ne özgü bir birlik olmadığı cevabına ulaşırız. Daha erken dönemlere baktığımızda Emeviler'de, Abbasi'lerde, İlhanlılar'da, Anadolu Selçuklu Devleti'nde akıncı oluşumuna benzer

[5] Sami, *Kâmûs-ı Türki*, s.46.; Abdülkadir Özcan ve Ayşegül Kılıç'a göre bu durum batı kaynakları içinde geçerlidir. Türk kaynaklarının ise tam tersi şekilde düzenli belli bir asayiş altında hareket eden birlikler olarak gördüğünü söylemektedir. Bkz : Özcan, "Akıncı", s.250; Ayşegül Kılıç, "Akıncılık Teşkilatı ve Ünlü Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihine Katkıları", *Yeni Türkiye Rumeli ve Balkanlar Özel Sayısı-I*, yıl.21, S.66 Mart-Haziran, 2015, s.557.

[6] Çapul: Düşman topraklarını basan akıncıların ettikleri yağma; düşman toprağından alınan ganimet anlamlarına gelmektedir. Bkz: İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2016,s.277.

[7] Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, s.445-446; Hurşit Çetin Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, c.I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.218; Werner, *Osmanlılar*, s.138; Mariya Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*,The Instıtute Of Economics And Social Scıences Of Bilkent University, Unpublished Master's Thesis, Ankara, 2004, s.4; Kılıç, "Akıncılık Teşkilatı", s.553

[8] Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, s.35; Kılıç, "Akıncılık Teşkilatı", s.553.

[9] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.217.

[10] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri hakkında bir mukaddime ile Osmanlı Devletinin kuruluşundan İstanbul'un fethine kadar*, c.I, TTK Basımevi, Ankara, 1972, s.518.

[11] Özcan, "Akıncı", s.250.

fakat farklı ada sahip birlikler bulunmaktaydı.[12] Akıncı oluşumuna benzer birlikler, sadece bu devletler ile sınırlı değildir. Bulunduğu coğrafya açısından Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti ile komşu olan Bizans İmparatorluğu'nda akratailer bu özellikleri taşıyan uc birlikleridir.[13]

Osmanlı Beyliği'nin Anadolu Selçuklu Devleti ile aynı coğrafyada kurulduğu ve bu devletin son dönemlerinde etkileşimleri dikkate alınarak, ikisi arasında kısa bir karşılaştırma, iki askerî yapılarının birbirlerine benzerlikleri ya da farklılıklarını anlamak ve Osmanlı Devleti'ndeki işleyişi görmek açısından önemlidir. Anadolu Selçuklu Devleti kuzey ve güney olmak üzere iki ana uca sahiptir. Bu uclardan kuzey ucu doğu ve batı olmak üzere iki yan kola ayrılmıştır. Doğu ucu Samsun-Bafra, batıda ise Kastamonu ve Sinop uc bölgesi olarak belirlenmiş,[14] bu uclara Anadolu'ya gelen Türkmenler yerleştirilmiştir. Uclara yerleşen topluluklar ya devletin atadığı bir komutan tarafından yada kendilerinin seçtiği liderler ile organize oluyor, Bizans serhatlerine akınlarda bulunuyor,[15] karşı akınların önünü keserek sınır güvenliğini sağlıyorlardı.[16] Yapılan akınlar, devlet ve kendi menfaatlerinin doğrultusunda ilerliyordu. Akınlardan elde edilen kalelerin kılıç hakkı olarak beylere bırakılması, onların elde edilen bölgelerde hakim unsur olarak güçlenmesini sağlıyordu.[17] Ayrıca akınlar sonucunda elde edilen ganimetler komutanların gelirlerinden birisini teşkil etmekteydi.[18] Uclarda bulunan ve akın yapan Selçuklu komutanları yaptıkları akınlar ve elde edilen bu ganimetler için Halil İnalcık'a göre, devlete herhangi bir vergi ödememişler sadece bağlılıklarını sembolize edecek bir şey göndermişlerdir.[19] Bazı kaynaklar ise, uc beylerinin devlete vergi ödediklerini

[12] Bu konuda tarihçilerin görüşü için bkz: Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", s.218-219; Hurşit Çetin Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.35. Mehmet Fuad Köprülü'de İlhanlılar dışında bu birliklerden söz eder. Bkz.: Mehmet Fuad Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Alfa Tarih, İstanbul, 2015, s.123-124.

[13] "Akritai",*The Oxford Dictionary of Byzantium*, ed. ın chıef Alexander P. Kazhdan, vol I, Oxford University Press, New York, 1991, s.47.;Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.553.

[14] Halil İnalcık, "Osmanlı Devletinde Uc(Serhad)lar", *Doğu-Batı Makaleler II*, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2008, s.45.

[15] Feridun Emecen, "Uç Beyi" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLII, İstanbul, 2012, s.38.

[16] Arslan*, Erken Osmanlı Döneminde Akıncılar ve Akıncı Beyleri*, s.219.

[17] Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi (1243-1453)*, c.I, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1979, s.427; Aydın Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri-Kuruluş Devri-,* Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul,2019, s.80.

[18] Emecen, "Uç Beyi", s.38-39.

[19] Halil İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, c.I, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015, s.18.

belirtmektedir.[20] Belirli bir zaman içinde gönderilmesi gereken bu bağlılık sembolü veyahut vergi, devlet tarafından göz dağları sonucu toplanıyordu. Ayrıca uc bölgelerinde yaşayan bu kişiler, ismen Selçuklu Devleti'ne bağlı olmakla birlikte, uygun zamanı elde edince tek başına hareket ediyorlardı.[21] Tüm bunlara ek olarak uc beylerinin Selçuklu Devleti'nde etkin bir konumda olduğu görülmektedir. Sipehsalar yani komutan olarak adlandırılan bu beyler başa geçecek olan sultanın belirlenmesinde de etkin bir rol oynamışlardır.[22] Tüm bunlar Anadolu Selçuklu Devleti ve uc beyi arasında serbest bir bağ olduğunu göstermekle birlikte, uc beylerinin etkin bir rol oynadığını da ortaya koymaktadır.

Osmanlı'da ise akıncılık, uc beyliğinin bir devamı olarak karşımıza çıkmış, fakat aynı ilerlememiş Anadolu Selçuklu Devleti'ne kıyasla merkezi denetim odaklı bir yapı oluşturulmuştur. Bu durum akıncıların emir üzerine belirli yerlere akınlarda bulunmalarından,[23] akınlar sonucu kazandıkları bölge ya da kalelere kılıç hakkı olarak sahip olamamalarından, kale erenlerinin sultan tarafından görevlendirilerek kaleyi teslim almalarından anlaşılmaktadır. Ancak bu, akıncıların karşılıksız bir şekilde bölge fethinde öncü rol oynadıkları, tek bir bölgede yerleşim kurdukları anlamına gelmemektedir. Osmanlı Devleti, kurmuş olduğu sistemle sınırlarına dahil ettiği bir çok köyü görevlendirdiği akıncı beylerine dirlik olarak vermiştir.[24]

Osman Bey'den başlayarak I. Murad döneminin son evresine kadar yönetim merkezi ile serhadin birbiri ile yakın olmaları, akıncı beylerinin devletleşme girişimlerinin önüne konulan bir set olmuştur. Devleti yöneten kişiler bu yöntem ile idareyi ellerinde tutarak olası bir hareketi engellemişlerdir.[25] Osmanlı Devleti'nin akıncılara olan yaklaşımı hakkında genel bir yorum yapacak

[20] Emecen, "Uç Beyi", s. 38. Mustafa Akdağ ve Aydın Taneri'de yılda bir kez devlete mukarrerat yani kararlaştırılan bir şey verdiklerini söylemektedir. Bkz: Akdağ, *İktisadi ve İçtimai Tarih*, c.I s. 427; Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.80.; Mehmet Fuad Köprülü'de nakdi ve ayni vergi ödediklerini belirtir. bkz.: Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, s. 125.
[21] Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, s.127.
[22] Halil İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", *Belleten*, c. LXXI, S.261, 2007, s.479.
[23] Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.554-555.
[24] Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.80-81.
[25] Akdağ, *İktisadi ve İçtimai Tarih*, s.427-428; Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.80-81.

olursak, Osmanlı sultanları esas otoritenin unutulmamasını, ele geçirilen toprakların esas sahibinin kendisi olduğunu hatırlatırken akıncılara verilen görevlerden elde edilen başarıların hakkını vermeyi de ihmal etmediklerini söyleyebiliriz.

Osman Bey döneminde savaşan birlikler genel anlamda alp olarak adlandırılmıştır.[26] İbn Kemal'de Malkoçoğlu Bali Bey hakkında geçen alp eren ifadesi[27] Osmanlı'nın ilk dönemlerinden itibaren alp, alperen grubunun benzer özellikler ile akıncı çatısında birleştiğini düşündürmektedir.

Biz çalışmamızın ilk bölümünde özelde Turahanoğullarının, genelde akıncı ailelerinin nasıl oluştuğu, bu sistemin Osmanlı'da ne zaman başladığı düşüncesinden yola çıktık. Bu düşünce bizi erken dönem Osmanlı'nın askerî faaliyetlerini incelemeye itti. Böylece Osmanlı'nın ilk dönemlerindeki akıncıların ilk ne zaman ve ne şekilde ortaya çıkmış olabileceğine dair bir hipotez ortaya koyarak bu birliğin Rumeli'ye geçişine kadar nasıl bir faliyette bulunmuş olabileceği ve Rumeli'deki teşkilatlanması konusunu ele aldık. Çalışmamızın esas konusu olan Turahan Bey'e geçmeden diğer akıncı ailelerinden kısaca bahsettik.

İkinci bölümde Turahan Bey ve onun yolundan giderek aynı şekilde nam salmış oğlu olan Ömer Bey'in askerî faaliyetlerini aydınlatmaya çalıştık. Dönemin kaynakları temelinde Turahan Bey ve Ömer Bey'in Osmanlı tarihinde ortaya çıkışları ve vefatlarına kadar yapmış oldukları askerî faaliyetler ile bunların Osmanlı İmparatorluğu'na etkilerini izledik. Bunu yaparken, Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey'in faaliyetleri hakkında kronolojik olarak tüm olaylara yer vermediğini tespit ettik. Bu durum tam bir kronoloji elde etmek adına, Turahanoğullarının akın coğrafyasının Bizans olması dolayısıyla Bizans kaynaklarını incelememizi gerektirdi. Bizans kaynakları, bu akıncı ailesi hakkında

[26] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, haz. Kemal Yavuz- M.A.Yekta Saraç, Koç Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2003, s.75; İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.32.
[27] İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân VIII. Defter (Transkripsiyon)*, haz. Ahmet Uğur, TTK Yayıları, Ankara, 1997, s.95;Ayşegül Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* S.26, Sonbahar 2020, s.747.

Osmanlı kroniklerinde eksik olan bilgileri tamamlamamıza ve boşlukları doldurmamıza yardımcı olmuş, Turahan Bey ve Ömer Bey'in karanlıkta kalmış olan askerî faaliyetlerine ışık tutmuştur. Bunun dışında Osmanlı ve Bizans kroniklerinin Turahan Bey'in ilk ortaya çıkış zamanı konusunda tutarlı olduklarına dair tespitimiz, nispeten erken olarak adlandırabileceğimiz dönemde Turahan Bey'in varlığını ortaya koymamız açısından oldukça önemlidir. Çalışmamızda, Osmanlı ve Bizans kroniklerini kendi içlerinde karşılaştırarak irdelemeye ve olay örgüsünün bütüncül bir şekilde incelenmesini sağlamaya çalıştık. Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey'in askerî faaliyetlerini, görev yaptıkları sultanların dönemlerine göre başlıklandırmak, akıncı beylerinin yaptığı askerî hareketleri gruplandırmak suretiyle akınların veya fetihlerin gerçekleşme süreçlerini ve nedenlerini araştırdık. Bu akıncı ailesi hakkında az sayıda çalışmanın varlığı, ailenin askerî faaliyetlerinin tamamen 'sandıktan çıkarılmadığını' bize göstermiştir. Bu sebeple biz tezin bu bölümünde, önemli Osmanlı akıncı ailelerinden Turahanoğulları'nın özellikle Turahan Bey ve Ömer Bey döneminde yapılan askeri faaliyetlerini kapsamlı bir şekilde anlatmayı amaçladık. Böylece, Osmanlı Devleti'nin Mora'da yapmış oldukları fetihlerde bu ailenin mihenk taşlarından birisi olduğunu göstermeyi hedefledik. Turahanoğulları'nın en parlak, kroniklerden izlenmesi mümkün olan iki beyinin ardından kaynaklar Turahanoğulları'ndan daha az bahsetmeye başlamışlar, bu durum ailenin izini takip etmemizi zorlaştırmıştır. Bölümün sonunda Turahanoğulları'nın soyu hakkında genel bir bilgi vererek ailenin tamamen belirsizlik içinde kalan bu bölümüne de nispeten ışık tutmaya çalıştık.

Osmanlı Devleti'nin önemli akıncı beylerinden olan Turahan Bey'in faaliyetleri kadar oğlu Ömer Bey'in faaliyetleri de Osmanlı ilerlemesinde son derece önemli olduğundan, bu konuda daha detaylı çalışılması hem bölge tarihi açısından hem genel Osmanlı tarihi açısından önem taşımaktadır. Biz yaptığımız bu çalışma ile bu alana bir katkı sağlamayı, belli zamana kadar nesli takip edilebilen Turahanoğulları ailesinden, ailenin kurucusu olan Turahan Bey ve oğulları Ömer ve Ahmed Beylerin faaliyetlerini detaylarıyla ortaya koymayı amaçladık. Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey hakkında

kaynakların Ahmed Bey'e nazaran daha detaylı olduklarını belirtmek gerekir. Bu sebeple ilk iki şahsiyete tezde daha fazla yer verilmiş, Ahmed Bey'den ise ancak yeri geldiğinde mevcut bilgilerin izin verdiği ölçüde bahsedilmiştir. Ömer Bey'den sonra Turahanoğulları ailesinin askerî faaliyetlerini kroniklerden takip etmek güç hale gelmiştir. Bu sebeple çalışmamızda Turahan Bey ve Ömer Bey'in askerî faaliyetlerine geniş çapta yer verilmiş, kroniklerden elde edilen bilgiler doğrultusunda Turahanoğulları ailesinin Ömer Bey'den sonraki neslinin faaliyetleri izlenmiştir.

KAYNAKLAR

“Balkanlar’da Bir Akıncı Ailesi: Turahan Bey ve Oğulları” adlı tezimizde Turahanoğulları’nın akın merkezi olan Tırhala Sancağına ait mufassal MAD 10 ve icmal MAD 66 arşiv kaynaklarından yararlanıldı. Sırasıyla 1445/1446 ve 1466/1467 tarihli olan bu defterler, Turahanoğulları’nın Teselya bölgesindeki sancakbeyliği görevlerini gösterdiği gibi, akıncı ailesinin nesli hakkında da bilgi sunmaktadır. Çalışmamızda bu defterlerin transkripsiyon halinden yararlandık. MAD 10 arşiv kaynağı, Melek Delilbaşı ve Muzaffer Arıkan’ın neşriyle *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala* adı ile TTK tarafından metnin tıpkı basımı ile birlikte iki cilt halinde Ankara’da 1998 yılında yayımlanmıştır. MAD 66 arşiv kaynağı ise Emine Erdoğan Özünlü danışmanlığında Eftychia Maria Stamouli tarafından *XV. yüzyıl Teselya Bölgesine Dair Bir Kaynak: H. 871/ M. 1466-67 Tarihli Tırhala Sancağı İcmal Defteri* adıyla Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı’nda 2019 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

1.Birinci El Kaynaklar

Tez konumuz ile ilgili pek çok birinci el kaynağa başvurulmuş ve tetkik eserlerden faydalanılmıştır. Kaynaklarımızın en önemli kısmını şüphesiz ki Osmanlı ve Bizans kronikleri oluşturmaktadır. Osmanlı’nın kuruluşunda Kontantinopolis’te hali hazırda varlığını sürdüren Bizans İmparatorluğu’nun 1453 yılında tarih sahnesinden çekilmesine kadar meydana getirmiş olduğu eserler, II. Murad (1421/1444-1446/1451) döneminde başlayan Osmanlı Devleti’nin tarih yazım geleneği ile birbirini tamamlayan iki bütün halindedir. Her iki tarafta olayları kendi bakış açısı ile anlattığı için birbirlerinin eksik kaldıkları noktaları tamamlamışlar, aynı zamanda olayları farklı yönleri ile de ele almışlardır.

1.1.Osmanlı Kronikleri

Osmanlı Devleti'nin akıncı beylerinden olan Turahan Bey ve oğulları önemli savaşlar ve fetihlerde başarılı işlere imza atan şahsiyetler olarak diğer akıncı beyleri gibi Osmanlı tarihinde oldukça önemli yer tutmuşlardır. Onların devletin genişlemesine sağlamış olduğu katkıları günümüze ulaşan eserlerde görmekteyiz. Bu çalışmada faydalanılan eserlere aşağıda kısaca değinilecektir.

Düstûrnâme-i Enverî: 15. yüzyılın ikinci çeyreğinde, Enveri mahlasını kullanan bir şair tarafından 22 bab halinde yazılmıştır. Genel İslam tarihi ve Aydınoğulları Beyliği hakkında bilgi sunan eserin, 19'dan 22'ye kadar olan babları Osmanlı tarihi hakkındadır. Bu bölümüyle, Osmanlılar hakkında bilgi veren ilk tarih eserleri arasında yer alan *Düstûrnâme*[28] Osmanoğulları ailesinin hangi soya dayandığından başlayarak 1488/1489 yıllarına kadar olan olayları kapsamaktadır. 1448 yılında II. Kosova Savaşı'ndan sonra Turahan Bey'in Eflak Seferi'nden bahseden tek kronik olması sebebiyle konumuz açısından önem taşımaktadır.[29] Bunun dışında eserde konuyla ilgili başka bilgi bulunmamaktadır. Bu çalışmada Necdet Öztürk'ün 2012 yılında yapmış olduğu yayından faydalanılmıştır (*Düstûrnâme-i Enverî (19-22. Kitaplar) [Osmanlı Tarihi] (1299-1465)*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2012).

Gazâvat-ı Sultân Murâd Han: Gelibolulu Za'îfî Muhammed tarafından yazılan bu eser, Sultan II. Murad'ın gazalarını konu alan üç kaynaktan birisidir. Olayları yerinde inceleme imkanına sahip olan Zaîfi, II. Murad'ın yakın çevresinde yer almış, sultanın meclislerine katılmış, yapılan dayanışma meclislerinde düşüncelerini paylaşmıştır.[30] Müellifin, olaylara bu kadar dahil olması eserini taraflı bir bakış açısıyla yazmış olabileceğini düşündürmektedir. Turahan Bey'in askeri faaliyetlerinin büyük

[28] Abdülkadir Özcan, "Düstûrnâme-i Enverî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.X, İstanbul, 1994, s.49.
[29] *Düsturâme-i Enverî (19-22.Kitaplar) Osmanlı Tarihi (1299-1465)*, haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2012, s.39.
[30] *Gelibolulu Za'îfî Muhammed Gazâvât-ı Sultân Murâd Hân İnceleme (Ses Değişmeleri, Benzeşmeleri ve Uyumlar) Metin- Sözlük*, haz. Mehmet Sarı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1994, s.14-15.

bir kısmının II. Murad dönemini kapsadığı göz önüne alındığında, bu kroniğin Turahan Bey hakkında ayrıntılı bilgiler sunması beklense de müellif, Turahan Bey'den sadece 1446 Mora Seferi'nde bahsetmektedir.[31] Gelibolulu Za'îfî Muhammed'in *Gazâvat-ı Sultân Murâd Han* adlı bu eseri İstanbul Üniversitesi'nde Yeni Türk Dili Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak Mehmet Sarı tarafından 1994 yılında transkripsiyon edilmiştir.

Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân İzladi ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtnâme: Adından anlaşıldığı üzere yazarı bilinmeyen bu eser, 1443 yılında Hunyadi Jànos (öl.1456) önderliğinde Osmanlı Devleti ile yapılmış olan İzladi Derbendi ve Varna Savaşı hakkında ayrıntılı bilgi veren şuan için tek Osmanlı kaynağıdır. Osmanlı kronikleri tarafından referans alınıp alınmadığı bilinmemekle birlikte gazavâtname, olayları birinci gözden izleyen, kapsadığı yıllar bazında Hristiyan kaynaklar ile bütünleşen, detaylı bilgi veren bir eserdir.[32] Kronik, 1443 İzladi Derbendi Savaşı'ndan önce ve savaş esnasında, olayların seyrini değiştiren faaliyetlerde bulunduğunu belirttiği Turahan Bey hakkında, diğer kaynaklarda yer almayan ayrıntılı bilgiler sunmaktadır.

Tevârîh-i Âl-i Osmân: Aşıkpazâde olarak tanınan Derviş Ahmed b.Aşıki tarafından 15.yüzyılın ikinci yarısında kaleme alınan Tevarih-i Ali Osman, Osmanlı Devleti'nin ortaya çıkışından, II. Mehmed'in hükümdarlığı boyunca meydana gelen olayları içermektedir.[33] Müellif eserini, şehzade mücadelelerinin belli bir bölümünden itibaren, II. Murad ve II. Mehmed saltanatını dönemin görgü tanığı olarak yazmıştır. Eserde Turahan Beyle ilgili bilgiler, 1422 Uluabad Savaşı, 1443 İzladi Derbendi Savaşı ve 1446 Mora Seferi anlatımları esnasında geçmektedir. Turahanoğlu Ömer Bey'den ise sadece 1473 yılında Uzun Hasan'a karşı yapılan Otlukbeli Savaşı'nda

[31] *Gelibolulu Za'îfî Muhammed Gazâvât-ı Sultân Murâd Hân*, s.375.
[32] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân İzladi ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtnâme*, neşr. Halil İnalcık- Mevlûd Oğuz, TTK Basımevi, Ankara, 1989, s.VII-VIII.
[33] Abdülkadir Özcan, "Âşıkpaşazâde" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.IV, İstanbul, 1991, s.7.

bahsedilmektedir.[34] Görülüyor ki Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey'in faal oldukları bir dönemde yaşayan Âşıkpaşazâde, akıncı ailesinin tüm faaliyetlerinden eserinde bahsetmemiştir. Bu çalışmada Âşıkpaşazâde'nin iki farklı yayınından faydalandık. Bunlardan ilki Kemal Yavuz ve M.A. Yekta Saraç'ın yayınları olan *Âşık Paşazade Osmanoğulları'nın Tarihi* (Koç Kültür Sanat Tanıtım A.Ş., 2003), diğeri ise Hüseyin Nihal Atsız'ın hazırlamış olduğu, Ötüken Yayınları'nda 2015 yılında beşinci basımı gerçekleşen *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*'dir.

Târîh-i Ebü'l-Feth: II. Mehmed döneminde yaşamış olan Tûr-ı Sînâ'nın yazmış olduğu eserdir. Müellif, Tursun Bey lakabı ile bilinmektedir.[35] Seferlere katıldığı bilinen müellif'in yazmış olduğu *Târîh-i Ebü'l-Feth*, Turahan Bey hakkında bilgi sunmasa da oğlu Ömer Bey'in askerî faaliyetlerinde yararlandığımız kaynaklardan birisini oluşturmaktadır. Bu eser, 1462 Eflak Seferi'nde, 1463 Bosna Seferi'nde, ve 1473 Otlukbeli Savaşı'nda Ömer Bey'in faaliyetlerine yer vermiştir. Çalışmamızda, Mertol Tulum tarafından hazırlanan yayınından faydalanılmıştır (*Târîh-i Ebü'l-Feth* haz. Mertol Tulum, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1977).*Hünkarname (Tevarih-i Ali Osman):* Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffer-i Ma'ali tarafından yazılan eser, II. Mehmed dönemi hakkında bilgiler ihtiva etmektedir. Müellif uzun süre Sultan II. Mehmed'in hizmetinde bulunmuş ve Hünkarname'yi de onun lütfuna mazhar olmak için kaleme almıştır.[36] Bu eserde konumuzla alakalı olarak, Ömer Bey'in 1473 Otlukbeli Savaşı'nda esir edilmesine dair bilgi bulmaktayız.

Cihannüma: II. Bayezid döneminde yaşamış olan *Neşri*'nin Osmanlı'nın kuruluşundan 1492 yılına kadar meydana gelen olayları yazdığı eseridir. Âşıkpaşazâde, Enveri mahlasları gibi Neşri'de bir mahlas olup, eserin müellifinin gerçek adı bilinmemektedir.[37] Neşri, diğer müelliflerden farklı

[34] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.273.
[35] Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, haz. Mertol Tulum, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1977,s.XI.
[36] Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffar-i Ma'ali, *Hunkarnama (Tevarih-i Ali Osman)*, haz. Rafet Yalçın Balata, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1992, s.38.
[37] Abdülkadir Özcan, "Neşrî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.XXXIII, İstanbul, 2007, s.20.

olarak Turahan Bey'in 1438/39 yılında Semendire idaresi ile görevlendirildiğinden bahsetmektedir.[38] Bunun dışında bilinen diğer faaliyetlerine de yer vermektedir. Ayrıca, Ömer Bey'in 1473 Otlukbeli Savaşı'nın ardından Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın esiriyken onunla girdiği diyaloğa yer vermekte[39] ve böylece akıncı beyinin esirliği hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Bu çalışmada eserin iki farklı yayını kullanılmıştır. Bunlardan ilki Franz Taeschner'ın (Mz)/Leipzig 1951 Theodor Menzel nüshasının Necdet Öztürk tarafından hazırlanarak, *Mevlânâ Mehmed Neşrî Cihânnümâ [6. Kısım: Osmanlı Tarihi (687-890/1288-1485)]* adı ile 2008 yılında İstanbul'da Çamlıca yayınevi tarafından basılan yayındır. İkincisi ise Türk Tarih Kurumu tarafından *Kitâb-ı Cihan-nümâ Neşrî Tarihi* adıyla Faik Reşit Unat ve Mehmed A. Köymen tarafından iki cilt halinde hazırlanan eserdir (I.cilt: 1949, II.cilt: 1957).

Oruç Bey - Tevârih-i Âli-Osman: II. Bayezid dönemi müverrihlerinden Oruç Bey tarafından yazılan bu eser, 1288-1502 yıllarında Osmanlı Devleti'nde meydana gelen olayları anlatmaktadır.[40] Oruç Beğ, eserini yazarken ravilerden, görgü tanıklarından, kendi gözlemlerinden, Elvan Çelebi'nin Menakıb'ından, Osmanlı Takvimlerinden ve Âşıkpaşazâde'den yararlanmıştır.[41] Oruç Beğ Tarihi olarak da bilinen bu eser, konumuz açısından oldukça önemlidir. Eserde, neredeyse tüm Osmanlı kronikleri gibi Turahan Bey'in askeri faaliyetlerine II. Murad döneminden itibaren yer verilse de, verilen bilgilerin muhtevası açısından onlardan ayrılmaktadır. Ayrıldığı noktalardan birisi, 1424-1425 yılında Güvercinlik Kalesi'nde bulunan Macar Kral'ına karşı Rumeli Beylerbeyi Sinan Bey ve diğer akıncı beylerinin başarılı seferinde, Turahan Bey'in de varolduğunu belirtmesidir. Kroniğin, tezimiz için önemli bir diğer noktası ise Selanik kuşatmasına Turahan Bey'in katıldığını gösteren[42]

[38] Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi),* c.II, yay. Mehmet Altay Köymen- Faik Reşit Unat, TTK Basımevi, Ankara, 1957, s.629.
[39] Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.811-813.
[40] *Oruç Beğ Tarihi [Osmanlı Tarihi (1288-1502)] (Giriş, çevri metin, kronoloji, dizin, tıpkıbasım)*, haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul,2014, s. IX.
[41] *Oruç Beğ Tarihi*, s. XXXIV-XXXVII
[42] *Oruç Beğ Tarihi*, s.53-54.

iki Osmanlı kroniğinden birisi olmasıdır. Bu bilginin Bizans kroniği Dukas ile paralellik göstermesi de dikkat çekmektedir. Diğer kaynaklarda çok sık geçmeyen, ancak Oruç Bey'in yer verdiği, Turahan Bey'in diğer askeri faaliyetleri ise 1433/1434 yıllarında Arnavutlar üzerine başarılı bir akını ve 1437/1438 yıllarında ise Eflak voyvodası Drakula rehberliğinde Macar topraklarına sultan II. Murad tarafından yapılan sefere iştiraki ve 1443 İzladi Derbendi Savaşı'nda Sırp Despotu ile olan arkadaşlığıdır.[43] Tevârih-i Âli Osman'dan Ömer Bey hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Ömer Bey'in 1444 yılında Varna Savaşı'na katılmasından,[44] ardından diğer Osmanlı kroniklerinde de yer alan 1473 Otlukbeli Savaşı'na katılmasından, 1478 yılında Venedik ile yapılan savaştan[45] ve nihayet Ömer Bey'in vefatından[46] bahseden eser, verdiği bu bilgilerle diğer kaynaklar arasında ayrı bir yere sahiptir. Bu çalışmada, Necdet Öztürk'ün, eserin Paris Bibliothéque Natonale, Supplement Turc 1047 nüshasından hazırladığı ve *Oruç Beğ Tarihi [Osmanlı Tarihi (1288-1502)] (Giriş, çevri metin, kronoloji, dizin, tıpkıbasım)* adı ile yaptığı yayın kullanılmıştır (Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2014).

Anonim Tevârih-i Âl-i Osman: Kim tarafından yazıldığı bilinmeyen, XV. yüzyıla tarihlenen Tevârih-i Âli Osman'lar, içerik açısından birbiri ile aynı olmasa da, eserler birbiri ile ilişkilidir. Anonim Tevârih'ler, Ertuğrul Gazi'nin babası olduğu düşünülen Süleyman Şah'ın Anadolu'ya gelişinden itibaren olayları nakletseler de, anlatımları ve bitiş tarihi her eserde farklılık göstermektedir. Bu çalışmada kullandığımız Anonim Tevarih, takvimler'den, Yahşi Fakih'in Menakıbname'sinden, Ahmedî tarafından yazılmış Dâsitân'ı Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman'dan yararlanılarak oluşmuştur.[47] Bu eser, Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey hakkında oldukça kısıtlı bilgi

[43] *Oruç Beğ Tarihi*, s.55-60.
[44] *Oruç Beğ Tarihi*, s.61 dipnot 403.
[45] *Oruç Beğ Tarihi*, s.110,114.
[46] *Oruç Beğ Tarihi*, s.188.
[47] *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, neşr. F Giese, çev. Nihat Azamat, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1992, s.XIII-XVI.

sunmaktadırlar. Turahan Bey'in 1422 Uluabad Savaşı'nda taraf değiştirmesi,[48] 1433-34 Arnavut akını ve 1443 İzladi Derbendi'nde savaş sonucunu belirleyen konumu, Anonim Tevarih'te de karşımıza çıkmaktadır.[49] Turahanoğlu Ömer Bey'den de sadece 1473 Otlukbeli Savaşı'nda bahsedilmektedir.[50] Böylece Anonim Tevarih'in, Turahanoğulları akıncı ailesi hakkında ayrıntılı bilgi vermediğini ve 1433/34 akını dışında çoğu kronikte olan olaylara yer vererek, ailenin farklı tarihlerde yaptıkları faaliyetleri aydınlatmadığını gözlemlemekteyiz. Bu çalışmada eserin iki farklı yayını kullanılmıştır. Bunlardan ilki,1992 yılında F. Giese'nin neşridir (*Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, neşr. F Giese, çev. Nihat Azamat, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1992). Diğeri ise Necdet Öztürk'ün 2015 yılında *Anonim Osmanlı Kroniği [Osmanlı Tarihi (1299-1512)]* adı ile yaptığı yayınıdır.

Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman: Müellifi bilinmeyen bu eser, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan II. Bayezid devrine kadar olan olayları ele almaktadır.[51] Turahanoğulları kapsamında incelediğimizde bu eserin, Anonim Tevarih ile paralel bilgiler verdiği görülmektedir. *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman* Meral Pekmezci tarafından 1988 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Tevârih-i Âli Osman: 16. yüzyılda yaşayan Muhyiddin Mehmed b. Alâeddin El Cemâlî tarafından yazılan bu eser, Osmanlı'nın kuruluş döneminden itibaren 1549 yılına kadar olan olayları içine almaktadır. Molla Çelebi lakabı ile de bilinen müelllif, Şeyhül İslâm Zenbilli Ali Efendi'nin oğludur.[52] Cemâlî'nin eseri, *"Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âl-i Osman'ı*" adı ile Hasan Hüseyin

[48] *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.63.
[49] *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.70-72.
[50] *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.117.
[51] *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, çev. Meral Pekmezci Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1988, s.XXX.
[52] *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, haz. Hasan Hüseyin Adalıoğlu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990, s.1.

Adalıoğlu tarafından Hakkı Dursun Yıldız danışmanlığında 1990 yılında Marmara Üniversitesi Ortaçağ Tarihi'nde Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Muhyiddin Cemâlî'nin derleme şeklinde yazdığı eser, *Anonim Tevârih*'ler ile birbirine paralel bilgiler sunmaktadır.[53] Muhyiddin Cemâlî'nin eseri, Almanya'da 16. yüzyılda yaşamış olan Johannes Leunclavius'un *Historiae Musulmanae Turcorum, de monumentis ipsorum exscriptae, libri XVIII*. adlı eserinde de kullanılmıştır. 1549 yılına kadar meydana gelen olayları anlatan kısımda Leunclavius eserini, Cemâlî'nin eserinin Almanca tercümesi ve Türkçe aslı ile karşılaştırmasından oluşturmuştur.[54] Leunclavius'un Chakokondyles, Pachymérés, Theodore Spandounes, Josaphat Barbaro vb. müverrihlerin yazdığı eserlerden de yararlandığı bilinmektedir.[55] 1550-1589 yılları arasında meydana gelen olayları ise sözlü ve yazılı kaynaklara ek olarak kendi gözlemleri ve araştırmaları sonucunda oluşturmuştur. Leunclavius'un çalışması, Avrupa'da Osmanlı tarihine dair bilinen ilk çalışmalar arasında yer almaktadır.[56] Türkis Noyan tarafından Almanca'dan çevrilen bu eser iki cilt halinde Yeditepe yayınlarından Erhan Afyoncu ve Ahmet Önal editörlüğünde Eylül 2019'da İstanbul'da yayımlanmıştır.

Cemâlî'nin *Tevârih-i Âl-i Osman'ı*, diğer Anonim Tevarihler ile aynı kalıpta ve aynı noktada Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey'den bahsetmektedirler. Bu sebeple Cemâlî'nin ve Leunclavius'un eserleri Turahan Bey ve oğulları hakkında oldukça az bilgiyi günümüze ulaştırmışlardır.

Heşt Behişt: Sultan II. Bayezid'in isteği üzerine İdrîs-i Bitlisî tarafından Farsça yazılan bu eser, Osman Bey'den itibaren II. Bayezid'e kadar sekiz hükümdar dönemindeki olayları anlatmaktadır ve buna istinaden eserin adı da sekiz cennet anlamına gelen Heşt Behişt olarak bilinmektedir. Esas adı *Kitâbü Ṣıfâti'ş-şemâniyye fî zikri'l-ḳayâṣıreti'l-ʿOṣmâniyye* olan eser, 1310-

[53] *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.III.
[54] Johannes Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, çev. Türkis Noyan, Yeditepe Yayınları, İstanbul ,2019, s.VII-VIII.
[55] Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.X.
[56] Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.VIII.

1502 yılları arasında meydana gelen olayları anlatmaktadır. Genel olarak İran, Selçuklu, Bizans, Osmanlı eserlerinden faydalandığını belirten İdrîs-i Bitlisî'nin, Osmanlı kroniklerinden Âşıkpaşazâde'nin *Tevarih-i Ali Osman*'ı ve Neşri'nin *Cihannüma*'sından faydalandığı düşünülmektedir.[57] İdrîs-i Bitlisî, büyük ihtimalle yazım yanlışı sebebi ile ilgili bölümde Toğan olarak kaydedilen Turahan Bey'den 1438/9 Semendire idaresinin verilmesinde bahsettiği gibi[58] son olarak 1446 Mora'nın fethinde yer vermektedir.[59] Ömer Bey hakkında ise müellif, 1462 Eflak Seferi,[60] 1463 Bosna Seferi,[61] 1473 Otlukbeli Savaşı'nda[62] ki faaliyetlerine yer vermektedir. Tezde Heşt Behişt iki farklı basımı ile kullanılmıştır. Bunlardan ilki Mehmet Karataş, Selim Kaya ve Yaşar Baş tarafından hazırlanarak 2008 yılında basılmıştır (İdris-i Bitlisî, Heşt Bihişt, c.II, haz. Mehmet Karataş- Selim Kaya, Yaşar Baş, Betav Yayınları, Ankara, 2008). Diğer ise Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481 adlı yayındır. Farsça'dan Türkçe'ye çevirisi Muhammed İbrahim Yıldırım tarafından yapılmış ve 2019 yılında Türk Tarih Kurumu yayınları arasında basılmıştır.

Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî II (791-907/1389-1502): 15. yüzyıl tarihçilerinden Behiştî Ahmed Çelebi tarafından yazılmış olan eser, Osman Bey'den başlayarak II. Bayezid devri olayları dahil olmak üzere sekiz bölüm halinde yazılmıştır. Târîh-i Behiştî, bir çok tarihçinin ortak kanısına göre Neşri'nin Cihannüma adlı eseri ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Ancak Cihannüma'dan daha edebi bir dil ile yazılmıştır.[63] Behiştî Ahmed Çelebi'nin *Cihannüma* dışında faydalandığı kaynaklar; İdris-i Bitlisî'nin *Heşt Behişt*'i, İbn Kemal'in *Tevârih-i Âli Osman* adlı eserinin 1453 yılından itibaren olan bölümleri, Tursun Bey'in *Tarîh-i Ebul Feth*'i,

[57] Abdülkadir Özcan, "Heşt Bihişt", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XVII, İstanbul, 1998, s.271-272.
[58] İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c.II, haz. Mehmet Karataş- Selim Kaya, Yaşar Baş, Betav Yayınları, Ankara, s.364.
[59] İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c.II ,s.385.
[60] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, çev. Muhammed İbrahim Yıldırım TTK Yayınları, Ankara 2019, s.159
[61] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.169
[62] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.209
[63] Hasan Aksoy, "Bihiştî Ahmed Sinan Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.VI, İstanbul,1992, s.145.

Oruç Bey'in *Tevârih-i Âli Osman*'ı, *Gazavâtname-i Sultan Murâd bin Mehemmed Hân* ve *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*'dır.[64] *Târîh-i Behiştî*'de, Turahan Bey'den sadece 1446 yılında Mora'nın Fethi'nde bahsedilmektedir. Müellif, bu bölümde Turahan Bey'in eskiden beri Tırhala uc beyi görevinde bulunduğunu, tarih, olay ve neden belirtmeden hapse atıldığı zamanda bu görevinden azledildiğini, mahkumluk süresinin son bulması ile tekrar bölgeye bey olarak tayin edildiğini belirterek,[65] incelediğimiz diğer Osmanlı kroniklerinden ayrılmaktadır. Behiştî Ahmed Çelebi, Ömer Bey'e de sadece 1488 Osmanlı-Memlûk Savaşı'nda yer vermektir.[66]

Hadîdî -Tevârih-i Âl-i Osman: Eser Hadîdî mahlaslı bir müellif tarafından kaleme alınmış olup, 1299 yılında Osmanlı hânedanının atası olarak kabul edilen Süleyman Şah ile ilgili söylentilerden başlayarak 1523 yılına kadar olan olayları içermektedir. Hadîdî, Anonim Tevarih, Âşıkpaşazâde, Oruç Bey ve Neşrî'nin yazmış olduğu eserlerden yararlanmıştır. Bu eser, Turahan Bey'den 1422 Uluabad Savaşı, [67] 1443 İzladi Derbendi, bu savaşla hapise atılışı[68] ve hapisten çıkışı,[69] 1446 Mora Seferi[70] olaylarından bahsetmektedir. Ömer Bey'de de sadece 1473 Otlukbeli Savaşı'nda[71] söz etmiştir. Turahanoğullarının bu faaliyetleri, Âşıkpaşazâde'de de bu başlıklar altında incelenmektedir. Eser 1991 yılında Necdet Öztürk tarafından yayınlanmıştır (**Hadîdî,** *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, haz. Necdet Öztürk, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1991).

İbn Kemal-Tevârih-i Âl-i Osman: Sultan II.Bayezid'in emriyle Şemseddin Ahmed tarafından yazılmıştır. Dedesi II. Bayezid'ın lalası olan Kemal Paşa'dan dolayı müellif daha çok Kemal Paşazade ve İbn Kemal olarak bilinmektedir. Askerî görevlerde bulunan İbn Kemal, tarih de dahil

---

[64] Fatma Kaytaz, eserinde bu konuyu karşılaştırmalı bir şekilde ele almıştır. bkz.: Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502),* c.II, haz. Fatma Kaytaz, TTK Yayınları, Ankara, 2016, s.29-51.
[65] Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502)*, c.II, s.234.
[66] Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502)*, c.II, s.361.
[67] *Hadîdî, Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, haz. Necdet Öztürk, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1991, s.159.
[68] *Hadîdî, Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, s.206.
[69] *Hadîdî, Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*,s.211-212.
[70] *Hadîdî, Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453),*s.203.
[71] *Hadîdî, Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*,s.294.

olmak üzere bir çok alanda eser bırakmıştır. Çalışmamızdaki önemli boşlukları doldurması nedeniyle en çok faydalandığımız eserlerden birisi olan *Tevârih-i Âl-i Osman*, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1527 yılına kadar olan dönemi ele alan on defterli bir eserdir.[72] Kronik, I. Bayezid döneminde Turahan Bey'in varlığına işaret etmesi, Turahan Bey'den Evrenos Gazi'nin mirahuru olarak söz etmesi, ailenin Balkanlar'daki uc üssü olan Yenişehir/Larissa'da Turahan Bey'den sonra Ömer Bey'in bölgedeki imar faaliyetlerinden bahsetmesi açısından diğer Osmanlı kroniklerinden ayrılmaktadır.[73] Turahan Bey'in askeri faaliyetlerinin olduğu dönemi kapsayan I. Mehmed ve II. Murad dönemine ait olan defterlerin günümüze ulaşamaması[74] sebebiyle akıncı beyinin bu dönemlerdeki faaliyeti hakkında İbn Kemal'den bilgi elde edemiyoruz. Turahan Bey'in II. Mehmed dönemindeki faaliyetlerinden ise sadece 1451 Karamanoğulları Seferi sonrası yeniçeriler ile yaşanan olay hakkında bilgi edinilmektedir.[75] Bu sebeple İbn Kemal, daha çok Ömer Bey hakkında bilgiler ihtiva etmektedir. Müellif, Ömer Bey'den Mora valisi olarak bahsetmekte, sırası ile 1456,1462,1463,1473,1478,[76]1484[77] yıllarındaki faaliyetleri ve ölümü[78] hakkında bilgiler vermektedir. Böylece akıncı beyinin faaliyetlerinden Osmanlı kronikleri arasında kapsamlı bilgiler sunan sayılı eserlerden birisi olmakdarı. *Tevârih-i Ali Osman*, sadece Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey hakkında bilgiler sunmamaktadır. Ömer Bey'den sonra oğlu Hasan Bey'in faaliyetlerine tek bir yerde de olsa değiniyor olması[79] Hasan Bey'in akıncı olduğunu göstermekte ve ailenin askeri faaliyetlere devam ettiğini de vurgulamaktadır. Çalışmamızda eserin IV/VII/VIII. ve X. defterlerinden faydalandık. Söz konusu bu ciltleri Türk Tarih Kurumu yayınları arasında, sırasıyla ilki 2000 yılında

[72] Şerafetttin Turan, "Kemalpaşazâde", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXV, Ankara, 2002, s.238-239.
[73] İbn Kemal(Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Âl-i Osman* IV. Defter, haz. Koji Imazawa, TTK Yayınları, Ankara, 2000, s.225-231.
[74] Turan, "Kemalpaşazâde", s.239.
[75] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, haz. Şerafettin Turan, TTK Basımevi, Ankara, 1991, s.18.
[76] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman,* VII. Defter, sırası ile bkz.: s.124,210,229,344,406-462.
[77] İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, VIII. Defter, s.67-68.
[78] İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, VIII. Defter, s.210.
[79] Kemal Paşa-zâde, *Tevarih-i Âl-i Osman*, X. Defter, haz. Şefaettin Severcan, TTK Yayınları, Ankara, 1996, s.110.

Koji Imazawa, 1991 yılında ikincisi Şerafettin Turan, üçüncüsü 1997 yılında Ahmet Uğur ve sonuncusu Şefaettin Severcan tarafından 1996 yılında yayımlanmıştır.

Rûhi Tarihi: Eserin müellifinin kimliği konusu tartışmalı olmakla birlikte, Rûhî Çelebi olduğu düşünülmektedir[80]. *Rûhi Tarihi*, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1511 yılına kadar olan olayları anlatmakta olup, dönemin padişahı II. Bayezid'in emri ile yazılmıştır.[81] Kronik, Turahan Bey'in askerî faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi vermemektedir. Eserin konumuz açısından önemi Ömer Bey'in askerî faaliyetinde yatmaktadır. Rûhi tarihi, diğer kroniklerde sık sık bahsettiğimiz 1473 Otlukbeli Savaşı'ndan önce Turahanoğlu Ömer Bey'in, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın öncü birlikleri ile savaştığını kaydeder.[82] Rûhi Tarihi, Ömer Bey'in 1478/9 Arnavutluk İskenderiye'sinde bulunduğunu belirten sayılı Osmanlı kroniklerinden biri olma özelliğine de sahiptir.[83] Tezimizde Halil Erdoğan Cengiz ve Yaşar Yücel tarafından Oxford Nüshası esas alınarak hazırlanan ve Türk Tarih Belgeleri Dergisi'nde (XIV/18, Ankara 1992) yer alan yayınından faydalandık.

Heşt Bihişt: 1470/1-1548/9 yılları arasında yaşadığı düşünülen Sehî Bey[84] tarafından yazılmış olan tezkire, Anadolu Türkçesi ile yazılmış olup, bu dil ile yazılacak tezkirelerin öncüsüdür. Sekiz tabakadan oluşan tezkire, II. Murad döneminden Kanuni Sultan Süleyman'a şairler, divan yazanlar hakkında bilgi sunmaktadır.[85] Sehî Beg tezkiresi, Ömer Bey'in oğlu İdris Bey hakkında bilgi içermesi açısından önemlidir. Böylece, İdris Bey'in akıncı özelliğine ek olarak edebi bir yönü olduğu da öğrenilmektedir.

[80] Yusuf Küçükdağ, "Rûhî Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* c. 35, İstanbul, 2008, 207.
[81] "Rûhi Tarihi", haz. Halil Erdoğan Cengiz- Yaşar Yücel, *Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, c.XVI, S. 18, Ankara 1992, s.362-366.
[82] "Rûhi Tarihi", s.465.
[83] "Rûhi Tarihi", s.467-468.
[84] Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, s.IX.
[85] Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, s.XV-XVII.

Rüstem Paşa Tarihi olarak bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561): II. Bayezid, I. Selim ve I. Süleyman dönemlerinde yaşayan Matrakçı Nasuh tarafından yazılan bu eser,[86] II. Mehmed'in ölümü - II. Bayezid kısmına kadar Neşri tarihi ile benzerlik göstermektedir.[87] Eser, Turahan Bey'den ilk olarak II. Murad ve Mustafa Çelebi'nin 1422 yılındaki savaşında bahsetmektedir.[88] *Cihannüma*'da geçen Turahan Bey'in Semendire idaresi ile görevlendirildiği bilgisine yer vermektedir. Rüstem Paşa Tarihi, yukarıda bahsettiğimiz kroniklerin çoğu ile ortak özellik taşıyarak Mora Seferine yer vermektedir. Ancak bu seferi 1446 değil 1443 yılı ile tarihlendirerek kronolojik olarak İzladi Derbendi Savaşı'ndan önceye koymaktadır. Müellif, bu savaşta önemli rol oynadığını bildiğimiz Turahan Bey'e yer vermese de sebep belirtmeden hapse atıldığından ve Varna Savaşı'ndan sonra hapisten çıkarıldığından söz eder.[89] Ayrıca, II. Mehmed döneminde 1451 Karaman Seferi sonucunda Yeniçeri cülusu meselesinde de Turahan Bey'den bahsetmektedir.[90] Fakat Turahan Bey hakkında eksikleri olsa da elle tutulur bilgiler sunan bu kronik, Ömer Bey'den sadece 1473 Otlukbeli Savaşı ve Neşri'de geçtiğini gördüğümüz diyalogta söz etmiştir.[91]

Tacü't Tevarih: 16. yüzyılda yaşayan Hoca Sâdeddin Efendi'nin yazdığı bu eser, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile başlayıp 1520 yılına ait olaylar ile son bulmaktadır.[92] Kronik, Turahan Bey'in 1422 yılından itibaren yapmış olduğu faaliyetlerin tamamına yer vermese de genel çerçeve de baktığımızda askeri faaliyetlerinin büyük bir kısmından söz etmektedir. Hoca Sâdeddin'i diğer

[86] Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, haz. Göker İnan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2019, s.32. Ayrıntılı bilgi için bkz.: *aynı eser*, s.15-16.
[87] Matrakçı Nasuh*, Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561),* s.55-60.
[88] Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, s.217.
[89] Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, s.229-231.
[90] Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, s.238.
[91] Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, s.278-279.
[92] Şerafettin Turan, "Hoca Sâdettin Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XVIII, İstanbul, 1998, s.198.

kaynaklardan özellik, Turahan Bey'in II. Kosova Savaşı'nda yer aldığını belirtmesidir.[93] Ömer Bey hakkında da bilgiler veren Hoca Sâdeddin, ailenin faaliyetlerini izlememizi sağlasa da vermiş olduğu bilgiler diğer kroniklerdeki bilgiler ile paraleldir. Eser, İsmet Parmaksızoğlu tarafından 1979 yılında sadeleştirilerek beş cilt halinde yayınlanmıştır.

Künhü'l-Ahbar: 1541-1600 yılları arasında yaşamış, mahlası Âlî olan Gelibolulu Mustafa tarafından yazılmış eserdir. Dört rüknden oluşan eserin son rüknü Osmanlı Devleti'nden bahsetmektedir. Bu rükn, Osmanlı'nın ortaya çıkışı ile başlamakta, 1596 yılındaki olaylar ile son bulmaktadır. Eser, Turahan Bey ve Ömer Bey hakkında diğer kaynaklardan ayrılacak türde bilgi sunmamaktadır. Çalışmamızda eserin iki farklı yayımından faydalandık. Bunlardan ilki M.Hüdai Şentürk tarafından hazırlanarak 2003 yılında Türk Tarih Kurumu yayınları arasında çıkan[95]; diğeri Ahmet Uğur, Ahmet Gül, Mustafa ve İbrahim Hakkı Çuhadar tarafından Kayseri'de Erciyes Üniversitesinde 1997 yılında yapılan yayındır.[96]

Hadisât: 16. yüzyılda Nişancı Mehmed Paşa tarafından yazılan eser,[97] Peygamberler devrinden itibaren, Emevî, Abbâsî, Fâtımî, Eyyûbî, Memlûk Devletleri'nin ardından Osmanlı tarihi hakkında bilgi vermektedir. Bu eserin çalışmamız açısından önemi, Turahan Bey'in babasının "mirliva" yani sancakbeyi olduğunu göstermesidir.[98]

Solak-zâde Tarihi: 17. yüzyıl tarihçilerinden birisi olan Solakzade tarafından yazılan bu eser, müellifin adı ile meşhur olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan başlayarak 1657 yılına kadar

[93] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.II, haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979, s.239.
[95] *Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi*, *Kayseri Raşid Efendi Kütiiphanesi'ndeki 901 ve 920 No.'lu Nüshalara Göre Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I, haz.Ahmet Uğur-Ahmet Gül-Mustafa Çuhadar-İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri,1997. Eser c.I ve c.I- II.Kısım olarak yayınlanmıştır.
[96] Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, haz. M. Hüdai Şentürk, TTK Basımevi, Ankara, 2003.
[97] Nişâncı Mehmet Paşa, *Nişancı M. Paşa Tarihi ve Osmanlı Tarihi Zeyli Hadisât*, sad. Enver Yaşarbaş, Kamer Neşriyat ve Dağıtım, İstanbul, 1983, s.5.
[98] Nişâncı Mehmet Paşa, *Nişancı M. Paşa Tarihi ve Osmanlı Tarihi Zeyli Hadisât*, s.131.

olan olayları anlatan Solakzade Mehmed Hemdemî Çelebi, eserinin 1622'ye kadar olan kısmında İdrîs-i Bitlîsi, Neşri, Rûhi, Gelibolulu Mustafa Âlî, gibi müverrihlerin eserlerinden faydalanmıştır. 1622-1657 arasında yer alan olayları kendi deneyimleri ile yazmıştır.[99] Müellif, Osmanlı kroniklerinde İzladi Derbendi Savaşı'nda adı geçen Turahan Bey'den bu savaşta bahsetmemiştir.[100] Ayrıca Hoca Sâdeddin Efendi'de geçen II. Kosova Savaşı'nda Turahan Bey'in yer aldığı bilgisi burada farklılaşmakta, isim verilmeksizin "Turahan Bey oğlu" şeklinde kaydedilmektedir.[101] Eser, Vahid Çubuk tarafından hazırlanan *Solak-zâde Tarihi* adı ile iki cilt halinde Kültür Bakanlığı tarafından 1989 yılında Ankara'da yayımlanmıştır. Konumuz gereğince biz eserin ilk cildinden faydalandık. Ayrıca aynı yazarın İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarında çıkan Aralık 2016 yayımını da kullandık.

Câmiü'd- düvel/Sahâifü'l-ahbâr fi vekâyi'l-asâr: 17-18. yüzyıllarda yaşamış olan Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah'ın eserinin, en eski nüshası olarak bilinen Topkapı Nüshasının *Sahâifü'l-ahbâr fi vekâyi'l-asâr*; diğer tüm nüshalarında da *Camiü'd Düvel* olarak adlandırıldığı için eser iki isimle de ünlenmiştir.[102] Müellif eserinde, yaratılıştan itibaren 1673 yılına kadar yaşanan olayları anlatmaktadır.[103] Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Künhü'l-Ahbar*'ı, Âşıkpaşazâde'nin *Tevârih-i Ali Osman*'ı, *Rûhi Tarihi*, Hoca Sadeddin Efendi'nin *Tacü't-tevarih*'i, Müneccimbaşı Ahmed Dede'nin faydalandığı eserlerden bir kaçıdır.[104] Eser, Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey hakkında geniş çapta bilgiler vermektedir. Fakat verdiği bilgiler çoğunlukla diğer kroniklerde yer alan konulardır. Müneccimbaşı Tarihi, Turahan Bey'in 1448 Kosova Savaşı'nda yer aldığını gösteren sayılı

[99] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, haz. Vahid Çubuk, Kültür Bakanlığı Yayınları,Ankara, 1989, s.V-VI.
[100] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.232-233.
[101] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.247.
[102] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah*, Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, çev. Ahmet Ağırakça, Akdem Yayınları, İstanbul 2014, s.26.
[103] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s. 28.
[104] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.41.

kaynaklardan birisi olması hasebiyle önemlidir.[105] Çalışmamızda Arapça'dan İsmail Erünsal tarafından çevrilen, Tercüman 1001 Temel Eser'den *Sahâifü'l-ahbâr fi Vekayi-ü1-a'sâr* adı ile iki cilt halinde yapılan yayından ve Ahmed Ağırakça tarafından çevrilen 2014 yılında İstanbul Akdem Yayınlarından *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd- düvel* adıyla yapılan yayından faydalandık.

Târîh-i Kostantîniyye ve Kayâsire/Revnaku's-saltana: Johannes Zouaras Nicetas Acominate, Nicephorus Gregoras ve Atinalı Laonicos Chalkokondyles tarafından yazılmış olan *Historia rerum in Oriente gestarum* (Frankfurt 1587) adlı eserin İstanbul'la ilgili kısımları Katib Çelebi tarafından çevrilmiştir. Eserde İslâmiyet'in yayılışından, Bulgar Devleti'nin çöküşünden, Bizanslılardan, Selçuklulardan, Haçlı seferlerinden, İstanbul'un su yollarından, yangın ve doğal afetlerinden vb. pek çok konudan bahsedilmektedir.[106] Katib Çelebi'nin bu çevirisi, 2009 yılında İbrahim Çolak tarafından yayınlanmıştır.[107] 56 varaklı olan eserin ilk 26 varağı Zouranas, 26-37 arası Nicetas, 36-48 arası Gregoras, 48-52 arası varaklar ise Chalkokonyles tarafından yazılmıştır. Siyasi ve toplumsal olaylara ışık tutulan eserde bazı bilgi yanlışlarının bulunması[108] eserin tetkik edilerek kullanılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Eserin konumuz açısından önemi, Çelebi Mehmed döneminde Turahan Bey'in faaliyetlerine ışık tutmasıdır.[109] Eser, bunun dışında Turahan Bey'in Mora akınlarından, 1432 Arnavut akınından ve 1443 İzladi Derbendi'ndeki faaliyetinden bahsetmektedir.[110] Babası Turahan Bey'e nazaran Ömer Bey'den daha az bahseden kronikten 1456 Atina'nın fethi[111] ve 1462 Eflak Seferi hakkında bilgi sahibi olunmaktadır.[112]

[105] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.272.
[106] Orhan Şaik Gökyay, "Kâtib Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXV, İstanbul, 2002, s.39.
[107] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, haz. İbrahim Çolak, Gençlik Kitabevi Yayınları, Konya, 2009
[108] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.9-10.
[109] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.63.
[110] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.65-71.
[111] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s. 88.
[112] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.95.

Ravzatü'l-Hüseyn fî hulâsati ahbâri'l-hâfikayn: 17. yüzyıl tarihçilerinden Naîmâ tarafından yazılan eserdir. İlk resmi Osmanlı vakanüvisi olan Naîmâ, eserinde 1592-1660 yılları arasındaki olayları ihtiva etmektedir.[113] Naîmâ Tarihi, kapsadığı yıllar baz alındığında Turahan Bey ve Ömer Bey hakkında bilgi sunmamaktadır. Eserin konumuz açısından önemi, incelenen Osmanlı kronikleri arasında Turahanoğullarına dair geç dönemde bilgi veren tek eser olmasıdır. Böylece kroniklerden en son 1643 yılında Turahanoğulları hakkında bilgi edinilmektedir.[114]

Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân: 18. yüzyılın ortalarında öldüğü bilinen Ahmed Hasîm Efendi tarafından yazılmıştır. Şiirle de uğraşan bir kişi olan Ahmed Hasîm Efendi, 1299-1481 yılları arasında meydana gelen olayları anlattığı eserini şairliğini de katarak oluşturmuştur. Kronik, Türkçe yazılan en uzun manzum kronik olma özelliğine de sahiptir.[115] yararlandığı kronikler arasında Gelibolulu Mustafa Âlî, İdrîs-i Bitlîsi ve Rûhi Tarihi yer almaktadır.[116] Diğer kaynaklarla aynı konulara değinen eser, akıncı beylerinin rütbelerine yer vermesi açısından incelenmesi gereken kaynaklardandır.

Risale: Koçi Bey tarafından yazılan risale IV. Murad'a hazırlanmıştır. Koçi Bey hazırladığı bu risale ile kendisi ve çevresindeki emektarlarla, devletin içinde bulunduğu gidişata karşı düşüncelerini belirtmişlerdir.[117] Koçi Bey, yazmış olduğu risalesinde II. Selim döneminde Turahanoğulları'nın neslinden gelen bir beyden bahsettiği ve onun bu dönemde Yanya Sancakbeyliği görevinde bulunduğunu belirtmektedir. Bu açıdan önemli bir eserdir.[118]

[113] Mehmet İpşirli, "Naîmâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXII, İstanbul, 2006, s.315.
[114] Naîmâ Mustafa Efendi, *Naimâ Tarihi*, c.IV, yazan: Zuhuri Danışman, Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul, 1968, s.1584-1586.
[115] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.I, haz. Göker İnan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2021, s.29.
[116] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.I, s.68-81.
[117] Ömer Faruk Akün, "Koçi Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVI, İstanbul, 2002, s.144.
[118] *Koçi Bey Risalesi*,sad. Zuhuri Danışman, Türk Kültürü Kaynak Eserleri Dizisi, Devlet MEB Kitapları, İstanbul, 1972, s.8.

Tarih: Topçular Katibi Abdülkadir Efendi tarafından yazılan eser, 1615-1644 yılı arasında yer alan olayları anlatmaktadır.[119] Eser, 16. yüzyılın sonlarında Turahanoğullarından bahsetmesi açısından önem taşımakla birlikte[120] kişi adı vermemesi bu dönemde Turahanoğulları soyundan kimin aktif faaliyette bulunduğu konusunun belirsiz kalmasına neden olmaktadır.

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Târihi: 19. yüzyılda Hayrullah Efendi tarafından yazılmış olan eser, *Hayrullah Efendi Tarihi* olarak da bilinmektedir. Eser, Ertuğrul Gazi döneminden itibaren 1617 yılında Sultan I. Ahmed'in vefatı ile son bulmaktadır. Kaynakları karşılaştırarak eserini oluşturan Hayrullah Efendi, İdrîs-i Bitlîsi, İbn Kemâl, Hoca Sâdeddin Efendi, Solakzade, Bihişti, Enveri, Neşri, Rûhi, Naîmâ gibi bir çok kronikten yararlanmıştır.[121] Hayrullah Efendi Tarihi, Turahan Bey'in 1444 Varna Savaşı'na katıldığı[122] Ömer Bey'in ise 1466 yılı askerî faaliyetine yer vermesi bakımından diğer kroniklerden ayrılmaktadır.[123]

1.2.Bizans Kronikleri

Turahan Bey'in akın sahası olan günümüz Yunanistan bölgesinin hakimi bilindiği üzere Bizans İmparatorluğu'dur. Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey'in bu coğrafyada yapmış olduğu akınlar, fetihler Bizans tarihçileri tarafından kaydedilmiş ve günümüze ulaşan dönem eserleri Osmanlı kroniklerinde yer almayan bilgileri de bize sunarak Turahan Bey ve oğullarının karanlıkta kalmış askerî faaliyetlerini aydınlatmamıza yardımcı olmuşlardır.

Apodiksis Istorion (Tarihin Belgeleri): Laonikos Chalkokondyles tarafından 1298-1463 yılları arasında meydana gelen olayların anlatıldığı eserdir. Chalkokondyles'in eseri, diğer Bizans tarihçileri olan Dukas, Kritovulos ve Sphrantzes erken yazıldığı için ilk sırada yer almaktadır. Chalkokondyles,

[119] *Topçular Kâtibi 'Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi (Metin ve Tahlîl) I*, haz. Ziya Yılmazer, TTK Basımevi, Ankara, 2013, s.XXXV.
[120] *Topçular Kâtibi 'Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi (Metin ve Tahlîl) I*, s.22.
[121] Ömer Faruk Akün, "Hayrullah Efendi Târihi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XVII, İstanbul, 1998, s.76-78.
[122] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul, 1971, s.45.
[123] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.192-194.

eserini diğer Bizans yazarlarından oldukça farklı bir perspektifte kaleme almıştır. Öyle ki eserin odak noktası Bizans İmparatorluğu'nun yıkılışı değil, Osmanlı Devleti'nin gittikçe artan yükselişidir. Faydalandığı kaynaklar arasında aynı dönemden olan Enverî'nin Düstûrnâme adlı eseri ile Anonim Tevarih de bulunmaktadır. En son 1464 yılı hakkında bilgi veren eser, bazı tarihçiler tarafından erken Osmanlı tarihlerinden kabul edilmektedir.[125] *Apodiksis Istorion*, Turahan Bey'in Çelebi Mehmed döneminde yaşayan ve görev yeri hakkında bilgi veren nadir kaynaklardan olduğu için konumuz açısından oldukça değerlidir.[126] Ancak bu, eserin öneminin sadece bu kısmından kaynaklandığı anlamına gelmemelidir. Biz Chalkokondyles'in on kitaptan oluşan *The Historia* adlı eserinin Anthony Kaldellis tarafından 2014 yılında Harvard Üniversitesinde yayımlanan, Yunancası ile birlikte verilen İngilizce çevirisini kullandık. The Historia, Turahan Bey'in Çelebi Mehmed döneminde yaşadığı ve görev yeri hakkında bilgi veren nadir kaynaklardan olduğu için oldukça tezimiz açısından oldukça değerlidir.[127] Chalkokondyles'in eseri Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu tarafından *"Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi (V.-VII. Bölümler)"* adı ile 2005 yılında Ankara Üniversitesinde Doktora Tezi olarak hazırlanmıştır.

Historia (Tarih): Dönemin önemli kaynaklarından birisi de Bizans tarihçisi Dukas tarafından yazılmıştır. 15. yüzyılın sonlarında vefat ettiği bilinen Dukas'ın eserinin bir adı bulunmamaktadır. Bu sebepten dolayı eseri daha çok *Tarih* olarak adlandırılmaktadır. Eser dünyanın yaratılışından itibaren 1462 yılına kadar II. Mehmed dönemi hakkında bilgi sunmaktadır.[128] Dukas, I. Bayezid döneminde Turahan Bey'in varlığını ispat etmemizi sağladığı gibi, bu dönemde görevli olduğu askerî

[125] Levent Kayapınar, "Laonikos Chalkokondyles", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2016, c.EK-I "Laonikos Chalkokondyles*"*, s.258-259. Chalkokondyles hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu,"Laonikos Chalkokondyles'in Hayatı ve "Tarih"i", *OTAM*, S.21, Bahar 2007, s. 41–57; Leonora Neville, *Bizans Tarihçileri ve Tarih Yazımı Rehberi*, çev. Süha Konuk, Selenge Yayınları, İstanbul, 2021, s.349-355.
[126] Laonikos Chalkokondyles, *The Histories*, Vol I, trans. Anthony Kaldellis, Harvard University Press, London, 2014,s.362-363.
[127] Laonikos Chalkokondyles, *The Histories*, Vol I, trans. Anthony Kaldellis, Harvard University Press, London 2014,s.362-363.
[128] Levent Kayapınar, "Dukas", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ek-1, Ankara, 2020, s.344.

faaliyeti, bilgi edindiğimiz diğer Osmanlı kroniklerinden farklıdır. Dukas Tarihi'nde Turahan ailesi hakkında ayrıntılı ve fazla bir bilgi olmasa da Turahan Bey'den bahsettiği noktalar önemli yerlere ışık tutmaktadır. Eserde Ömer Bey hakkında ise bilgi bulunmamaktadır. Eserin Türkçe çevirisi ilk defa 1956 yılında *Bizans Tarihi* adıyla VL. Mirmiroğlu tarafından yayınlanmıştır ve bu çalışmada söz konusu bu çeviriden faydalanılmıştır.

Imperatorum Turcarum Historiae (1373-1512) (16. Yüzyılda Grekçe Yazılmış Anonim Osmanlı Tarihi): Müellifi belli olmayan bu eser, I. Murad'ın hükümdarlığından başlayıp Yavuz Sultan Selim'in yönetim süresinde gerçekleşen olayların bir kısmı ile son bulmaktadır. Her ne kadar tüm askerî faaliyetlerine yer vermese de, Turahan Bey'in Çelebi Mehmed dönemindeki varlığını, fetret devrinde hangi safta yer aldığını belirtmesi açısından oldukça önemlidir.[129] Turahan Bey'in bu dönemlerde yaşamış olduğunu belirten sayılı eserlerden olması da, kaynağın değerini arttırmaktadır. Bunun dışında eser, Turahanoğulları hakkında Osmanlı kroniklerinde geçmeyen bazı bilgilerden de bahsetmektedir. Eser Şerif Baştav tarafından Türkçeye çevrilerek *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi* başlığı ile 1973 yılında Ankara Üniversitesi DTCF yayınları arasında basılmıştır.

Patritio Constantinopolitano, De la origine deli Imperatori Ottomani, ordini de la corte, forma del guerregiare loro, religione, rito, et costumi de la natione (Osmanlı İmparatorlarının Kökeni): Ailesi İstanbul'un Osmanlılara tarafından fethinden sonra Venedik'e göçen ve kendisi de orada da dünyaya gelen Theodore Spandounes'in 1538'de yazdığı eser, erken dönemden başlayarak on altıncı yüzyılın belli bir dönemine kadar olan Osmanlı tarihini anlatmaktadır. 1890 yılında C.N. Sathas tarafından yayınlanmış olan eser (Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au moyen àge, IX, Paris 1890), 1997 yılında D.M.Nicol tarafından İngilizceye çevrlmiştir.[130] Spandounes bu

[129] Bkz.:*16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi Giriş ve Metin (1373-1512*), haz. Şerif Baştav, A.Ü.DTCF Yayınları, Ankara,1973, s.116-117.
[130] *On the Origin of the Ottoman Emperors*, transl. and ed. D.M. Nicol, Cambridge University Press 1997.

eserinde, Turahan Bey hakkında oldukça az bilgi vermekte, verdiği bilgiler ise diğer kaynaklardakilerle tutarlılık göstermemektedir.

Brachea Chronika (Kısa Kronikler): Bizans kısa kroniklerinin konumuz açısından önemi 1423, 1446 ve 1453/4 yıllarında Turahan Bey'in; 1456,1459,1462,1467 yıllarında Ömer Bey'in Mora'daki faliyetlerine ışık tutmasıdır. Ancak adından da anlaşıldığı üzere "kısa" olan kroniklerin tamamı Turahan Bey ve Ömer Bey'den bahsetmemekle birlikte bahseden kronikler oldukça genel bahsetmişler, hatta yapılan bazı seferlere de yer vermemişlerdir. Faydalandıkları kaynaklar ve yazarları hakkında bilgi bulunmayan Bizans Kısa Kronikleri Şahin Kılıç tarafından Türkçeye çevrilmiş ve 2014 yılında yayınlanmıştır.[132]

Chronicon Minus (Küçük Kronik): George Sphrantzes tarafından yazılan eser, tezimizde en sık faydalandığımız kaynaklardan birisidir. Tarihçi, Turahan Bey'in Mora coğrafyasında 1423 yılında yapılan akınından itibaren askerî faaliyetlerine yer vermektedir.[133] Sphrantzes'in eseri bu sebepten oldukça önemli olsa da eserin çalışmamız için önemi bununla sınırlı değildir. George Sphrantzes'in, Turahan Bey'in çağdaşı ve akıncı beyi ile iletişim halinde olduğu, onunla bire bir görüştüğü görülmektedir. Ayrıca Ömer Bey hakkında Osmanlı kroniklerine göre daha erken bir dönemde adının geçmesi de ayrıca vurgulanması gereken bir mevzudur.[134]

Tezimizde Georgios Sphrantzes'in eserinden İngilizce ve Türkçe olmak üzere üç farklı kaynakla yararlandık. Bunlardan ilki Marios Philippides'in *The Fall Of Byzantine Empire: A Chronicle by George Sphrantzes 1401-1477* adı ile The University of Massachusetts'te 1980 yılında yayımlanmış olanıdır. İkincisi, Levent Kayapınar tarafından çevrilen ve notlandırılan, Kitabevi yayınlarından 2009 yılında İstanbul'da *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in*

[132] Bizans *Kısa Kronikleri Osmanlı Tarihinin Bizanslı Tanıkları*,çev. Şahin Kılıç, İthaki Yayınları,İstanbul, 2013.
[133] George Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, trans. Marios Philippides, The University of Massachusetts Press, Amherst, 1980, s.28.
[134] George Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, s.47.

Anıları –Chronicon Minus- adı ile çıkmıştır. Son kaynağımız ise Kriton Dinçmen'in Eski Yunanca'dan *Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi* adı ile İletişim Yayınlarının 1993 İstanbul baskısıdır. Sphrantzes'in eseri Turahan Bey ve oğulları ile aynı dönemde yaşaması ve hatta bu aile ile tanışmış olmasından dolayı oldukça değerlidir.

Historia (Tarih) II. Mehmed döneminin çağdaşı Michael Kritovulos tarafından yazılan eserden bilhassa Ömer Bey kısmında yararlandık. Bu eser, 1451-1467 yıllarını kapsayan beş ayrı kitaptan oluşmaktadır. İlk kitap Konstantinopolis'in fethini anlatırken kalan kitaplar II. Mehmed'in askerî tarihini, faaliyetlerini içermektedir. Diğer kaynaklar ile kıyaslandığında çoğunlukla paralel bilgiler sunan Kritovulos'un eseri bugüne kalan az sayıdaki eserlerin en kapsamlılarından birisidir.[135]

1.3. Latin Kronikleri

La caduta di Costantinopoli: Le testimonianze dei contemporanei (İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıkları):

İstanbul'un Fethi'nin 550. Yılı için Bizantolog Agustino Pertuni tarafından hazırlanan, Mahmut H. Şakiroğlu tarafından tercüme edilen *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıkları* adlı kitaptır. 3 cilt halinde hazırlanmış olan kitap, İstanbul Fetih Cemiyeti tarafından 2004 yılında İstanbul'da yayınlanmıştır. Biz bu eserin birinci cildinden yararlandık. Birinci cilt giriş ve zamandiziminin ardından çağdaş Nicolô Barbaro, Angelo Giovanni Lomellino, Kiev'li İsidoro, Sakızlı Leonardo, Jacopo Tedaldi, Giacomo Campora, Ubertino Pusculo, Georgios Sfrantzés, Samile/Samuele, Tomaso Eparchos, Giosué Diplovatatzes,Gennadios Skolarios, Ostravica'lı Konstantin, Nestore İskender/Iskandar, Akşamseddin, Tursun Beg ve İbn-i Kemal'in İstanbul'un Fethi ile ilgili

[135] Neville, *Bizans Tarihçileri ve Tarih Yazımı Rehberi*,s.344-345.

yazdıklarına yer vermektedir. Biz bu tarihçiler arasında İstanbul'un fethi konusunda Turahan Bey ile ilgili tek bilgi veren Sakızlı Leonardo'nun tercümesinden faydalandık.[136]

Döneminin yedi çağdaşını derleyen diğer bir eser de J.R. Meville Jones'un, 2008 yılında Cengiz Tomar tarafından Türkçe'ye çevrilen, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*'dır. Bu eser, içerisinde Giacomo Tedaldi, Sakızlı Leonardo, Laonicus Chalkokondyles, Michael Ducas, Cristoforo Riccherio, Zorzi Dolfin, Angelo Giovanni Lomellino'nun İstanbul'un fethi ile ilgili yazdıklarına; ek kısmında ise II.Mehmed'in Cenevizler ile yaptığı anlaşmaya yer vermektedir.

Belagerund und Eroberung von Constantinopel im Jahre 1453 : Venedikli bir diplomat olan Zorzi Dolfin tarafından yazılan bu eser Turahan Bey'in 1453 kuşatmasında bulunduğunu göstermektedir. Çalışmamızda İtalyanca olan bu eserin 1868 yılında München im Verlage der k. Akademie tarafından yayımlanan Georg M. Thomas'ın hazırlamış olduğu baskısını kullandık.

1.4. Seyahatnameler

Athénes aux XVe, XVle et XVIIe siécles: 19. yüzyılda yaşamış Fransız asıllı bir gezgin, arkeolog ve tarihçi olan Léon Emmanuel S.J. de Laborde'un bu eseri, Atina şehrinin 15-17. yüzyıl arasındaki görünümü, topografyası, manzarası, atlas parçası ile Atina tarihi hakkında bilgiler sunmaktadır. İlk cildinden yararlandığımız eser, 1456 yılında Ömer Bey'in Atina'yı fethine dair bilgiler içermektedir. *Athénes aux XVe, XVle et XVIIe siécles*'nın elimizdeki baskısı 1854 yılına ait olup Paris'te Chez Jules Renourard et Cie, libraires'de bulunmaktadır.

Fragmente Aus Dem Orient: Eser 1790-1861 yılları arasında yaşamış, bünyesinde siyaset yazarlığı, gazetecilik, tarihçi ve seyyahlığı barındıran Jacop Philipp Fallmerayer tarafından yazılmıştır.[138] Seyyah, Turahan Bey'in kişiliği, Tırnova'nın gelişimi, bu bölgeye sağladığı

[136] Agustino Pertusi, *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıklığı*, c.I, çev. Mahmut H. Şakiroğlu, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2004, s.59.
[138] Kemal Beydilli, "Jacop Philipp Fallmerayer", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, EK-1, Ankara, 2020, s.440.

katkılardan bahsetmektedir.[139] Turahan Bey'in yaşamından oldukça geç tarihte Tırnova'nın onunla birlikte anılması, akıncı beyinin şehre ne derece tesir ettiğini göstermektedir. Eser *Doğudan Fragmanlar* başlığıyla Hüseyin Salihoğlu tarafından Türkçeye çevrilmiş ve İmge Kitapevi tarafından 2002 yılında yayımlanmıştır.

Fallmerayer'in eserinde olduğu gibi Turahan Bey'in Tırnova'daki faaliyetlerine yer veren diğer bir seyahatname David Urquhart'a aittir. David Urquart, İngiliz hükumetini temsilen bir dönem İstanbul sefaretinde bulunmuş (1831-1837), bir dönem İngiliz parlamentosunda görev yapmış bir diplomat ve devlet adamı olmanın yanında, döneminin siyasi olayları hakkında da pek çok yazı kaleme almış bir yazardır. Eserleri arasında konumuz açısından önemli olanı 1839'da yayınladığı *Spirit of the East* başlıklı kitabıdır.[140] *Evliya Çelebi Seyahatnamesi:* 17. yüzyılda yaşamış bir seyyah olan Evliya Çelebi'nin gezmiş olduğu yerler arasında bugünkü Yunanistan coğrafyası da bulunmaktadır. Seyyah, Turahanoğulları'nın bu bölgelerde inşa ettiği bazı mimari eserlere yer verdiği gibi, kroniklerde geçmeyen, Turahan ve Ömer Bey'in yapmış olduğu fetihlere de yer vermektedir.

2.Tetkik Eserler

Çalışmamız hakkında basılmış müstakil bir eser bulunmamaktadır. Konuyla alakalı iki makale ve bir bildiri mevcuttur. Bunlardan ilki Theoharis Stavrides'in yazmış olduğu *Alternative Dynesties; The Turhanids And the Ottoman in the Fifteenth Century* adlı makalesidir. Makale, Turahanoğulları'nın Osman Gazi döneminden başlayarak 19. yüzyıla kadar olan tarihçesine yer verirken bunu olaya sadece akıncı ailesinin anlatımı olarak bakmayıp Osmanlı hanedanlığı ile mukayese ederek sunmaktadır.

[139] Jacop Philip Fallmerayer, *Doğudan Fragmanlar*, çev. Hüseyin Salihoğlu, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s.290-291.

[140] Gül Celkan, " The Spirit of the East (David Urquhard)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 6/1 (1991), s. 159-168; Hüseyin Çelik, "David Urquhart",*TDV İslâm Ansiklopedisi,* c.XLII, İstanbul, 2012, s.180.

Tezimizle ilgili bir diğer çalışma ise Levent Kayapınar tarafından yazılan *Teselya Bölgesinin Fatihi Turhan Bey Ailesi ve XV.-XVI. Yüzyıllardaki Hayır Kurumları* adlı bildiridir. Hazırlanmış olan bildiri, Turahan Bey'in babası hakkında yeni bir düşünce ortaya koymakla birlikte, ailenin kökeni ve vakıfları hakkında bilgi sunmaktadır.

Fehameddin Başar tarafından çalışılan, Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri makale serisinin III. sü olan *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III-Turahanoğulları* adlı makale de ayrıntıya girilmeden Turahanoğulları ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Bu üç yayın dışında, Feridun Emecen'in TDV İslâm Ansiklopedisinde yayımlanmış olan *Turahan Bey* maddesi ve Franz Babinger'in hem *MEB İslam Ansiklopedisi*'nde hem de *Encyclopedia of Islam*'da yayınlanan "Turahan Bey/Turakhan Beg" isimli çalışması konumuzu doğrudan ilgilendirdiği için incelenmiştir.

Ayrıca Athanas Gegaj tarafından yazılan *L'Albanie et l'invasion turque au XVe siècle* başlıklı eserden de bahsetmek gerekir. Athanas Gegaj'ın eseri, Arnavut tarihini menşeinden itibaren alarak XV. yüzyılda, Arnavutlar ile ilgili meydana gelen olayları ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Bu çalışma, Turahan Bey'in akın yaptığı dönem sürecinde incelediğimiz kaynaklar arasında 1438 yılında Turahan Bey'in önderliğinde Berat şehrine akın yaptığını belirten tek kaynak olması hasebiyle dikkate değerdir.[142] Kullanılan diğer kaynaklar, tezin sonunda Kaynakça kısmında verilmektedir.

[142] Athanase Gegaj, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle* (Türk Tarih Kurumun'daki Fazıl Işıközlü tercümesinden faydalanılmıştır),s. 62.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI'DA AKIN VE AKINCI AİLELERİ

1.1. Osman Gazi Döneminde Akın

Tarih sahnesine Çobanoğulları soyundan gelen Kastamonu emirine bağlı bir uc beyi olarak çıkan Osman Bey,[143] genel anlamda Selçuklu-İlhanlı idaresine tabii idi.[144] Yaşadığı coğrafya Sakarya Nehri, Domaniç Dağı'nın güney kesimi ve Murat Dağı ile çevriliydi. Güney hududunda Karacahisar, kuzeyde ise Bursa/Yenişehir bulunmaktaydı.[145]

Osman Bey'in, beyliğin kuruluşundan önce baktığımızda alp-gazi olduğu görülmektedir. Bu kimliği ile, yaşadığı uc bölgesinde Türkmenleri yapılacak olan "gaza savaşları" için teşkilatlandırmaktaydı.[146] Osman Bey'in, Bizans'a karşı etkin bir şekilde faaliyet göstermesi Bizans tarihçisi Pachymérés'in eserine göre, Kastamonu uc emiri Ali'nin yaptığı akınları durdurması ile ilişkilendirilmektedir.[147] Böylece Çobanoğulları'na bağlı uc askeri Osman, uc emiri Ali'nin yanında yer alarak onunla savaşan birliklerin kendi tarafına geçmesi ile liderliği eline almış, en girişken "akıncı önderi" olmuştur.[148]

İlk askerî birlik olan yaya ve müsellemlerin oğlu Orhan Gazi zamanında kurulmuş olması Osman Bey döneminde sistemli bir askerî yapının olmadığını göstermektedir.[149] Bu dönemde düşman topraklarına hücum edenler, konar göçer yerel Türkmenlerden ve garib olarak adlandırılan yurdunu

[143] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg",485.; İnalcık, *Devleti Aliyye*, s.12.
[144] İnalcık, *Devleti Aliyye*, s.12.
[145] Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2011, s.61.
[146] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.485.
[147] Georges Pachymérés, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, çev. İlcan Bihter Barlas, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2019, s.77. ; İnalcık, "Uc (Serhad)ler", s.46; Feridun M. Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul,2019, s. 38.
[148] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.508.
[149] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I,s.127-128.

terk edip gaza yaparak belli bir gelir yani doyum elde etmek için gelen kişilerden oluşmaktaydı.[150] Bu kişiler eli silah tutan herkes,[151] aşiret kuvvetleri,[152] yerleşik olmayan Türkmen kuvvetleri,[153] alp yani sınırlarda gaza yapan gaziler,[154] veyahut akıncı[155] adları ile karşımıza çıkan süvari birlikleridir. Kızıl börk giyerek savaşçı kimliği ile ön plana çıkan bu birlikler,[156] Osman Bey döneminin askerî gücünün temel yapı taşını oluşturmuştur.[157] Alplerin askerî gücün temelini oluşturmasının sebebi, Selçuklu Devleti uc bölgelerindeki Türkmen birliklerini idare ederek, onlara askeri faaliyetlerde yol göstermeleridir. Alpler, iyi silahlanmış, tecrübeli kişilerdir.[158] Meydana gelen, askeri gücü oluşturan bu birlikler, gerektiği zaman gaza yapar, diğer zamanlarda günlük yaşamlarına devam ederdi. Bu yüzden bir bölgeye yapılacak olan saldırı için önceden birliklere haber gönderilir ve nizamın sağlanması amaçlanırdı.[159]

Gaza ve gazi kavramları Osmanlı Beyliği'nin kuruluş ve daha sonraki dönemlerinde anlam bakımından değişikliğe uğramıştır. Tarihçiler ilk dönemde gazi kavramının akıncı, savaşçı anlamlarına geldiğini düşünmektedirler.[160] Böyle düşünmelerindeki en önemli etken Osmanlı ile ilgili

[150] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.491.
[151] Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.287; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, s.36; Necati Tacan*, Akıncılar ve Mehmet II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936, s.6.
[152] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.127; Nejat Göyünç, "Kuruluş Devrinde Askeri Teşkilât ve Devşirme Sistemi", *Avrupa'ya İlk Adım Uluslararası Sempozyumu* (1 Kasım 1999), Kubbealtı Neşriyât, İstanbul, 2001, s.77. ; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.219.
[153] Nicolle, *Osmanlı Orduları*, s.18. Nicolle yukarıda sözü geçen Türkmenlerden devletten bir beklentisi olmayanların, sadece yapılan seferlerde elde edilen ganimetlerle geçinenlerin akıncı olarak adlandırıldığını söylemektedir.
[154] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, ,s.75; İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.32.; İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.491.
[155] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, c.II, İstanbul 1971, s.69. ; İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s. 32. Joseph Von Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c. I, çev. Mehmet Ata, MEB yayınları, İstanbul, 1991, s.13; Herbert Adams Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, çev. Ragıp Hulusi Özden, Altınordu Yayınları, Ankara 2017,s.67; Zinkeisen*, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*,s.100; Decei, "Akindji",s.340; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s.36; Tacan, *Akınlar*, s.6.
[156] Böylece toplumda akıncı ve çoban ayrımı meydana gelmiştir. bkz.: İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.491.
[157] İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", s.391; Özcan, "Akıncı", s.249.
[158] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.491.
[159] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.127; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.13; Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.287; Gibbons*, Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, s.67.
[160] Caroline Finkell*, Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, çev. Zülal Kılıç, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014, s.9.; Colin Imber, "What Does Ghazi Actually Mean?", *The Balance of Truth: Essays in Honour of Professor G. L. Lewis*, Isis Press, İstanbul 2000, s.167; Colin Imber, "Osman Gazi Efsanesi", *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları,

en eski manzum eser olarak bilinen Ahmedi'nin *Dâsitan-ı Tevârih-i Mülûk-i Ali Osman* adlı eserinin Orhan kısmında geçen şu sözlerdir: *"Kâfir üzre akdılar a'vânı din / Andan itdiler gazâ adın akın…"*[161] Health W. Lowry, bundan yola çıkarak aslında Osmanlı Devleti'nin temelinin ganimet ve esir edinmeye dayandığını iddia etmiş, Osmanlı'yı*"düşmanın üzerine akmaya yoğunlaşmış bir eylem konfederasyonu"*[162] olarak görmüştür. Halil İnalcık, Feridun Emecen ise Lowry'nin düşüncesinden farklı bir şekilde gazayı din ve doyumun ayrılmaz bir bütünü olarak tanımlamışlardır.[163]

Cemal Kafadar, Osman Bey'in topluluğunu ve diğer Anadolu Beyliklerini *"İman yolunda savaşan akıncılar"* olarak tanımlamaktadır. Osman Bey ve onunla birlikte olan süvariler beraber hem ganimet hem de ittifak amacı ile akınlara çıkmıştır.[164] Dönem kroniklerinde Osman Bey'in akına çıktığına dair ipucları elde edilmektedir.[165] Osman Bey'in Karacahisar Kalesi'ni fethetmesi örnek olarak irdelenebilir. Selçuklu sultanının Karacahisar'ın *"yağma ve talan"* edilmesini emretmesi üzerine Osman Bey, gerekli insan gücünü toplayıp bölgeye ilerlemiş ve 1287/1288 yılında kale fethedilmiştir. Elde edilen ganimetler bu fetihte payı olan birliğe dağıtılmıştır.[166] Selçuklu Sultanından menşur alan Osman Bey, böylece uc beyi[167] / sancakbeyi mertebesine yükseltilmiştir. Fethedilen bu yer, Osman Bey'in merkezi olmuştur.[168] Yukarıda belirttiğimiz gibi akıncılık Selçuklu

çev. Gül Çağalı Güven, İsmail Yergüz, Tülin Altunova, İstanbul, 2000, s.76; Health W. Lowry, *Erken Dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, çev. Kıvanç Tanrıyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2010, s.50.

[161] Sami Nihat Banarlı, "Ahmedi ve Dâsitan-ı Tevârih i Mülûk-i Âl-i Osman", *Türkiyat Mecmuası*, c.VI, İstanbul, 1939, s.116; Aynı sözler Neşri'nin Cihannüma adlı eserinde de Nazım başlığı altında verilmiştir. Bkz.: Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, c.I haz. Faik Reşit Unat- Mehmet A. Köymen, TTK Yayınları, Ankara, 1949, s.161; Lowry, *Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, s.49.

[162] Lowry, *Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, s.50. ; Finkel, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.9.

[163] Feridun M. Emecen, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012, s.137; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.48; İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.11.

[164] Cemal Kafadar, *İki Cihan Aresinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, çev. A. Tunç Şen, Metis Yayınları, İstanbul, 2019, s.44-45.

[165] Emecen, *İlk Osmanlılar*, s.137-138. ; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.48.

[166] Neşri, *Cihan-nümâ,* c.I s.87; Âşıkpaşazâde'de savaş esnasında Osman Gazi'nin Selçuklu birliğine katıldığı belirtilmektedir. Ardından İlhanlıların Ereğli bölgesinde yaptıkları yıkım hareketleri üzerine savaş alanını terk etmek zorunda kalan Sultan komutayı Osman Bey'e vermiş ve kale *yağma* edilerek fethedilmiştir. Bkz; Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.61.

[167] İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.11; Yücel Öztürk, "Osmanlı'nın Kuruluşunda Akıncı Uc Beylerinin Rolü", *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri* (02-03-04 Mayıs 2014),c.I, Kocaeli,2015, s.170.

[168] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.500.

uc beylerinin bir devamı olduğu için burada Osman Bey'in akıncı olma ihtimalini düşünmekteyiz. Osman Bey'in uc üssünü Karacahisar'dan sonra Bilecik ardından Bursa/Yenişehir'e ilerletmesi, böylece Bizans topraklarına akına başlaması[169] bu düşünceyi doğrular görünmektedir.

Dönem kroniklerine bakıldığında Osman Bey'in ganimet amacı taşıyan doyum seferleri, yani akınlar yaptığı da görülmektedir. Osman Bey'in daha sonra görülecek olan bir akıncı ailesinin isim babası Köse Mihal ve müttefiki Samsa Çavuş önderliğinde Taraklı Yenicesi, Sorkun ve Mudurnu'ya yaptığı sefer bunlardan birisidir.[170] Belirtilmelidir ki incelediğimiz dönem eserlerinden sadece İbn-i Kemal ve Hayrullah Efendi'de 1292 yılında yapılan bu sefer akın olarak adlandırılmıştır.[171] Âşıkpaşazâde bu ilerlemeyi 'hücum',[172] Neşri 'garet',[173] İdris-i Bitlisî 'ganimet ve gaza',[174] Ruhi 'seğirtmek',[175] Hoca Sâdeddin Efendi ise 'yağma' olarak tanımlamıştır.[176] Kroniklerde bahsedilen bu kelimelerin anlamları incelendiğinde hepsinin aynı noktada buluştuğu görülmektedir. Akın yapıldığı belirtilen bölgelerin, beylik sınırına Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa ile dâhil edilmiş olması,[177] Osman Gazi zamanında yapılan bu akının fetih amacı göstermediğini göz önüne sermektedir. Halil İnalcık, Osman Gazi'nin bu akınının sadece ganimet esaslı yapılmadığını düşünmektedir.Bunun nedeni akın yapılan bu bölgelerin eskiden Karacahisar tekfuruna ait olmasıdır. Osman Gazi,

[169] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.507.
[170] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.107; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.42; Iréne Beldiceanu, "Başlangıçlar: Osman ve Orhan", *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Server Tanilli, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.24. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.86.; İnalcık,*Devlet-i Aliyye*,s.10; İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.505-506.; Öztürk, "Akıncı Uc Beylerinin Rolü", s.173.
[171] İbn-i Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman I. Defter*, haz. Şerafettin Turan, TTK Yayınları, Ankara, 1991, s.113; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.I, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul, 1971,s.169.
[172] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.65.
[173] Neşri, *Cihan-nümâ*,s.89; Garet: Düşman toprağına yağma için yapılan saldırı, ılgar ve çapul, yağma ve ganimet anlamlarına gelmektedir. Bkz. Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.490.
[174] İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c.I, haz. Mehmet Karataş- Selim Kaya, Yaşar Baş, Betav Yayınları, Ankara, s.145.
[175] "Rûhi Tarihi", s.381. Seğirtmek: Koşturmak, oradan oraya gidip gelmek demektir. Bkz: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1476.
[176] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. I. Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979, s.43.
[177] Âşık Paşazâde, *Osmanoğulları Tarihi*, s.102. ; Beldiceanu, "Osman ve Orhan",s. 24. ;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.86-87. ; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, s.17.

Karacahisar fethinin gerçekleşmesinden sonra yaptığı bu akın ile yeni hakim gücün kendisi olduğunu göstermiş olmalıdır.[178]

Osman Bey zamanında yapılan diğer akınlar da 1302 Bapheus Savaşı'ndan önceye tarihlenen, oğlu Orhan Gazi ile birlikte İznik ve Köprühisar'a gerçekleştirdiği saldırılardı. Osman Bey önderliğinde yapılan bu akınların amacı bize göre ganimete ek olarak bölge coğrafyası, o topraklara hakim olan kişi, bölgenin savunma durumu hakkında bilgi sahibi olmak ve böylece kalelerin fethini gerçekleştirmek içindir. Akın sonrası Köprühisar'ın fethedilmesi ardından akınların Marmara'ya kadar uzaması ve tekrar İznik'e dönerek fethe çalışmaları bunun göstergesidir.[179]

İlk dönemlerde Osman Bey, diğer alpler ile birlikte *yoldaş* olarak aynı statüdeyken, yaptığı başarılı askerî faaliyetler ile onlardan ayrılmaya başlamış, uclarda yaşayan bu alpler Osman Bey'in liderliği altında hareket etmişlerdir.[180] Sistemin işleyişine bakıldığında, ucta bulunan alplerin Osman Bey hakimiyetine girişinin altında yatan neden net bir şekilde anlaşılmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi alpler, yapılacak olan gaza ve doyum akınlarında başarıları ile ön plana çıkan beyin komutası altına girerlerdi. Osman da kazandığı savaşlar ile ön plana çıkan bir bey olmuş ve alpleri kendi çatısı altında toplayabilmiştir.[181]

Osman Bey'in yapmış olduğu akınlar, onun sınırlarının genişlemesine yarar sağladığı gibi Yalakova'nın fethine giden yolu da açmıştır. Meydana gelecek, Bafeus yada Koyunhisar olarak adlandırılan savaşta ilk önce akıncı birliklerini bölgeye gönderen Osman Bey, ardından kendisi de gelerek komutayı eline almış ve Bizans ordusunu mağlup etmiştir.[182] 27 Temmuz 1302 yılında meydana gelen bu savaş, Osmanlı tarihinde büyük bir dönüm noktası olmuştur. Osman Bey'in bu

[178] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.506.
[179] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi,* s.75; Nicol'de Osman Bey'in Bafeus savaşına kadar Sakarya-Bursa İznik civarına akınlar yaptığından söz etmektedir. Bkz: Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, çev. Bilge Umar, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s.181. ; İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.10.
[180] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.492.
[181] İnalcık, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", s.496.
[182] Pachymérés, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.77-79.

başarısı onun sadece bir uc beyi değil, gittikçe büyüyen bir birliğin lideri olarak görülmesini sağlamıştır.[183]

Bafeus Savaşı, Osman Bey'in akıncı formundan, liderlik formuna dönüşünü temsil ediyor olabilir. Pachyméres'in bu savaşta Osman Bey'in liderlik vasfını özellikle belirtmesi de bu durumu açıklar niteliktedir.[184] Böylece Osman Bey, *"eşitler arasında birinci"* olmuştur.[185] Osman Bey'in tam anlamıyla önder olması uc birliğinin beylikleşme sürecine girmesini sağlamıştır.[186] Yani Osman Bey'in vefatına kadar, beylik için gereken maddi ve manevi teşkilatlanma süreci tamamlanmış,[187] 1326 yılından sonra para basılması gibi bağımsızlık nişanelerinin uygulanması ile Orhan Gazi zamanında tam anlamı ile bir beylik formu alınmıştır.[188] Merkezi otoriteyi sağlama çalışmaları Orhan Gazi'nin başa geçtiği ilk dönemlerde, Osman Bey'in yol arkadaşlarından Akça Koca ve Konur Alp'e verilen uc bölgelerinin, I. Murad ve Süleyman Paşa arasında bölünmesinden anlaşılmaktadır. Orhan Gazi, bunu yaparak Osman Bey döneminden kalan güçlü uc beyleri ve onların bölgelerini merkezi otoriteye bağlamayı amaçlamıştır.[189]

Osman Bey ve Orhan Gazi döneminde beyliğin geçirmiş olduğu evreyi, başa geçen kişilerin unvanlarından da anlamak mümkündür. Öyle ki Orhan Gazi'nin 1360 tarihli vakfiyesi Osman'ın bir bey olduğunu gösterirken,[190] oğlu Orhan 1336[191] yılında *sultanu'l-guzât ve'l-mucâhidîn* unvanını kullanmaya başlamıştır. Ancak bu durum uc akıncılığının sona erdiği anlamına gelmemektedir. Bir sonraki bölümde görüleceği üzere Orhan Gazi zamanında oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli ucunda görevlendirilmesi ve gazi-akıncı beylerinin bu bölgelere yerleştirilmesi uc kültürünün devam ettiğini

[183] İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s. 17.
[184] Pachymérés, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s.78.
[185] Finkel, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, s.1. ; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.32.
[186] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.33.
[187] Kafadar, *İki Cihan Aresinde*, s.46.
[188] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.43.
[189] Feridun Emecen, "Konur Alp Gazi'nin Kimliği ve Faaliyetlerine Dair Bilinirliğin Sınırları", *Belleten*, c.LXXXIV, S.300, 2020, s.552.
[190] İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.12.
[191] İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.15.

göstermektedir.[192] Kısacası Osman Bey zamandaki düzen, Rumeli uclarında devam etmiştir diyebiliriz. Bu düzenin devamlılığı Osman Gazi zamanında fethedilen yerlerin alplere yurtluk olarak verilmesinin, Rumeli uc beylerinde de görülmesinden anlaşılmaktadır.[193]

Yukarıda ortaya koymaya çalıştığımız Osman Bey'in akıncı olması konusundaki iddiamızı mevcut kaynaklar ışığında kesin bir kanaat olarak sunmamız mümkün değildir. Çünkü Osmanlı tarih yazımı, Osmanlı'nın uc beyliğinden devletleşme sürecine girdiği ve diğer devletler ile etkileşimini kuvvetlendirdiği bir dönemde başlamıştır. Bu durum I. Bayezid zamanına tekabül etmektedir.[194] En erken XV. yüzyıl olarak tarihlendirilen bu eserlerin müellifleri, görmedikleri bir dönemi yazdıkları için kendi dönemlerinde meydana gelen olaylardan etkilenme ihtimalleri bulunmaktadır. Colin Imber'in Âşıkpaşazâde'nin Rumeli'de akıncı olarak görev yaptığı sürede eserini yazdığını belirtmesi bu durumun bir örneklemi olabilir.[195] Ancak Osman'ın bir gazi-akıncı beyi olduğu iddiası zayıf bir ihtimal olarak görülmemelidir.

Osmanlı müverrihlerinin yanı sıra XVI. yüzyıl Yunan tarihçisi olan Theodore Spandounes'ten de Osman Bey'in liderlik vasfını nasıl kazandığı hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Spandounes, Bizans İmparatoru Michael Paleologos'un döneminde dört ayrı Türk beyi olduğunun üzerinde durmakta ve onların isimlerini Michauli (Mihal), Turachan (Turahan), Evrenes (Evrenos) ve Ottomano (Osman) olarak vermektedir.[196] Belirtmemiz gerekir ki bey olarak adlandırdığı ilk üç isim tarihe akıncı beyi olarak geçmiş ve nesli de atalarından aldığı bu görevi yerine getirmiştir.[197] Osman ve diğer beylerin aynı dönemde ve hepsinin Türk olması oldukça çelişkili bir konudur. Öyle ki Köse

[192] İnalcık, "Uc(Serhad)lar", s.50-51. ; İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.20; Ayşe Kayapınar- Emine Erdoğan Özünlü, *Mihaloğulları'na ait 1586 Tarihli Akıncı Defteri*, TTK Yayınları, Ankara, 2015, s.2.
[193] İnalcık, *Devlet-i Aliyye*, s.28.
[194] Kafadar, *İki Cihan Aresinde*, s.179.
[195] Imber, "Osman Gazi Efsanesi", s.76.
[196] Theodore Spandounes*, On The Origin Of The Ottoman Emperors*, Trans. Donald M. Nicol, Cambridge University Press, Australia 1997, s.15; Lowry, *Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, s. 61; Theoharis Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", *Journal Of Ottoman Studies*, Vol XXXVI, December 2011, s.146; C. N. Sathas, *Documents Inédıts Relatıps à L' Hıstoıre De La Gréce Au Moyen Age*, Tome IX, Paris, 1890, s.142.
[197] Özcan, "Akıncı", s.249.

Mihal'in Osman Bey'in çağdaşı olduğu Osmanlı kroniklerinden anlaşılmaktadır ancak o Harmankaya tekfuru ve Osman Bey'in dostu olarak tanımlanmıştır.[198] Buradan onun Türk olmadığı çok kolay bir şekilde anlaşılmaktadır. Kroniklerde farklı tarihte adı geçen Evrenos Bey'in kökeni hakkında tartışmalar olmakla birlikte[199] tam olarak ne zaman Osmanlı hakimiyetini kabul ettiği kesin değildir.[200] Tezimizin konusu olan Turahan Bey'in ise Türk olduğu düşünülmektedir.[201] Ancak Turahan Bey, Osman Bey'in döneminde değil daha sonraki yüzyıllarda tarih sahnesinde görülmektedir. Bu sebepten dolayı Theoharis Stavrides makalesinde, Spandounes'in eserinde yer alan Turahan Bey'in, on beşinci yüzyılda etkin faaliyet gösteren Turahan Bey'in ceddi olduğunu düşünmektedir. Ayrıca Stavrides, eserin yazıldığı on altıncı yüzyılda, Turahanoğlu Ömer Bey'in 1502 yılındaki vefatının ardından, onun başarılarını hafızalarda canlı tutmak amacıyla Turahanoğulları neslini, Osman Bey dönemi ile ilişkilendirmiş olabileceği ihtimalini ortaya koymaktadır. Erken Osmanlı tarihi olarak nitelendirebileceğimiz bu tarihlerde Turahan Bey dışında diğer akıncı beyleri hakkında bilgi sahibi olmamız, Turahan Bey hakkında ise tam tersi şekilde bilgi olmaması[202] bu düşüncenin temel hattını oluşturuyor görünmektedir. Genel anlamda baktığımızda Spandounes'in verdiği bu bilgi çelişkili gelmektedir. Acaba Spandounes bu ifadesiyle Osman Bey'in akıncı beyi olduğuna vurgu mu yapmıştır sorusu akla gelmektedir. Eserin devamında, düşman hududuna karşı bütünlük sağlanması amacıyla birlikten kuvvet doğar düşüncesini benimsemeleri gerektiğini düşünen dört beyin ortak bir karar alarak Osman Bey'i lider seçtikleri anlatılmaktadır. Ancak lider olan Osman Bey, kendisini üstün bir konuma getirmemiş ve onları yönlendiren bir abi veyahut kardeş olmuştur.[203]

[198] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.64.
[199] Köken tartışmaları için bkz: Ayşegül Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2014, s. 32-36.
[200] Fahamettin Başar, "Evrenosoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XI, İstanbul, 1995, s.539.
[201] Feridun Emecen, "Turahan Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLI, İstanbul, 2012, s.405.
[202] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.149-150.
[203] Spandounes, *Ottoman Emperors*, s.15-16.

1.2. Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'ye Geçişini Sağlayan Faktörler

Orhan Gazi zamanı Osmanlı Beyliği'nin dönüm noktası olan bir evredir. Yukarıda belirttiğimiz gibi Orhan Gazi, tam anlamıyla kurulmuş olan beyliğin lideri olmuştur. Osman Bey akına çıkarken, Orhan Gazi'nin gazi akıncı beyler ile akına çıkmaması,[204] yerine oğlunu bu akınlarda görevlendirmesi[205] babasının yönetiminden farklı olarak liderliğin tamamen kendisinde olduğu bir durumu işaret etmektedir. Orhan Gazi'nin beyliğinin sınırlarına gazi akıncıları yerleştirmesi[206] de artık sistemli bir yapının oluşmaya başladığının göstergesidir.

Orhan Gazi zamanında, Osman Bey'in liderliğinin son dönemlerinden itibaren fethedilmeye çalışılan Bursa, 1326 yılında beylik sınırlarına dahil edilmiştir. Şehrin fethinde gazi-akıncı beylerin önemli rol oynadığı kroniklerden anlaşılmaktadır.[207] Bu fetih sonucunda, Osmanlı Beyliği Marmara ve İznik olmak üzere iki yöne doğru ilerlemeye başlamıştır.[208] Bu ilerleme, Orhan Gazi'nin, oğlu Süleyman'ı ve diğer gazileri belli uc bölgelerinde görevlendirmesi ile sistemli bir şekilde olmuş ve Osmanlı beyliği böyle bir düzenle genişleme politikası izlemiştir. 1329 yılında Osmanlı birlikleri yavaş yavaş Rumeli coğrafyasına da akınlara başlamıştır. Tekirdağ üzerinden deniz yolu ile Dedeağaç havalisindeki antik kent olan Traianoupoli'ye kadar ilerlemişlerdir. Trianoupoli'den de ilerleyen birlikler, Bizans İmparatoru II. Andronikos tarafından yenilgiye uğramışlardır. Ancak bu yenilgi onları pes ettirmemiş, aynı sefer 1334 yılında tekrar gerçekleşmiştir.[209] 1331 yılında İznik'in hakimiyet altına alınmasından birkaç ay sonra Konstantinopolis civarına Küçükçekmece'de

[204] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1300-1451)*, c.I, s.168.
[205] Öztürk, "Akıncı Uc Beylerinin Rolü", s.177.
[206] Nicolle, *Osmanlı Orduları*, s.18.
[207] Öztürk, "Akıncı Uc Beylerinin Rolü", s.176.
[208] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.46.
[209] Feridun Dirimtekin, "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlıların Rumeliye Geçiş ve Yerleşişleri", *VII. Türk Tarih Kongresi* 25-29 Eylül 1970 Kongreye Sunulan Bildiriler, c.II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1973, s.578.

zincirlenen[210] otuz altı gemi ile[211] yapılan akın,[212] tekrar Bizans İmparatorluğu tarafından engellense de[213] 1340 yılında sekiz bin asker ile tekrar hareket edilmiş ve Moezya'ya kadar olan bölgeye akın yapılmıştır.[214]

Orhan Gazi döneminde Rumeli'ye geçişi kolaylaştıran etmenlerden birisi kısmi olarak Karesi Beyliği'nin alınması olmuştur. Balıkesir, Çanakkale havalisinde kurulmuş olan bu beylik,[215] hem Bizans[216] hem de Osmanlı Beyliği[217] ile sınırdaş olup, Osmanlı Beyliği'nin batı yönünde yapacağı fetihlerin önünde bir bariyer konumundaydı.[218] Karesi Beyliği'nin iç karışıklıklarını fırsat bilen Orhan Gazi Balıkesir, Manyas, Edincik, Kapıdağı, Erdek,[219] Aydıncık gibi Marmara bölgesinin sahil kısımlarını Osmanlı Beyliği'ne dahil etmiştir.[220] Orhan Gazi, fethinin ardından oğlu Süleyman Paşa'yı Karesi topraklarına göndermiş, Biga'da bir uc teşkil ederek[221] Süleyman Paşa'nın buradan akınlar yapmasını yani Biga'nın bir akın üssü olmasını sağlamıştır. 1345 yılında tamamlanan kısmi fetih ile birlikte Edremit Körfezi ile Kapıdağı yarımadası arasındaki bölge Orhan Bey'in hakimiyetine geçmiştir. Böylece yukarıda belirttiğimiz Bizans-Karesi komşuluğu şimdi Osmanlı- Bizans

---

[210] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.146. Zinkeisen, Orhan Gazi'nin planının günümüzde Sakarya'ya bağlı Karasu ve Silivriye bağlı Bigados(Selimpaşa)da bulunan kaleler üzerinde hakimiyet sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple iki donanma çıkarma düşüncesinde olduğunu söyler. Bkz; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.144.

[211] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.45. ; Dirimtekin, "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlıların Rumeliye Geçiş ve Yerleşişleri", s.578; Halil İnalcık, "Osmanlı Sultanı Orhan, (1324-1362) Avrupa'da Yerleşme", *Belleten*, c. LXXIII, S. 266, Nisan 2009, s.82; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* s.144.

[212] Decei, "Akindji", s.340.

[213]Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s. 146;Elizabeth A. Zachariadou, "Karesi ve Osmanlı Beylikleri:İki Rakip Devlet" *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, çev. Gül Çağalı Güven, İsmail Yergüz, Tülin Altunova, İstanbul, 2000, s.249. Zachariadou Orhan Gazi'nin deniz yoluyla yaptığı bu başarısız ilerlemenin ardından İzmit limanının fethedildiğini belirtmektedir; Halil İnalcık'ta bu seferin İzmit'e karşı yapılacak seferin önünü kesmek için olduğunu söylemektedir. Bkz: Halil İnalcık, "Osmanlı Sultanı Orhan", s.82.

[214] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.147.

[215] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yayınları, Ankara 2011, s. 96; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Karesioğulları", *MEB İslam Ansiklopedisi*, c.VI, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s.331.

[216] Elizabeth A. Zacharıadou, "Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet", *Osmanlı Beyliği 1300-1389*, ed. Elizabeth A. Zacharıadou, çev. Gül Çağalı Güven, İsmail Yergüz, Tülin Altınova, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2000, s.243.

[217] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.88.

[218] Zerrin Günal Öden, *Karasi Beyliği*, TTK Yayınları, Ankara, 1999, s.49.

[219] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.123-124.

[220] Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s.101.

[221] İnalcık, "Sultan Orhan", s.83.

komşuluğu olarak el değiştirmiştir. Rumeli fütuhatında tecrübeli olan Karesi beylerinin Osmanlı donanmasında hizmet vermeye başlamaları ile birlikte bu sınır da ortadan kalkmış,[222] Süleyman Paşa önderliğinde Rumeli topraklarına akınlar yapılmaya başlanmıştır. Yani Karesi Beyliği'nin alınması Osmanlı Beyliği için Rumeli'ye geçişin anahtarı olmuştur.[223]

Bu dönemde Bizans İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu iç karışıklık da Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'de ilerlemesinde oldukça etkili olmuştur. Bu ilerlemenin izlenebilmesi için Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan genel hatları ile bahsetmek yararlı olacaktır. Bizans İmparatorluğu 1328-1341 yıllarında iç savaş devrine girmiş, III. Andronikos'un ölümü ile birlikte, üç çocuğu olmasına rağmen hem yaşlarının küçük olması hem de başa geçecek olan imparatorun belirlenmemesi, otorite boşluğunu meydana getirmiştir. Bizans İmpratorluğu'nun içinde bulunduğu buhran içte olduğu kadar dışta da büyük bir yankı uyandırmış, imparatorluk topraklarından pay elde etmek isteyen devletlerin saldırıya geçmelerine neden olmuştur. Bunlardan birisi olan Sırp İmparatoru Stefan Duşan Makedonya'ya ilerlemiş ve bölgeyi hakimiyeti altına almıştı. Bulgaristan Çarı İvan Aleksander da imparatorluğu kendi menfaatleri dolayısıyla tehdit etmiştir. Bu durum imparatorluğun kuzey sınırının tehlikede olduğu anlamını taşımaktadır.[224]

İmparatorluk bu dönemde siyasal tehlikelerin yanında bir de toplumsal sıkıntılar ile uğraşmak zorunda kalmıştır. 26 Ekim 1341 yılında Dimetoka'da kendisini imparator ilan eden Kantakuzenos,[225] Trakya'da elit tabaka dışında kalan halk ile[226] menfaatleri paralel olduğundan

[222] İnalcık, "Uc (Serhad)ler", s.51.
[223] Öden, "Karesioğulları", s.489. ; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s.102. ; İnalcık, ", "Uc (Serhad)ler", s.51.
[224] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.230-233. ; Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, TTK Yayınları, Ankara 2017, s.470. ; John Julius Norwich, *Bizans Gerileme ve Çöküş Dönemi (MS 1082-1453)*, c.III, çev. Selen Hırçın Riegel, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2013, s.255- 256.Paul Lemerle bu dönemde imparatorluğun içinde bulunduğu tehdidi sadece Sırp İmparatorluğu ve Osmanlı beyliği olarak belirtmekte, Bulgaristan tehlikesinden söz etmemektedir. Bkz: Paul Lemerle, *Bizans Tarihi*, çev. Galip Üstün, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019, s.127-128.
[225] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.235. ; Ostrogorsky, *Bizans Devleti,* s.471. ; Georgios C. Lıakopoulos, *The Ottoman Conquest of Thrace Aspects Of Historical Geography*, The Instıtute Of Economics And Social Scıences Of Bilkent University, Unpublished Master's Thesis, Ankara 2002,s.34; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.55.
[226] Melek Delilbaşı, "Osmanlı – Bizans İlişkileri", *Türkler Ansiklopedisi*, c.IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002,s.227; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.239.

anlaşmazlık içine girmiştir.[227] Bu durum ülkede ikiye ayrılmanın göstergesi olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nun şehirlerinde etkin bir güç olan soylu sınıf yani aristokratlar ile proleterya olarak adlandırılan yerel halk arasında meydana gelen uçurum, halkın elit sınıfa karşı isyan hareketi başlatmasına sebebiyet vermiş, oluşan bu kargaşa ortamını Konstantinopolis'te İmparatoriçe Anna, Patrik ve özellikle Megas Duks Aleksios Apokaukos ittifak kurarak, Kantakuzenos'un aleyhine kullanılmıştır.[228] 19 Kasım 1341'de Konstantinopolis'te V.Ioannes Palaiologos'un taç giymesi ile birlikte[229] Bizans İmparatorluğu'nda resmen ikili yönetim meydana gelmiş bulunuyordu.[230]

Kantakuzenos sıkıntılar ile baş etmek için ilk esnada Stefan Duşan ile ittifak yaptıysa da Sırp İmparatoru, doğal olarak kendi menfaatlerini ön plana koymaktaydı. Kantakuzenos bu yüzden ikinci bir müttefik olarak Anadolu beyliklerinden Aydınoğlu beyi Umur Bey ile ilişkilerini güçlendirme yoluna gitmiş,[231] Aydınoğlu Umur Bey çıkarları doğrultusunda Trakya'da yaptığı bu akınlarla pek çok ganimet elde etmiştir.[232] 1344 yılında Aydınoğulları Beyliği'nin batı ülkeleri tarafından tehdit edilmesi üzerine Kantakuzenos, 1345 yılında müttefik arayışıyla yönünü Osmanlı Beyliği'ne çevirmiştir.[233]

Osmanlı ordusu Kantakuzenos'un yardım talebi üzerine üç kez Rumeli'ye geçmiştir. Bunlardan ilki Stefan Duşan'ın 25 Eylül 1345 yılında Kavacık ile Selanik arasında bir bölge olan Serez'i kuşatarak kendi hakimiyeti altına alması ve devamında meydana gelen fetihler sonucunda meydana gelmiştir.1348 yılında Süleyman Paşa, Rumeli'nde meydana gelen olaylar üzerine

[227] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.239.
[228] Ostrogorsky, *Bizans Devleti*, s.474; Norwich, *Bizans*, s.257-258; Şerif Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461) Osmanlı Türk- Bizans Münasebetleri*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2015, s.56.
[229] Norwich, *Bizans*, s.257.
[230] Alexander A. Vasilev, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Tevabil Alkaç, Alfa Yayınları, İstanbul, 2017, s.654.
[231] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.245; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.476-477; Norwich, *Bizans*, s.259.
[232] Lıakopoulos, *The Ottoman Conquest of Thrace*, s.35.
[233] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.250-251.; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.479. ; Norwich, *Bizans*, s.261-262.;Auguste Bailly Kantakuzenos'un Sırp İmparatoru ve Aydınoğlu Umur Bey ile müttefik olduğundan bahsetmemiştir. Kantakuzenos'un Orhan Bey ile müttefik olmasını V. Ioannes Palaiologos'a karşı ittifak arayışına bağlamaktadır. Bkz: Auguste Bailly, *Bizans Tarihi*, çev. Haluk Şaman, c.II, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, s.410; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s.57-58.

Kavala'ya kadar birlikleri ile ilerlese de Sırp askerlerinin bölgedeki hakimiyeti elde etmesiyle bir sonuç elde edememiştir.[234] Sefer sonunda Osmanlı kuvvetlerinin Teselya'dan[235] bol miktarda altın, gümüş elde etmesi,[236] bu seferin Osmanlı açısından kısmi başarı elde ettiği sonucunu ortaya koymaktadır.

Osmanlı birliklerinin ikinci kez iki yıl sonra Rumeli'ye geçişi, olayların bir devamı niteliğindedir.[237] İç savaş esnasında Zelotların[238] yönetimine giren Selanik'te, Stefan Duşan'ın hakimiyeti altına girilmek istenmesi, Zelotların gücünün sarsılmasına neden olsa da Kantakuzenos bölgeyi tekrar hakimiyet altına alma şansı elde etmiştir. Bu durum üzerine Süleyman Paşa ve beraberinde yirmi bin kişilik bir birlikle ilerlense de Süleyman Paşa, babasından gelen çağrı üzerine seferi yarıda bırakarak Anadolu'ya dönmüştür.[239] Dönerken güzergahında olan Moezya ve Trakya'da bazı kısımlara akınlarda bulunmuş, Rumeli topraklarından esirler, altın ve gümüş ile ayrılmıştır.[240]

Bizans İmparatorluğu'nun iç karışıklıktan kurtularak bir düzen kazanması amacıyla VI. Ioannes Kantakuzenos, ülke topraklarını kendisi, ortak imparator, meşru varis olarak görünen V. Ioannes Palaiologos ve İmparatoriçe Anna arasında paylaştırmıştır. Ancak bu durum oğlu Mathaios Kantakuzenos tarafından kendisinin yönetimindeki Trakya'nın bir kısmının, yeni düzene göre V. Ioannes Palaiologos'a bırakılmasından dolayı memnuniyetle karşılanmamıştır.[241] Mathaios

[234] Nicol, *Bizans Devleti Tarihi*, s.270. ; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.56. Zinkeisen bu olayda Osmanlı birliklerinin Kavala'da değil ilerisinde bir yer olan, Sırp hakimiyetindeki Migdonia'da savaşmaktan vazgeçtiklerini belirtmektedir. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.154.
[235] Feridun Emecen, "Süleyman Paşa", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXVIII, İstanbul, 2010, s.95.
[236] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.154. ; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.270. ; Emecen, "Süleyman Paşa", s.95.
[237] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.57.
[238] Zelotlar Kantakuzenos yönetimi yerine III. Andronikos'un oğlu V. Ioannes Paleologos'un yönetimini isteyen bir siyasi partidir. Kantakuzenos'un yönetimini daha çok aristokrat kesimin istediği ve daha önceden gördüğümüz ülke içi ayaklanmaların çıkma nedeninin bu iki halk arasındaki uçurum olduğu göz önüne alındığında Zelotların yerel kesimi temsil ettiği düşünülebilir. Bkz: Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.475.
[239] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.281-282; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s.61-62; Norwich, *Bizans*, s.271.
[240] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*,c.I, s.155.
[241] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.294; Nicolae Iorga'ya göre Bizans toprakları Kantakuzenos, oğlu ve V. Ioannes Paleologos arasında bölünmüştür. Bkz: Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2009,s.190.

Kantakuzenos, kaybettiği topraklar yerine Edirne'nin yönetimini üstlense de V. Ioannes Palaiologos'un Edirne'yi işgali, Kantakuzenos'un bu hamlesinin iç savaşı durdurmak yerine daha da alevlendirdiğini göstermektedir. Kantakuzenos bu kuşatmanın kalkması ve oğlunun zor durumdan kurtulması için Orhan Gazi'den yardım istemiş, Süleyman Paşa önderliğinde sayıları on ya da on iki bin arası değişen atlı birlikler, 1352 yılında Meriç Nehri'nin[242] kıyı bölgesinde Empithion adı verilen yerde V. Ioannes Palaiologos'un müttefikleri ile yapılan savaşı kazanmıştır.[243] Süleyman Paşa önderliğinde elde edilmiş olan bu zafer sonrasında, Osmanlı süvarileri yurtlarına geri dönmek yerine Bulgaristan coğrafyasına akın yapmıştır.[244] Süleyman Paşa, Bizans iç karışıklığında müttefiki olarak Kantakuzenos'a yardım ettiği için kısa süreliğine kendisine verilen Çimpe Kalesi'ni[245] geri iade etmeyerek[246] Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'deki ilk toprağını kazanıp, iskan imkanı bulmasını sağlamıştır. Çimpe kalesi, Rumeli'ye geçişte önemli bir faktör olduğu için yapılacak olan akınların hareket merkezlerinden birisi olmuştur.[247] Süleyman Paşa ardından Bolayır'ı[248], Akçeliman'ı,

[242] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s. 294-295; Norwich, *Bizans*, s.274.

[243] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.58; Emecen, "Süleyman Paşa", s. 95; İnalcık, "Sultan Orhan", s.85. Georg Ostrogorsky , İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Herbert Gıbbons, Şerif Baştav, Nicolae Iorga ve Stanford Shaw, V. Ioannes Paleologos ve Sırp müttefiklerinin Dimetoka yakınlarında başarısızlığa uğradıklarını belirterek diğer kaynaklardan ayrılmaktadır. Bkz: Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.487; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.136; Gıbbons, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, s.82; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s.65; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.190-191. ; Stanford Shaw, *History Of The Ottoman Empire and Modern Turkey*, vol. I, Cambridge University Press, 1976, s.16; Iréne Beldiceanu ise Empytion'un Dimetoka yakınlarında bir yer olduğunu belirtmektedir. Bkz: Beldiceanu, "Osman ve Orhan", s.28; Zinkeisen ise tüm yazarlardan farklı olarak bu savaşın Enez tarafında yapıldığını belirtmektedir. Bkz: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I s. 158.

[244] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.58; Dirimtekin, "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlıların Rumeliye Geçiş ve Yerleşişleri", s.579; İnalcık, "Sultan Orhan", s.85; Zinkeisen Moezya ve Trakya arasında kalan bölgeye akın yapıldığını belirtir. Bkz: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.158.

[245] Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu: Klasik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2016, s.15; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*,s.58. ; Colin Imber, *Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650 İktidarın Yapısı,* çev. Şiar Yalçın, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s.14. ; Delilbaşı, "Osmanlı – Bizans İlişkileri", s.228. ; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* c.I, s.136; Donald Nicol sözü geçen kalenin Kantakuzenos tarafından verilmediğini Süleyman Paşa'nın kılıç hakkı olarak elinde tutuğunu belirtmektedir. Bkz: Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.299.

[246] İnalcık, *Klasik Çağ*, s.15. ; İnalcık, "Uc(Serhad)lar, s.51; Emecen, "Süleyman Paşa", s.95; Nicol*, Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.299; Dirimtekin, "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlıların Rumeliye Geçiş ve Yerleşişleri",s.579; Lıakopoulos, *The Ottoman Conquest of Thrace*, s.40.

[247] Emecen, "Süleyman Paşa", s.95.

[248] Lıakopoulos, *The Ottoman Conquest of Thrace*, s.41.

Odköklük'ü, Eksamilye'yi[249] ve Konur Hisarbeylik'i sınırlarına dahil ederek Gelibolu'nun fethine giden yolu açmıştır.[250]

Yapılan bu fetihlerin ardından Gelibolu'nun kuzey kısmı Osmanlı birlikleri tarafından ablukaya alınmıştır.[251] Bu süreçte Gelibolu, çevresindeki yerler fethedildiği için yalnızlaştırılmış, Trakya ve Konstantinopolis ile etkileşim kuramaz hale gelmiştir. Gelibolu'nun ve civarındaki kalelerin 2 Mart 1354 yılında meydana gelen deprem de savunmasız kalması ve böylece fethedilmesi ile Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'de ki toprakları savaşmadan artmıştır. Böylece beylik sınırına dâhil olan Gelibolu, Paşa Sancağı olmasının yanı sıra akıncıların hareket noktalarından birisi olmuştur.[252] Gelibolu'nun bir diğer önemli özelliği ise, Çanakkale Boğazı'nda önemli bir denetleme noktası olmasıdır.[253] Osmanlı Beyliği bu fetih ile Asya ve Avrupa arasındaki geçiş denetimini kazanmıştır diyebiliriz.

Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'de ki askerî faaliyetlerinde bu bölgelerde üç kol halinde kurulmuş olan uc teşkilatı önemli bir rol oynamıştır.[254] Hareket üssü Bolayır olan akınlar,[255] sağ, orta ve sol diye adlandırılan kollar ile gerçekleştirilmiştir. Kolların akın yönleri sırasıyla ilki Tekirdağ üzerinden Çorlu ve İstanbul istikametine, diğer uc günümüzde Kurudağ bölgesi olarak adlandırılan Konur Hisar'dan başlayarak Malkara yönünden Hayrabolu ve son uc ise Vize, İpsala, Dimetoka,

[249] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.59; Necdet Öztürk bu fetihlerin Çimpe kalesinin ardından yapıldığını belirtmekte, makalesinde Bolayır ve Akçelimanı'nından söz etmeyerek Ayaşulonya'nın fethedildiğini yazmıştır. Emecen'in Odköklük şeklinde okuduğu yerin adını ise Od-Gönlek olarak okumuş, Balabancık olduğunu belirtmiştir. Bkz: Necdet Öztürk, "Ferecik'in Süleyman Paşa Tarafından Fethine Dair", *MÜTAD*, S.4, 1989, s.137; İbrahim Sezgin'de sadece Bolayır ve Eksamilye'nin fethinden bahsetmektedir. Bkz: İbrahim Sezgin, "Osmanlıların Rumeli'ye Geçişi ve İlk Fetihler", *Osmanlı Ansiklopedisi*, c.I, Ankara, 1999, s.213.

[250] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.159.

[251] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.59. Halil İnalcık Gelibolu'nun güney kısmında bir uc teşkilatı kurulduğunu belirmektedir. Bkz: İnalcık, "Uc(Serhad)lar", s.51. ; İnalcık, "Sultan Orhan", s.87.

[252] Sezgin, "Osmanlıların Rumeli'ye Geçişi ve İlk Fetihler", s.213.

[253] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.299.

[254] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.59. ; İnalcık, "Sultan Orhan", s.87.

[255] Emecen, "Süleyman Paşa", s.95. ; Öztürk bu akınların hareket üssünün Gelibolu'nun fethinden sonra olduğunu belirtir. Bkz: Öztürk, "Ferecik'in Süleyman Paşa Tarafından Fethine Dair", s.137.

Edirne[256] Keşan[257] yönünde yapılmıştır. Belirlenen bu üç kol güzargahı, bölgelerin fethi ile sonlanmamış aksine bölgeler fethedildikçe uclar da ilerlemiştir.[258]

1.3.Rumeli'de Akıncılık Teşkilatı

Bu kısma kadar Osmanlı'nın kuruluşunda akıncı birliklerinden ve bu birliklerin tam anlamıyla teşkilatlanacakları yer olan Rumeli'ye geçiş süreci izah etmeye çalışıldı. Bu kısımda ise akıncı birliklerinin aldıkları düzen, yapılan seferlerdeki rolleri gibi konular ele alınacaktır.

Giriş kısmında akıncı kelimesinin 'ak' kökü ve 'mak' mastarından geldiğinden, hafif süvari birlikleri olduğundan ve Orhan Gazi zamanında düzenli askerî sistemin kurulmasına kadar beyliğin etkin ve önemli tek kuvveti olduğundan söz edilmişti. Rumeli ve Avrupa'da önemli roller üstlenen akıncılar, başarılarını belli bir sistem ile hareket etmelerine borçludur. Bu da onların teşkilatlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Akıncıların böyle teşkilatlı bir sistem kurmalarında ünlü akıncı beyi Evrenos Gazi'nin öncülük ettiği düşünülmekte, teşkilatın ocaklaşması böylece on dördüncü yüzyıl olarak tarihlendirilmektedir. I. Murad döneminden itibaren Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasıyla akıncıların hareket alanı devletin sınır boyları olmuştur.[259]

Genel anlamda akıncılar ve akıncı teşkilatı/ocağı olarak adlandırılan birlik hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Bizim ocak hakkında bilgi sahibi olduğumuz kaynaklar Osmanlı ve Bizans kroniklerinden oluşmaktadır. Ancak bu kronikler ocağın yapısı, özellikleri, birliklerindeki insanların

[256] Öztürk, "Ferecik'in Süleyman Paşa Tarafından Fethine Dair", s.137. ; Sezgin, "Osmanlıların Rumeli'ye Geçişleri ve İlk Fetihler", s.213. ; Emecen de ise bu güzergahlar kısaca Tekirdağ, Malkara olarak verilmektedir. Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.59; Emecen, "Süleyman Paşa", s.95; Lıakopoulos, *The Ottoman Conquest of Thrace*, s.44; Kayapınar-Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.7. ; Emine Erdoğan Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak: 625 Numaralı Akıncı Defteri Üzerine Bazı Düşünceler", *Belleten*, c.LXXIX, S.285,2005, s.478.

[257] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.59; Emecen, "Süleyman Paşa", s.95; İnalcık, "Sultan Orhan", s.87.

[258] Öztürk, "Ferecik'in Süleyman Paşa Tarafından Fethine Dair", s. 137. ; Sezgin, "Osmanlıların Rumeli'ye Geçişi ve İlk Fetihler", s.213.

[259] Özcan, "Akıncı", s.249; Özcan, "Osmanlı Askeri Teşkilatı", s.353; Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", s.166; Kayapınar-Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.14; Hurşit Çetin Arslan tam teşkilatlı bir Akıncı Ocağının akıncı defterlerinden yola çıkılarak 15. yüzyıl olarak tarihlenmesi gerektiğini düşünmektedir. Bkz.: Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", s.218. ; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.34.

seçimi, onların rütbelerinin yükseltilmesi veyahut düşürülmesi, seferlerde gösterdikleri başarılar karşısında devletten bir ücret alıp almadıkları, savaş aletleri, emir-komuta düzeni gibi durumlardan bahsetmemekte, daha çok savaşlarda ki durumlarından söz edilmektedir. Akıncı teşkilatı hakkında detaylı bir anlatım yapan ilk kişinin İsmail Hakkı Uzunçarşılı olduğu bilinmektedir.[260]

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, akıncılar hakkındaki bilgilerin akıncı defterlerinden edinildiğini belirtmektedir. Akıncı defterlerinde bahsedilen özelliklerin akıncı hükümlerinde yer alması, defterlerin nasıl oluştuğunu gözler önüne sermektedir.[261] Bu defterler, akıncıların adları, görünüşleri,[262] timarlı olmaları veya olmamaları gibi önemli bilgiler vermiş olmasının[263] yanı sıra, akıncı olarak kaydedilmiş kişilerin babalarının isimleri, yaşadıkları yerler,[264] şimdi bulundukları coğrafyaya nereden geldikleri[265] konusunda aydınlatmaktadır. Akıncılar hakkında edineceğimiz bilgilerin bu şekilde taslak haline gelmesi, günümüze ulaşan iki akıncı defteri sayesindedir.[266] Ayrıca Mühimme Defterleri'nde de savaş durumunda akıncıların sefere çağrılması için emirlere yer verilmesi, Mühimme Defterleri'nin bu alanda çok önemli olduğunu göstermektedir. Fakat bu

[260] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.5.
[261] Veliyüddin Efendi'nin hükmü bu konuda dikkate değerdir. Bkz: "Akıncı Hususiyçin Yazılan Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.:1970, vrk.58/a-59/a; Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, c.6. Kitap Kanunî Devri Kanunnâmeleri II. Kısım Eyâlet Kanunnâmeleri (II)*, FEY Vakfı, İstanbul, 1993, s.391-392; Vidin Sancakbeyi Mihaloğlu Hızır Bey'e yazılan hüküm için bkz:"Akıncı Hususu İçün Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.1970, vrk. 62/b-63/b-64/a.
[262] Ayşe Kayapınar ve Emine Erdoğan Özünlü 1586 tarihli akıncı defterinde İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın belirttiği gibi görünüşlerine dair bir bilgi verilmediğini belirtmektedirler. Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.6 dipnot; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.560.
[263] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239. ; Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88. ; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.560.
[264] Özcan, "Akıncı", s.249; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.560; Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri*, c.6, s. 392.; "Akıncı Hususiyçin Yazılan Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.:1970, vrk.58/a.
[265] Emine Erdoğan Özünlü-Ayşe Kayapınar,*1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, TTK Yayınları, Ankara, 2017, s.31; Ahmed Akgündüz*, Osmanlı Kanunnâmeleri c.6*, s. 392; "Akıncı Hususiyçin Yazılan Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.:1970, vrk.58/a.
[266] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.7.

defterlerin günümüze ulaşan kısmı on altıncı yüzyıldan başladığı için[267] erken dönemler hakkında aydınlatıcı bir bilgi bulunması oldukça güçtür.

Akıncıların soyunun hangi kökene dayandığı tarihçilerin tartışma konusu olmuştur. Bazı tarihçiler akıncıların sadece Türk kökeninden geldiği görüşünde iken,[268] Ernest Werner ve Health W. Lowry akıncıları oluşturan kesimin tek bir kökene bağlı olmadığını savunmaktadır. Werner, "başıbozuk" olarak tanımladığı akıncıları ülke içinde ve dışında Hristiyan grubun katıldığı teşkilat olarak görmektedir.[269] Lowry ise bu tezini, 1472 tarihli deftere hem Müslüman hem de Müslüman olmayan kişilerin kaydedilmesini emreden Sultanın hükmü ile savunmakta, hizmette önceliğin Müslümanlara değil Hristiyanlara verildiğini düşünmektedir.[270] Mariya Kiprovska bu fikri benimsemeyerek, sefer ile yükümlü akıncıların çoğunun Müslüman olduğunu belirtmektedir.[271] Hristiyanların deftere kaydolma nedeni ise 1473 Otlukbeli Savaşı için gerekli olan asker ihtiyacı ile ilişkilendirilmektedir.[272] 1472 ve 1560 tarihli akıncı defterini hazırlayan Emine Erdoğan Özünlü ve Ayşe Kayapınar ise deftere akıncı olarak kaydedilen kişilerin ağırlıklı olarak Müslüman ve Türk olduklarını belirtmekte, Müslüman olmayan kesimin etnik kökeni üzerinde durarak onların defterde

[267] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.9; Mühimme defterleri hakkında bilgi edinmek için bkz: Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defteri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXI, İstanbul 2006.
[268] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239.;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.518; Mithat Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı ve Kıyafetleri", *Resimli Tarih Mecmuası*, c.VII, S. 7-79, Temmuz 1956, s.453; Midhat Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnâmesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak Tasarruf Sistemi'nin hukukî ve mâlî müeyyede ve mükellefiyetleri*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul,1992,s.17;Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", s.167; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Fahamettin Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, c.VI, S.63, 1992, s.20; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri c.6*, s.391
[269] Werner, *Osmanlılar*, s.139.
[270] Lowry, *Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, s.55-56; Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.25-26; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.488. Sultan hükmü için bkz: Özünlü - Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.13-14, 82; Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.46-47. ; Lowry, *Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, s.57-58.
[271] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.50-51.
[272] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s. 63; Özünlü - Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s. 25.

yamak statüsünde kaydedildiğini ifade etmektedirler. Defterde birden fazla etnik grubun yer alması belirttiğimiz gibi savaş hazırlığı olarak yorumlanmıştır. [273]

Hristiyanların akıncı olarak kaydedilmesi ve sultan hükmünün yer alması 1472 tarihli akıncı defterine istisnai bir durumdur.[274] 1586 tarihli defterde böyle bir kayda rastlanmamakla birlikte böyle bir hüküm de yoktur. Aynı durum günümüzde sadece iki sayfası mevcut olan 1560 tarihli defter için de geçerlidir. Bu sayfalara bakıldığında sadece Müslümanların yazıldığı görülmektedir.[275] Ancak yine de belirtmek gerekir ki 1560 tarihli defterin yeni sayfaları veya başka bir akıncı defteri gün ışığına çıkarsa o kısımda da kesin olarak Müslümanların akıncı olarak kaydedildikleri söylenemez. Bunun sebebi ilerleyen yüzyıllarda kaydedilmiş olan tahrir defterlerinde kökeni Hristiyanlığa dayanan kişilerin olmasından kaynaklanmaktadır.[276]

Akıncı defterlerine kaydedilen kişilerin belli bir özelliği var mıydı? Yoksa herkes akıncı olarak yazılabiliyor muydu? gibi sorular akıncı teşkilat özelliklerine giriş niteliğindedir. Defterlere kaydedilen akıncılar herhangi bir zorlama ya da baskı olmadan tamamen hür iradeleri ile bu mesleği seçen kişilerdi. Herkes akıncı olarak kaydolamaz ve akıncı ocağında görev alamazdı.[277] Akıncı olarak kaydolmak için belli başlı özelliklere sahip olmaları gerekiyordu.[278] Bu özelliklere bakıldığında ilk olarak at üstünde oldukça hızlı hareket edebilmelerinin gerektiği görülmektedir. Bu durum akıncıların atı olan,[279] doğal olarak at binmede usta olan,[280] genç, güçlü,[281] herhangi bir durumda hızlı karar

[273] Özünlü - Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.25-26.
[274] Özünlü – Kayapınar, *1472 ve1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.6
[275] Listeye Bkz: Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.230.
[276] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.69.
[277] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218. ; Nami Malkoç, "Akınlar, akıncılar ve büyük akınlar", *Süvari Mecmuası*, S.97, 1 Nisan 1936, s.70.
[278] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88.
[279] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.75.
[280] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", s.218; Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.75; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239. ; Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88.
[281] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", s.166; Özcan, "Akıncı", s.249.

alabilecek, mert, gözü kara, savaş aletlerini kullanmada becerikli kişilerden seçilmesini gerekli kılmıştır. Öyle ki savaş aletlerini kullanmada becerikli olmayan kişiler, akıncı ocağına kaydolamıyorlardı. Akıncı olmanın bir diğer şartı ise çevresi tarafından, sözüne güvenilen insanlar olmalarıdır.[282] Bu durum akıncı defterlerine de yansımıştır. 1560 yılında hazırlanan defterde[283] *imam* ya da *köy kethüdası*[284] ile yaşadıkları bölgede ki *halkın*[285] akıncılara şahitlik ettiği görülmektedir. Sadece akıncı değil kefil seçilen kişinin de diğer insanlar arasında sözüne güvenilen birisi olması gereklidir.[286] 16. yüzyıl tarihli Veliyüddin Efendi hükmüne bakıldığında ilk hükümde kefil ile ilgili bu bilgilere yer verilmemesi fakat kefil adına ek olarak baba adının da istenmesi oldukça dikkat çekicidir.[287] Akıncı olmak için diğer bir şart ise, kendine has özel giyimlerinin olmasıdır.[288] Akıncı olarak seçilen kişiler tüm bunlara ek olarak açlığa, yorgunluğa da tahammül edebilmelidir. Nami Malkoç'un belirttiğine göre onlar, küçük yaraları önemsemeyerek savaşa devam ettikleri gibi ağır yaralara sahip olduklarında da bu durum değişmiyor, gerekirse ata bağlı bir şekilde uzun süren yolculuklarda seslerini bile çıkartmıyorlardı. Yara almak akıncılığın şanından olduğu için yara almamış bir akıncının çok başarılı olmayan ortalama bir akıncı olduğu düşünülmektedir. Aynı şey akıncının ününün birden fazla yerde duyulmaması durumunda da geçerlidir.[289]

[282] Kayapınar-Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Malkoç, "Akınlar, akıncılar ve büyük akınlar", s.70.
[283] 1472 tarihli defter savaş hazırlığı esnasında kaydedildiği için bir yer de kefil belirtilmiştir. Diğer listelerde hane ve meblağ kelimesi kullanılmıştır. Bkz.: Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.17.
[284] Özcan, "Akıncı", s.249;Abdülkadir Özcan, "Fatih Sultan Mehmed Devrinde Askerî Yapı", *Fatih Sultan Mehmet Han*, FSM Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2018, s.185; Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", s.166; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.560; :"Akıncı Hususu İçün Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.1970, vrk. 62/b.
[285] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.20. ; Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.17.
[286] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Özcan, "Akıncı", s.249.
[287] "Akıncı Hususiyçin Yazılan Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.:1970, vrk.58/a;Akgündüz, *Osmanlı Kanunnamesi c.6*, s.392.
[288] Kayapınar- Özünlü,*1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Emine Erdoğan Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.475.
[289] Malkoç, "Akınlar, akıncılar ve büyük akınlar", s.71; Kiprovska'ya göre ise akıncıların iyi kıyafetleri olması akıncı olarak kaydolmaları durumunda zorunludur. Bkz: Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.75.

Bir akıncının yaşlanması, savaş esnasında ya da normal zamanda ölümü gibi durumlarda o kişinin yerine, akıncı olmak için gereken şartların hepsini sağlayan[290] yarar yoldaş yiğitlerden birisi yazılmıştır.[291] Ayrıca, bir akıncının yetişmiş oğlu veya oğulları varsa onlar babalarının görevi olan akıncılığı benimsemek zorundaydı. Genel perspektifte bakıldığında, bu durum bir kanun hükmü gibi görünmektedir.[292] 1586 tarihli akıncı defterinde, ... *nâm yarar oğlu var, yerine eşer ifadesi*[293] veya *sağir olduğu ve onun yerine kardeşi ...'nın eşeceğinin belirtilmesi*[294] gibi ifadelerin kullanılması bu durumu açıklar niteliktedir. Akıncı olarak görev yapan bir kişinin çocuğunun olmaması durumunda ise yerine ilk önce kan bağı bulunan diğer aile üyelerinden gerekli koşulları sağlayan birisi seçilmekteydi. Eski akıncının akrabasının bulunmaması ya da gerekli özellikleri göstermemesi durumunda ise yukarıda belirtilen donanımda ve kefili olan bir genç seçilirdi.[295]

Bu özelliklere göre kaydedilen akıncılar, bir akıncı beyinin komutası altında görev alırlardı.[296] Çünkü, akıncı teşkilatında en üst rütbe Akıncı beyliğidir.[297] Akıncı beylerinde de aynı akıncılarda görüldüğü gibi ölümleri halinde yerlerine oğullarının geçtiği, babalarının görevlerini devralarak Osmanlı Devleti için gereken başarıyı göstermeye çalıştıkları görülmektedir.[298] Akıncı beylerinin, sancakbeyi olarak da görev yaptığı görülmektedir. I. Murad döneminde akıncı beylerinden Evrenos

[290] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88; Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.20; Özünlü-Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.16-17. ; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218.
[291] "Akıncı Hususiyçin Yazılan Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.:1970, vrk.58/a; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri c.6*, s.392.
[292] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.21. ; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar Ve Akıncı Beyleri", s.218; Refik, *Türk Akıncıları*, s.8; Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.75.
[293] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.145; Eşer kelimesi Eş ve mastardan oluşmuştur ve bir kişinin verilen emir sonucunda savaşa gitmesi anlamında kullanılmıştır. Bkz. Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.421.
[294] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.183.
[295] Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s. 18.
[296] Özcan, "Akıncı", s.249. ; Özcan" Osmanlı Askeri Teşkilatı", s.353; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilatı ve Kıyafetleri", s. 453; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri*, c.6, s.391.
[297] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.518; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.483; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.561.
[298] Özcan, "Akıncı", s.249. ; Özcan, "Osmanlı Askeri Teşkilatı", s.353; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilatı ve Kıyafetleri", s. 453. ; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218-219; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20.

Gazi'ye sancaklık verilmesi bu durumun bir örneğini oluşturmaktadır.[299] Bazı kaynaklar, akıncıların sadece sancak beyliği değil beylerbeyliği vazifesine geldiklerini de söylemektedir.[300] Bu konu oldukça tartışmalı[301] olsa da örneklerinin olduğu bilinmektedir.

Devlet tarafından seçilerek akıncı beyi mertebesinde bulunan beylerin[302] şemsiyesi altında birleşen akıncılar, beyin iyi geçindiği kişi ile iyi geçinir, düşman olarak gördüklerine ise düşman olurlardı.[303] Akıncılar, akıncı beylerinin maiyetinde oldukları için onların adları ile anılırlardı. Osmanlı Devleti'nde akıncı beyleri denildiğinde tarihe ün salan Köse Mihal, Evrenos Gazi, Turahan Bey ve Malkoç Bey akla gelmektedir. Bu sebepten akıncılar, Mihallı, Malkoçoğulları akıncıları ve Turahanlı olarak adlandırılmışlardır.[304]

Akıncı beyine bağlı bulunduğunu belirttiğimiz akıncılar, içte de bir emir- komuta sistemi içindeydi. Öyle ki on kişilik akıncı birliğini yöneten *onbaşı,* yüz kişilik birliği yöneten *subaşı*, bin akıncının kumandanı olan *binbaşı* rütbesine sahip olurdu.[305] Akıncı defterleri incelendiğinde onbaşı

[299] Hurşit Çetin Arslan, "Erken Osmanlı'nın Fetih ve Yerleşim Sisteminde Akıncı Beylerinin Stratejik Önemi", *Türkler Ansiklopedisi*, c.IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.215; Refik, *Türk Akıncıları*, s.10. Bazı kaynaklarda akıncı sancak beyi ibaresi geçmektedir. Bkz: Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.518; Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.78; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.21.

[300] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.219.

[301] Colin İmber bu durumun merkezi otoritenin güçlenmeye başladığı 15. Yüzyıla kadar olduğunu belirtmektedir. Bu tarihten itibaren sadece sancakbeyliği rütbesi ile sınırlandırıldığını ifade etmektedir. Bkz.: Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.247; Peçevi Tarihinde ise akıncı beylerinin devletin en yüksek makamlarından birisi olan vezirlik rütbesine kadar geldikleri hakkında bilgiler mevcuttur. Bkz.: Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.17.

[302] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20; Özcan, "Akıncı", s.249; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Mustafa İsen akıncıların mümkün olduğunca asil kişilerden seçildiğini belirtmektedir. İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", s.391; Tacan, *Akıncılar*, s.3.

[303] İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", s.391.

[304] Özcan, "Akıncı", s.249. ; Özcan, "Osmanlı Askeri Teşkilatı", s.353; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilatı ve Kıyafetleri", s. 453. ; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218-219; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20.

[305] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s.453; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s. 18; Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.16; Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.20;Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.486;Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.87;Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Özcan, "Osmanlı Askeri Teşkilatı", s.353-354; Özcan, "Akıncı", s.249. ; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Tok, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", s.166. ; Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.290; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s.37; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.218; Malkoç, "Akınlar, akıncılar ve büyük akınlar", s.72; Aydın Taneri ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Osmanlı Tarihi eserinde yüz kişilik akıncı kuvvetini yöneten komutanın yüzbaşı olarak adlandırıldığını belirtmektedir. Bkz: Uzunçarşılı*, Osmanlı Tarihi*, c.I, s.518; Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.78;Başar,"Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde

ve subaşı rütbesi görülse de binbaşı rütbesinin varlığına rastlanmamıştır. Akıncı defterlerinde askerî rütbelerin dışında Akıncı beylerinin bölgede bulunmadığı dönemlerde yerlerine vekil olarak görev yapan Kethüdaların da yazıldığı görülmektedir.[306] Deftere ayrıca *imamlar*[307] ve *hocalar*[308] da kaydedilmiştir.

Akıncı teşkilatında yukarıda belirttiğimiz askerî rütbelerin yanında bir de yazılışı nedeni ile taviçe/tavica/toyca[309]/taviç/tavcı/tovuc[310] olarak okunan görevlilerde bulunmaktadır. İsminin farklı okunması gibi bu kelimenin kökeni hakkında da farklı görüşler mevcuttur.[311] Taviçeler, devlet tarafından akıncı beylerinin isteği üzerine atanan kişilerdir.[312] Bu kişilerin kim olduğu, teşkilatın içindeki konumu hakkında da farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı tarihçiler taviçelerin, akıncı birliklerinin kazalarda yaşayan çeribaşısı statüsünde bulunan,[313] mevkileri düşük olanlara verilen bir ad olduğunu düşünmektedir.[314] Bazı araştırmacılar, bu statüdeki kişileri bölüklerin kumandanı,[315] bazıları yerli Hristiyan akıncılar,[316] bazıları ise özveri sahibi ve artık akıncı olmayan ancak tecrübeleri ile yön verecek olan insanlar olarak taviçelerin görevlerini ifade etmişlerdir.[317] Bahsedilen görüşlere

Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları",s.21;Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.560-561;Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri c.6*, s.391; Tacan, *Akıncılar*, s.3

[306] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.20. ; Mehmet Canatar, "Kethüdâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXV, Ankara 2002, s.333.

[307] Hasan Fakih Köyünde listelenen Sefer Şahbende'nin yanında imam olduğu yazılmaktadır. Bkz: Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.296.

[308] Büyük Kataloy olarak çevrilen köyde Hüseyin Hasan'ın hoca olduğu kaydedilmiştir. Bkz: Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s. 366.

[309] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.6 dipnot 40. ; Örnek olarak listede bkz: Kayapınar – Özünlü, 1586 Tarihli Akıncı Defteri, s.377.

[310] Kılıç,"Akıncı Teşkilatı", s.556.

[311] Slav kökenli olduğu için bkz: Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.66; Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.6 dipnot 40.; Moğol kökenli olduğu hakkında bkz.: Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s. 67.

[312] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88.

[313] Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1644. ; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.556.

[314] Özcan, "Akıncı", s.249; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.217.

[315] Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.556.

[316] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,* s.38.

[317] Sertoğlu,"Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilatı ve Kıyafetleri", s.453; Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.16; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Abdülkadir Özcan, "Çeribaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.VIII, İstanbul 1993, s.272.

ek olarak akıncıların emrinde çalışan taviçelerin,[318] çoğunlukla Müslüman[319] olduğu da düşünülmektedir. Taviçelerin 1586 tarihli akıncı defterinde *taviçe-i muaf*,[320] *taviçe-i muaf-ı atik, taviçe-i çiftlik-i atik*,[321] *taviçe-i atik,*[322] *taviçe-i çiftlik-i ma'zu,l*[323] *taviçe-i muaf-ı Cedid,*[324] *taviçezade*[325] şeklinde kaydolmuşlardır. Bu şekilde kaydedilen kişilerin isimlerine bakıldığında bahsi geçen taviçelerin çoğunlukla Müslümanlardan gelmiş olabileceği düşüncesi ağırlık kazanmaktadır. .

Akıncı teşkilatında taviçe olarak görev yapan bir kişinin bu mesleği ölene kadar sürdürme zorunluluğu bulunmaktadır. Taviçenin ölümü üzerine, yerine ilk olarak oğullarının geçmeleri beklenmiştir. Fakat aynen akıncılarda olduğu gibi bazı taviçelerin oğullarının olmaması veya bu durumu istememeleri üzerine görevin, diğer taviçelerin listede bekleyen oğullarından birisine verildiği bilinmektedir. Ayrıca ölen taviçenin yerine bilgisi yadsınamayacak olan yaşlı bir akıncı da geçebilirdi.[326] Taviçeler, devlet tarafından herhangi bir gelir verilmeyen birliklerdir. Bu sebepten ötürü onlar devlete karşı vergi ödemek ile yükümlü değildir.[327] Taviçelerin görevlerini inceleyecek olursak, bilinen görevlerinden birisi devlet tarafından belirlenen bir bölgeye yapılacak olan akının emrini akıncılara iletmektir.[328] Spandounes, eserinde bu konu ile ilgili şu cümleleri kaydetmiştir: *"seferden bir ay önce bir haberci gönderir, ayın falanca gününde falanca yerde toplanmaları için ihtarda bulunur ve orada kendilerini karşılayacak olan sultanın gönderdiği bir komutanın emrinde*

[318] Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.341. Ayrıca Colin Imber bu subayların adlarını Dovija/ Doviçe şeklinde belirttiği görülmektedir.
[319] Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri I. Kitap Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnâmeleri*, Fey Vakfı, İstanbul, 1990, s.146.
[320] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.159.
[321] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.167.
[322] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.156-157.
[323] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.236; Ma'zul görevden çıkarılmış demektir. Bkz: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1028. Buradan görevden alınmış kişilerin de taviçe olarak kaydedildiği sonucunu elde ediyoruz.
[324] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.237.
[325] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.446.
[326] Sertoğlu, Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi, s.66; Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.18; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.484.
[327] Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri*, s.16.
[328] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilatı ve Kıyafetleri", s.453. ; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s. 66;Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s. 67. ; Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri",s.218; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.34; Özcan, "Çeribaşı*",* s.272.

Hıristiyanlara karşı savaşacaklarını bildirirdi."[329] Taviçelerin bir diğer görevi ise, savaş zamanında akıncıların toplanması ve orduya katılmaları için rehberlik etmeleridir.[330] Kısacası onlar, sefer esnasında alaybeyi, normal günlerde ise daha önce belirtildiği gibi çeribaşı olarak görevli olmuşlardır.[331]

Burada bir noktaya dikket çekmek gereklidir. Taviçeler tarafından iletildiğini gördüğümüz akın emirleri, sultanın *"işbilir beyler"* ve vezirleri ile aldığı karar doğrultusunda hazırlanırdı.[332] Vurgulanması gereken nokta, iş bilir beyler ibaresidir. Hurşit Çetin Arslan, bu beylerin, yapılacak akında görevlendirilecek olan akıncı beyleri ve kumandanlar olduğu düşüncesindedir.[333] Akın emrini alan akıncılar, ordu ile aynı yerde toplanmaz,[334] savaşın başlamasından belli bir süre önce belirlenen güzergaha ilerlerdi. Akıncıların ordunun önünden ilerlemesinde ki en büyük etken, onların savaş için elverişli olmayan ancak hızlı hareket eden atlara sahip olmalarıdır. Böylece ordunun önüne çıkacak olası engelleri ortadan kaldırmışlardır.[335] Akıncıların bu durumu, seferlerde öncü kuvvet olarak görev yaptıklarını göstermektedir.[336]

Akıncıların görevi ordu önünden ilerleyerek engelleri kaldırmak ile sınırlı değildir. Akıncıların sefer esnasındaki diğer görevleri şu şekilde sıralanabilir: güzergah üzerindeki

---

[329] Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.342.
[330] Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s. 67. ; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.66; Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri",s.218.
[331] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.217; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.556.
[332] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.I, s.155. ; Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri, s.220; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları(1300-1451)*, s.37.; Ayşegül Kılıç, "Erken Osmanlı Döneminde Sol Kolda Uygulanan Fetih Stratejisi", *XIV. Yüzyıldan Günümüze Balkan Tarihi*, On Dördüncü Askerî Tarih Kongresi Bildirileri-I, (03-07 Aralık 2012-İstanbul), ATESE Daire Başkanlığı Yayınları, s.90; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.557.
[333] Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri, s.220; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*, s.38
[334] Decei, "Akindji", s.340.
[335] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s.453; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.217; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.518.
[336] Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.296; Kayapınar-Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.1; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.555;Tacan, *Akıncılar*, s.9; Konstantin Mihailoviç'te akıncılardan keşif kolu anlamında bir kelime olan keşşaf olarak bahsetmektedir. Bkz.: Konstantin Mihailoviç, *Bir Yeniçerinin Hatıraları*, Fr. çev. Nuri Fudayl Kıcıroğlu- Behiç Anıl Ekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2017, s.124.

ırmaklardan ilerlenecek alanları belirmek,[337] yollar ve şehirler hakkında bilgi sahibi olmak,[338] sınır ötesindeki topraklarda büyük bir hayret uyandırmak,[339] yolların, köprülerin ve geçitlerin güvenliğini sağlamak.[340] Akıncılar tüm bu görevlere ek olarak savaşılacak olan topraklarda yıkıcı faaliyetlerde bulunurlardı. Bulundukları bu askerî faaliyet esnasında elde ettikleri esirlerden bir takım bilgiler öğrenip bu bilgileri doğrudan orduya ulaştırır ve ona göre orduda gereken tedbirlerin alınmasını sağlardı.[341] Ayrıca savaş yapılacak olan düşman birliğinin kale, derbent, kule, garnizon gibi kolaylıkla yardım alabileceği yerler ile irtibatlarını koparmışlardır. Akıncılar sadece bununla kalmayarak, savaş esnasında, savaşılan devletlerin menfaatine yardım sağlayabilecek olan diğer devletlere de akınlar gerçekleştirir ve düşman kuvvetini müttefikten yoksun bırakırlardı.[342] Akıncılar bu görevleri sayesinde bir çok Balkan ve Avrupa dillerine de hakim oldukları için bölgede olan biteni kolaylıkla öğrenerek kendi ülkesine iletişim servisi rolünü de üstlenirlerdi.[343]

Akıncılar, sadece sefer esnasında yukarıda bahsedilen faaliyetlerini gerçekleştirmezler, bazı durumlarda muharebelere de katılırlardı.[344] Savaşta aldıkları düzen ise tüm akıncıların birden savaşması şeklinde değil, muharebe esnasında belirledikleri grupların sıralanarak, parçalar halinde savaşa dahil olması şeklindedir. Yani, ilk grubun yenilgi alması ile sıradaki akıncı grubu düşman üzerine ilerlerdi. Hızlı ve birden yaptıkları haşin saldırılar, savaşılan ordunun bölüklerinin

[337] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.217; Taneri, *Osmanlı Kara Ve Deniz Kuvvetleri*, s.78.
[338] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s.453; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.17; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Nicolle, *Osmanlı Orduları*, s.28. ; Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.78; Maria Pia Pedani, *Dalla Fronteria alla Confine*, Herder Editrice Universita di CA' Foscari di Venezia, 2002, s. 14.
[339] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.518; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.17.
[340] Özcan, "Akıncı", s.250. ; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s.453; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.217. ; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.2. ; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.475; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.555.
[341] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilâtı*, s.87; Özcan, "Akıncı", s.250;Sertoğlu,"Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s.453; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.17.
[342] Arslan,"Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", s.220; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451),*s.38.
[343] Kayapınar- Özünlü,*1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3.
[344] Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", s.220.

bozulmasını sağlardı.[345] Akıncılar, muharebe esnasında rakiplerini arkadan kuşatmak[346] gibi taktik kullanarak da düşman ordusuna saldırıp karşı tarafın gücünü azaltmıştır. Böyle kendi ordusunun yükünü hafifletmiştir.[347] Eğer düşman ordusu yenilgi alıp geri çekilirse, kaçanları yakalamak da akıncıların görevleri arasındadır.[348]

Akıncıların muharebeye dışında katıldıkları üç savaş türü daha bulunmaktadır. Büyükten küçüğe sıralandığında akın, haramîlik ve çete olarak adlandırılan bu savaşlar arasında belli başlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar, tarihçiler tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: Bir akıncı seferinin, akın olarak görülmesi için bu seferlerde akıncı beyinin olması zorunludur. Akıncı beyinin katılmadığı savaşlarda ise akıncı sayısı seferin haramîlik mi yoksa çete mi olduğu sorusunu yanıtlamaktadır. Eğer bir seferde en az yüz akıncı varsa bu savaş haramîlîk, en fazla doksan dokuz kişi varsa bu sefer çete[349] ya da diğer bir deyişle Potera olarak adlandırılıyordu.[350] Akıncılar, akın yapacakları alana gittiklerinde tulumbaz adını verdikleri bir davulu da yanlarında götürerek akına bu davulun çalınması ile başlarlardı. Konstantin Mihaloviç Hatıratında, yapılan akınlarda sancakbeylerinin bir çadır kurdurduğunu ve yanlarında bulunan birkaç seçkin akıncısıyla akın yapmaya giden birliklere ne kadar süre belirttiyse o süreye kadar çadırında beklediğini

[345] Uzunçarşılı, "Akıncı", 239; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilatı", s.453.
[346] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı ve Kıyafetleri", s.453.
[347] Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar Ve Akıncı Beyleri", s.220. ; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*,s.38.
[348] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı ve Kıyafetleri", s.453.
[349] Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.78; Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.87; Uzunçarşılı, "Akıncı", s. 239; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s. 518; Özcan, "Akıncı", s.250;Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s. 454; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.18;Werner, *Osmanlılar*, s.138; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.475; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s.36; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.21; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.557; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri c.6*, s.391; Bu türler Pencik kanunnamesinde de açıklanmıştır. Bkz.: Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri 2. Kitap II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri*, FEY Vakfı, İstanbul, 1990, s.129.
[350] Özcan, "Akıncı", s.250;Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s. 454; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.18; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.475; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.557; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri,* c.VI, s.391.

belirtmektedir. Belirlenen sürenin dolması halinde sancakbeyi de dahil kim olursa olsun beklenmeyerek geri dönülmektedir.[351]

Yapılan bu askerî faaliyetlerde akıncılara merkez tarafından kışla, gerekli silah ve diğer savaş aletleri sağlanmıyordu. Bu nedenden ötürü akıncılar silahlarını ve kullanacakları aletleri kendileri tedarik ederek akına giderlerdi.[352] Mehmet Zeki Pakalın'a göre onlar yanlarında sadece demirbaş olan savaş aletleri ile akına giderler, cephane ya da yedek parça gibi askerî eşyaları götürmezlerdi. Yiyecek, askerî aletler gibi konularda ihtiyaçları olduğu zaman, bu ihtiyaçlarını yaptıkları akınlarda elde ederler[353] ya da yanlarında çok fazla ağırlık teşkil etmeyecek olan pirinç, kavurma, koyun pastırması gibi yiyecekler ile[354] önceden bilgi sahibi oldukları topraklara akına çıkarlardı. Eğer çıkacakları akına belli bir bilgi sahibi olmadan, dolayısıyla hazırlıksız çıkarlarsa bu durum akının başarısızlıkla sonuçlanmasına sebebiyet verirdi.[355] Böyle bir durumun söz konusu olmaması için onlar akınlarını iyi bir plan ve sistemli hareket ile gerçekleştirirlerdi. Akıncılar, akınlarda bir bütün şeklinde hareket etseler de belli yerlerde ayrılarak gruplar halinde şekillenirlerdi. Bu yerler genellikle yol kavşakları, derbentler, köprüler olarak belirtilmektedir.[356] Önceden kararlaştırılan alanlara yaptıkları akınların ardından tekrar birleşen akıncı birlikleri, planları doğrultusunda kademe kademe aynı taktiği izleyerek amaçlarına ulaştıktan sonra geri dönerlerdi.[357]

Akıncıların bir kısmının yaptıkları saldırılar esnasında zırh giydikleri bilindiği gibi,[358] bazı kaynaklara göre kızıl börk giyme zorunlulukları da bulunmaktadır.[359] Bu durum bize, Osmanlı'nın

[351] Konstantin Mihailoviç, *Bir Yeniçerinin Hatıraları*, s.125.
[352] Özcan, "Akıncı", s. 249; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Tacan, *Akıncılar*, s.3.
[353] Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.292.
[354] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20.
[355] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3
[356] Özcan,"Akıncı",s.249-250; İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", s.391; Tacan, *Akıncılar,* s.5.
[357] Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.557; Tacan, *Akıncılar*, s.5
[358] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.240; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.561.
[359] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Bu konu Vidin sancakbeyi Mihaloğlu Hızır Bey'e gönderilen hükümde de yer almaktadır. Bkz."Akıncı Hususu İçün Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.1970, vrk. 63/b; Vidin Sancakbeyine gönderilen emirde akıncıların kim tarafından nasıl seçildiği, bir akıncının yerine kimin askere

beylikleşme sürecinde bahsettiğimiz, savaşa katılacak olan Türkmenlerin giydiği kızıl börklerin hala kullanıldığını göstermektedir.

Saldırıda oldukça başarılı olan akıncılar için kuşatma konusunda aynı durum söz konusu değildir. Bu durumun en büyük nedeni kullandıkları silahlardır. Akıncılar akınlarda hançer,[360] kılıç, kalkan, pala, mızrak, bozdoğan diye adlandırılan,[361] bindikleri atın eyer kısmına yerleştirdikleri[362] kabzası ağaç üstü ise yuvarlak olan topuzları kullanırlardı.[363] Görüldüğü gibi akıncıların kullandığı askerî malzemelerin yetersiz kalması,[364] yeni bir akıncı grubunun daha doğrusu fedailerinin çıkmasını sağlamıştır. Serdengeçti adı verilen akıncı fedaileri, ülkesi için her şeyi göze alan bir gruptur. Onlar, kuşatılmış olan kalelere[365] düşmanı hazırlıksız yakalamak için geceleri merdiven yardımıyla aniden girerek kalenin fethine yardımcı olurlardı.[366] Bu cümleyi açmak gerekirse serdengeçtiler ile birlikte düşman içten kuşatılırken dıştan da asıl ordu tarafından kuşatılır ve böylece karşı taraf aynı anda iki cephede de savaşmak durumunda kalırdı. Serdengeçtiler kaleye girilebilecek yolları öğrenerek bu kapıları ellerinde tutarlar, bazı durumlarda ise girdikleri kalenin içinde yer alan barut kısmını ateşe verirlerdi.[367]

Aynı serdengeçti gibi hasmına gözü kapalı giden, korkusuz diğer akıncı fedaisi ise dalkılıçlardır. Onları serdengeçtiden ayıran özellikleri kale kuşatmamalarıdır. Dalkılıçlar, düşman

---

alınması kimin alımının yasaklanması, yanlarında ne gibi savaş aletleri getirecekleri, akıncıların rütbelerine göre sıralanması konusunda bilgiler bulunmaktadır. Bkz: Gyula Kaldy- Nagy, "The First Centuries Of The Ottoman Military Organization" *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Vol. 31, No. 2, s.170-171.

[360] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20.

[361] Özcan, "Akıncı", s.250; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.240; Stephen Turnbull, bozdoğan adını vermese de akıncıların bir topuz kullandığından bahseder. Stephen Turnbull, *The Ottoman Empire 1326-1699*, Routledge Publishing, s.18; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.561.

[362] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20.

[363] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.240; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.561.

[364] Özcan, "Akıncı", s.250; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.556; Tacan, *Akıncılar*, s.5

[365] İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", s.391; Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.293; Özcan, "Akıncı", s.250; Abdülkadir Özcan, "Serdengeçti", *TDV İslâm Ansiklopedisi*,c. XXXVI., İstanbul, 2009, s.554; Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.556.

[366] Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.293; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, s.39.

[367] Malkoç, "Akınlar, akıncılar ve büyük akınlar", s.72-73.

arasına hiçbir şey düşünmeden girerlerdi. Hem serdengeçtilerin hem de dalkılıçların gözü karalıkları onların göz göre göre bile isteye ölüme koşmaları anlamını taşıyordu.[368] Onlar bu görevlerini yerine getirirken ordudan ayrılarak düşmanın sağından, solundan veya arkasından olmak üzere kuvvetli bir şekilde düşman kuvvetlerinin arasına girerlerdi. Böylece düşman ordusunda perişanlık hali meydana gelirdi.[369] İki fedai akıncı grubundan, yaptıkları zor görevlerden dolayı geriye dönen çok fazla olmamıştır.[370] Akıncı Ocağı son bulduğunda bile serdengeçti ve dalkılıç olan kişilerin varlığına rastlanıldığı görülmektedir.[371]

Akıncıların yapmış olduğu akınlar genellikle yaz[372] ve kış mevsimlerinde gerçekleşirdi.[373] Yapılan akınlar ile Osmanlı Devleti'nin sınırını genişleten ve hudut emniyetini sağlayan akıncılar, [374] buna ek olarak çok sayıda elde edilen esir ve ganimet kazanmışlardır.[375] Daha önce de söz edildiği gibi akıncıların yanlarında birden fazla at götürmesi elde edilen esir ve ganimet miktarını canlandırmamıza yardımcı olmaktadır.[376] Bu ganimetler ile yaşamlarını sürdüren akıncılar devlet tarafından maaş almadıkları için herhangi bir vergi ödeme ile de yükümlü sayılmıyorlardı.[377] Ancak, Çete Akını dışında, diğer iki akından ganimet olarak aldıkları esirlere devlet tarafından Pencik

[368] İsen, "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", s.391;
[369] Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.293; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, s.39.
[370] Özcan, "Akıncı", s.250; Pakalın, "Akınlar ve Akıncılar", s.293.
[371] Özcan, "Serdengeçti", s.554.
[372] Özcan, "Akıncı", s.249; Özcan, "Askerî Yapı", s.185; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20.
[373] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Ayşe Kayapınar- Emine Erdoğan Özünlü ve Necati Tacan akınların yaz ve bahar mevsimlerinde yapıldığını kışın ise hangi işe mensuplarsa orada çalıştıklarını ve sefer talimleri yaptıklarını belirterek bu görüşe karşı çıkmışlardır. Bkz: Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.42; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.491; Tacan, *Akıncılar*, s.4; Ayşegül Kılıç yaz veya bahar aylarında yapıldığını belirtir. bkz.: Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.558.
[374] Arslan, "Erken Osmanlı Dönemi (1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", s.220; Arslan*, Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*,s.38.
[375] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.87; Konstantin Mihailoviç sefer ilanında seferi yüceltmek için bu durumun zikredildiğini belirtir. Bkz: Mihailoviç*, Bir Yeniçerinin Hatıratı*, s.125.
[376] Özcan, "Akıncı", s.250; Werner, *Osmanlılar*, s.139; Pedani, *Dalla Fronteria alla Confine*, s.14.
[377] Özcan, "Akıncı", s.249-250; Fahamettin Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.20; Pedani, *Dalla Fronteria alla Confine*, s.14.

Sistemi uygulanmıştır.[378] II. Bayezid dönemine ait Pencik Kanunnamelerinde, Akıncı Ocağı'nın Pencik sistemi hakkında verilen bilgiler sisteminin işleyişini açıklamaktadır. Taviçelerin ve akıncıların yakaladığı esirler,[379] Pencik Emini, Pencikçi[380], akıncı kadısı[381] veyahut Pencikçibaşı olarak adlandırılan kadı vasıtası ile toplanmıştır. Pencikçibaşı'nın bu faaliyette esas görevi devlet hududuna yakın, saptanmış noktalarda,[382] akınlardan kazanılan bu esirlerin toplamı ve devletin payını hesaplamaktır.[383] Bu sebepten dolayı Pencikçibaşı haramîlik ve akınlara da katılıyordu.[384] Böylece Pencikbaşı'nın olası bir yanlış sayımı ve bunun sonucunda çıkacak olan sıkıntıları engelleme de etkin olduğu düşüncesindeyiz. Pencik Kanunnamesine göre elde edilen esirlerden akıncı beyi yirmi, Pencik emini ise beş esir alabilmekteydi. Esirler sadece akıncı beyleri tarafından değil taviçeler hatta akıncı ocağına dahil, rütbesi diğer ikisinden daha düşük olan kişilere de verilmektedir. Taviçeler, esirlerden birer tane alabiliyorlar, diğer rütbelerdekiler ise iki kişiye bir tane olmak üzere esirleri bölüşüyorlardı.[385] Pencik sisteminin uygulanması esnasında sancak beyi ve akıncı zabiti, Pencik eminine yardımcı oluyordu. Esir taksimi yapıldıktan sonra iki nüsha halinde defter tutuluyordu. Tutulan bu defterde esirlerin ve babalarının adları, görünüşleri[386] ile İslamiyeti kabul ettikten sonra kendilerine verilen adlar kaydediliyordu. Hazırlanmış olan bu defterler[387] İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre akıncı beyi ile birlikte mühürlenerek merkeze gönderilir; Abdülkadir Özcan'a

[378] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.87; Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s. 454; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.18; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.239; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri 2. Kitap*, s.129.
[379] Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri* 2. *Kitap*, s.128.
[380] Pencik kelimesi penç ü yek veya penç-yekten türemiş ve beşte bir anlamındadır. Pencik sistemi savaşlarda elde edilen esirlerin her beşinden bir tanesinin devlet tarafından alınması kuralına verilen addır. Abdülkadir Özcan, "Pencik", *TDV İslâm Ansiklopedisi* c. XXXIV, İstanbul 2007, s.227.
[381] Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.558.
[382] Kiprovska, *The Military Organization of The Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.74.
[383] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri", s. 454.
[384] Özcan, "Akıncı", s.250; İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Mehmet Zeki Pakalın, Pencik vergisini ilk dönemlerde akıncı kadısı olarak adlandırılan memurun alırken ilerleyen zamanlarda Pencikbaşı adı verilen bir memur tarafından toplanıldığını belirtir. Bkz: Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.87; Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, s.36.
[385] Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri 2. Kitap*, s.129-130; Özcan, "Pencik",s.227.
[386] Özcan, "Pencik", s.227.
[387] Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı*, s.88.

göre ise birisi akıncı beyinde diğeri ise Pencik emininde kalırdı. Hazırlanmış bu defterlerin merkeze götürülmesi esnasında, iki defterin de varlığının zorunlu olduğu bilinmektedir.[388]

Akıncı teşkilatına üye olan kişiler sefer emri gelmediği zamanlarda da olası bir sefere karşı sürekli olarak eğitimlerini gerçekleştirirlerdi. Eğitimleri: akıncıların yüzme çalışmaları, çıkılması veya geçilmesi zor olan yerlerden geçmeye çalışmak, kullandıkları savaş aletlerini atlarının üstünde sıkıntısız kullanabilmek gibi alıştırmalardan oluşmaktadır. Böylece akıncılar, kendilerine akın esnasında yarar sağlayacak faaliyetleri yaparak her an akına çıkacakmış gibi hazır olurlardı.[389] Onların bu talimlere ek olarak yarışlar da düzenleyip kendilerini hazırladıkları bilinmektedir.[390] Akıncılar bu eğitimleri dışında ise sahip oldukları meslekleri yaparlardı. Meslekleri hakkında akıncı defterlerinden bilgiler edinmek mümkündür. Oldukça geniş meslek yelpazesinde görev yapan akıncılar, *neccâr*, *bennâ*, *takyeci*, *bıçakçı*, *keçeci, kalburcu,*[391] *mûytâb,*[392] *paşmakçı*, *kasap, debbağ, nalband*, *bakkal,*[393] *mumcu*, *berber*, *haffâf,*[394] *hayyât, terzi,*[395] *avcıbaşı, bâzergan, serrâc,*[396]*cebeci,*[397] *çoban,*[398] gibi çeşitli alanlarda çalışmaktadır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi bıçakçı, cebeci mesleklerine ek olarak bazı akıncılar matrakçı, okçu[399] palancı, semerci, cebeci gibi meslekler de yapmaktadır. Bu durum, akın hazırlıklarında ve savaşta kullandıkları aletlere ek olarak kendi meslek

[388] Özcan, "Pencik", s.227; Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri 2. Kitap*, s.130.
[389] Özcan, "Akıncı", s.249-250; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.3
[390] Kılıç, "Akıncı Teşkilatı", s.558; Tacan, *Akıncılar*, s.3
[391] Özünlü- Kayapınar, *1472 ve 1560 Akıncı Defterleri*, s.118-119. ; Bennâ bina yapan ustaya verilen addır. Bkz: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.179. ; Neccâr'ın kelime anlamı ise marangozdur. Bkz: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1274.
[392] Muytab: Kıldan eşya yapan kişilerin mesleklerine verilen bir addır. Bkz: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1149.
[393] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.161.
[394] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.179; Haffâf: Ayakkabı satıcısına verilen addır. Bkz: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.554.
[395] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.183; Hayyât: Dikici, Terzi demektir. Ancak bu hem hayyat hem de terzi olarak iki farklı akıncıya iki farklı şekilde yazılmıştır.
[396] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.215-216. ;Serrac veya Saraç olarak adlandırılan bu meslek koşum ve eğer takımı yapanlara ve bu yapılan ürünleri belli bir ücret karşılığında satanları ifade eder. Bkz.: Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1494.
[397] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.253.
[398] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.474.
[399] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.23.

gruplarına sahip aletleri de akınlarda yanlarına götürdüklerini göstermesi bakımından önemlidir.[400] Akıncılar akın yapmadıkları dönemlerde, kesim kesim idareyi ellerinde tutan taviçelere bağlı olarak yaşamlarını sürdürürlerdi.[401]

Akıncı Ocağı varlığını XVI. yüzyılın sonlarına kadar devam ettirmiş, Osmanlı Devleti için önemli askerî unsurlardan birisi olmuştur. Akıncı Ocağı'nın önemini kaybetmesi 1595 Eflak Seferi ile ilişkilendirilmektedir. Sadrazam Sinan Paşa'nın komutasındaki Osmanlı ordusunun mağlubiyet alarak geri çekilmesi, istenilen vakitte Tuna Nehri'nin karşı tarafına geçememesi sonucunda, ordunun arkasında kalan akıncılar büyük zaiyat vermişlerdir.[402] Kaynaklara göre bu olay sonucunda sayısı yüz bine kadar varan, akıncıları akıncı yapan en önemli şey diyebileceğimiz akıncı atlarının ölmesi ocağın yapısına büyük bir darbe vurmuştur. Atlar yaşanılan bu olayın sonucunda tekrar yetiştirilememiş böylelikle ocak eski yapısını sürdürememiştir.[403]

1595 yılından itibaren akıncıların yapmış oldukları görevler artık serhad kullarına devredilmiş,[404] akıncılar genellikle ordunun geri hizmetlerini sağlayan kişiler olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.[405] 1826 yılından itibaren de Akıncı Ocağı, tarihin tozlu sayfalarında yerini almıştır.[406] Ancak Akıncı Ocağı'nın son bulması, akıncı beylerinin yok olması anlamını taşımamaktadır. Akıncı beyleri ve aileleri bu hadiseden sonra 19. yüzyıldaki Balkan ayaklanmasına kadar Tuna'da malikanelerde yaşamaya başlamış, burada kendisinden önce akıncı beyi olan ataları

[400] Kayapınar – Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.44.
[401] Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.18.
[402]Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri",s.454; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.18; Uzunçarşılı, "Akıncı", s.240; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.4; Özünlü, "Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak", s.476; Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.344.
[403] Özcan, "Akıncı", s.250; Sertoğlu, *Sofyalı Ali Çavuş Kanunnamesi*, s.18; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri,* s.4.
[404] Uzunçarşılı, "Akıncı", s.240.
[405] Sertoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı Ve Kıyafetleri",s.454.
[406] Özcan, "Akıncı", s.250.

ve atalarının atasının birikimleri ile geçinen asilzadeler olmuşlardı. Ayaklanmada meydana gelen servet kayıpları üzerine balkanların güney ve güneydoğusuna ilerlemişlerdir.[407]

1.4. Osmanlı Akıncı Beyleri

Osmanlı tarihinde sayısı arttırılsa da, tarihe altın harfler ile yazılmış dört büyük akıncı beyi ve ailesi bulunmaktadır. Bu akıncı ailelerinden birisi çalışmamızın konusu olan Turahanoğulları'dır. Turahanoğulları'nın askeri faaliyetlerine ayrıntılı bir şekilde değinmeden önce devlete yapmış oldukları yararlar, başarılar ile ünlenen diğer üç ailenin askeri faaliyetleri bu başlık altında kısaca ele alınmaktadır. Böylece akıncı ailelerinin hareket alanları ve devlet içindeki konumlarının görülmesi hedeflenmektedir.

1.4.1 Mihaloğulları

Mihaloğulları, Osmanlı kuruluş devri olarak adlandırılan dönemden itibaren varlığını gösteren ünlü akıncı ailelerinden birisidir. Bu ailenin kökeni, tarihte Osman Bey'in silah arkadaşı olarak kaydedilen, Bilecik iline bağlı Gazi Mihal Bucağı'ndaki Harman Köyü'nün tekfuru olan Köse Mihal ile ilişkilendirilmektedir.[408] Ancak Köse Mihal hakkında fazla bilgi olmaması, tarihçileri Köse Mihal'in gerçek bir şahsiyet olup olmadığı ve onun kökeni konusunda fikir ayrılığına düşürmüştür.[409]

---

[407] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.4.

[408] M. Tayyip Gökbilgin, "Mihaloğulları", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, c.VIII, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, s.285; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.221; Franz Babinger, "Mikhal-oghlu", *The Encyclopedia of Islam*, Vol. VII, Leiden Newyork, 1993,s. 34; Kayapınar – Özünlü, *Mihaloğulları'na Ait 1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.12; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.570; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.221; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.21; Sonya Dişci, *Mihaloğullarına Dair Bir Eser: Mehmed Safiyüddin Bey Gazi Mihal Bey ve Evlâd ve Ahfâdının Devlet-i Aliyye'ye Hidemât-ı Mesbukaları*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.8; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.40.; Yaşar Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, Alagöz Yayınları, Konya 1998, s.49.

[409] Köse Mihal'in Tatar komutanı Koutzimpaxis olduğu görüşü için bkz: Pachymérés, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, s. 79; Colin Imber tarafından ortaya atılan Köse Mihal'in kurmaca bir şahsiyet olduğu görüşü için bkz: Colin Imber, "İlk Dönem Osmanlı Tarihinde Düstur ve Düzmece" çev. Fatma Acun, *Söğütten İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, İmge Kitabevi, Ankara, 2015, s.291-293; Imber, "Osman Gazi Efsanesi", s.68-70; Yücel Öztürk, "Gazi KöseMihal'in Menşei İle İlgili Yeni Bir Analiz", *Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III*, c.I, Kocaeli Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları, Kocaeli, 2017,s.665-666; Orlin Sabev, Colin Imber'in görüşünün sağlam temele dayanmadığını düşünmektedir. Bkz.: Orlin Sabev, "The Legend Of Köse Mihal-

Kroniklerde varlığına rastladığımız Köse Mihal, Osman Bey ile birlikte yaptığı akınlarda bilgisi sayesinde öncü olmuş, onunla beraber savaşmıştır. Onun kesin olarak bilinmese de 1304 yılı[410] civarında İslamiyeti kabul ederek Abdullah adını almış olduğu bilinmektedir.[411] Köse Mihal, sadece Osman Gazi zamanının önemli bir şahsiyeti değildir; Orhan Gazi zamanında da yaşamıştır. Köse Mihal, beyliğin gelişiminde önemli yere sahip olan Bursa'nın fethinde iki taraf arasındaki görüşmelerin ve uzlaşmanın sağlanmasında etkin bir rol üstlenmiştir.[412] Kaynaklarda Köse Mihal hakkında bu hadiseden sonra bilgi verilmemesi[413] onun Bursa'nın fethi olan 1326 tarihinden sonra öldüğünü[414] göstermektedir. Köse Mihal'in mezarının İslamiyet'i benimsemeden önce tekfuru olduğu Harmankaya'da olduğu düşünülmektedir.[415]

Köse Mihal'in soyundan gelenler atalarının mirasını koruyarak, uzun süre boyunca Mihaloğulları akıncı ailesi olarak faaliyette bulunmuşlardır. Bu akıncı ailesinin isminin Köse

Additional Notes", *Turcica*, Vol. XXXIV, 2002, s.241-249; Mariya Kiprovska ise kronikler, on beş- on altıncı yüzyıllarda yazılmış olan defterler ve bölge topografyası ile bu görüşe karşı çıkan bir yaklaşım benimsemektedir. Bkz: Mariya Kiprovska, "Byzantine Renegade And Holy Warrior: Reassessing The Character Of Köse Mihal, A Hero Of The Byzantino-Ottoman Borderland", *Journal Of Turkish Studies*, Vol. 40, December 2013, s.253-264; Franz Babinger, Köse Mihal'in Paleolog Hanedanı soyundan geldiğini düşünmekte, onun Savoie Dükalığı ve Fransa Kraliyet ailesi ile bir alakası olmayacağı görüşündedir. Bkz: Babinger, "Mikhal-oghlu",s. 34; Köse Mihal'in kökeninin Bulgarlara dayandığı hakkındaki rivayetler ve bunların reddi için bkz: Yordan Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbey Oğulları", çev. Türker Acaroğlu, *Belleten*, c.LX, S.229, s.801-807.

[410] Kiprovska, "Byzantine Renegade And Holy Warrior: Reassessing The Character Of Köse Mihal, A Hero Of The Byzantino-Ottoman Borderland", s.249; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.23; H. Çetin Arslan, Köse Mihal'in İslam dinini kabul etmesinin bu tarihten de önce olabileceğini düşünmektedir. Bkz: Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.50; Fahamettin Başar'a ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre Köse Mihal'in İslamiyeti benimseme tarihi 1313'tür. Bkz: Fahamettin Başar,"Mihaloğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXX, İstanbul, 2005, s.24; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.570; Yordan Trifonov ise bu tarihi 1308 olarak vermektedir. Bkz: Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbey Oğulları", s.807; Faruk Sümer, "Osman Gazi'nin Silah Arkadaşı Mihal Gazi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S.50, Şubat 1991, s.8.

[411] Başar, "Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.23.

[412] Başar, "Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24; Kiprovska, "Byzantine Renegade And Holy Warrior: Reassessing The Character Of Köse Mihal, A Hero Of The Byzantino-Ottoman Borderland", s.249; Kiprovska, *The Military Organization of The Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s. 16; Refik, *Türk Akıncıları*, s.29-30.

[413] Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkan İmarına Katkıları*, s.51.

[414] Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.285; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24.

[415] Başar,"Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkan İmarına Katkıları*, s.51; Mahmut R. Gazimihal, "İstanbul Muhasaralarında Mihâloğulları ve Fatih Devrine Ait Bir Vakıf Defterine Göre Harmankaya Mâlikânesi" *Vakıflar Dergisi*, S.IV, Ankara,2006,s.127;Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.72; Agâh Sırrı Levend, *Gazavât-Nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, TTK Yayınları, Ankara, 2000, s.184.

Mihal'den yola çıkarak, Mihaloğulları/ Gazi Mihal oğulları / Köse Mihaloğulları olarak geçmesinin nedeni erken dönem Osmanlı geleneğinde gizlidir. O dönemde atalarının isminin nesiller boyunca bazı aile üyelerine verilmesi, dönem eserlerinde ve vakfiyelerde bu aileye mensup kişilerin yukarıda ifade ettiğimiz şekilde anılmalarını sağlamıştır.[416]

Köse Mihal'in oğulları ve torunları hakkında verilen bilgiler kaynaklara göre değişiklik göstermektedir.[417] Köse Mihal'in soy ağacına bakıldığında bazı tarihçilere göre Aziz ve Gazi Ali adında iki çocuğu,[418] bazı tarihçilere göre ise bu iki isme ilave olarak Balta adında bir oğlu daha olduğu kaydedilmektedir.[419] Köse Mihal'in, bahsi geçen çocuklarından sadece birisinin varlığı kesin olarak tespit edilebilmektedir. Yıldırım Bayezid zamanında, 15 Haziran 1389 tarihinde meydana gelen Kosova Savaşı'ndan bir yıl sonra Gazi Ali Bey'e yazılmış olan erken tarihli beratname[420] Gazi Ali Bey'in varlığını netleştirmekte, ortaya çıkan başka bir belge olmadığı sürece, Balta ve Aziz adlı oğullarının kesinliği belirlenememektedir. Beratname de yer alan *"Mihal bey oğlu Gazi Ali Bey"* ifadesindeki Mihal Bey ismi, belgenin erken tarihli olması hasebiyle Köse Mihal ile ilişkilendirilmiştir.[421]

Burada sorulması gereken soru, Balta ve Aziz Bey'in Köse Mihal Bey'in oğulları olduklarını söyleyen tarihçilerin, neyi dayanak alarak bu kanıya vardıkları olmalıdır. Araştırmalarımızda gördüğümüze göre, Balta Bey hakkında dönem kroniği Enveri'nin Düsturnâmesi'nde yer alan bir takım izler temel alınmıştır. Şam'dan Mihal Beğ'in geldiği bilgisinin ardından, Balta Bey'den söz

[416] Gökbilgin,"Mihaloğulları", s.285.
[417] Başar, "Mihaloğulları", s.24.
[418] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.571-572; Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.10-12.
[419] Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.285; Orlin Sabev, "Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi (XIV.-XIX. Yüzyıllar): Mülkler, Vakıflar, Hizmetler", *OTAM*, S.33, Bahar 2013, s.231-232; Kayapınar-Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.12; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24; Başar, "Mihaloğulları", s.24.
[420] Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.285; Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbeyoğulları", s.810. ;Beratname "Suret-i Berat-ı Ali" adı ile Yaşar Gökçek tarafından latin harfleri ile verilmiştir. Bkz: Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.13; Levend, *Gazavât-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi,* s.184.
[421] Sabev, "The Legend of Köse Mihal", s.246-247.

eden Enveri, Balta oğlu İlyas Bey'in Ankara Savaşı'nda sultanın yanında, onun için canını veren bir asker olduğunu belirtmektedir.[422] Akıncılığın babadan oğula geçen bir görev olduğu düşüncesinden hareketle Balta Bey'in ilk akıncılardan birisi olabileceği ihtimali ortaya koyulmuştur.[423] Köse Mihal'in diğer oğlu Aziz Bey'in ise, Vize'nin fethi ile ilişkisi olduğu düşünülmektedir.[424]

1403 yılında öldüğü bilinen Aziz Bey'in, oğlu olan Gazi Mihal Bey Mihal oğulları tarihinde önemli bir konuma sahiptir. Dedesi ile aynı ada sahip olan Gazi Mihal Bey, Osmanlı Sultanlarından Çelebi Mehmed ve oğlu II. Murad zamanında yaşamış, Rumeli'de bilhassa Bulgaristan havalisinde göstermiş olduğu başarılı askerî faaliyetleri ile bazı tarihçiler tarafından Mihaloğulları'nın atası olarak görülmektedir.[425] Bu görüşlerinin en büyük etkeni, yukarıda söz ettiğimiz gibi Osmanlı eserlerinin geç döneme ait olması hasebiyle Mihaloğulları'nın kökeni hakkında fazla bir bilgiye sahip olunamamasıdır.[426]

Mihaloğulları hakkında ilk verilen soy bilgileri bu kadar puslu olmasına rağmen, onlar uzun bir süre boyunca geniş çaptaki bölgede akıncı komutanı olarak görev yapmışlardır. Mihaloğulları'nın devlet tarafından diğer akıncı ailelerine nazaran bir tık daha üstün bir konumda olduğu düşünülmektedir. Bu durum, akıncı başlarının Mihaloğulları soyundan gelenler arasından değer ve yararlılığı en iyi olan kişilerden seçilmesi ve devlet tarafından tayin edilmesinden çıkartılmaktadır.[427]

Mihaloğulları, tek kol halinde faaliyet gösteren bir akıncı ailesi değildir. Onlar Anadolu ve Rumeli olmak üzere iki ana kola ayrılmışlardır. Gazi Ali Bey ve onun neslinden gelen kişiler Bursa

---

[422] *Düsturnâme-i Enverî (19-22.Kitaplar) Osmanlı Tarihi (1299-1465)*, s.35.; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.286.
[423] Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.286.
[424] Başar, "Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.285; Yaşar Gökçek, Vize'nin Osmanlı sınırlarına dâhil olmasında Aziz Bey'in değil torunu Gazi Hızır'ın askeri faaliyet gösterdiğini belirterek askeri faaliyetine Kırklareli'ni de eklemiştir. Bkz: Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.19.
[425] Başar, "Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24.
[426] Başar, "Mihaloğulları", s.24.
[427] Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihaloğulları", s.806.

ve Amasya'da Anadolu koluna liderlik ederken;[428] Rumeli kolu ise diğer iki kardeşin yani Aziz ve Balta Bey'in soyundan gelen kişiler tarafından komuta edilmiştir.[429] Ailenin soyu hakkında ayrıca Balta Bey'in torunu Mahmud Bey'in Bulgaristan'da bir bölge olan İhtiman'ın fethinde yer aldığı[430] burada Mihaloğulları'na ait bir akıncı kolu meydana getirdiği,[431] bunun dışında Samakov'un fethinde görevli olduğu, onun hakkında bilinenleri oluşturmaktadır.[432] II. Murad döneminde yaşamış olduğuna ihtimal verilen Mahmud Bey'in ardından ailenin soyu iki yüzyıl sonra yani XVII. yüzyıldan itibaren tekrar belirlenebilmiştir. Ancak Mahmud Bey'in kuşaktan torunları bu soydan gelmelerine rağmen, yazdıkları eserlerde atalarının, dolayısıyla kendilerinin bulunduğu İhtiman kolu hakkında bilgi vermemeleri,[433] Mihaloğulları'na ait bu kol ile ilgili bilgilerimizin kısıtlı olmasına neden olmaktadır.

Rumeli kolunda görevli olan Aziz Bey'in oğlu olduğundan bahsettiğimiz Gazi Mihal Bey'in nesli, İhtiman koluna göre daha fazla takip edilir görünmektedir. Gazi Mihal Bey'in beş oğlundan birisi olan Mehmed Bey,[434] Bulgaristan/Plevne'de yaşamıştır.[435] Plevne Mihaloğulları için oldukça önemli bir mevkidir. Burası ocaklık olarak[436] bu akıncı ailesine verilmiş ve onların akın merkez üssü olmuştur.[437] Mihaloğlu Mehmed Bey, I. Bayezid, I. Mehmed ve II. Murad dönemlerinde Rumeli'de akıncı beyi olarak faaliyet göstermiştir. Akıncı beyi, fetret devri olarak adlandırılan dönemde ilk önce Süleyman Çelebi'nin tarafında yer alsa da ardından Musa Çelebi'nin safına geçmiş, Edirne'ye yapılan

[428] Başar, "Mihaloğulları", s.25; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.26; Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.12; Agah Sırrı Levend, Anadolu kolunu sadece Amasya ve civarı olarak belirtir. Bkz: Levend, *Gazavât-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, s.184.
[429] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.12.
[430] Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.81; Osman Keskioğlu İhtiman ile ilgili Ocak beyinin Mihaloğullarına bağlı olduğunu belirtir. Bkz. Osman Keskioğlu, "Bulgaristan'da Bazı Türk Abideleri ve Vakıf Eserleri", *Vakıflar Dergisi*, S.VIII, Ankara, 1969, s. 313. Aynı bilgiyi Semavi Eyice'de verir. Bkz. Semavi Eyice, "Sofya Yakınında İhtiman'da Gaazî Mihaloğlu Mahmud Bey İmâret- Câmii", *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, S.2, Nisan 1975, s.52.
[431] Başar, "Mihaloğulları", s.25.
[432] Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.81.
[433] Eyice, "Sofya Yakınında İhtiman'da Gaazî Mihaloğlu Mahmud Bey İmâret- Câmii", s.59-60.
[434] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.12; Başar, "Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24.
[435] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.222.
[436] Keskioğlu, "Bulgaristan'da Bazı Türk Abideleri ve Vakıf Eserleri",s. 318.
[437] Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.53; Keskioğlu, "Bulgaristan'da Bazı Türk Abideleri ve Vakıf Eserleri",s. 318.

seferi komuta etmiştir. Musa Çelebi'nin Edirne'de hükümdar olarak kendisini ilan etmesinin ardından, Rumeli Beylerbeyliği görevine getirilmiştir. Musa Çelebi'nin ölümüne kadar ona bağlı kalan Mehmed Bey, ardından Tokat Kalesi Çardak-ı Bedevi zindanında hapse atılmıştır.[438] Kısa bir hapis süresinin ardından özgürlüğe kavuşsada, dini ve siyasi bir isyan olan Şeyh Bedreddin isyanında devletin karşısında cephe aldığı için tekrar tutuklanmıştır.[439] Tarihe Düzmece Mustafa olarak geçen isyan sonucunda, II. Murad tarafından akıncı beylerinin kendisine bağlılığını sağlaması için Mihaloğlu Mehmed Bey'in tutukluluk sürecine son verilmiştir. II. Murad sadece bununla kalmayarak onu eski görevine yani Rumeli Beylerbeyliği vazifesine tekrar atamıştır. Mihaloğlu Mehmed Bey, Mustafa Çelebi'nin isyanının bastırılmasından sonra II. Murad'ın kardeşi Mustafa'nın isyanının bastırılmasında da aktif bir görev almıştır.[440] İznik'e sıçrayan isyanı bastırmak için şehri kuşatsa da, 1423 yılında Mustafa Çelebi'nin ümerası olan Taceddin oğlu Mahmud Bey tarafından öldürülmüştür.[441] Ölümü üzerine mezarı akın üssü Plevne'ye gönderilerek türbesine defnedilmiştir.[442]

Mihaloğlu Mehmed Bey'in burada yaşaması ve gömülmesi, daha önce de belirttiğimiz gibi Rumeli'de birden fazla kola ayrılmış olan Mihaloğlu akıncılarının bir kolunun Plevne olduğunu ve bu kolu Mihaloğlu Mehmed Bey ile ailesinin yönettiğini ortaya koymaktadır. Ancak Mihaloğlu Mehmed Bey'in ailesi hakkında elimizde çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu durumda Mehmed Bey ailesinin çok uzun süre yaşamadığı ya da hakkında yeterli bir bilginin olmadığı düşünülebilir[443]

---

[438] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Mihaloğlu Mehmed Bey Neden Dolayı Çelebi Mehmed Tarafından Tokat Kalesine Hapsedilmiştir?", *Belleten*, C.XXI, S.81-84, 1957, s.181-183; H. Çetin Arslan Mehmed Bey'in Gazi Ali Bey'in oğlu olarak belirtir. bkz: Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.53.

[439] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.222; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.24; Başar, "Mihaloğulları", s.24; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.286.

[440] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.114.

[441] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.222; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.25; Başar, "Mihaloğulları", s.24. Yaşar Gökçek Mihaloğlu Mehmed Bey'in ölüm tarihini 1426 olarak vermektedir. Bkz: Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları,* s.80.

[442] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", s.25; Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbeyoğulları", s.809;Başar, "Mihaloğulları", s.24; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.286; Babinger,"Mikhal-oghlu", s.34; Sabev,"Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi", s.232.

[443] Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.286.

ki aile şeceresinde sadece Bali Bey'in adının görülmesi,[444] onun ailesi hakkında yetersiz bilgi olduğunu gözler önüne sermektedir. Peki Mihaloğlu Mehmed Bey ölünce Plevne koluna ne olmuştur? Bu kol hakkında bilgi bulunmayan Mehmed Bey'in ailesi ile mi sürdürülmüştür yoksa Mihal ailesi üyelerinden birisinin liderliğinde mi devam etmiştir? soruları burada sorulması gereken önemli sorulardan birisidir. Plevne kolunun askerî faaliyetlerinin Mehmed Bey'in kardeşi Hızır Bey ve onun soyundan gelenler tarafından yürütülmesi bu sorulara cevap niteliği taşımaktadır.[445] Hızır Bey, önemli akıncı beylerinden olup 1448 II. Kosova Savaşı'nda akıncı liderliği yapmıştır.[446] Hızır Bey, II. Murad döneminin başında kardeşi Mustafa'nın isyan süresinde beş oğlundan birisi olan Gazi Firuz Bey'le birlikte Eflak hududu ve Bulgaristan'da bir yer olan Silistre'nin kalesini korumuştur. Gazi Firuz Bey ise Mihaloğulları'nın Rumeli'de ki üçüncü kol olan Tırnova kolunun kurucusu olması bakımından oldukça önemli bir şahsiyettir.[447] Fakat bu kol hakkında tarihçiler arasında fikir ayrılığı bulunmaktadır.[448]

Hızır Bey'in diğer oğlu, akın faaliyetleri ile Mihaloğulları'nın en bilinen ismi olan Gazi Ali Bey'dir. Gazi Ali Bey'in İstanbul kuşatmasında yer aldığı Evliya Çelebi tarafından belirtilse de[449] kaynaklarda adı 1462 seferi ile anılmaya başlamaktadır. O, Fatih Sultan Mehmed hükümdarlığında dönemin Eflak voyvodası olan Vlad Ţepeş'e yani nam-ı diğer Kazıklı Voyvoda'ya yapılan sefer esnasında akıncı kumandanı olarak yer almıştır.[450] Gazi Ali Bey ve oğulları Tuna Nehri'nin orta ve aşağı kesimlerinde aktif olarak görev yapmışlardır. Niğbolu- Bosna Hersek arasında kalan bölgelerde

[444] Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.290.
[445] Gökbilgin, "Mihal-oğlu", s.286; Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.80.
[446] Sabev, "Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi", s.233.
[447] Başar, "Mihaloğulları", s.24; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.222.
[448] Bkz.: Sabev, "Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi", s.241; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.289.
[449] Gazimihal, "İstanbul Muhasaralarında Mihâloğulları ve Fatih Devrine Ait Bir Vakıf Defterine Göre Harmankaya Mâlikânesi", s.125-126.
[450] Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbeyoğulları", s.815; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.287; Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.92. ; Babinger, "Mikhal-oghlu", s.34; Levend, *Gazavât-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, s.188.

sancak beyi olarak görev yaptığı bilinen Ali Bey, 1460-1468 yılları arasında sırasıyla Vidin, Semendire, Yanya ve tekrar Vidin Sancakbeyliği yapmıştır.[451]

Gazi Ali Bey sadece Rumeli'de değil Anadolu'da da akın faaliyetlerinde yer almıştır. Ali Bey 1473 Otlukbeli Savaşı'na kadar görev yeri Sivas olmuştur. Hızır Bey'in diğer oğulları olan İskender ve Bali Bey ise sırasıyla Kayseri ve Niksar subaşısı olarak görev yapmışlardır. Onların bu hududlarda akın faaliyetlerine başlaması Otlukbeli Savaşı ile alakalıdır. Mihaloğlu kardeşler sultan tarafından atandıkları bu bölgelerde hem devleti koruyup hem de sınır ötesine akınlar gerçekleştirmişlerdir.[452] Savaşın bitimi ile birlikte, 1474 yılında tekrar Rumeli'de görevlerini yerine getirmişlerdir.[453] Beş yıl sonra Gazi Ali Bey'in Niğbolu Sancakbeyliği yapması[454] onun bu tarihlerde Rumeli'de olduğunu kanıtlar niteliktedir. Gazi Ali Bey, Eflak, Boğdan,[455] Arnavutluk, Macaristan[456] ve Venedik üzerine akınlarda bulunmuştur. Akıncı beyinin askerî faaliyetinin 1492 yılı civarında son bulduğu bilinmektedir.[457] Onun dönemi, Osmanlı akıncı beylerinin en ileri noktalara kadar akınlarını yaptıkları bir evre olduğundan oldukça önemlidir.[458] Gazi Ali Bey'in ardından sancakbeyliği ve akın komutanlığı görevleri oğulları Mehmed Bey, Hasan Bey Ahmet Bey, Kara Mustafa Bey ve Hızır Bey tarafından devralınmıştır.[459]

---

[451] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.13; Yaşar Gökçek, Gazi Ali Bey'in Plevne sancakbeyi olduğunu da belirtmektedir. Bkz: Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.96. Mariya Kiprovska Gazi Ali Bey'in sancakbeyi olduğu yerleri Vidin, Semendire, Sivas ve Niğbolu olarak vermektedir. Bkz: Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.33.

[452] Levend, *Gazavât-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, s.191; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.287.

[453] Başar, "Mihaloğulları", s.25; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.287.

[454] Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbeyoğulları", s.815; Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.92; Kiprovska, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*, s.33.

[455] Kayapınar- Özünlü, *1586 Tarihli Akıncı Defteri*, s.13.

[456] Başar, "Mihaloğulları", s.25; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.222.

[457] Trifonov, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbeyoğulları", s.815-816; Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları,* s.93.

[458] Başar, "Mihaloğulları", s.25;Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.222.

[459] Gökçek, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, s.82-83; Levend, *Gazavât-name ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, s.195; Gökbilgin, "Mihal-oğulları", s.288.

1.4.2 Evrenosoğulları

Bu akıncı ailesinin adı Evrenos Gazi'den gelmektedir.[460] Evrenos Gazi, Orhan Gazi döneminden Çelebi Mehmed devrinin belli bir dönemine kadar önemli görevlerde bulunmuştur.[461] Adı Bizans kaynaklarında Avranezes, Vranezes, Evrenez, Vranetzes, Vrenes şeklinde farklı kullanımlarla kaydedilmiş olan Evrenos Bey'in soyu hakkında XVI. yüzyıl da yazılan Osmanlı kroniklerinden önce bir bilginin olmaması[462] nedeni ile tarihçiler farklı düşünceler ortaya koymuşlardır. Savundukları görüşleri;[463] Evrenos Bey'in Bursa tekfuru olması ve İslamiyeti kabul etmesi,[464] Türk olması,[465] Evrenos adının Varna'nın güneyinde bulunan Avren dağından alınmış olma ihtimalinin öne sürülerek Evrenos'un Gagavuz Türkü olabileceği,[466] Evrenos kelimesinin Yunan kökenli olduğu, Meriçli anlamına geldiği ve Meriç civarında yaşayan Gagavuz Türklerinden olabileceği,[467]Akkoyunlu soyundan gelen Türklerden olduğu, önce Karesi ardından Osmanlı hakimiyetinde askerî görevleri yerine getirdiği[468] ve son olarak Evrenos Bey'in Karesi beyi olması

[460] Fahamettin Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, c.VI, S.64, Nisan 1992, s.47; Fahamettin Başar, "Evrenosoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XI, İstanbul 1995, s.539; Ayşegül Kılıç, "Bizans ve Osmanlı Kaynaklarında Gâzi Evrenos Bey'in İmajı Hakkında Bir İnceleme", *A.Ü.D.T.C.F. Tarih Araştırmaları Dergisi*, c.XXX, S.49, 2011, s.132.

[461] Heath W. Lowry, "Gazi Evrenos Bey", *Sultan I. Murad Hudâvendigâr ve Dönemi*, ed. İsmail Selimoğlu, Gaye Kitabevi, Bursa, 2012, s.41-42; Heath W. Lowry- İsmail E. Erünsal, "The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar Notes & Documents on Hacı Evrenos & the Evrenosoğulları: A Newly Discovered Late-17TH Century Şecere (Genealogical Tree), Seven Inscriptions on Stone & Family Photographs", *The Journal Of Ottoman Studies*, c.XXXII, İstanbul, 2008, s.17; Heath W. Lowry- İsmail E. Erünsal, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s.8; Heath W. Lowry*, Osmanlı Döneminde Balkanların Şekillenmesi 1350-1500 Kuzey Yunanistan'ın Fethi, İskânı ve Altyapı Gelişmesi*, çev. Ahmet Cemal, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s.56; Ayşegül Çalı, "Akıncı Beyi Evrenos Bey'e Ait Mülknâme", *OTAM*, .S.20, 2006, s.61.

[462] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.26-27.

[463] Bu görüşlerin tamamı ve incelemesi için bkz: Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.30-42; Ayşegül Kılıç, "Evrenos Bey'in Kökeni Hakkında Tartışmalar ve Yeni Bir Değerlendirme", *Belleten*, c.LXXV, S.274, s.747-759.

[464] Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, s.39.

[465] Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s. 18-19.

[466]Paul Wittek, "Yazijioghlu Ali on the Christian Turks of the Dobruja", *Bulletin of the School of Oriental and Afrikan Studies*, c.XIV/3, Londra, 1952,s.666-667.

[467] Levent Kayapınar, "Osmanlı Uc Beyi Evrenos Bey Ailesinin Menşei, Yunanistan Coğrafyasındaki Faaliyetleri ve Eserleri", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.2004-I, S.8, Bolu, 2004, s.134-137.

[468] K. Kani, "Evrenos Bey*", Kaynak Balıkesir Halkevi*, 3/36, s.923.

ve bu beyliğin kısmi fethi ile Osmanlı askerî sistemine dahil edilmesi[469] şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Evrenos Bey'in babası olarak bilinen İsa Bey'in adıyla ilgili görüşler Evrenosoğulları'nın soyu hakkında farklı bir perdeyi açmaktadır. K. Kâni, İsa Bey'in Bozuklu Han'ın yedi oğlundan birisi olduğunu, Ertuğrul Bey zamanında Küçük Asya'ya gelerek birlikte pek çok savaşa katıldıklarını belirterek onun Türk olduğunu savunmaktadır.[470] Ömer L. Barkan'ın Kolonizatör Türk Dervişleri adlı makalesinde, Evrenos Gazi'nin babasını Pirangı İsa Bey olarak vermesi,[471] Evrenos ailesinin kökeni hakkında çeşitli fikirlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Pranko/Prangı/Frankı şeklinde okunuşu olan kelimenin İsa Bey'in lakabı olduğunu düşünmektedir.[472] Heath Lowry, bu kelimeden yola çıkarak onun Frenk yani Avrupalı veya Katalan/ Aragon kökenli bir kişi olabileceği görüşünü savunmaktadır.[473] Ayşegül Kılıç ise bu kelimenin Branko/ Pranko şeklinde yazılışlarına da denk geldiğini, hatta 1457 tarihli Selanik vakfiyesinde daha farklı olarak Pranko Lazarat şeklinde Evrenos Gazi'nin babasının adının kaydedildiğini bulmuştur. Bu ismin Sırp ya da Slav isimleri ile benzerlik gösterdiğini belirterek akıncı ailesinin soyunun buradan gelme ihtimalinin de bulunduğunu düşünmektedir. Kısacası Ayşegül Kılıç, Evrenos Gazi'nin soyunun Anadolu coğrafyasından çok Balkan coğrafyası ile ilişkili olduğu görüşündedir.[474]

---

[469] Refik, *Türk Akıncıları*, s.20; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.563; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Evrenos", *MEB İslâm Ansiklopedisi,* c.IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, s.415; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.220; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", s.47; Başar, "Evrenosoğulları", s.539; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.80; Mehmed İnbaşı, "Sultan I. Murad'ın Evrenos Bey'e Mektubu", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.17, Erzurum 2001, s.225. ; Iréne Mélikoff, "Ewrenos*", The Encyclopaedia Of Islam*, Vol II, Netherlands, 1991, s.720.

[470] Kâni, "Evrenos Bey", s.923; Evrenosoğulları ile ilgili 19. Yüzyıl tarihli İstanbul Başbakanlık arşivinde yer alan bir soy ağacında Evrenos'un dedesinin Bozoklu Han olduğu belirtilmektedir. Bkz.: Lowry- Erünsal, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler*, s.132.

[471] Ömer L. Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve kolonizasyon metodu olarak Vakıflar ve temlikler: I. İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve zaviyeler" , *Vakıflar Dergisi*, S.2, Ankara 1942, s.342.

[472] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.414-415.

[473] Lowry, *Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, s.65-66.

[474] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.42-46; Ayşegül Kılıç, "Evrenos Bey'in Babası Pranko Lazarat'ın (Pranko İsa) Vakfı ve Türbesi, *GAMER*, I/1,2012, s.89-90; Kılıç, "Evrenos Bey'n Kökeni Hakkında Tartışmalar ve Yeni Bir Değerlendirme", s.760-763.

Evrenos Gazi hakkında edinilen ilk bilgi 1357'li yıllarda sınırlara dâhil edilen Konurhisar'dan sonra Hacı İlbeyi'i ile birlikte askerî faaliyetlerini gerçekleştirmiş olması hakkındadır. Evrenos Gazi, merkezi üs olarak belirlenen Konurhisar'dan, sol kol olarak adlandırılan istikamette bulunan Dimetoka ve Keşan civarına akınlar yapmıştır. Rumeli fatihi olan Süleyman Paşa'nın ölümü üzerine, Rumeli'de ki fethedilen yerlerin korunması bahsedilen iki beye bırakılmıştır.[475] 1357'den sonra 1359 yılına kadar çok fazla faaliyette bulunmamaları bu tarihten sonra değişmiş ve 1359/1360 tarihinde Hacı İlbeyi ile birlikte Lüleburgaz'ın fethini gerçekleştirerek durgunluklarını sonlandırmışlardır. Evrenos Gazi, bu fethin ardından aynı tarihlerde Keşan'ı Osmanlı sınırına dahil etmiştir. Evrenos Bey, dönemin en önemli fetihlerinden birisi olan Edirne'nin fethinde de yer almıştır. Akıncı beyi, Edirne'nin fethinden sonra I. Murad tarafından uc beyi olarak tayin edilmiştir. Bu süre zarfında sol kol da beraber görev yaptığı silah arkadaşı Hacı İlbeyi'nin ölmesi, onun bu kolda liderliği omuzlamasını beraberinde getirmiştir. Evrenos Gazi, sol kol güzergahında Mekre ve Gümülcüne'yi Osmanlı sınırına katarak 1373'lü yıllarda Gümülcine'yi akın üssü yapmıştır. Böylelikle Evrenos Gazi'nin akın üssü önce İpsala ardından Gümülcine olmuştur.[476]

Evrenos Gazi 1372 yılında Sırplarla yapılmış olan Çirmen Savaşında alınan galibiyet ile Makedonya havalisine akınlarda bulunmuştur. Bu akınlar sonucunda Ferecik, İskeçe, Kavala, Karaferye, Drama ile Zihne Osmanlı topraklarına dahil edilmiştir. Ardından Serez'i de ikinci kez sınırlarına ekleyen Evrenos Gazi bu bölgeyi kendisine yeni akın üssü yapmıştır.[477] 1385-1387 yılları arasında sırasıyla Kastoriya, Kitroz ve Feriye'nin Osmanlı şehirleri olmasında katkı sağlamıştır.[478] Evrenos Gazi, tarihi tam olarak bilinmese de 1386-1387 yılları arasında olduğu tahmin edilen dönemde, Yenice-i Vardar'ı da Osmanlı sınırlarına dahil etmiştir. Şehrin merkezi konumu, Evrenos

[475] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.51-52; Uzunçarşılı, "Evrenos", s.415; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.80; İnbaşı, "Sultan I. Murad'ın Evrenos Bey'e Mektubu", s.226.
[476] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.52-58.
[477] Başar, "Evrenosoğulları", s.540; Uzunçarşılı, "Evrenos", s.415.
[478] Kayapınar, "Osmanlı Uc Beyi Evrenos Bey Ailesinin Menşei, Yunanistan Coğrafyasındaki Faaliyetleri ve Eserleri", s.139.

Gazi'nin bu yeri akın üssü olarak seçmesini sağlamıştır. Evrenos Gazi'nin, yaptığı akınlarla birlikte ilerlettiği akın üslerinin son zincirini Yenice-i Vardar oluşturmaktadır.[479]

Evrenos Gazi, 15 Haziran 1389 yılında gerçekleşmiş olan Kosova Savaşı'ndan önce hacca gitmiştir. Savaşın hazırlık evresinde orduya dahil olan Evrenos Bey, Sırp kumandan önderliğinde toplanan balkan ordusunun Kosova'da toplandığı bilgisini Sultan I. Murad ile paylaşmış, edindiği tecrübelerden hareketle savaş stratejisinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır.[480] Kosova Savaşı sonunda Sultan I. Murad'ın ölümü, yerine oğlu I. Bayezid'ın geçişinin ardından Evrenos Gazi, Vodine ve Çitroz bölgelerinin fethinde görevlendirilmiş ve bu görevini başarı ile gerçekleştirmiştir. Evrenos Bey ardından Arnavutluk sınırlarına yapılacak olan akınlarda bulunmuştur.[481] 1390 yılından itibaren yaptığı bu akınlar, 1395-1396 yıllarına kadar sürmüş,[482] bölgede askerî açıdan önemli mevkilerin fethi bu süre zarfında gerçekleşmiştir.[483] Evrenos Gazi, 1396 yılında Niğbolu Savaşı'nda da kendi akıncı birliklerinin başında yer almıştır. Ayrıca o, Eflak'a yapılan seferlerde akıncı kumandanı olarak da bulunmuştur. Evrenos Gazi, tüm bu askerî faaliyetlere ek olarak Ankara Savaşına da katılmıştır.[484]

Evrenos Gazi Yıldırım Bayezid, oğlu Çelebi Mehmed[485] ve Süleyman Çelebi döneminde lalalık görevinde bulunmuştur.[486] Onun tecrübeleri, fetret devrinde dengelerin değişmesinde oldukça etkili olmuştur. Evrenos Gazi, şehzade mücadelelerinde ilk olarak Süleyman Çelebi'nin safında yer almıştır. Süleyman Çelebi'nin 1403 Bizans - Türk Anlaşması'nda Gelibolu ve Selanik'in Osmanlı

[479] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.67.
[480] Kâni, "Evrenos Bey", s. 924-925. Ayrıntılı anlatım için bkz: Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.68-73.
[481] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.415; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.563; Başar, "Evrenosoğulları", s.540; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.220-221; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.81; Mélikoff, "Ewrenos", s.720.
[482] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.415; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.563; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.81.
[483] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", s.48.
[484] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.415; Mélikoff, "Ewrenos", s.720.
[485] Çalı, "Akıncı Beyi Evrenos Bey'e ait Mülknâme", s.61.
[486] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.90.

hakimiyetinden çıkması hakkında verdiği kararına karşı çıkması oldukça önemlidir.[487] Çünkü bu sayede akıncı beyi, stratejik anlamda önemli bir yer olan Gelibolu'nun Osmanlı toprağı olarak kalmasını sağlamıştır. Çelebi Mehmed'in Anadolu topraklarında hakimiyet elde etmeye başlaması üzerine, Süleyman Çelebi ve Evrenos Gazi Anadolu'ya geçerek burada faaliyetlerde bulunmuşlardır. Çelebi Mehmed'in Anadolu'da hakimiyeti ele almaya başlaması nedeniyle Çakır Pınarı mevkinde gerçekleşen savaşta, kazanan Süleyman Çelebi olmuştur. Bu dönemde Rumeli'de aktif faaliyet gösteren diğer kardeş Musa Çelebi'nin bölge hakimiyetini kontrol altına almaya başlaması üzerine, Süleyman Çelebi Rumeli'ye geçmiştir. Süleyman Çelebi, bazı olayların ardından 17 Şubat 1411 tarihinde Musa Çelebi tarafından öldürülmüştür.[488]

Evrenos Gazi Süleyman Çelebi'nin ölümü üzerine Yenice-i Vardar veya Karaferye'de yaşamıştır. Musa Çelebi'nin, Evrenos Gazi'nin desteğini kazanmak için onu huzuruna çağırması üzerine, akıncı beyi yaşlılığını bahane ederek yerine oğlu Ali'yi görevlendirmiştir. Evrenos Gazi'nin Süleyman Çelebi'den sonra Musa Çelebi ve Çelebi Mehmed arasından Çelebi Mehmed'in safını tutuğu görülmektedir. İki şehzade arasında meydana gelen savaş sonucunda Musa Çelebi'nin yenilgi alması üzerine[489] Osmanlı Devleti'nde merkezi otorite tekrar kurulmuştur. Evrenos Gazi hakkında 1413 yılında yapılmış olan bu savaştan sonra başka bir askerî faaliyet gözlemlenmemiştir. Türbesinde yer alan kitabede onun 17 Kasım 1417 yılında öldüğü belirtilmektedir.[490] Evrenos Gazi zamanında Osmanlı sancağı, batıda Adriyatik Denizi ve güney de ise Mora Yarımadası'na kadar ulaşmıştır.[491]

[487] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.84-85; Fahamettin Başar bu anlaşmayı Gelibolu Anlaşması olarak belirtmiştir. Bkz: Başar, "Evrenosoğulları", s.540.
[488] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.85-89.
[489] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.416.
[490] Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.94.
[491] Lowry- Erünsal, "The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar Notes", s.15; Lowry- Erünsal, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler*, s.5; Lowry, "Gazi Evrenos Bey", s.36; Lowry, *Osmanlı Döneminde Balkanların Şekillenmesi 1350-1500*, s.17.

Evrenos Gazi'nin yedi oğlu olup bunların adı Barak, Süleyman, Hızır Şah, İsa, Ali, Yakup, Beğçe'dir.[492] Oğulları hakkında kaynaklarda geçen bilgilere baktığımızda Evrenos oğlu Barak Bey'in askerî faaliyetleri ve yaşantısı hakkında çok fazla bilgi olmadığı görülmektedir. Barak Bey, 1422 yılında[493] Selanik kuşatması esnasında akıncı kumandanı olarak bulunmuştur.[494] Kalamarya ve Kassandra arasındaki bölgeye akın yapan akıncı komutanının[495] ne zaman öldüğü bilinmemekle birlikte kendisine gelen bir ok ile sakat kaldığı Bizans kaynağında yer almaktadır.[496]

Evrenos Gazi hayatta iken Ali Bey'in, I. Bayezid döneminde göstermiş olduğu yararlılıklar ona Ergiri Sancağı'nın ve Arnavut uc beyliğinin komutasının verilmesini sağlamıştır.[497] Ali Bey, cesur ve başarılı olduğu için tarihe Yürekli[498]/ Aylı Yürekli[499] / İki yüreklü[500] lakabı ile geçmiştir. II. Murad döneminde de Ali Bey, Arnavut akınlarında yer almıştır. Bununla birlikte Ali Bey, 1430 yılında Selanik'in Osmanlı hakimiyetine girmesinde önemli rol oynamıştır. 1432 yılından itibaren Macaristan ve Erdel'e akınlarda bulunmuş, 1441 yılında Belgrad Kalesi'ni abluka altına almıştır. II. Mehmed döneminde de askerî faaliyetlerine devam eden Ali Bey'in en son oğulları ile birlikte 1462 Eflak Seferi'nde başarı gösterdiği bilinmektedir.[501]

---

[492] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", s.48-49; Uzunçarşılı, "Evrenos", s.416; Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.47; Lowry- Erünsal, "The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar Notes", s.18; Lowry- Erünsal, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler*, s.8; Iréne Mélikoff, "Ewrenos Oghulları", *The Encyclopaedia Of Islam*, Vol II, Netherlands, 1991, s.721.

[493] Heath W. Lowry, *Evrenos Ailesi ve Selânik Şehri: Hamza Beğ Câmii Niçin ve Kimin Tarafından Yapıldı?,* Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s.88.

[494] Kayapınar, "Osmanlı Uc Beyi Evrenos Bey Ailesinin Menşei, Yunanistan Coğrafyasındaki Faaliyetleri ve Eserleri", s.140; Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.48.

[495] Lowry, *Evrenos Ailesi ve Selânik Şehri*, s.88.

[496] Kayapınar, "Osmanlı Uc Beyi Evrenos Bey Ailesinin Menşei, Yunanistan Coğrafyasındaki Faaliyetleri ve Eserleri", s.140; Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.48.

[497] Başar, "Evrenosoğulları", s.540; Ayşegül Kılıç Arnavid ili sancağı olduğunu ve burasının merkezinin Ergiri Kasrı olduğunu söylemektedir. Bkz.: Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey,* s.49.

[498] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", s.49.

[499] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.416.

[500]Lowry- Erünsal, "The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar Notes", s.25; Lowry- Erünsal, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler*, s.13; Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.46.

[501] Başar, "Evrenosoğulları", s.540-541; Uzunçarşılı, "Evrenos", s.416-417; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.564.

Evrenos Bey'in diğer oğlu İsa Bey de sancakbeyi olarak görev yapmıştır. İsa Bey'in 1434 yılından itibaren dört yıl boyunca Arnavut sınırına akınlarda bulunduğu bilinmektedir. İsa Bey bu akınlar dışında, 1443 Morova Savaşı'nda yararlılık göstermiştir. 1479 yılında Mihaloğlu Ali, İskender Bey ve bir sonraki başlıkta göreceğimiz Malkoçoğlu akıncı beylerinden Bali bey ile birlikte Erdel akınına katılmış olan İsa Bey'in, bu akın sonunda Kalsburg civarında yapılmış olan saldırıda vefat etmiş olduğu rivayet edilmektedir. İsa Bey'in oğulları da babalarının mesleği olan akıncılığı benimsemişlerdir.[502]

Evrenos Gazi'nin bilinen iki kız evladı vardır. Oğulbula Kadın ve Selçuk Kadın adlarındaki bu iki evladının evlilikleri hakkında bilgimiz bulunmaktadır. Öyle ki Oğulbula Kadın'ın Üsküplü İsa Bey, Selçuk Kadın'ın da Çandarlı Halil Paşa ile evlendiği biliniyor. Tarihçiler tarafından bu evliliklerin siyasi bir yönü olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Evrenos Gazi'nin soy ağacında yer almayan başka kız çocuklarının olma ihtimali üzerinde de durulmaktadır. Onlara yer verilmeme nedeninin de Evrenos Bey'in diğer kızlarının, Osmanlı bünyesinde yer alan değerli aileler ile yapılmış bir evliliğinin olmaması şeklinde yorumlanmaktadır. [503]

Daha önce de belirttiğimiz gibi akıncı teşkilatı XVI. yüzyılda eski şaşalı günlerinden uzaklaşmıştır. Evrenosoğulları akıncı ailesine mensup bazı kişiler, XVII. yüzyılın sonlarından XIX. yüzyıla kadar Evlad-ı Fâtihân olarak adlandırılmış olan yörük teşekküllerinin kumandanı olarak görev yapmışlardır.[504] Bazı kaynaklarda XIX. Yüzyılda da devletin siyasi ve idari kollarında bulunarak hizmete devam ettikleri belirtiliyor.[505]

[502] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", s.49.
[503] Lowry- Erünsal, "The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar Notes", s.29-30; Lowry- Erünsal, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler,* s.15. ; Kılıç, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, s.49-50.
[504] Uzunçarşılı, "Evrenos", s.417-418; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.565. ; Başar, "Evrenosoğulları", s.541.
[505] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", s.49; Başar, "Evrenosoğulları", s.541.

1.4.3 Malkoçoğulları

Bilinen ünlü akıncı ailelerinden birisi de Malkoçoğulları'dır. Malkoçoğulları'nın kökeni hakkında çeşitli görüş ayrılıkları vardır. Bu ailenin soy ağacının kesin olarak ortaya konulamaması[506] bu durumun sebebi olarak gösterilebilir. Tarihçiler tarafından bu ailenin kökeni ile ilgili, Bosna'da bir aile olan Malković sülalesinden gelmiş oldukları iddia edilmektedir.[507] Aşağıda göreceğimiz Malkoçoğlu akıncı beyi Yahya Paşa'ya ait olan bir vakfiyede babasının adının Abdülhayy şeklinde belirtilmesi, bu iddianın delili şeklinde yorumlanmaktadır.[508] Bazı tarihçiler de bu duruma kanıt olarak, Malkoçoğulları soyundan gelen Bali Bey'in Saraybosna'da cami, mektep, hamam, köprü gibi yapılar yaptırmasını göstermişlerdir.[509] Diğer görüşler ise Malkoçoğulları sülalesinin Şam veya Çepni Türkmenlerinden oldukları, Malkoç Bey'in atasının adının Hamid olması ve ailenin kökeninin Suriye yolundan Anadolu'ya geçiş sağlayan Hamidoğulları'ndan geldiği şeklindedir.[510]

Malkoçoğulları ile ilgili tarihi kaynaklarda geçen ilk kişi Malkoç Mustafa Bey'dir. I. Bayezid'ın hükümdarlık zamanında yaşadığı bilinen Mustafa Bey'in, Ankara Savaşı'ndan iki yıl önce Sivas'ta kale muhafızı olduğu bilinmektedir. Ankara Savaşı'nda şehrin savunmasını gerçekleştirse de 18 gün dayanabilen Mustafa Bey, gereken desteğin gelmemesi sonucunda halkın canını güvence altına almak şartı ile savunmayı bırakmıştır. Bu esnada Timur tarafından tutsak olarak alınmış ve aynı senede ölmüştür.[511] H. Çetin Arslan ise Timur'un, Mustafa Bey'e vadettiği gibi halkın can

[506] Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.119; Malkoçoğulları soy ağacı Ayşegül Kılıç tarafından 2020 yılında bir makalede yayımlanmıştır. Bkz.: Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", s.776.
[507] Fahamettin Başar, "Malkoçoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXVII, Ankara 2003, s.537; Vedat Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", *Yeni Türkiye Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı –I*, S.66, Mart-Haziran 2015, s.566; Levent Kayapınar, "Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi", *Alevilik- Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S.1, 2009, s.108.
[508] Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.566.
[509] Kayapınar, "Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi", s.108.
[510] Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.566.
[511] Başar, "Malkoçoğulları", s.537-538; Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.566.

güvenliğini sağlamadığını, aksine şehri talan ederek halka da zarar verdiğini, Mustafa Bey'in ise hayatını bağışladığını yani onu özgür bıraktığını belirtir.[512]

Mustafa Bey'in şeceredeki yeri tam olarak tespit edilemeyen, çocuğu olma ihtimali üzerinde durulan, 1385 yılında vefat etmiş Mehmed b. Malkoç adındaki bir kişinin varlığı, Gebze'de inşa edilmiş olan bir türbeden anlaşılmaktadır.[513] Malkoçoğulları hakkında yapılan son çalışma ile Mehmed Bey'in Malkoç Mustafa Bey'in oğlu olduğu kesinleşmiştir. Ayrıca Malkoç Mustafa Bey'in Bali, Yahya ve Murad adında üç oğlu daha bulunmaktadır. Murad Bey'in, II. Mehmed döneminde akıncı beyi olduğu bilinmekle beraber Bali, İlyas, Üveys, Mahmud, Hızır Balı adında beş oğlu, Turpaşa Hatun adında bir kızı bulunmaktadır. Muradoğlu Bâlî Bey'in nesli, Mustafa, Hamza, Koçi adındaki üç oğlu ile; İlyas Bey'in ki ise Koçi adındaki oğlu ile devam etmiştir.[514]

II. Mehmed ve II. Bayezid dönemlerinde faaliyet gösteren Bâlî Bey ve Yahya Paşa adındaki bu iki akıncı beylerinin hakkında elde ettiğimiz bilgilerin Malkoç Mustafa Bey'e göre daha fazla olduğunu görüyoruz. Sırasıyla bu akıncı beylerinin faaliyetlerinden söz etmemiz gerekirse;[515] 1453 yılında gerçekleşmiş olan İstanbul'un fethinde yer almış olduğunu bildiğimiz Bâlî Bey, fethin ardından Arnavutluk, Dalmaçya ile Eflak bölgelerine akınlar gerçekleştirmiştir. 1478 yılında sancakbeyi olarak Semendire'de[516] 1486 yılında ise Silistre'de[517] bu görevini gerçekleştirmiştir. Bali Bey ayrıca, Osmanlı sınırları içine Boğdan'ın dahil edilmesinde rol oynamıştır. Yukarıda belirttiğimiz ünlü akıncı aileleri ile birlikte Macaristan[518] ve Lehistan havalisine akınlarda

[512] Arslan,*Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.118.
[513] Semavi Eyice, "Malkoçoğlu Türbesi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXVII, Ankara, 2003, s.537. ; Vedat Turgut kardeşi olma ihtimalini de belirtmektedir. Bkz: Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.566.
[514] Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", s.748-749.
[515] Malkoçoğlu Bali Bey'in ayrıntılı askeri faaliyetleri için bkz.: Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", s.751-764.
[516] H.Çetin Arslan'a göre 1475 yılında Bali Bey Semendire hududunda bulunuyordu. 1475 yılında yapılmış olan Macaristan-Sirem akınına buradan katıldığı belirtilmektedir. Bkz.: Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.118.
[517] Ahmet Refik'in eserinden 1495 yılında hala Silistre sancakbeyi olduğu anlaşılıyor. Bkz.: Refik, *Türk Akıncıları,* s.48.
[518] Başar, "Malkoçoğulları", s.538; Kayapınar, "Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi", s.108.

bulunmuştur. Son belirtilen yerde yaptığı akınlarda göstermiş olduğu başarılar ile akın üssü olarak Akkirman, Bali Bey'e verilmiştir.[519] Ayrıca yapmış olduğu bu başarılı akınlar, onun tarihte Varşova Fatihi namı ile taçlanmasını da sağlamıştır.[520]

1495 yılında yapılmış olan Lehistan Seferi'nde Bâlî Bey'in yanında, oğulları Damat Ali ve Tur Ali Bey'in de yer almış olması[521] onların baba mesleği olarak akıncılığı sürdürdüklerini göstermektedir. Dört oğlu olduğu bilinen Bâlî Bey'in, Hamza ve Sinan adındaki oğulları da bu mesleği yerine getirmişlerdir. Damat Ali, Tur Ali, ve Sinan Bey ayrıca sırasıyla Sofya, Silistre ve 1500 lü yıllarda Aydın'da sancakbeyi olarak görev yapmışlardır.[522] Ancak Aydın sancakbeyliğinde görev yapan Sinan Bey'in, bu soydan geldiğine dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır.[523] Hamza Bey 1501 yılında, Damat Ali ve Tur Ali Bey ise 23 Ağustos 1514 yılında yapılan Çaldıran Savaşı'nda vefat etmiştir. Damat Yahya Paşa'da sancakbeyi ve beylerbeyi olarak Osmanlı Devleti'ne hizmet etmiştir. 1475-1481 / 1494-1501 tarihlerinde Bosna, 1481-1482/1488-1494/ 1505-1507 yıllarında Rumeli Beylerbeyliği yapan Yahya Paşa, son Rumeli Beylerbeyliği görevinden önce Anadolu Beylerbeyliği yapmıştır. 1507 yılından sonra vezirlik rütbesine erişmiştir. Üç oğlu olan Yahya Paşa'nın oğulları da akıncı olarak görev yapmışlardır.[524] Yahya Paşa sadece vezirlik rütbesinde bulunmamış, II. Bayezid'ın çocuğu olan Hüma Hatun ile evlenerek sultan ile akraba da olmuştur. Yapmış olduğu evlilikten doğan çocuklarının adları; Sultanzade Koca Bali Paşa, Gazi Ahmed Bey ve

[519] Kayapınar, "Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi", s.108.
[520] Başar, "Malkoçoğulları", s.538; Turgut, Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.567.
[521] Refik, *Türk Akıncıları*, s.48; Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", s.750.
[522] Fahamettin Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri IV Malkoçoğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, c.VI, S.66, Haziran 1992, s.47-48. Başar, "Malkoçoğulları", s.538.
[523] Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", s.750.
[524] Fahamettin Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri IV Malkoçoğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, C. VI, S.66, Haziran 1992, s.47-48. Başar, "Malkoçoğulları", s.538.

Mehmed Paşa'dır.[525] Bu oğullarının dışında Mahmud, Yusuf, İskender, Mustafa adında toplamda yedi oğlu olduğu bilinmektedir.[526]

Malkoçoğulları akıncıları, Yahyapaşa'nın soyundan geldiği için Yahyapaşazadeler şeklinde de bilinmektedir. 1502-1543 yılları arasında yaşamış olan Koca Bali Paşa, Kanuni Sultan Süleyman döneminde 29 Ağustos 1526 yılında yapılan savaşta akıncı komutanı olarak görev yapmıştır. Ardından Semendire, Bosna, Belgrad sancakbeyliği ve ölümünden önce ise Budin Beylerbeyliği yapmıştır. Gazi Ahmed Bey'de, sancakbeyliği hizmetini Alacahisar, İnebahtı, İstolni'de gerçekleştirmiştir. Mehmed Paşa'da kardeşleri gibi sancakbeyi olup Vidin, Semendire, Belgrad'ın idaresini sağlamıştır. O, ayrıca Mora'ya akınlarda bulunmuş,1529 yılında Morava ve Bavyera'ya da emrindeki akıncı birliklerini kumanda etmiştir. 1543-1548 tarihleri arasında Mehmed Paşa, Budin Beylerbeyliği yapmıştır. XVI. yüzyılın en yürekli ve başarılı akıncı beyi olarak kaydedilen Mehmed Bey'in, Arslan Paşa ve Derviş Bey adında iki oğlu da sancakbeyliği yapmıştır. Malkoçoğulları hakkında tek Rumeli'de değil Anadolu ve hatta Mısır'da da izler bulmak mümkündür.[527]

[525] Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.567.
[526] Kılıç, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", s.750.
[527] Başar, "Malkoçoğulları", s.538; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri IV Malkoçoğulları", s.48-49; Turgut, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", s.567-568.

İKİNCİ BÖLÜM

TURAHAN BEY VE OĞULLARI

2.1. Turahan Bey Kimdir?

Turahan Bey, Osmanlı tarihine ün salmış önemli akıncı beylerinden birisidir. Akıncı beyleri arasındaki konumu iki farklı dönemde kendini göstermektedir. Laonikos Chalkokondiles'te Turahan Bey, Çelebi Mehmed döneminde Evrenos Gazi'den sonra en çok hürmet gösterilen kişi olarak yansıtılmaktadır.[528] Turahan Bey'in akıncılar arasında en üstün kişi olması, 1423'te Mihaloğlu Mehmed Bey'in ölümü[529] ile başlamaktadır. Kısacası I. Bayezid zamanından itibaren askerî faaliyetlerde bulunan Turahan Bey[530] 15. yüzyılda ünlenerek, en etkili beyler arasında yer almıştır. Turahan Bey'in kroniklerde II. Murad devrinden itibaren adının daha çok anılması bu durumla ilgili olmalıdır.

Turahan Bey'in hayatı incelendiğinde, onun ne zaman ve nerede doğduğu hakkında bir kayıt bulunmadığı görülmektedir.[531] Bu durum kroniklerin, meydana gelen askerî olaylar çerçevesinde yazılmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kroniklerde Turahan Bey'in adı, katıldığı savaşlarla anılmaktadır. Turahan Bey'in doğum tarihi ve yeri konusu belirsizlik içinde olsa da ölüm tarihi hakkında nispeten aydınlatıcı bilgiler elde edebiliyoruz. Nispeten dememizin sebebi, tarihçiler tarafından Turahan Bey'in 1456 yılının ortalarında vefat ettiğinin düşünülmesidir. [532] Ancak bu bilgisiyi kesinleştirecek herhangi bir kanıt ortaya konulmamıştır. Görüldüğü gibi Turahan Bey'in doğum ve ölümü hakkında oldukça kesin bilgiler sunulamamaktadır. Bu durum Turahan Bey'in kaç yaşında vefat ettiği konusunu da bir düğüm olarak bırakmıştır. Feridun Emecen, onun seksen yılı

[528] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol I, s.363.
[529] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân,* s.90; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.128.
[530] İbn Kemal(Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Âl-i Osman* IV. Defter, s.221.
[531] Franz Babinger, "Turakhan Beg", *The Encylopedia Of Islam*, Vol.X, Brill, Leiden, 2000, s.670.
[532] Emecen, "Turahan Bey", s. 405; Franz Babinger, "Turakhan Beg", s. 670. ; Franz Babinger, "Turahan Bey", *MEB Ansiklopedisi*, c.XII/II, MEB Basımevi, İstanbul,1988,s.105.

aşkın bir yaşam sürmüş olduğunu düşünmektedir[534] ki bu doğru bir varsayım olarak görünmektedir. Bu varsayım şu şekilde desteklenebilir: Turahan Bey hakkında en erken 1394/5[535] Tırhala'nın fethi[536] vesilesiyle bahsedildiği göz önünde tutulduğunda, onun bu dönemde genç denilecek bir yaşta olduğu düşünülebilir. Bu tarihten öldüğü 1456 yılına kadar altmış bir yıl geçtiğine göre Turahan Bey'in en az seksen yıl yaşadığı söylenebilir.

2.2. İsminin Anlamı Hakkında Görüşler

Akıncı beyinin ismi Osmanlı kroniklerinde Turhan,[537] Turahan,[538] Bizans kroniklerinde de Τουραχανης/ Turakhanes,[539] Tourachampees,[540] Turacanbei[541] şeklinde kaydedilmiştir. Görüldüğü gibi her iki devletin kronikleri de Turahan Bey'in adı konusunda hemfikirdir..

Turahan Bey hakkında yapılan az sayıdaki çalışmalar, bu ismin anlamı konusunda değişik görüşler öne sürmektedirler. Franz Babinger'e göre Turahan adı İbn Batuta Seyahatnamesi'nde geçen Tarhan ile ilişkilendirilmelidir.[542] Seyahatname'yi incelediğimizde Tarhan kelimesinin, Moğolca darhan kelimesinden geldiği görülmektedir. Bağımlı ve köle olmayan, özgür, vergi ödemeyen ayrıcalıklı kişi anlamları olan darhan kelimesi, ilerleyen dönemlerde mevki sahibi olan kişi, efendi, demirci anlamlarını da bünyesinde barındırmıştır.[543]

---

[534] Emecen, "Turahan Bey", s.406.
[535] Levent Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", *Türkler Ansiklopedisi*, c.IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.352.; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Devri*, s.83.
[536] İbn Kemal(Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Âl-i Osman IV. Defter*, s.221-227; Machıel Kıel, "Tırhala", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLI, İstanbul, 2012, s.116.
[537] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.167; Rûhî Tarihi, s.441; Gelibolulu Mustafa Âlî*, Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, s.7; *Oruç Beğ Tarihi*, s,52; *Düstûrname-i Enveri*, s.39.
[538] Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*,s.206; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.230; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, sad. Vahid Çubuk, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları, İstanbul, 2016, s.217; *Anonim Osmanlı Kroniği [Osmanlı Tarihi (1299-1512)]*, haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2015, s.65; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.63; Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502)*, c.II,s.234.
[539] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol I, s.362.
[540] *Bizans Kısa Kronikleri Osmanlı Tarihinin Bizanslı Tanıkları*,s.105.
[541] Spandounes, *On The Origin Of The Ottoman Emperors*,s.27.
[542] Babinger, "Turakhan Beg", s. 670. ; Babinger, "Turahan Bey", s.105.
[543] İbn Abdullah Muhammed İbn Batuta Tanci, *İbn Batuta Seyehatnâmesi*, c.I, çev. A. Sait Aykut, YKY Yayınları, İstanbul, 2004, s.469.

Levent Kayapınar ise ismin, kroniklerde de gördüğümüz Turhan şeklinde değil, Turahan olarak okunması gerektiğini belirterek, isminin kökenini bu kelime üzerinden incelemiştir. Turahan ismi Tura ile gan kelimelerinin yanyana konulmasından meydana gelmektedir. Kayapınar, kelimeleri ayrı ayrı inceleyerek Tura kelimesinin Tuğra'dan geldiğini fakat tek anlamının bu olmadığını, kelimenin doğan, sungur, şahin anlamlarını da bulundurduğunu belirtmektedir. Bu isimlerin, on dört ve on beşinci yüzyıllarda yaygın kullanılması da bu dönemlerde yaşamış olan Turahan Bey'in adının bu anlamlara gelebileceğini düşündürmektedir.[544] Tura kelimesinin diğer anlamlarına bakıldığında kanun, demet, bağ, oyunlarda kullanılan kuşak, örme top, kös,davul çalmaya yarayan ip anlamlarını da bünyesinde barındırdığı görülmektedir.[545]

Han kelimesi incelendiğinde ise Türk ve Moğol toplumunda unvan[546] olarak kullanılmakta olduğu, ayrıca padişah, emir, hükümdar anlamlarını da bünyesinde barındırdığı görülmektedir.[547] Buradan yola çıkıldığında onun adının kanun,emir anlamında olduğu sonucu çıkartılabilmektedir. Turahan Bey'in adını Turahan değil de Turhan olarak okursak[548] bu ismin kale emiri, bir vilayetin emiri olan vezir anlamları bulunmaktadır.[549] Yani Turahan veya Turhan kelimelerinin emir, kanun gibi ortak anlamlarının olduğu ortaya çıkmaktadır. Buradan yola çıkıldığında Turahan kelimesinin bu anlamda verilmiş olabileceği düşünülmektedir.

2.3. Turahan Bey'in Kökeni

Bir önceki bölümde Mihaloğulları'nın, Evrenosoğulları'nın ve Malkoçoğulları'nın kökenleri hakkında tarihçilerin farklı fikirlerine yer vermiş ve kesin bir sonuç elde edilemediği görülmüştü.

[544] Levent Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.I, S.10, 2005, s.187.
[545] Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1733
[546] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.187.
[547] Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.574.
[548] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.576.
[549] Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1733.

Aynı durum Turahan Bey'in kökeninde de geçerlidir. Bu görüşler Turahan Bey'in Türk olduğu,[550] ve Türk olmadığı[551] şeklinde iki ana başlıkta toplanmaktadır. Turahanoğulları ailesi ile ilgili hangi bölgeden geldikleri konusunda görüş farklılıklarının olmaması, bu ailenin çalışılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, onun kökeni hakkında dönem kroniklerinden iz sürülmeye çalışılmıştır.. Kroniklerde Turahan Bey'in kökenine dair *"...Türk Turhan/Turahan..."*[552] ibaresinin yer alması, Turahan Bey'in Türk kökenli bir akıncı beyi olduğunu gösteriyor olabilir.. Araştırmamız kapsamı içerisinde sadece Turahan Bey'e Türk ibaresinin eklenmesi, diğer akıncı ailelerinden bahsederken böyle bir bilgiye yer verilmemesi de oldukça dikkat çekicidir. Elimizdeki kroniklerde Turahan Bey'in kökenine dair bu bilgilerden başka bir veri bulunmamaktadır.

Tetkik eserleri incelediğimizde tarihçiler, Turahan Bey'in hangi bölgeden geldiğine dair bir takım iddialar ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki Turahan Bey'in ailesinin Saruhan vilayetinde yaşadığıdır. Ayhan Pala, Tura, Turahan ve babasının ismi olan Paşa Yiğit'in, Saruhan vilayetinde sık kullanılan isimler olduğunu belirterek Turahanoğulları'nın kökeninin bu bölgeden geldiğini söylemektedir.[553]

Levent Kayapınar ise Turahan Bey'in vakfiyesinden yola çıkarak Kırkkavak, Malkara, Turahan Bey/Pakla Köyü'nde yapılan eserlerden, Turahan Bey ve ailesinin bu bölgeden gelmiş olabileceğini düşünmektedir. Bu bölgenin o dönemde Dimetoka kadılığına ait bir ikametgah, bugünse

---

[550] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s. 90; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s. 561; Emecen, "Turahan Bey, s.405; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.188; Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.246.

[551] Lowry, *Osmanlı Döneminde Balkanların Şekillenmesi 1350-1500*, s.6.

[552] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.167;Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ[6. Kısım: Osmanlı Tarihi(687-890/1288-1485]*, haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul,2008, s.259; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.561; Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, c.II, Yalın. İsmet Parmaksızoğlu,Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979, s.129. Bu kısımda Turahan Bey'in adının Tarhan olarak geçmesi oldukça dikkat çekicidir. Fakat diğer bölümlerde Turhan olarak çevrilmesi bu kısımda çeviri yanlışı yapıldığını bize gösteriyor; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.159; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.217.

[553] Ayhan Pala, "Rumeli'de Bir Akıncı Ailesi: Gümlüoğulları ve Vakıfları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S.43, 2007, s.141. Bu konu hakkında örnek için bkz.: Feridun Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, TTK Yayınları, Ankara, 2013, s.306,309-310, 313, 317,319,324.

Edirne Uzunköprü sınırları içinde yer almasından dolayı ailenin kökenini Dimetoka-Uzunköprü-Keşan-Malkara çerçevesi içinde belirtmiştir.[554] Turahan Bey ve ailesinin Dimetoka-Uzunköprü-Malkara-Keşan havalisinden gelmiş olma ihtimali bize göre de kuvvetlidir. Çünkü elimizdeki kronikler ve tetkik eserler gerek Turahan Bey'in gerekse oğlu Ömer Bey'in bu bölgelerde askerî faaliyetlerde bulunduklarına dair herhangi bir ipucu sunmamaktadır. Askerî faaliyetlerde bulunmadıkları halde bu bölgelerde vakıflar kurmaları, ailenin bahsedilen coğrafyadan geldiklerine dair kuvvetli bir ipucu olmalıdır.

2.4. Turahan Bey'in Babası

Tarihçilerin çoğu Turahan Bey'in babasının Yıldırım Bayezid zamanında Üsküp fatihi olarakta bilinen Paşa Yiğit olduğu konusunda hemfikirdir.[555] Babasının Paşa Yiğit olması, Turahan Bey'in vakfiyelerinden öğrenilmektedir. 1446 tarihli vakfiyesine baktığımızda Turahan Bey'in babası, herhangi bir askeri özellik belirtilmeden "el-Hac Turahan Bey bin el-merhum Paşa Yiğit Bey", "Paşa Yiğit Beyzâde Turahan Bey"[556] olarak geçmektedir. Turahan Bey'in, Kırkkavak'ta 1455 yılında hazırlanmış olan vakfiyesinde yer alan *"Turhan Emîr-i Kebîr, Sadr-r Hatîr, Kıdvetü Ümerâ.."* *"'Umdet'ül-Guzat'ül-Mücâhidîn Emîr Paşayiğid Beğ oğlu Hacı Turhan Beğ"*[557] ibaresi, Turahan Bey'in babasının askeri yönüne ışık tutmaktadır. Tarihçiler bu bilgiden yola çıkarak 1455 vakfiyesinde belirtilen Paşa Yiğit'i, Üsküp fatihi ile ilişkilendirmiş olabilirler. Ancak 1446 tarihli

[554] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.187.
[555] *Gazavâtname-i Sultan Murad*, s.90; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s. 576; Fehameddin Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görünen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Yıl 6, Sayı 65, İstanbul, 1992, s.47; Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s. 223; Arslan, Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları, s.109; Babinger, "Turakhan Beg", s.670; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Emecen, "Turahan Bey", s.405;Nagy Pıenaru, "Marea Neagrã Şı Otomanıı I. Polıtıca Pontıcă A Luı Bayezıd Fulgerul", *Revısta Istorıcă*, Tomul X, Ianuarie 1999, s. 81; Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, çev. Dost Körpe, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2003, s.60.
[556] VGM Defter Defter/ Sayfa/ Sıra No:743/146/34.
[557] VGM Defter Defter/ Sayfa/ Sıra No:01731/3.;Ekrem Hakkı Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri 855-886(1451-1481)*, c.IV, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1989, s.785.

vakfiyesinde Turahan Bey'in babasının bu kimliğine ışık tutulmamış olması da dikkati çeken bir noktadır.

Tarihçilerin Turahan Bey'in babasını Üsküp fatihi ile ilişkilendirmeleri, bahsi geçen Paşa Yiğit'in askerî faaliyetlerini inceleyerek, Turahan Bey'e dair bir ipucu aramamızı gerektirmiştir. Paşa Yiğit'in askerî faaliyetlerine bu çerçevede kısaca bakacak olursak; I. Murad döneminden itibaren yaşadığı anlaşılan akıncı beyi, sultanın emri üzerine 1388 yılında Bulgar Çarı Ivan Şişman'ın ülkesine yapılan sefere Vezir Ali Paşa ile beraber katılmıştır.[558] 1389 yılında Kosova Savaşı'nda tekrar tarih sahnesinde yer bulan Paşa Yiğit Bey, I. Kosova Savaşı'nın yapılacağı alana ilerlenirken bir derbendin kapalı olması üzerine Evrenos Gazi ile birlikte derbendin açılması için görevlendirilmiş, ve bu görevini başarı ile gerçekleştirmiştir.[559] Kaynaklarda 1388/1392 arasında farklılık gösteren bir tarihte,[560] Paşa Yiğit'in Sırp Vuk Brankoviç'in,[561] Osmanlı hakimiyetini kabul etmemesi üzerine Sırp topraklarına, Kratova'ya[562] ve Üsküp'e akın için görevlendirildiği görülmektedir.[563] Akınlar sonunda fethini gerçekleştirdiği bu bölge akın üssü olmuştur.[564] Paşa Yiğit'in buradaki faaliyetleri, tarihe Üsküp Fatihi olarak geçmesini sağlamıştır. Üsküp'ün ardından Bosna topraklarına akınlarda bulunan

[558] Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, c.I, s.243-244; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and The Ottoman in the Fifteenth Century", s.151.
[559] Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*,s.122-125; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, c.I, s.269-275; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.60-61; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*,s.80-81;Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.161; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, çev. Ahmet Ağırakça, Akdem Yayınları, İstanbul, 2014 s.146.
[560] Oruç Beğ 1388 olarak verir. Bkz.: *Oruç Beğ Tarihi*, s.31; İbn Kemal bu tarihi 1389 olarak verir. Bkz.: *Tevârih-i Âl-i Osman IV. Defter*, s.29; Bazı kaynkalar bu tarihin 1390 olduğunu belirtir. bkz: Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.71; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.91; Feridun Emecen ve Nicolas Vatin bu tarihi 1391 olarak vermektedir. bzk: Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.79; Nicolas Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451)", *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Server Tanilli, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.58; bazı tarihçiler ise bu tarihin 1392 olduğunu belirtirler. Bkz.: https://islamansiklopedisi.org.tr/uskup (Erişim Tarihi13.02.2021)
[561] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.79.
[562] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.126.
[563] Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.168; Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.126; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.III, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul, 1971, s.30; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. I, s.193; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.156; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, s.108.
[564] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman IV. Defter*, s.29.

Paşa Yiğit Bey,[565] bölgenin Osmanlı hakimiyetine girmesini sağlayarak,[566] elde ettiği ganimet ile Sultan I. Bayezid'in makamına kabul edilmiştir.[567]

Paşa Yiğit Bey'in Ankara Savaşı'ndan sonra meydana gelen iç karışıklık dönemindeki askerî faaliyetleri çok net olmamakla birlikte bu dönemde Süleyman Çelebi'nin safında yer aldığı bilinmektedir.[568] Ayrıca Fetret Devri'nde Paşa Yiğit dış siyasette de rol oynamıştır. Öyle ki, 1405 yılında Venedikliler'in, Arnavutlar'a ait olan Zetan kasabası, Budva ve Dulcigno yerlerini fethetmesi, Üsküp Fatihi Paşa Yiğit tarafından kabul görmemiştir. Venedik elçileri bu süreçte Süleyman Çelebi ile iletişim kurmaya çalışsalar da 1409 yılında Venedik elçilerinin Üsküp'te bulunan Paşa Yiğit ile görüşmelerde bulunması[569] ve kayıtlarda Süleyman Çelebi'nin yönetiminde olan Paşa Yiğit'in önemli bir gücü olduğunun vurgulanması[570] Paşa Yiğit'in Rumeli'de ki durumunu göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Musa Çelebi'nin yönetiminde Mihaloğlu Mehmed Bey'in Rumeli Beylerbeyi olarak atanması, Dimitris J. Kastritsis tarafından Süleyman Çelebi'ye bağlı Paşa Yiğit ve Evrenos Gazi gibi güçlü akıncı beylerine, karşı hamle olarak yorumlanmıştır. Bunun nedeni Mihaloğlu Mehmed Bey'in yadsınamayacak kadar önemli bir akıncı beyi olmasından kaynaklanmaktadır.[571] Musa Çelebi'nin Rumeli'de ki yönetimi esnasında Venedik ilişkisinde, Venedik senatosunun bilhassa Paşa Yiğit'in yaşayıp yaşamadığı ve Rumeli'de güç dengesindeki rolünü öğrenmek istemesi[572] Paşa Yiğit'in

[565] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.157; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. I, s.195; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.32; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.30; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453*), s.108; Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502)*, c.II, s.81;Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.31.
[566] *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.33; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.32; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.30.
[567] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.157; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. I, s.195.
[568] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and The Ottoman in the Fifteenth Century", s.151.
[569] Dimitris J. Kastritsis, *The Sons of Bayezid Empire Bulding And Representation In The Ottoman Civil War Of 1402-1413*, Brill, Leiden, 2007, s.127-128.
[570] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.151; Kastritsis, *The Sons of Bayezid*, s.128.
[571] Kastritsis, *The Sons of Bayezid*, s.162.
[572] Kastritsis, *The Sons of Bayezid*, s.174.

gücünü ve önemini göstermesi açısından dikkate değerdir. Süleyman Çelebi'nin ölümünün ardından Musa Çelebi'nin hakimiyetini kabul ettiği anlaşılan Paşa Yiğit, 1412 yılında İnceğiz Savaşı'nın ardından tutuklanmıştır. Tutuklanmasının arkasında yatan neden, Musa Çelebi'nin, Paşa Yiğit'in Çelebi Mehmed ile Dimetoka'da kendisi aleyhine anlaştığını düşünmesidir.[573] Tutukluluk sürecinin son bulması ile akıncı beyi 1413'te Değirmenderesi'nde, kardeşler arasında yapılacak olan son savaşta, Çelebi Mehmed'e itaatini bildirmiştir.[574]

Genel anlamda askerî faaliyetleri özetlenmeye çalışılan Paşa Yiğit, 1413 yılında vefat etmiş, Üsküp'te türbesine gömülmüştür.[575] Her ne kadar bahsettiğimiz üzere tarihçilerin çoğu Üsküp Fatihi Paşa Yiğit'in, Turahan Bey'in babası olduğu görüşünü benimseseler de görüldüğü üzere kroniklerde bunu betimleyecek bir tanımlama görülmemektedir. Ayrıca Turahan Bey'in Üsküp Fatihi'nin çocuğu olduğu görüşünde, tamamlanmayan bazı noktalarda bulunmaktadır. Bunlardan ilki gerçekten, Turahan Bey Üsküp Fatihi Paşa Yiğit'in oğlu ise bu akıncı ailesi neden Paşayiğitoğulları olarak değil de Turahanoğulları olarak bilinmiştir? Fehameddin Başar, yazmış olduğu makalede Turahanoğulları olarak anılan bu akıncı ailesinin bir diğer adının da Paşayiğitoğulları olduğunu söylemektedir. Başar, Turahan Bey'in üstün başarılar göstermesi üzerine ailesinin Turahanoğulları olarak anılmaya başladığını belirtmektedir.[576] Ömer Lütfi Barkan ise Paşa Yiğit'in Üsküp'te, Turahan Bey ve ileride oğullarının Yenişehir'de yer almasını akınlardan elde edilen zaferlerin artması ile Paşa Yiğit'in

[573] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and The Ottoman in the Fifteenth Century", s.151-152.
[574] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.195-196; Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502)*, c.II, s.165-167; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.161-164; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.161-164; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.207-208; *Rûhi Tarihi*, s.431-432; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.III, s.163-165; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.II, s.69-72.
[575] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and The Ottoman in the Fifteenth Century", s.152.
[576] Başar, "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", s.223; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.47-48.

ailesinin bağlı oldukları aşiret halkı ile ileri yerlere göç etmiş olabileceklerinin ihtimal dahilinde olduğunu ifade etmektedir.[577]

Osmanlı kroniklerini incelediğimizde Paşa Yiğit olan kısımlarda İshak Bey ile ilgili bilgi edinilmektedir. Akıncı beyi, İshak Bey'in efendisi,[578] babası gibi olan,[579] onu yetiştiren[580] kişi olarak kaydedilmiştir. Ancak bu kısımda ve diğer kısımlarda Turahan Bey ile olan aile bağlarına ait bilgiler ya da bizi bu sonuca ulaştıracak herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Böyle olunca, genel geçer olarak görülen bu bilginin doğruluğu konusunda bir takım soru işaretleri oluşmaktadır. Bu soru işaretlerinden ilki, eğer bahsedildiği gibi Turahan Bey, Paşa Yiğit Bey'in oğlu ise bu durumdan neden bahsedilmediğidir. Paşa Yiğit Bey'den bahsedilirken sadece İshak Bey'den bahsedilmesi,Turahan Bey'in babası olmama ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Paşa Yiğit'in ölümünün ardından Üsküp sancakbeyliğinin İshak Bey'e geçmiş olması,[581] eğer Turahan Bey, Paşa Yiğit'in oğluysa bu durumun nedenini sorgulatmaktadır. Bu noktadan ilerlendiğinde Paşa Yiğit'in iki akın kolunun olup olmadığı düşüncesi akla gelmektedir. Eğer iki akın kolu varsa Paşa Yiğit neden kendi oğlunu Üsküp'te, ünlendiği bölgede, görev yerine bırakmamıştı da kaynaklarda "efendisi" olarak geçen kişi bu görevi devralmıştı?

İshak Bey ve Turahan Bey'in aynı aileye mensup akıncı üyeleri olduğu düşünüldüğünde bu sefer, neden aynı savaşta veyahut akında bulunduklarında kronik yazarları onların ailevi durumlarını anlamamız için kardeşi, ailenin bir üyesi gibi onların ilişkisini tanımlayacak bir ibareye yer

---

[577] Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir iskân ve kolonizasyon metodu olarak sürgünler*", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, c.XIII, 1952, s.76.
[578] *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.32; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.30;Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, c.I, s.193; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.71; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.91;*Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.33; *Oruç Beğ Tarihi*, s.31; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.198.
[579] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.126.
[580] Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, c.I, s.193.
[581] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.47.

vermemiştir?[582] Bu durum Turahan Bey'in babasının Üsküp Fatihi Paşa Yiğit olmadığı görüşünü kuvvetlendirmektedir.

Turahan Bey hakkında İbn Kemal'de verilen bir bilgi, babasının bahsi geçen kişi olmadığının bir delilini daha oluşturmaktadır. I. Bayezid döneminde bilgi aldığımız kronik, Turahan Bey'den, Evrenos Gazi'nin Emîr-i Ahuru olarak bahsetmektedir. Turahan Bey'den bu hususta bahseden tek kaynak olması, kroniğin Turahan Bey'in kimliği açısından tarihi bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Emîr-i Ahur Turahan Bey, Evrenos Gazi'nin emri ile beraberinde yiğitleri de alarak akın için Tırhala'ya gittiğinde, yapılan başarılı akının ardından bölge Evrenos Gazi tarafından kendisine ve maiyetine bırakılmıştır.[583] Buradan artık Turahan Bey'in Evrenos Gazi'nin emir eri olmaktan çıkarak devlete bağlı bir akıncı olmaya başladığı sonucu çıkartılabilir. Akıncılığın babadan oğula geçen bir meslek olması, babasının Üsküp Fatihi olmadığını göstermektedir. Eğer bahsedilen akıncı beyi Paşa Yiğit olsaydı, Turahan Bey'in doğrudan akıncı beyi olarak tarih sahnesine çıkması gerekirdi.

Burada açılması gereken bir düğüm daha ortaya çıkmaktadır. Bu düğüm, Turahan Bey'in Emîr-i Ahurluk görevinden, yaşadığı dönemin en önemli beylerinden birisi haline nasıl geldiği sorusudur. Bu sorunun cevabı Emîr-i Ahur kavramının açıklamasında gizlidir. Köken açısından incelendiğinde Farsça ahur ve mîr kelimelerinin birleşiminden oluşmakta olup, sırası ile ahır ve bey anlamlarına gelmektedir. Bu rütbe, Osmanlı kuruluş devri olarak adlandırabileceğimiz Orhan Gazi[584] veya temel yapının oluşmaya başladığı evre olan I. Murad döneminde ortaya çıkmıştır.[585] Mirahur ya

[582] Örnek için bkz.: V.L. Ménage, "The Annals of Murad II", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London*, Vol.39, No.3, s.574; *Oruç Beğ Tarihi*,s.55-57.
[583] İbn Kemal(Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Âl-i Osman IV. Defter*, s.224-229.
[584] Abbas Sabbağ, "Mîrâhur", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXX, İstanbul 2005, s.141.
[585] Mehmet Zeki Pakalın Mirahur'luğun Germiyanoğullarından I. Bayezid ile yapılacak olan evlilik esnasında Osmanlı topraklarına gelen Paşacık Ağa ailesi ile birlikte ortaya çıktığını belirtmektedir. Bkz.:Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, MEB Yayınları, İstanbul, 1993, s.541.

da Emîr-i Ahur dediğimizde sözlükte çıkan anlam at bakıcısıdır.[586] Basit bir tabiri var gibi görünse de Emîr-i Ahur oldukça tafsilatlı bir yapıdır. İlk zamanlar has ahırına bakma vazifesinde iken, görevlerinin artması sonucunda Emîr-i Ahurluk: Mîrahur-ı Evvel ve Mîrahur-ı Sani adı ile iki rütbeye ayrılmıştır.[587] Bu rütbelerin ne şekilde işlediği, ayrıntıları ile Emîr-i Ahur görevlisinin sorumluluğunun neler olduğu, sistemin işleyişine vs. değinilmeyecektir. Burada sorduğumuz soru minvalinde yani Emîr-i Ahur görevlisinin akıncı beyi olma olasılığı üzerinde durularak, Turahan Bey'in geçmişinde daha az bilinen dönemdeki olaylar silsilesi, bir yapbozun parçaları gibi birleştirilmeye çalışılmaktadır. Mirahurluk mevkisinin iki rütbeye ne zaman ayrıldığı kesin olarak tarihlendirilememekle birlikte, Turahan Bey'in sancakbeyi olmadan önce Mirahur-ı Evvel rütbesinde görev aldığı anlaşılmaktadır.

Rikâb ağaları[588] sınıfından gelen mîrahurlarda rütbeler arası geçiş sağlanabiliyordu. Bu, Turahan Bey'in nasıl sancakbeyliğine yükseldiğinin cevap anahtarıdır. Öyle ki bir kişinin mîrahur-ı sani olması için kapıcıbaşılık, silahşorluk, kapıcılar kethüdâlığı, teberdarlık, mîralemlik, salâhorluk, müteferrikalık, sipahi ağalığından; mirahur-ı evvel olmak içinse kapıcılar kethüdalığı, kapıcıbaşılık, mirahur-ı sani, doğancıbaşılık, silahdarlık, çavuşbaşılık gibi mevkilerden atanması gerekiyordu. Mîrahur-ı evvel olan bir kişi yeniçeri ağalığı, sancakbeyliği, beylerbeyliği, kaptan-ı deryalık ve en yüksek rütbe olan vezirliğe kadar ilerleyebilmekteydi. Eğer bir mîrahur-ı evvel sancakbeyliği mertebesine yükseldiyse geliri 450,000 akçe has olan sancaklar rütbe/makam olarak verilmiştir.[589]

---

[586] Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.400.

[587] Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, s.541-542; Erhan Afyoncu, "Mîrâhur- Osmanlı Devleti'nde", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXX, İstanbul, 2005, s.141.

[588] Rikâb kelimesi ile *"sultanın bizzat kendisi, yanı katı veya maiyeti ile huzura kabulü kastedilirdi. Mirahurlar, Mir-i mîrâhur, mîr-i alem, kapıcılar kethüdâsı, kapıcıbaşılar, çavuşbaşı; atmacacıbaşı, şahincibaşı ve çakırcıbaşıdan oluşan şikâr ağaları; Yeniçeri Ocağı'nın yüksek rütbeli zâbitleriyle diğer yaya Kapıkulu ocaklarının ağaları, dört bölük ağaları da denilen kapıkulu süvarilerinin zâbitleri gibi saray ve ordu mensupları ağalar rikâb-ı hümâyun ağaları, rikâb ağaları, bazan da üzengi ağaları şeklinde nitelendirilirdi."* Ayrıntılı bilgi için bkz.: Abdülkadir Özcan, "Rikâb", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXV, İstanbul, 2008, s.110-111.

[589] Afyoncu, "Mîrâhur- Osmanlı Devleti'nde", s.142.

Yukarıda Turahan Bey'in babasının neden Üsküp Fatihi Paşa Yiğit Bey olamayacağı üzerinde durarak bunlar anlatılmaya çalışıldı. Peki Turahan Bey'in babası kimdir? Bu konuda tarihçilerin bir takım görüşleri mevcuttur. Onlardan bahsetmeden önce belirtilmelidir ki Nişancı Mehmed Paşa'nın eseri *Hadisat*'ta Turahan Bey'in babasının askerî kökenine dair ize rastlanabilmektedir. Mehmed Paşa bu eserde, Turahan Bey'i sancakbeyi anlamına gelen Mirliva'nın çocuğu olarak tanımlamaktadır.[590] Ancak babasının kim olduğu hakkında herhangi bir bilgi sunmamaktadır. Bu durum babasının Üsküp Fatihi Paşa Yiğit olduğunu göstermediği gibi, vakfiyede belirtildiğini gördüğümüz Paşa Yiğit'in sancakbeyi olma ihtimalini de ortaya koymaktadır.

Turahan Bey'in Evrenos Gazi'nin Mirahur'u olarak görev almış olması, Levent Kayapınar'ı, babası Paşa Yiğit'in de Evrenos Gazi'nin emri altında, ona bağlı bir şekilde askerî faaliyetlerde bulunan bir kişi olduğu düşüncesine itmiştir.[591] Kesin bir yargıya varmamakla birlikte, *Tâcü't-Tevârîh*'te 1389 yılında Kosova Savaşı'nda *"...Evrenos Bey'e nice dilâverlerle Paşa Yiğit adındaki bahadırı koşup, yolu açmak ve yerebatasıca küffardan dil almak için ileri gönderdi. ..."*[592] geçen bilgiden bu anlama ulaşmak mümkündür. Ancak yukarıda Üsküp Fatihi Paşa Yiğit'in askeri faaliyetlerinde yer verilen bu olay,[593] incelenen kronikler arasında sadece *Tâcü't-Tevârîh*'te bu şekilde geçmektedir.

Ayhan Pala ise ortaya apayrı bir iddia atarak, Turahan Bey'in babası Paşa Yiğit'in, önemli rütbede bir bey olmadığı düşüncesindedir. Tarihçi, Turahan Bey'in babasını, Âşıkpaşazâde'de geçen "Saruhanlı göçer evlilerin ulusu" olarak belirtilen Paşa Yiğit olarak göstermektedir.[594] Âşıkpaşazâde'de bu konu hakkında tuz yasağına sahip olan ve Menemen'de kışlayan göçer halkın

[590] Nişâncı Mehmet Paşa, *Nişancı M. Paşa Tarihi ve Osmanlı Tarihi Zeyli Hadisât*, s.131.
[591] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.186.
[592] Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, c.I, s.179.
[593] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.61; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.81; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.146.
[594] Pala, "Rumeli'de Bir Akıncı Ailesi: Gümlüoğulları ve Vakıfları", s.141.

lideri olan Paşa Yiğit adındaki bir kişi karşımıza çıkmaktadır. Bu yasağa uymaması nedeni ile I. Bayezid'in, oğlu Ertuğrul'a vermiş olduğu emir ile birlikte Paşa Yiğit ve Saruhanlı göçerler Filibe'ye yerleştirilmiştir.[595]

Machiel Kiel'de, Turahan Bey'in babası hakkında farklı bir düşünce ortaya koyarak, Paşa Yiğit'in Durmiş Bey adındaki bir kişinin çocuğu olduğunu düşünmektedir. Böylece Paşa Yiğit'in eski Türk asker soylularının neslinden gelmiş olabileceği veya Batı Anadolu'dan gelerek, Malkara toprağını elinde tutan bir yörük olduğunu iddia etmektedir.[596] Genel anlamda son bir yorum getirecek olursak, Turahan Bey'in babasının Paşa Yiğit olduğu bilinse de Paşa Yiğit'in kim olduğu hakkında kesin bir görüş mevcut değildir. Öyle ki tarih sahnesinde önemli şahsiyet olan bir ya da birden fazla Paşa Yiğit'in olup olmadığı bile çözülmesi gereken düğümler silsilesinin birisini oluşturmaktadır.

2.5. Turahan Bey'in Kişiliği

Turahan Bey'in kişiliği hakkında eserlerde hem övgü hem de yergi olmak üzere iki durum söz konusudur. Alman tarihçi seyyah olan Jakop Philip Fallmerayer, seyahatinin Tırnova kısmında Turahan Bey'in yaptıklarına ek olarak kişiliğine de yer vermiştir. Seyahatname'de Turahan Bey adaletli, dini hoşgörüsü bulunan, beklemeyi bilen birisi olarak anlatılmaktadır. Onun savaşçı özelliğinin yanında barışın sürdürülmesi, halk arasındaki huzurun bozulmaması, huzurun yönetimi, yaratımı konusunda beceri ve bilgi sahibi olan Turahan Bey'in ender birisi olduğu, halk tarafından her zaman seçilecek bir kişi olduğu belirtilmektedir.[597] Walter Haberstumpf da Turahan Bey'i yetenekli bir lider, yaşadığı coğrafyada yaptığı vakıflar ile hayırsever bir kişi olarak tanımlamaktadır.[598] Osmanlı kroniklerinde ise Gelibolulu Mustafa Âlî, Turahan Bey'den övgü ile söz

[595] *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, haz. Hüseyin Nihal Atsız, Ötükent Neşriyat, İstanbul, 2015, s.80; Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir iskân ve kolonizasyon metodu olarak sürgünler", s.70; Hadîdî tarihinde de Filibe'ye yapılan sürgün ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bkz.: Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, s.125.
[596] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.150.
[597] Fallmerayer, *Doğudan Fragmanlar*, s.291-292.
[598] Walter Haberstumpf, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", A *stampa in Studi Veneziani*, XXVIII, 1997, s.75 dipnot 105.

etmektedir. Mustafa Âlî, 1446 yılında Turahan Bey'i bir çok beyden daha üstün bir kişi olarak tanımladığı gibi diğer beylerden daha cesur, atik ve ganimetçi olduğunu belirtmektedir.[599] Akıncıların geçimlerini ganimet ile sağladıkları düşünüldüğünde bu durum oldukça normal gözükmektedir.

Bazı Osmanlı kronikleri ise Turahan Bey'i övgü dolu ifadelerle anlatmamışlardır. Bilhassa 1443 yılında İzladi Derbendi Savaşı'nda izlemiş olduğu rol müellifler tarafından eleştiriye tabi tutulmuş, Müneccimbaşı Ahmed ibn Lütfullah, Turahan Bey'i bir işi beceremeyen, emir ve yasakları unutan[600],*"ahmak"*[601] birisi olarak tanıtmıştır. Hayrullah Efendi'de ise *"... muhalifleri olan şahsi düşmanlığı yüzünden"* sultanı riskli seferlere yönlendiren bir imaj ile karşımıza çıkmaktadır.[602]

2.6. Turahan Bey'in Askerî ve Siyasi Faaliyetleri

Turahan Bey'in askerî ve siyasi faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olduğumuz kaynaklar özellikle Osmanlı ve Bizans kronikleridir. Bu kronikler, Turahan Bey'in tarih sahnesine çıkışını farklı olaylar ekseninde vermiştir. Mehmed Süreyya, Turahan Bey'i II. Murad ve II. Mehmed döneminin ümerasından yani sancak beyi olarak tanımlasa da[603] elimizdeki kaynaklar Turahan Bey'in hayatını daha eskiye, I. Bayezid dönemine kadar götürmektedir.

2.6.1. Yıldırım Bayezid Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri

1389 yılında babası I. Murad'ın ölümü ile başa geçen I. Bayezid 1394 yılında, beş yıl önce kaybedilen[604] Selanik'te tekrar Osmanlı hakimiyetini sağlamış ardından yönünü Teselya'ya çevirmiş,

---

[599] Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kayseri Raşid Efendi Kütiiphanesi'ndeki 901 ve 920 No.'lu Nüshalara Göre Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I, haz.Ahmet Uğur-Ahmet Gül-Mustafa Çuhadar-İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları,Kayseri, 1997, s.362. Mustafa Ali, Turahan Bey için burada "şikâr-bâz" ifadesini kullanıyor. Şikar kelimesinin sözlük anlamlarından birisi "çapul, ganimet, düşmandan ele geçirilen mal"dır. Bkz.:Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1580.

[600] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel, s.260.

[601] Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, çev. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, s.233.

[602] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, s.52.

[603] Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, c.V, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996, s.1639.

[604] Halil İnalcık, "Bayezid I", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.V, İstanbul,1992, s.233.

bir çok şehri sınırlarına dahil etmiştir.[605] Teselya bölgesinin ne zaman fethedildiği hakkında ortak bir kanı olmasa da iki sefer halinde bölgenin Osmanlı sınırına dahil edildiği düşünülmektedir. Bu seferlerin ilkinde Teselya Yenişehir alınmış, 1394 yılında yapılan ikinci seferde ise Tırhala'nın fethi gerçekleşmiştir.[606] İbn Kemal, daha önce de söz ettiğimiz gibi bu fetih esnasında ilk kez Turahan Bey'den söz etmektedir.. Evrenos Gazi'nin emri ile yanına yiğitlerini alarak Tırhala'ya akın yapan Turahan Bey, bölgenin fethininde yararlılık göstermiştir. Tırhala'yı Osmanlı sınırına dahil etmesinin ardından şehrin imarına başlayan Turahan Bey'e bölge,[607] Osmanlı padişahları tarafından temlik olarak verilmiştir.[608] Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde de Tırhala'nın Turahan Bey'e bağışlandığı ve şehrin imar edildiği bilgisi bulunmaktadır. Fakat seyyah, Tırhala'nın fethini 1394 yılına değil 1397 yılına tarihlemektedir.[609] Tırhala'nın fethi ile birlikte bölgenin ilk uc beyi Turahan Bey olmuştur.[610] Akın üssü olarak kullanılan bu bölge,[611] akıncılık babadan oğula geçen askerî bir kol olduğu için genel anlamda Turahanoğulları'nın önderliğinde şekillenmiştir.[612]

Evliya Çelebi Tırhala gezisinde bir tarih belirtmeden Kalabak Kaya Kalesi'nin fethi ile ilgili bilgi sunmaktadır. Turahan Bey'e atfedilen bu fetih, I. Bayezid dönemi ile ilişkilendirilebileceği gibi II. Murad veyahud II. Mehmed döneminde yapılmış olma ihtimali de bulunmaktadır. Burada Tırhala'nın fethinden bahsedildiği için Tırhala'da bulunan kalenin fethinin de kategorik olarak burada bulunması gerektiği düşüncesindeyiz. Bu fetih ile ilgili elde edebildiğimiz tek kaynak Evliya Çelebi'nin eseridir. Kalabak Kaya Kalesi'nin fethi, 3 yıllık bir zaman zarfında gerçekleşmiştir.

[605] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.83.
[606] Muhittin Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, c.VI, S.1, Mart 2019, s.220.
[607] İbn Kemal, (Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Âl-i Osman IV. Defter*, s.225-229. Müneccimbaşı kroniğinde Tırhala'nın fethini Turahan Bey'e atfetmemekle birlikte sultanın bölgeye bazı kumandanları gönderdiğini belirtir. Bkz.: Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.166.
[608] M. Tayyib Gökbilgin, "Tırhala", *MEB Ansiklopedisi*, c.XII/I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, s.249.
[609] Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 8. Kitap c.I, haz. Seyit Ali Kahraman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, s.198.
[610] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.373; Kul, "Tırhala Snacağı İdarecileri (1395,1600), s.221.
[611] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.83; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.373.
[612] Gökbilgin, "Tırhala", s.249.

Kalenin fethi, zahire tedariği sağlanamaması üzerine üç bin papazın aç kalmaları sonucunda aman dilemeleri ile olmuştur. Böylece, Osmanlıdalkılıçları , kaleye gönderilen çuval ve sandıklara girmiş, bu sandıkların kale içine girmesi ile birlikte saklandıkları yerlerden çıkan askerler kalenin fethini gerçekleştirmişlerdir.[613] I.Bayezid döneminde Teselya'nın tamamının fethedilmesinin ardından Evrenos Gazi, Turahan Bey ve akıncıları, Sperchios Vadisi ve Orta Yunanistan Dağları'na ulaşınca elli yıl boyunca ilerleme kaydedememişlerdir. Berzahda bulunan duvar nedeni ile Mora havalisine akın yapamayan gaziler, akınlarını Teselya ucunda yer alan Korint Berzahına kadar olan yerler doğrultusunda yapabilmişlerdir.[614]

Osmanlı kronikleri, Turahan Bey ile ilgili sessizliklerini Tırhala'nın fethi haricinde II. Murad dönemine kadar korumuşlardır. Turahan Bey'in Tırhala'nın fethinden sonra yaptığı askerî faaliyetler Bizans kroniklerinden takip edilmektedir. 1396 yılında tekrar izi sürülebilen akıncı beyi bu sefer Konstantinopolis kuşatması esnasında görülmektedir. 1394-1402 yıllarında kuşatma altında olan Konstantinopolis'e,[615] gelebilecek yardımların önlenmesini sağlamak için Sultan I. Bayezid, Turahan Bey'i 1396 yılında[616] Trakya ve Bulgaristan'ın[617] Karadeniz'e bakan kesimindeki şehirlere akın yapması için görevlendirmiştir.[618] Bu akınlar sonucunda şehirler tahrip edilmiş ve Dukas bu olayı *"Şehirde ise ne ocak kullananlar, ne harman işletenler kaldı; yalnız şiddetli açlık halkı kırıyordu."*[619] şeklinde ifade etmiştir. Fakat bu bilginin sadece Dukas'ta geçmesi, bazı tarihçiler tarafından bilginin

[613] *Günümüz Türkçesi ile Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi*, 8.Kitap c.I, s.206.
[614] Melek Delilbaşı- Muzaffer Arıkan*, Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala* I, TTK Basımevi, Ankara 2001, s.XXII; Melek Delilbaşı, "First Ottoman Settlements in Thessaly Region", *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu ve Balkanlar'daki İzleri,* İthaki Yayınları, İstanbul 2013, s.318.
[615] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.83.
[616] Emecen, "Turahan Bey", s.405.
[617] Mikhaél Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2008, s. 42.
[618] Dukas, *Bizans Tarihi*, çev. VL. Mirmiroğlu, İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yayınları , İstanbul 1956, s.29. ; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.273; Emecen, "Turahan Bey", s.405; Bu olay Eflak Prensi Mircea cel Bătrân'nın akın merkezi olan Karinabad'a yaptığı seferin ardından bahsedilmektedir. Bkz: Vasile Mărculeţ, "Dobrogea Şi Politica Pontică A Lui Mircea cel Bătrân*", în Revista de Istorie Militară*, 1-2 (105-106), s.47; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.152.
[619] Dukas, *Bizans Tarihi*,s.29-30.

güvenilirliğinin sorgulamasına neden olmuştur. Öyle ki Nagy Pienarui, Turahan Bey'in II. Murad döneminde Teselya sınırında faaliyetlerde bulunması sebebiyle bu bilginin şüpheli olduğunu düşünmektedir.[620]

Nicolae Iorga, Turahan Bey'den, diğer kaynaklardan farklı olarak 1396 Niğbolu Savaşı esnasında da bahsetmektedir.[621] Konstantinopolis kuşatması esnasında Silistre ve Niğbolu'nun sınırlara dahil edilmesi, Balkanlar'daki korkusuz ilerleyiş ve Macaristan meselesi, Batı Avrupa ve Doğu Hristiyanlığı'nın birleşerek Haçlı seferini hazırlamasına gereken zemini sağlamıştı. Bu savaşın mühim gayesi kaybedilen, ulaşılması güç bir yerde olan Niğbolu Kalesi'ni ele geçirmekti.[622] Iorga, Haçlılar tarafından kuşatılan bu kalenin Turahan Bey ve Tuna beylerinin yaşadıkları yer olduğunu ve kaleyi coğrafi konumu dolayısıyla başarılı bir şekilde savunduklarını belirtmektedir.[623] Ancak konu ile ilgili kaynaklara baktığımızda kaleyi savunan kişinin Turahan Bey değil Doğan Bey olduğu görülmektedir.[624] Savaş esnasında Osmanlı ordusunda yer alan kişilere baktığımızda Turahan Bey'in adının olmaması, onun bu savaşta yer almadığını düşündürmektedir.[625]

Görüldüğü üzere, I. Bayezid döneminde Turahan Bey'in askeri faaliyetleri net bir şekilde ortaya koyulamamaktadır. 1402 yılında Timur ile yapılan sonuçları bakımından oldukça sarsıcı olan Ankara Savaşı'nda da Turahan Bey'in yer aldığı kesin olarak belirtilememektedir. Toparlamak gerekirse, Yıldırım Bayezid döneminde Turahan Bey hakkında bilgi o kadar azdır ki gerçekten o tarihlerde yaşadıysa bile onun askerî faaliyetleri takip edilememektedir. Bu durum onun, eğer Kemalpaşazade'nin vermiş olduğu bilgi doğru kabul edilirse, Evrenos Gazi'nin hizmeti altında

[620] Pıenaru, "Marea Neagră Şı Otomanıı I. Polıtıca Pontıcă A Luı Bayezıd Fulgerul", s.81.Nagy Pıenaru ayrıca bu bilginin kronikte 1391/1394 yıllarından birisinde gerçekleştiğini düşündüğü Selanik'in fethinden sonra olduğunu belirtmektedir. Ancak Vl. Mirmiroğlu çevirisinde bu faaliyetin Konstantinopolis kuşatması esnasında yapıldığı görülüyor. Bkz: *Dukas, Bizans Tarihi*, s. 28-29.
[621] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.268.
[622] Feridun Emecen, "Niğbolu Savaşı" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXXIII, İstanbul 2007, s.89-90.
[623] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.268.
[624] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.282; David Nicolle, *Niğbolu 1396*, çev. Özgür Kolçak, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014, s.47; Emecen, "Niğbolu Savaşı", s.91.
[625] Emecen, "Niğbolu Savaşı", s.91.

çalışmış olması ile alakalı olabilir. Yani, Evrenos Bey'in yanında akınlarda bulunan Turahan Bey'in kaynaklarda yer almadığı düşünülebilir. İkinci bölüm başında bahsedildiği üzere, Evrenos Gazi'nin ardından Turahan Bey'in ünlü akıncı beyi olarak adlandırılması bu çerçevede düşündüğümüzde mantıklı görünmektedir.

2.6.2. Çelebi Mehmed Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri

Bu dönemde Turahan Bey'in faaliyetleri hakkında yine Bizans kaynaklarından bilgi elde edinilebilmektedir. 1402 Ankara Savaşı'nın ardından Osmanlı Devleti aleyhine dağıtılan kartlar, devlet bütünlüğüne ağır darbe indirmiştir. Osmanlı Devleti, kardeş çekişmelerine sahne olurken, bu durum Yıldırım Bayezid'e kadar oluşturulan merkezî otoritenin sarsılmaya başladığı bir döneme geçildiğini göstermektedir.[627]

Yıldırım Bayezid'in en büyük oğlu olan Şehzade Süleyman, Ankara Savaşı'nın ardından yanına kardeşi İsa Çelebi'yi de alarak Rumeli'ye geçmek için hareket etmiştir.[628] 20 Ağustos 1402'de Gelibolu'ya ulaşarak burada, kendisine olan bağlılığı kuvvetlendirmeye çalışarak hakimiyeti ele almayı planlamıştı. Bu sebeple bölgede yaşayan Bizans, Venedik, Ceneviz başta olmak üzere diğer devletlerle ilişkilerini iyileştirme yoluna giden Süleyman Çelebi bunlarla 1403 yılında bir anlaşma imzalamıştır.[629] Bu anlaşmayla kaybedilen yerler arasında Teselya[630] ve dolayısıyla Tırhala'da bulunuyordu. Turahan Bey'in Tırhala uc beyi olduğu göz önüne alındığında, kendisine mülk olarak verildiğini gördüğümüz bu yerin kaybedilmesi ile birlikte, neler yaptığı ortaya konulamamaktadır.[631]

---

[627] Fahamettin Başar, "Fetret Devri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XII, İstanbul, 1995, s.480.
[628] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.96.
[629] George T. Dennis, "The Byzantine- Turkish Treaty of 1403", çev. Melek Delilbaşı, DTCF Dergisi, c.XXIX, S.1-4, 1978, s.153-155. ; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.98.
[630] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.328; Başar, "Fetret Devri", s.480; Johannis Anagnostis, *Selânik (Thessaloniki)'in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih* çev. Melek Delilbaşı, TTK Basımevi, Ankara, 1989, s1.
[631] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri", s.222.

1403 anlaşmasıyla uc beyliğinin elinden alındığı görülen Turahan Bey'in Fetret Devri olarak adlandırılan 1402-1413 yılları arasında ne yaptığı, hangi şehzadeyi tuttuğu hakkında da ayrıntılı bilgi bulunamamıştır. Turahan Bey'in Fetret Devrinin sonlarına doğru Çelebi Mehmed'in safında yer aldığı ve bir çok zafer kazandığı 16. yüzyılda *Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*'nde geçmektedir.[632] Bu bilginin ardından, Turahan Bey'in askerî faaliyetlerinin izlenebilirliği bir derece daha artmaktadır.

Bu dönem hakkında bilgi veren bir diğer önemli kaynak Chalkokondyles, Çelebi Mehmed döneminde Turahan Bey'in, kendisine hürmet edilen ikinci akıncı beyi olduğunu belirtmekte ve böylece öncelikle O'nun bu dönemdeki konumuna işaret etmektedir. Buna ek olarak onun Vidin'in idaresi ile görevlendirildiğini, Macaristan üzerine akınlarda bulunduğunu kaydetmesi de oldukça önemlidir.[633] Çünkü Turahan Bey'in Vidin sancakbeyi olarak görev yaptığını kanıtlayacak başka kaynaklar da bulunmaktadır. Bundan dolayı Turahan Bey'in Tırhala'dan sonra ikinci akın üssünün burası olması ihtimali daha kuvvetlidir. 1417 yılında Vidin sancakbeyliğine atanması ise şu şekilde gerçekleşmiştir: 1395 yılında Eflak voyvodası olan Mircea cel Bătrân'ın [634] şehzadeler mücadelesine dahil olması, Düzmece Mustafa'nın Mircea'nın yanına gitmesi, Şeyh Bedreddin'in İznik'te ki sürgünün ardından Eflak'a gitmesi,[635] Çelebi Mehmed'in Selanik'i abluka altına alması esnasında Mircea cel Bătrân'nın Silistre, Deliorman bölgelerine saldırılarda[636] bulunması 1395-1417 yılları arasında gitgide gerginleşen bir ilişkinin varlığını göstermektedir Mircea cel Bătrân'nın son faaliyeti ile Çelebi Mehmed yönünü Eflak'a çevirmiştir. 1417 yılında yapılan bu sefer, Enisala (Yeniköy) ve Dobruca'nın Osmanlı toprağına katılması ve Eflak'ın vassallık durumunun yeniden başlaması ile sonuçlanmıştır. Turahan Bey'in Vidin sancakbeyliğine atanması ise bu sefer sonunda

[632] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.116-117.
[633] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, , s.362-363; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.158-9.
[634] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.105.
[635] Finkell, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, s.29-32; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.331.
[636] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.331-332; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.106.

gerçekleşmiştir.[637] Bu durum Turahan Bey'in bu sefere katıldığı ve başarısından dolayı bu bölgeye tayin edilmiş olduğu izlenimini vermektedir. 1417 yılında yapılmış olan seferin, sadece bu bölge ile sınırlı kalmayarak Macaristan'a kadar uzanması,[638] yukarıda belirtildiği gibi Chalkokondyles'in Turahan Bey'in Vidin sancak beyi olmasının ardından Macaristan'a akınlarda bulunduğunu belirtmesi bilgisi ile birbirini tamamlamaktadır. Böylece Turahan Bey'in Vidin sancakbeyi iken, Macaristan topraklarına askerî faaliyette bulunduğu kesinleşmektedir.

Eflak Voyvodası Mircea cel Bătrân'nın 1418 yılında meydana gelen ölümü, yukarıda görüldüğü üzere Çelebi Mehmed'in bu bölgedeki askerî faaliyetleri, Eflak sınırında yer alan Tuna Nehri bölgesinde devletler arası dengelerde bir takım değişikliklerin meydana gelmesine sebebiyet verdi. 1419-1420 yıllarında meydana gelen savaşlar Ağustos, Eylül-Ekim[639] bazı kaynaklara göre ise Kasım aylarını içine alan[640] süreçte gerçekleşmiştir. Yapılan savaşlar, Dobruca, Tuna burçları, Eflak'ta hakimiyet sağlanması, bölgelerin vassal statüsüne gelmesi gibi nedenler ile yapılmıştır. Eflak Voyvodası I. Mihail ile Ağustos ayında yapılan savaşta, Tuna kuzeyine ilerleyen, Vidin paşası olarak geçen Turahan Bey, Romanya'nın batı ucunda bir yer olan Timiş vilayeti'ne mensup askerî kuvvetler ile savaştığında, Eflak ve beraberindeki kraliyet güçlerinin mukavemeti ile karşılaşmıştır.[641] Munleano-Banat ittifakı olarak geçen bu askerî birlikler ilk olarak Turahan Bey'e karşı başarı sağlayıp, Osmanlı birliklerinin geri çekilmesini sağlasalar da savaşın sonunda Turahan Bey mutlak başarı sağlamıştır.[642]

---

[637] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.332.
[638] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.107.
[639] Ioan Hategan, "Banatul şi Turcii Ottomani (1400-1438)", *Analele Banatului*, vol. 2, Bucureşti, 1993, s.262.
[640] Alexandru Kòsa, "Campanii militare conduse de comiţii bănăţeni în prima jumătate a secolului al XV-lea",*Administraţie românească arădeană Studii şi comunicări din Banat – Crişana*, vol. VI, coord.: Doru Sinaci, Emil Arbonie. – Arad : „Vasile Goldiş" University Press, Arad, 2013,s.29; Ioan Haţegan, *Fılıppo Scolarıu Un condotier italian pe meleaguri dunărene*, Timişoara, 1997, s.46.
[641] Haţegan, *Fılıppo Scolarıu Un condotier italian pe meleaguri dunărene*, s.47.
[642] Hategan, "Banatul şi Turcii Ottomani (1400-1438)", s.262.

2.6.3. II. Murad Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri

Turahan Bey'in, 1419 yılından sonra 1421/2 yılına kadar ki askerî faaliyetleri izlenemiyor. Turahan Bey'in II. Murad döneminde Osmanlı kroniklerinde sıkça görülmeye başlaması, tarihe Düzmece Mustafa olarak geçen konu ile başlamaktadır. Genel anlamda bakıldığında, II. Murad ve amcası Mustafa'nın girdiği güç yarışının getirmiş olduğu dengelerin değişmesi durumu akıncıların oynadıkları rol ile ilişkilidir. Dönemin önemli akıncı aileleri olan Turahanoğulları, Evrenosoğulları, Gümlüoğulları'nın Mustafa Çelebi'nin safında yer alması,[643] Mustafa Çelebi'nin Osmanlı tahtına daha yakın olmasını sağlamıştır. II. Murad'ın akıncı beylerini kendi tarafına çekmek için Mihaloğlu Mehmed Bey'i hapisten çıkartması, burada altı çizilmesi gereken bir husustur. .Bakıldığında olayın çıkış noktasının da Mihaloğlu Mehmed Bey'in hapsedilmesi olduğu görülmektedir..

Ankara Savaşı'nın ardından Rumeli'de akıncı beyleri hem birbirleri ile hem de sınırlarının ötesindeki devletler ile iyi ilişkiler kurmuşlardı. Mihaloğlu Mehmed Bey, o dönemin önemli ve saygın bir akıncı beyi olduğu için sözüne diğer beyler de itimat ederlerdi. Onun Tokat Bedevi- Çardak'a hapsedilmesi, bu sebepten ötürü akıncı beyleri tarafından hoş karşılanan bir durum olmamış, akıncı beyleri Osmanlı tahtına aday olan Düzmece Mustafa'nın yanında yer almışlardır.[644] Rumeli kesiminin Düzmece Mustafa'nın tarafında olması, II. Murad'ın yeni başa geçtiği Osmanlı tahtının, ne kadar tehlikede olduğunu gösterir niteliktedir. Çünkü Mustafa Çelebi, gittiği yerlerde insanlar tarafından Osmanlı sultanı olarak kabul ediliyordu. Bunun üzerine II. Murad, Bayezid Paşa önderliğinde bir birlik göndermiştir. Sazlıdere'de II. Murad'ın gönderdiği ordu ve Mustafa Çelebi'nin ordusu karşılaşmıştır. Bayezid Paşa önderliğindeki ordunun Mustafa Çelebi'nin tarafına geçmesi ile Mustafa Çelebi, Edirne'de kendi sultanlığını ilan etmiştir.[645] Böylece, ikili bir hükümdarlık sistemi ortaya

[643] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.226; Hilmi Kaçar, A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453, Universiteit Gent Faculteit Letteren& Wijbegeerte, Proefschrift voorgelegd tot het behalen van de graad van Doctor in de Geschiedenis, 2015, s.167.
[644] Emecen, "Turahan Bey", s.405.
[645] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.112-113.

çıksa da Mustafa Çelebi hakimiyeti tek çatı altında toplamak yani sadece Rumeli'de değil Anadolu'da da tek hükümdar olmak için 1422'de Anadolu'ya geçmiştir. [646] Bu durumun haber alınması üzerine coğrafi açıdan Bursa-Karacabey arasında olan Uluabat köprüsünde konuşlanan II. Murad, Uluabat gölünün girişine Hacı İvaz Paşa'yı yerleştirerek Düzme Mustafa'nın ilerlemesinin önünü kesmeye çalışmıştır. Bu dönemde Tokat'ta tutsak olan Mihaloğlu Mehmed Bey de hapisten çıkartılarak savaş alanına getirilmiş, akıncı beyi Sultan II. Murad'ın safında yer almıştır.[647] Mihaloğlu Mehmed Bey'in, ilk önce Turahan ve Evrenos ailesine mektuplar yazarak, bu akıncı beylerini II. Murad'ın tarafına çekmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak Turahan Bey ve diğer akıncı beyleri, Mihaloğlu Mehmed Bey'in hayatta olup olmadığı konusunda emin olmadıkları için bu mektupları yazanın Mihaloğlu Mehmed Bey olmadığını, onun adını kullanarak mektupların başkaları tarafından yazıldığını düşünmüşlerdir. Bunun üzerine Mehmed Bey'in, Uluabad Gölü'nün kıyısına geldiğini kronikler kaydetmiştir.[648] Bazı kaynaklar ise bu konuya hiç girmeyerek devlet erkanı ile yapılan plan doğrultusunda,[649] Mihaloğlu Mehmed Bey'in Uluabad Gölü kenarına inerek akıncı beylerini[650] *"Bire Türk Turhan ve bire hâin, ,, deyü çağırdı. Andan Gümlü oğlu'na ve andan Evrenoz oğullarına andan cümle Rumeli Beylerine çağırdı."*[651] şeklinde olayı belirtmişlerdir.

Burada sadece Turahan Bey'e hain denilmesi oldukça dikkat çekicidir. Kronikleri incelediğimizde Hadîdî Tarihi'nde hain olup olmadığı sorusunun ardından*"Unuduldı mı hakk-ı Al-i*

[646] Krzysztof Dobosz, "Rumeli in the Period of Dynastic Instability. Why Were the Ottoman Balkans So Important for the Dynasty in the First Half of the 15th Century?", *Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego Nauki Społeczne*, issue:24 (1), 2019, s.38.
[647] Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.258-259; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.559-561; *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, s.101;Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*,s.159; Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.167; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.64; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.61.
[648] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.229.
[649] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.129; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.65; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.62; *Rûhî Tarihi*, s.435.
[650] Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*,c.I s.334.
[651] Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.259; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.561; *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, s.101; Kaçar, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, s.167; Âşıkpaşazâde, Matrakçı Nasuh'ta bu kısmı benzer vermiştir. Bkz: Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s. 167; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, s.217.

Osman"[652] demesi şu şekilde yorumlanabilir:; O dönemde Mihaloğlu Mehmed Bey'in bahsettiğimiz üzere hapiste olması ve bu sürecin oldukça uzun olması, akıncı beylerinin , Mihaloğlu Mehmed Bey'in öldüğünü düşünmelerine[653] yol açmıştır. Daha önce de Evrenos Bey'in ve Mihaloğlu Mehmed Bey'in ölümünün ardından akıncılar arasında en saygı duyulan beyin Turahan Bey olduğundan bahsedilmişti. O anki durumu baz aldığımızda 1417'de Evrenos Gazi'nin ölmüş olması, Mihaloğlu Mehmed Bey'in yaşayıp yaşamadığının bilinmemezliği ve yaşasa bile hapiste oluşu 1423 yılında Uluabad'da yapılan bu karşılaşmada Turahan Bey'in akıncılar arasındaki lider durumunu göstermektedir. Akıncı beyleri arasında en yetkin konumda olduğu için onun sözüne itimat edildiği düşünülürse, Turahan Bey'e hain denilerek aslında akıncı beylerinin Düzmece Mustafa'nın yanına geçmesinde Turahan Bey'in rol oynamış olabileceği ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Gölün kenarında Turahan, Gümlüoğlu ve Evrenosoğulları akıncı beyleri ile konuşan Mihaloğlu Mehmed Bey, II. Murad yerine, gerçekten Osmanlı soyundan gelip gelmediği belli olmayan birisinin peşinden gitmenin yiğit savaşçıların işi olmadığını, bu işin sonunda üzülen tarafın kendileri olacağını söylemiş, bir takım öğütler ve ispatlar ile adı geçen akıncı beylerinin düşüncelerinin seyir değiştirmesini sağlamıştır. Akıncı beylerinin birbirleri ile buluştuklarını Mustafa Çelebi öğrendiğinde kaçsa da, akıncı beyleri kaçmamış Sultan II. Murad'dan af dilemiştir. Hacı İvaz ve Mihaloğlu Mehmed Bey'in iki taraf arasındaki ara bulucu faaliyetleri sonucunda Sultan, Düzme Mustafa'nın tarafında yer alan akıncı ailelerinin affına karar vermiştir.[654] Düzme Mustafa Biga, Gelibolu, Bolayır üzerinden Edirne'ye geçtiğinde, II. Murad peşinden asker göndermiş, *"…Turhan'ile Edirne'de cenk edüp, âkıbet Düzme Mustafa'nun leşkerin sıyup Edirne'den kaçıp*

[652] Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, s.159.
[653] *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, s.101-102; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.65; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.62-63; Hoca Sâdeddin Efendi*, Tacü't Tevarih*, c.II, s.130; Kaçar, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, s.167.
[654] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.129-134.

Zağra tarafınına varup kıssa çok. Ba'zı râvî cenk arasında öldü derler. Ba'zısı derler ki, getürüp Edirne'de hisar burcunda berdâr eylediler."[655]

Akıncıların bu savaşta Osmanlı Devleti'nin seyrini nasıl etkilediğini burada görmek mümkündür. Uc beyleri veyahud akıncılar, bilhassa II. Murad döneminde siyasi istikrar unsuru olmuşlardır. Bu durum ilk önce Mihaloğlu Mehmed Bey, ölümünün ardından ise Turahan Bey tarafından sağlanmıştır.[656] Genel anlamda baktığımızda bu durumun II. Murad'ın akıncılara duyduğu güvensizliğin temel nedenlerinden birisini oluşturmuş olduğunu düşünmek mümkündür. Akıncıların, Ankara Savaşı'ndan itibaren bozulmuş olan merkezi otoritenin tesisine hafif aykırılık gösteren bir yapıda olmaları da, sultanın güvensizliğinde etkili olmuş görünmektedir. Akıncıların aslında potansiyel tehlike olarak görüldükleri Dukas Tarihi'nde geçen bir diyalogta ortaya koyulmaktadır. Uluabat'ta Düzmece Mustafa'nın yanında yer alan İzmiroğlu Cüneyd'in ve II. Murad'ın yanında yer alan Cüneyd'in kardeşi Hamza'nın konuşmasını nakleden Dukas, Cüneyd Bey'in, Mustafa Çelebi'nin tarafını terk etmek için belirttiği nedenlerden birisini *"…… şayet bu kadın yürekli, barbar ve âdi adam hükümeti ele geçirirse, eskiden beri Rumeli vilâyetlerini ve Tuna hudutlarını muhafaza edenler, yani Evrinoslar ve Turahanlar ile garbın yüksek simaları olmak üzere tanınmış olan zatların çocuk ve torunları hüküm süreceklerdir."*[657] olarak vermiştir.. Buradan dönemin şartları göz önüne alındığında, akıncıların konumlarını ve güçlerini tespit etmek mümkündür.

II. Murad, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu iç karışıklığı sonlandırdıktan sonra yönünü Rumeli'deki Bizans topraklarına çevirmiştir.[658] 1422 sonu 1423 başına denk gelen bu dönemde Mora'da Ceneviz tüccar ailesi Centurione II Zaccaria ve despot I. Carlo Tocco yaptıkları anlaşmayı yenileyerek Osmanlı tehlikesine karşı ortak savaşmayı planlamışlardır. Ancak planladıkları gibi

[655] *Oruç Beğ Tarihi*, s.52.
[656] Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.81-82.
[657] Dukas, *Bizans Tarihi*, s.103.
[658] Şahin Kılıç, "Byzantine-Ottoman Relations in Early 1420's", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c.XIV, S.25, 2013, s.261.

olmamış II. Murad'ın emri ile Turahan Bey, Türk kuvvetlerinin başı olarak I. Carlo Tocco'nun yanına gönderilmiştir. Böylece despot ile bir anlaşma sağlanmıştır.[659]

Sultan II. Murad'ın, Balkanlar'da izlediği politika doğrultusunda Turahan Bey 1423 yılında Teselya üzerinden Mora Yarımadasına doğru ilerlemiştir.[660] Teselya'nın 1403 yılında Osmanlı hakimiyetinden çıkmasının ardından, Turahan Bey'in yaptığı bu akın esnasında ya da Mora'ya akın emrinden önce bu bölgenin hakimiyetini sağladığı düşüncesindeyiz. Bazı kaynakların 1423 yılında Teselya'nın Turahan Bey tarafından fethedildiğini belirtmesi[661] düşüncemizin doğruluğunu göstermektedir. Bakıldığında her ne kadar bir yıl tarih farkı olsa da, Machiel Kiel'in akıncı beyini 1422 yılından ölene kadar bu bölgenin idaresinden sorumlu olarak tanımlaması da bunu kanıtlamaktadır.[662] Melek Delilbaşı'nın daTeselya'daki Türk yerleşiminin ikinci kısmının, II. Murad döneminden itibaren başladığı bilgisini vererek Turahan Bey'in sağlamış olduğu yararı belirtmesi[663] bölgenin Turahan Bey tarafından bu yıllarda fethedildiğini göstermektedir.

İngiliz diplomat David Urquhart'ın eserinde bu fetihle ilgili kayda rastlanmaktadır..Urquhart'a göre, Larissa/Yenişehir halkının hem Bulgarların yaptığı saldırılar hem de imparatorluğun içinde olduğu sıkıntılı süreçte onları bulundukları buhrandan azat edecek bir kurtarıcı olarak görülen Turahan Bey, bölgenin fethini gerçekleştirmiştir. Bulgarlar, bölgeden uzaklaştığı gibi Tırhala ve Larissa'nın fethedilmeyen bazı kısımları ve Teselya'da hakimiyeti sağlanmış ve buralar Osmanlı toprağı olmuştur. David Urquhart, fethilerin sessiz ve sakin bir şekilde olduğunu bu yüzden tarihin tam olarak belirtilemeyeceğini ifade etmektedir. Fethedilmiş bölgenin

[659] Marianna Kolyva Karaleka, "La penetrazione della Repubblica Veneta nella contea palatina degli orsini e nel ducato dei di tocco nelle isole Ionie dalla quarta crociata alla prima guerra Veneto-Turca", *rivista di cultura greco-moderna*, Atti del Convegno Internazionale 'Cento anni d'insegnamento di Lingua e Letteratura Greco-Moderna nell'Istituto Universitario Orientale', Napoli, 26-29 novembre 1984, s. 84.
[660] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c. I, s.406; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.410.
[661] Evangelia Georgitsoyianni-Sapfo Mortaki-Sophia Mpoukouvala, "The Cultural Heritage of Tirnavos and Its Impact on Local Adolescents", *Sustaibable Development, Culture, Traditions*, Volume 1/2013, s.9.
[662] Kiel, "Teselya", s.523.
[663] Delilbaşı-Arıkan, *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, s.XXII; Melek Delilbaşı, "First Ottoman Settlements in Thessaly Region", s.319.

çevresinde hala potansiyel tehlikenin var olması Turahan Bey'i bölgeyi korumak için göç politikası izlemeye yönlendirmiştir.. Akıncı beyi Konya'ya haberci göndererek askerî faaliyetleri olan, çalışmayı seven sayısı beş ile altı bin arasında değişen ailelerin Teselya'ya göçmelerini sağlamıştır. Böylece göç edenlerin, bölgenin kuzeyinde yeni inşa edilen[664] Tatar, , Kassaklar, Deleer, Kufala, Missalar, Karadjoglan, Ligara, Karedemilli, Radgoon, Balamout, Derili olarak adlandırılan on iki köye yerleşmelerini sağlamıştır.[665] Askerî hattın arkasında garnizon ve ikametgah olarak ise Tırnova şehrini geliştirmiştir. Seyyahlar, Tırnova şehrine isminin Turahan Bey tarafından verildiğini belirtmektedir. Sözlü geleneğe göre Turahan Bey Yenişehir'den gelirken, Tırnova Gölü'nde yer alan Turna balıklarına istinaden bölgeyi Turnahan olarak adlandırmıştır. Oldukça imtiyazlı bir yer olan Tırnova'ya, paşaların girmesi, orduların savaş güzergahlarını şehrin içinden geçirmesinin yasaklanması gibi tanınan ayrıcalıklara ek olarak, zulm altındaki Hristiyanların rahat hareket edebileceği bölge kurulması, göç edenlerden ilk on yıl vergi alınmaması, angarya alınmaması gibi bir takım muafiyetler de verilmiştir.[666] Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Turahan Bey'den bu şehrin kurucusu olarak bahsetmese de Tırnova'da vakfının olduğunu söylemesi[667] bölgede Turahan Bey'in varlığına işaret etmekte ve böylece bu konuda diğer kaynakları da desteklemektedir.

1423 yılında günümüz Yunanistan coğrafyasında yapılan bu fetihlerin ardından, aynı yılda Turahan Bey Hexamilion'a yapılacak olan akında Teselya Sancakbeyi olarak geçmektedir.[668] Bu da yukarıda bahsedilen bölgelerin fethinin ardından idaresinin Turahan Bey'e verildiğini göstermektedir. Böylece Turahan Bey'in üçüncü veyahud dördüncü akın üssünün burası olduğu

[664] David Urquhart, The Spirit of the East, Vol I, Henry Colburn Publisher, London, 1838, s.335-336; Fallmerayer Bulgarlar değil Slav(Sırp)lar olarak bahseder. Bkz: Fallmerayer, *Doğudan Fragmanlar*, s.291.
[665] Urquhart, *The Spirit of the East*, s.336.
[666] Fallmerayer, *Doğudan Fragmanlar*, s.291.
[667] *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, 8. Kitap c.I, s.189.
[668] Halil İnalcık, "The Ottoman Turks and Crusades 1329-1451", *a History of The Crusades*, c.VI, The University of Wisconsin Press, England, 1989, s.256; *Gazavâtname-i Sultan Murad*, s. 90; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.354; Kılıç, "Byzantine-Ottoman Relations in Early 1420's", s.262; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.412.

sonucu da çıkmaktadır. Araştırma dahilinde tek bir kaynakta Romanya beylerbeyi ifadesine rastlanılmıştır.[669] Yukarıda bahsettiğimiz üzere Turahan Bey bu yılda Mora'ya akın için görevlendirilmiştir. Bu akın, 1422 yılında gerçekleşen Selanik kuşatmasına yoğunlaşılmışken, meydana gelecek olası bir saldırın önünü kesmeyi amaçladığı gibi[670] Venedik'e uyarı amacıyla yapılan bir askerî harekat olarak da yorumlanmaktadır.[671] Bizans Tarihçisi Dukas, aralarında Teselya'nın da olduğu bazı beylerin yardıma geldiğini ve bu beylerin Evrenosoğulları ve Turahan olduğu[672] bilgisini vermektedir. Böylece kuşatmaya katıldığını öğrendiğimiz Turahan Bey'in, Mora'da bulunan Venedik topraklarına hücum için emir alması[673] bu akının amacının gerçekten de Venedik olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Bakıldığında, Osmanlı kuşatması sebebi ile yiyecek sıkıntısı çeken Selanik halkının, imparatorun haberi doğrultusunda Venedik'e elçi göndererek kendilerine bağlanmak istediklerini belirtmesi[674] Mora akınının ardından Bizans İmparatorluğu ve Venedik Cumhuriyeti arasında Selanik ile ilgili görüşmelerin başlaması,[675] Osmanlı akıncı birliklerinin neden Venedik Cumhuriyeti'ne yöneldiğini açıklamaktadır. Beraberindeki yirmi beş bin

[669] Sebastian Munster, *La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, Chesneau,1575, s.214.
[670] İnalcık, "The Ottoman Turks and Crusades 1329-1451", s.256; Halil İnalcık, *Osmanlılar ve Haçlılar*, çev. Eşref Bengi Özbilen, Alfa Yayınları, İstanbul, 2017, s. 78-79.
[671] Babinger, "Turahan Bey", s.105; Babinger, "Turakhan Beg", s.671.
[672] Dukas, *Bizans Tarihi*, s.119; Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, s.176; Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.408; Ioarga bu iki akıncı beyinin oğullarının liderliğinde kuşatmanın yapıldığını belirtmektedir. Bkz.: Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.337
[673] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.65; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.412.
[674] Dukas, *Bizans Tarihi*, s.119.
[675] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.413.

akıncı birliği ile[676] 22 Mayıs 1423[677] yılında akın üssü olan Teselya'da bulunan Turahan Bey,[678] akıncı birlikleri ile[679] Mora üzerine hareket ederek Hexamilion duvarına ulaşmış ve bu suru tahrip etmiştir.[680] Duvarın yıkılmasındaki en büyük etken, duvarı koruyan birliklerin Turahan Bey ve ordusunun geldiğini haber alınca geri çekilmeleri ile duvarın savunmasız kalmasıydı.[681] Buna ek olarak imparatorluğun yeterli kaynağının olmaması da bu durumun sebebini oluşturmuştur.[682] Böylelikle Bizans İmparatoru Manuel'in 1415 yılında yapımında oldukça harcama yaptığı[683] övünç

[676] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.412; William Miller, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece (1204-1566)*, E. P. Dutton And Company, Newyork, 1908, s.387; Mark C. Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms And Society 1204-1453*, University of Pennsylvania Press Philedelpia, 1992, s.116; Sır Rennell Rodd, *The Princes Of Achaıa and The Chronicles of Morea A Study of Greece in the Middle Ages*, Vol II, Edward Arnold Publısher to the Indıa Office, London, 1907, s.261; D.A. Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, Société D'éditıon "Les Belles Lettres", Paris, 1932, s.196. Iorga ve Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu bu sayının on bin olduğunu belirtir. Bkz.: Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu, "Laonikos Chalkokondyles'in "Tarih"inde Sultan II. Murad Dönemi", *XV. Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler*, c.IV. I. Kısım, 11-15 Eylül, Ankara, 2006, s.870; Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.337. Bu bilgi Marino Sanudo'da geçmektedir. Bkz.: Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.197; Ivan Djuric, *Il crepuscolo di Bisanzio 1392-1448*, Donzelli Editore, Rome, 1995, s.119.

[677] Bazı tarihçiler bu akını 21 Mayıs olarak vermiştir. Bkz.: Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.337; Kılıç, "Byzantine-Ottoman Relations in Early 1420's", s.262; Kul, *Tırhala Sancağı İdarecileri*, s.224; Haberstumpf, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", s.75; Ivan Djuric ise bu tarihlerden ayrı olarak 11 Mayıs olarak belirtir. bkz.: Djuric, *Il crepuscolo di Bisanzio 1392-1448*, s.119.

[678] İnalcık, *Osmanlılar ve Haçlılar*, s. 78.

[679] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.196; Djuric, *Il crepuscolo di Bisanzio 1392-1448*, s.119.

[680] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.65; George Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire,* s.28; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.121; Delilbaşı-Arıkan, *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, s.XXII; Melek Delilbaşı, "First Ottoman Settlements in Thessaly Region", s.319; Anagnostis, *Selanik'in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih*, s.1; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Aniları –Chronicon Minus-*, çev. Levent Kayapınar, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s.72; *Bizans Kısa Kronikleri*, s. 105, 111, 131;Halil İnalcık, "The Ottoman Turks and Crusades 1329-1451", s.256; İnalcık, *Osmanlılar ve Haçlılar*, s. 78; Nevra Necipoğlu, *Byzantium Between The Ottomans And The Latins Politics and Society in the Late Empire*, Cambridge University Press, New York, 2009, s.272; Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451)", s. 84; Rodd, *The Princes of Achaıa and The Chronicles Of Morea*,s.261; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.153; Donald M. Nicol, *The Despotate of Epiros 1267-1479: A Contribution to the History of Grecee in the middle ages*, Cambridge University Press, New York, 2010, s.191; Haberstumpf, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", s.75; Werner, *Osmanlılar*, s.299; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.196; Djuric, *Il crepuscolo di Bisanzio 1392-1448*,s.119; Marios Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, Routledge, New York, 2019 s.87-88.

[681] Jonathan Harris, *The End Of Byzantium*, Yale University Press, New Haven and London, 2011, s.96; Necipoğlu, Byzantium Between The Ottomans And The Latins Politics and Society in the Late Empire, s.272; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.354; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.197; D.A.Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée*,Tome II, L'Hellénisme Contemporaın, Athénes, 1953, s.142.

[682] Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms and Society*, s.116.

[683] Levent Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", *XIV. Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler, c.II I. Kısım*, 9-13 Eylül Ankara, 2012, s.7; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.354; Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.337.

eserinin[684] heybetinin aslında gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmaktadır. Harris, bundan dolayı duvarı *"kağıttan kaplan"* olarak ifade etmiştir.[685]

Hexamilion duvarını aşan Turahan Bey ve birlikleri, akını Mora içlerine doğru genişleterek Venedik'e ait olan toprakların bazılarını fethetmiş ve akının bir sonucu olarak bu bölgelerden esir elde etmiştir.[686] Bir ay boyunca sürdüğü anlaşılan Mora akınında[687] bölgesel güçler Turahan Bey önderliğindeki orduya karşı bir şey yapamamışlardır.[688] Böylece Turahan Bey, Lakedaimon,[689] Makryplagi geçidi[690] Mezistre[691], Leondari, Gardiki, Davia'ya[692] kadar ilerlemiştir. Davia akınının Mora'dan ayrılmak üzere iken yapılmış olduğu açıktır.[693] 5 Haziran 1423 yılında yapılan[694] bu akının amacı bölgede yer alan Arnavutlar'ın birleşerek kendilerine bir lider tayin edip, Turahan Bey ve birliklerine karşı hareket etmeleridir. Meydana gelen savaşta ağır bir yenilgi alan Arnavutlar, geri çekilseler de peşlerinden gelen akıncı birliği karşısında başarısız olmuşlardır. Chalkokondyles,

---

[684] Donald M. Nicol, *Byzantium and Venice a study in Diplomatic and culturel relations*, Cambridge University Press, Australia, 1988, s.359.
[685] Harris, *The End of Byzantium*, s.96.
[686] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.395; Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi (V.-VII. Bölümler),* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Anabilim dalı, Ankara, 2005,s.69; Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu, "Laonikos Chalkokondyles'in "Tarih"inde Sultan II. Murad Dönemi", s.870.
[687] Zinkeisen, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.412.
[688] Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.88.
[689] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.111; Sebastian Munster Lakedaimon'un tamamına akın yapıldığını belirtir. bkz:Munster*, La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, s.214.
[690] Miller, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece*, s.387.
[691] Bu şehir Mistra olarak da bilinmektedir. Bkz.: Machiel Kiel, "Mezistre", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXIX, Ankara, 2004, s.545.
[692] Zinkeisen, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.412; Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571) The Fifteenth Century*, Vol. II, The Amican Philosophical Society, Philadelphia, 1978, s.38. ; Bizans *Kısa Kronikleri*, s.107 dipnot.1; Kılıç, "Byzantine- Ottoman Relations In Early 1420's", s.262; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Babinger, "Turakhan Beg", s. 671; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s.5; Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.337. ; Emecen, "Turahan Bey", s.405; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.196; Walter Haberstumpfh sadece Leondari ve Gardiki'den bahseder. Bkz.: Haberstumpf, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", s.75.
[693] Chalkokondyles, *The Historia*, vol.I, s.395; Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu, "Laonikos Chalkokondyles'in "Tarih"inde Sultan II. Murad Dönemi", s.870; Ferhan Kırlıdökme Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.69; Zinkeisen, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.413.
[694] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.111; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s.121; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.196; Djuric, *Il crepuscolo di Bisanzio 1392-1448*, s.119; Edouard De Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, Bale Et Genéve, H. Georg Lıbraıre-éditeur, St-Pétersbourg, 1871, s.812.

Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi ve Katip Çelebi bu savaşta sekiz yüz Arnavut'un öldürüldüğünü, hatta başlarından piramit inşa edildiğini kaydederken[695] Sphrantez ve Kısa Kronik, bu olay hakkında sayı vermemiştir.[696] Anonim Kronik'te, Turahan Bey ve birliklerinin Arnavutlar üzerine ilerleyişi ile ilgili *"ateşin kendilerini yakmak için geri geleceğini akıllarına getiremediler…"*[697] ifadesi akıncıların betimliyor olabileceği gibi Turahan Bey'in askerî özelliğine de işaret ediyor olabilir. Marino Sanudo, 1423 yılında yapılan bu akında Turahan Bey'in, Charles Tocco ile birlikte hareket ettiğini hatta Charles Tocco'nun Osmanlı birliğine üç yüz kişilik bir asker göndermekle zorunlu olduğunu kaydetmiştir. Sanudo, Turahan Bey'in Mora akınında kolay hareket etmesinin nedenlerinden birisini buna bağlamaktadır.[698]

1423 Mora akını sonucunda, Turahan Bey'in bin iki yüz altmışı Venedikli, ve altı bin yirmisi Rum olmak üzere toplam yedi bin iki yüz seksen esir almış olması[699] akının büyüklüğü ve başarısını gösterir niteliktedir. Bu akın sonucunda İmparator Manuel, 14. Yüzyıldan imparatorluğun sonuna kadar hesap parası olarak kullanılan Hyperpryron parasından[700] yüz bin adet ve Hexamilion surunu tamir etmemek şartıyla Osmanlı İmparatorluğu ile uzlaşmıştır.[701] Turahan Bey'in bu başarılı akını sayesinde 1403 Anlaşması ile verilmiş olan üstünlük sonlandırılmıştır.[702] II. Manuel'in tekrar

---

[695] Chalkokondyles, *The Historia*, vol I, s.395; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.69; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.122; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.65-66; Miller, The Latins in the Levant a History of Frankish Greece, s.387; Zinkeisen, *Osmanlı Tarihi*, c. I, s.413; Haberstumpf, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", s.75; Ernst Werner, savaş hakkında ayrıntılı bilgi sunmasa da Turahan Bey'in aldığı esirlerden ve piramit olayından söz eder. Bkz.: Werner, *Osmanlılar*, s.293.Marios Philippides ise savaş hakkında bilgi sunsa da esirlerden ve öldürülen kişi sayısından bahsetmez. bkz.: Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum, s.88.*

[696] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.111; Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.28. ; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.74.

[697] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.122.

[698] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460),* Tome I, s.197. Charles Tocco, Carlo Tocco II olmalıdır.

[699] Miller, *The Latins in Levant a History Of Frankish Greece*, s.387; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s. 7; Zinkeisen, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.413; Werner, *Osmanlılar*, s.299; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.197.

[700] "Hyperpyron", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Vol II, ed. in chef Alexander P.Kazhdan, Oxford University Press, New York, 1991, s.964.

[701] Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.387.

[702] Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.30; Kaçar, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, s.168.

Osmanlı Devleti'ne bağlılığını bildirmesi de bu durumu gösterir niteliktedir.[703] Elde edilen bu zaferin ardından Turahan Bey, kalıcı fetihlerde bulunmayarak Teselya'ya çekilmiştir.[704] Ernst Werner, 1423 akınının ardından istikrarsız durumdan faydalanmak isteyen Epir Despotu Carlo Tocco'nun, Mistra üzerine hareket ettiğinden bahsetmiştir. Burada ilginç olan nokta Mora'da Ceneviz tüccar ailesi üyesi Asan Zaccaria'nın bu hareketlenme üzerine Carlo Tocco'nun yönetmiş olduğu despotluğu feth etmek için Turahan Bey ile görüşmesi ve yardım ederse ele geçirilen toprakları bölüşmeyi vaat etmesidir.[705]

Fotoğraf 1. Fotoğraf 1. Turahan Bey'in Akınları, Savunma Duvarı Hexamilion'un Kalıntıları[706]

Hexamilion akınının ardından Turahan Bey, tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte II. Murad'ın emri üzerine Eflak'a akında bulunmuştur. Bu akının sonucunda Eflak, Osmanlı Devleti'nin

[703] Ostrogorsky, *Bizans Devleti*, s.515.
[704] Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.338.
[705] Werner, *Osmanlılar*, s.300.
[706] https://www.kastra.eu/castleen.php?kastro=ioustin (Erişim Tarihi: 25.02.2021)

vassalı[707] statüsüne girmiştir. Turahan Bey, bu akın sonucunda bölgeden bir çok esir ve ganimet elde ederek[708] sultana gitmiştir.[709]

Yukarıda Osmanlı Devleti'nin 1422 yılından beri Selanik şehrini kuşatma altına aldığından ve Turahan Bey'in de bu kuşatmaya katıldığından bahsedilmişti. Hexamilion akınının ardından Selanik'te meydana gelen gelişmeler konumuzu ilgilendirdiği için bu konuyu irdelemek gerekmektedir. Selanik'in ilk fethi 1387 yılında I. Murad döneminde gerçekleşmiştir. Fakat bu hakimiyet kısa süreli olmuş şehir 1389 yılında Osmanlı toprağı olmaktan çıkmıştır. Yeniden sınırlara dahil edilmesi I. Bayezid döneminde, 1394 yılında gerçekleşmiştir.[710] Fakat fetret devrinde Süleyman Çelebi tarafından 1403 Antlaşması ile şehir Bizans İmparatorluğu'na geri verilmişti.[711] Şehrin gerçek hakiminin kendisi olduğunu düşünen Osmanlı Sultanı, bu sebeple şehri kuşatma altına almıştır.[712] Bu dönemde Selanik'i Bizans İmparatoru II. Manuel'in oğlu Andronikos yönetmekteydi. Fakat kuşatmanın oldukça sıkı olması yukarıda bahsettiğimiz üzere halkın açlık çekmesine neden olmuştu. Bizans İmparatorluğu'ndan beklenen yardımın gelmemesinin bir sonucu olarak[713] despot Andronikos, Osmanlı ve Venedik'e anlaşma sunmuştur. Ancak, Osmanlı'ya sunulmuş olan bu teklif reddedilmiştir.[714] Venedik'e yapılan teklif ise kabul edilmiş, böylelikle Venedik tarafından görevlendirilen Santo Venier ve Niccolo Girgio yönetimi devralmak için Selanik'e geçmiştir. Santo

[707] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.122.
[708] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.397; Mollaoğlu*, Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.69-70.
[709] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.122.
[710] İnalcık, "Bayezid I", s.233.
[711] Dennis, "The Byzantine- Turkish Treaty of 1403", s.160. ; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.513
[712] Melek Delilbaşı, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", *Belleten* , c.LI, S.199, Nisan 1987, s. 78; II. Murad'ın Selanik'i kendi toprağı olarak görmesi ve Venedik Cumhuriyetine verilmesine karşı çıkması Dukas'ın *"Bu kent bize aittir; gerçekten eğer biz onu güçsüzleştirmeseydik onu asla teslim etmezlerdi, size yönelmezlerdi."* Bkz: Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, s.176; ve II. Murad'ın Venedik elçileri geldiğinde *"Bu şehir benim atadan mirasımdır. Büyükbabam Bâyezid elindeki güçle bu şehri Rumlardan almıştır. Rumlar bana üstün gelselerdi bana haksızsın diye karşı gelebilirlerdi. Fakat şimdi İtalya'dan Latinler(Venedikliler) buraya haksızlıkla ayak basmadılar mı? Geri çekilmeniz gerekir. Bunu yapmazsanız derhal üzerinize yürüyeceğim"* sözlerinden çıkartabiliyoruz. Bkz: *Doukas, Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, s.177; Halil İnalcık, *İki Karanın Sultanı İki Denizin Hakanı Kâyser-i Rûm Fâtih Sultan Mehemmed Han*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.108. ;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.409.
[713] Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, s.176;İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.108.
[714] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı hakkında Bir Tarih*, s.2.

Venier, II. Murad ile uzlaşma görüşmelerini yapacak kişi seçilmiştir.[715] Ancak bu durum olumsuz sonuçlanmıştır.[716] Venedik, bundan dolayı ilk etapta Bizans despotunun süregelen yüz bin aspra haracını ödeyerek anlaşmayı bu düzen üzerine kurmayı planlasa da, II. Murad tarafından sıkılaştırılan kuşatma ve bu durumun şehir için meydana getirdiği sıkıntı nedeniyle yeni anlaşmalar yapılmak istenmiştir. İlk olarak Venedik Cumhuriyeti Osmanlı Devleti'ne ödeyeceği tutarı, başlangıçta yüz elli bin ve ardından da iki katına yani üç yüz bin aspraya çıkartarak bu tutarı ödemeye razı hale gelmiştir.[717]

1424 yılından itibaren Venedik Cumhuriyeti, şehri alırken Bizans İmparatoru'na vaat ettiği anlaşma şartlarına uymamaya başlamış,[718] odak noktasına Selanik'e ek olarak Kassandra Yarımadası'nı da eklemiş, Osmanlı Devleti'ne Selanik'te bir tek tuz çıkarma izni verilmiştir.[719]

1425 yılı Temmuz ayında meydana gelen Venedik-Osmanlı harbinde Venedik Kassandra yarımadasını zapt etmiştir. Kassandra, Osmanlı Devleti için oldukça mühimdi çünkü bu yer Selanik'in ablukasında önemli bir noktaydı. Venedikliler buna ek olarak, Turahan Bey'in etki alanında bir yer olan ve Kassandra Yarımadası karşısında mevkilenmiş Platamon Kalesi'nide kuşatmıştır. Venedik hakimiyeti altına girmek istemeyen Osmanlı askerlerine, Venedik birlikleri kaleyi yakarak karşılık vermiştir.[720] Genel anlamda yorumlamak gerekirse Platamon Kalesi bizce buradaki kilit noktalardan birisidir. Turahan Bey'in nüfuz alanı olan bölgenin, Kassandra Yarımadası'nın karşısında yer alması ve adı geçen yarımadanın Selanik kuşatmasında bel kemiği gibi vazife görmesi Turahan Bey'in buradaki faaliyetinin önemini göstermektedir.. Ayrıca, Ömer Bey'in

[715] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.353; Anagnostis, *Selânik'in Zaptı hakkında Bir Tarih*, s.2.
[716] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı hakkında Bir Tarih*, s.3-4.
[717] Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.516.
[718] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı hakkında Bir Tarih*, s.9.
[719] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.354.
[720] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı hakkında Bir Tarih*, s.10.

vakfiyesinde de bu bölgeden bahsedilmesi[721] Platamon'un uzun süre Turahanoğulları idaresi altında Osmanlı hakimiyetinde kaldığını ortaya koymaktadır.

3 Eylül 1425 tarihli Venedik Senato kararı, Venedik Cumhuriyeti ve Osmanlı Devleti arasında bir öngörüşme yapıldığını belirtmektedir. Venedik amiralinin karşısındaki yetkili Turahan Bey'dir.[722] Bu görüşmede Turahan Bey'e Selanik'ten elde edilecek tuz gelirlerinden yirmi bin akçe taahüt edilmiştir.[723] Tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte bu olayın akabinde veya kısa bir süre sonrasında Turahan Bey'in etki alanında bir yer olarak belirttiğimiz Platamon Kalesi Venedik zaptından çıkmıştır.[724] Turahan Bey'in Venedik Cumhuriyeti ile yapılan 1425 öngörüşmesinde, Osmanlı Devleti'ni temsil etmesi onun bu kuşatmadaki konumunu gösteren önemli bir diğer noktadır ki burada Turahan Bey'e tuz gelirlerinden belli bir ücret ödenmesi meselesi de oldukça dikkat çekicidir. Öngörüşmede, Venedik yetkilisinin böyle bir teklif yapması, Turahan Bey'e verilecek olan bu gelir ile akıncı beyini tatmin ederek sultanın ikna edilmesini sağlamak ve böylece Selanik'in kuşatmasının kaldırılarak, Venedik'in Selanik şehrinin tamamen sahibi olmak istemesinden kaynaklanıyor olabilir.

Bu öngörüşmenin ardından Turahan Bey'in izine hicri 830, miladi 2/11/1426-21/10/1427 tarihleri arasında II. Murad'ın yıllığında rastlanılmaktadır. Sultan II. Murad, bu tarihte Edirne'nin 50 km kuzeybatısında yer alan Sakar yayla'ya[725] gittiğinde Turahan ve Üsküp akıncı beyi İshak Bey *"çevre ellere"* akın yapmıştır. Yıllıkta bu akının tek bir noktası olmadığını *"her tarafa yürüdüler"*

[721] VGM. Defter Defter/ Sayfa/Sıra No: 743/133/29.
[722] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı hakkında Bir Tarih*, s.10. Iorga Gelibolu Subaşısı, Vezir ve Turahan Bey'in öngörüşmeye katıldığını görüşmenin Gelibolu'da ve 1425 Temmuzunda Venedikli Venier ile yapıldığını belirtir. Bkz: Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.I, s.354.
[723] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı Hakkında Bir Tarih*, s.10; Emecen, "Turahan Bey" s.405. Setton'da bu tarih verilmese de müzakereler esnasında Vezir İbrahim'e ek olarak Turahan Bey'e de yirmi bin asper taahhüt edildiğinden bahsedilmektedir. Bkz.: Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.24; Nicolae Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle*, c.I, Ernest Leroux éditeur, Paris, 1899, s.407; *Revue De L'Orient Latin*, Tome V, publiée Sous La Direction De MM. Le Marquıs De Vogué Et Ch. Schefer Membres de I'Institut, Paris, 1897, s.208.
[724] Anagnostis, *Selânik'in Zaptı Hakkında Bir Tarih*, s.10.
[725] Ménage, "The Annals of Murad II", s.574, dipnot 23; *Oruç Beğ Tarihi*,s.54, dipnot 333.

ibaresinden anlaşılmaktadır.[726] Ancak bu konu hakkında bilgi veren Oruç Bey tarihinde ise akıncı adı verilmeksizin Laz vilayetine akın yapıldığı belirtilmektedir.[727]

Turahan Bey, 1426/7 akınının ardından, 1429 yılında Patras dolaylarında tekrar tarih sahnesine çıkmaktadır. Patras, piskopos tarafından idare edilen,[728] Mora yarımadasında bulunan bir şehirdir. Mora Yarımadası'nın üç despotundan birisi olan CConstantinos, Patras'ı kısa sayılmayacak bir süreç boyunca kuşatma altına almıştır.[729] 1429 yılının Mayıs ayında II. Murad'ın göndermiş olduğu bir elçi, Patras'ın Osmanlı Devleti'nin vassalı olması nedeniyle şehrin ablukasının kaldırılması gerektiğini belirtmesi ne yazık ki olumsuz sonuçlanmıştır. Constantinos tarafından Patras'a giden yolun tutulması[730] Mora despotunun şehirden vazgeçmediğini göstermektedir. Bu vazgeçmeyişi 5 Haziran 1429 yılında Patras Kalesi halkının Mora despotu Constantinos'a tabii olarak kalenin anahtarını teslim etmesi ile sonuçlanmıştır.[731] Sphrantzes, Patras şehri ile ilgili durumu bildirmek üzere İnebahtı'na geçtiğinde, II. Murad'ın ve Turahan Bey'in Mora despotu Constantinos'un Patras şehrini hakimiyet altına almaması konusunda ihtar için göndermiş olduğu elçiler ile karşılaşmıştır. Elçiler ve Sphrantzes İnebahtı'da iken, Patras'ın eski metropoliti Pandulfo Malatesta, İnebahtı'na geçerek durumu öğrenmek istemiş ve bunu müteakiben Turahan ve II. Murad'ın elçilerine mektuplar vermiştir.[732] Ancak bu mektupların içeriği hakkında bilgi sahibi olunulamamaktadır. Sphrantzes, Eylül ayında "yeniden" Turahan Bey'in akın üssü olan Tırhala'ya

[726] Ménage, "The Annals of Murad II", s.574.
[727] *Oruç Beğ Tarihi*,s.54.
[728] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s. 398; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.71;Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.426.
[729] Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.516-517.
[730] *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.132-136.
[731] *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.142; Chalkokondyles tarih vermemekle birlikte şehrin tesliminden sonra kalenin ablukasının bir yıl daha sürdüğünü ve bu sürenin sonunda kale halkının teslim olduğunu belirtir. Bkz.: Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s. 398; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.71.
[732] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.43-44; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.144-148; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.34; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.115-116.

geçerek burada Patras meselesini hallettiğini belirtmektedir.[733] William Miller, bu kısımda Turahan Bey'i başbakan olarak tanımlayarak, dönüş yolunda Turahan Bey ile arkadaşlık eden Sphrantzes'in Patras konusunda Türkler tarafından bir saldırı, akın yapılmaması güvencesini aldığını belirtmektedir.[734]

Patras meselesi ile ilgili bizim en önemli kaynağımız Sphrantzes'in vermiş olduğu bilgiler oldukça değerlidir. Günümüze ulaşan bu çağdaş kaynak, Patras olayında Turahan Bey'in ne kadar etkin bir güç olduğunu vurgular niteliktedir. Patras mevzusu Osmanlı Devleti tarafından Turahan Bey'in kararına bırakılmıştı.[735] Patras'ın hakimiyetinin Mora despotu Constantinos'a geçmemesi için gönderilen elçilerden birisinin Turahan Bey tarafından gönderilmesi, Sphrantzes'in bu meselenin kesin bir çözüme kavuşması için, Sultan II. Murad'ın huzuruna çıkarak meseleyi halletmek yerine Turahan Bey'in bulunduğu Tırhala'ya gitmesi bu durumu vurgular niteliktedir. Turahan Bey'in yanına birden fazla kez gitmiş olduğu da "yeniden" ibaresinden anlaşılmaktadır. Ancak Sphrantzes, Tırhala'ya yapmış olduğu önceki ziyaretler ve ziyaretinin özel detayları hakkında sessiz kalmaktadır.

İtalya kaynakları, Mora despotu Constantinos'un Patras ve civarındaki askerî ilerlemesinin Boeta'da 1430 yılında Turahan Bey önderliğindeki bir birlik ile engellendiğini belirtmektedir.[736] Araştırılan kaynaklar kapsamında bakıldığında bu bilgiyi tasdik edecek bir bilgiye rastlanılamasa da, bilginin doğru olduğu varsayıldığında Sphrantzes'in Eylül 1429 yılında çözmüş olduğunu belirttiği

[733] Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.44; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.148-152. Zinkeisen Sphrantzes'in Tırhala'ya değil Yenişehir'e giderek Turahan Bey ile görüştüğünü belirtir. Bkz.: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.552; Marios Philippides, Sphrantzes'ten bu olayları nakletse de Tırhala'dan bahsetmez, tekrar Teselya'ya yola çıkarak Turahan Bey ile görştüğünü belirtir.Bkz.: Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.116.
[734] Miller, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece*, s.390.
[735] Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.116.
[736] Ornella Mariani, "La Renaissance, Byzance, l'histoire d'un empire – 3partie", http://www.italiamedievale.org/portale/bisanzio-storia-impero-3a-parte/?lang=fr (Erişim Tarihi 9.01.2021) Sergio Berruti, Sergio Constantino XI Dragazes l'Ultimo Basileus, Basileia, Dicembre 2008, coordinata da Nicola Bergamo,s.2; https://www.imperobizantino.it/costantino-xi-dragazes-lultimo-basileus/(Erişim Tarihi 20.05.2020)

meselenin, aslında 1430 yılında Boeta'da Turahan Bey'in önderliğindeki birliklerin Mora despotu Constantinos'u engellemesi ile sonlandırıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Aynı yıl Turahan Bey kuşatmasına katıldığı, Venedik ile öngörüşmelerinde yer aldığı Selanik şehrinin fethinde de bulunarak, şehrin Osmanlı hakimiyetine geçmesinde katkı sağlamıştır.[737] Şehir, sulh yolu ile ele geçirilmediği için gaziler tarafından kentin yağmalamasına izin verilmiştir.[738] Buradan Turahan Bey'in de birlikleriyle beraber kenti yağmaladığını öğrenmekteyiz. Walter Haberstumpf, Selanik'in fethedilmesinden sonra şehrin ilk paşasının Turahan Bey olduğunu belirtmektedir.[739] Ancak incelenen kaynaklarda bu bilgiyi tasdikleyecek bir kayda rastlanılamamıştır.

Selanik'in fethedilmesinin ardından Osmanlı ordusunun bir bölümü Yanya üzerine hareket etmiştir. Birliklerin Yanya'ya doğru ilerlemesinin nedeni bölgeyi on bir yıl boyunca yöneten Carlo Tocco'nun ölümü üzerine[740] yönetimde iç buhranın meydana gelmesi, yasal varisi olmayan beş çocuğundan birisinin Osmanlı sultanından yardım istemesidir.[741] Sultan II. Murad'ın bölgeye kimi gönderdiği hakkında kaynaklar karışık bilgiler sunmaktadır. Öyle ki Bizans tarihçisi olan Theodore Spandounes, II. Murad'ın Yanya'da lider ilan edilmesinin ardından kaptan olarak Turahan Bey'in ve beraberinde diğer yöneticilerin gönderildiğini,[742] Chalkokondyles ve Anonim Grekçe Tarih bu kişinin Karaca Bey olduğunu,[743] Sphrantzes ise 1430 yılının Ekim ayında Yanya'yı sınırlara dahil eden kişinin, Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa olduğunu belirtmektedir.[744] Üç farklı kronikten Sphrantzes'in

[737] Ménage, "The Annals of Murad II", s.575. Ménage'nin burada belirttiği tarih aralığı hicri 833 Miladi 30.09.1429/18.09.1429'dur; Oruç Beğ'de h.833 olarak tarihlendirmiştir. *Oruç Beğ Tarihi,*s.54.
[738] *Oruç Beğ Tarihi*,s.54.
[739] Haberstumpf, La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", s.75 dipnot 105.
[740] Spandounes, *On The Origin of the Ottoman Emperors*, s.27.
[741] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s. 391;Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.68; Delilbaşı, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", s.93; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, s.140.
[742] Spandounes, *On The Origin of the Ottoman Emperors*, s.27; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and theOttoman in the Fifteenth Century", s.154.
[743] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s. 393; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.68; Delilbaşı, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", s.99; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.121; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, s.139-140; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.411.
[744] Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.46;*İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.164; Delilbaşı, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", s.99; Machiel Kiel, "Yanya", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLIII, İstanbul, 2013, s.318.

vermiş olduğu bilgi doğrudur. Bunu Yanya'nın Osmanlı hakimiyetine girmeden önce II. Murad'ın ardından Sinan Paşa'nın grekçe yazmış olduğu namesinden[745] anlamak mümkündür.

Ertesi yıl bahar mevsiminin [746] sonlarına doğru[747] Turahan Bey, yıkımının sekizinci yılında tekrar Hexamilion duvarının önünde görülmektedir.[748] 1423 yılındaki ilk akınının ardından tekrar onarılan bu duvara[750] yaptığı akın sonunda Turahan Bey, sahil kenarındaki kaleleri tutmuştur.[751] Fakat Turahan Bey'in bu tarihte yaptığı akın hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır.[752] Öyle ki dönem tarihçileri çerçevesinde baktığımızda Sphrantzes, bu akından tek bir cümle ile bahsederek detayına girmediği gibi Chalkokondyles'in de bu akından söz etmediği görülmektedir. Marios Philippides, bu akının Constantinos'un hırslarını azaltmak amacıyla, yapıldığını ifade ederek, Turahan Bey'in Hexamilion surlarının ötesine ilerleyemediğini belirtir.[753] Bizans Tarihçisi olan Jonathan Harris ise bu akını, Selanik'in fethinden sonra Patras ile ilgili meselelere cezalandırma

[745] Delilbaşı, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", s.94. Sultan ve Rumeli Beylerbeyi tarafından Yanya halkına gönderilen nameler için bkz.: Delilbaşı, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", s.95-97.

[746] Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s.7; Kayapınar,"Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.355; Harris, *The End of Byzantium*,s.126; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.360; Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.225; Franz Babinger genel görüşten farklı olarak bu tarihi 1431 yılının sonu olarak vermektedir. bkz.: Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Edouard von Muralt tarihi 1431- Mayıs ayı olarak vermektedir. Bkz.: Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.827.

[747] Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, s.46; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.166; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.212; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.134.

[748] Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, s.46; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.166; İnalcık, "The Ottoman Turks and the Crusades 1329-1451", s.264;İnalcık, *Osmanlılar ve Haçlılar*, s.89; Emecen, "Turahan Bey", s.405; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s.7; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.355. Harris, *The End of Byzantium*, s.126; Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms and Society*, s.116; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları(1300-1451)*, s.109; Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451)",s.85; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.360; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.38;Feridun Emecen, *Fetih ve Kıyamet 1453 İstanbul'un Fethi ve Kıyamet Senaryoları*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012, s.153; John Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, Brill, Leiden-Boston 2012, s.364; Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)",s.225; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.212; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.134; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.827.

[750] Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms and Society*, s.116.

[751] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.360; Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)",s.225.

[752] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.212.

[753] Philippides*, Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.134.

olarak düşünmektedir.[754] Patras olayında sultan ve Turahan Bey'in elçiler gönderdiğinden ve bu elçilerin ilettiği mesajın Bizans askerlerinin Patras'tan çekilmesi olduğundan bahsedilmişti. Bu açıdan bakıldığında akının amacı bu şekilde yorumlanabilmektedir.

Turahan Bey, hudut dışı bölgelere yaptığı akınlarda ya o topraklara zarar verir ya da hakimiyet altına alırdı. Tüm bunlara ek olarak Turahan Bey'in hakim güçler ile de ilişkileri bulunmaktaydı. 1432 yılında Mora despotu Constantinos'un ailenin diğer üyesi olan Thomas ile bir uzlaşma içine girerek, hakim oldukları topraklar üzerinde anlaşma sağlama, idare sınırlarını değiştirmeleri durumu söz konusuydu. Constantinos'un kardeşi ile yaptığı bu görüşmeler esnasında Turahan Bey ile devamlı bir haberleşme halinde olması bunu kanıtlar niteliktedir. Sphrantzes, genel anlamda bu süreçte Turahan Bey ile Constantinos arasında diplomatik bir köprü oluşturmuştur.[755] İleride görülecek olan 1435 Thebai meselesi de bunlardan birisidir.

1432-1433 yılında Turahan Bey, Arnavut isyanının bastırılmasında da etkin bir rol oynamıştır. Turahan Bey'in sonlandıracağı isyan, Evrenosoğlu Ali Bey'in Arianit önderliğinde gerçekleşen isyanı bastırmada başarısız olması neticesinde meydana gelmiştir. Arianit'in başarılı isyan hareketi, diğer Arnavut beylerinin isyan etmeleri için güç kaynağı oluşturmuştur.[756] Başarılı bu isyanın

[754] Harris, *The End of Byzantium*, s.126.
[755] Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.153.
[756] Colin Imber, *Varna Savaşı*, çev. Ayda Arel, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2007, s.22. Arianit önderliğinde yapılan Arnavut isyanı da kendisinden önce Andre Thopia önderliğinde meydana gelen isyandan güç almıştır. Bkz.:Gegaj, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle* (Türk Tarih Kurumu'ndaki Fazıl Işıközlü tercümesinden faydalanılmıştır),s. 61; John V.A.Fine Jr, *The Late Medieval Balkans A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*, The University of Michigan Press, 1994, s.535; Mustafa L. Bilge, "Arnavut" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.III, İstanbul, 1991, s.385. ; Arianit isyanı hakkında bilgi için bkz.: Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s. 411-417; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.76-77; Gegaj, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle,* s.61-62; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.67; Halil İnalcık, *Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, TTK Basımevi, Ankara, 1987, s.XIV; Selim Islami, "Shqipëeıa Përballë Pushtimit Osman (1385-1443)", *Historia e Popullit Shqiptar*, Vol. I, ed. Selim Islami, Muzafer Korkuti, Frano Prendi, Skënder Anamali, Shtëpia Botuese <Toena>, Tiranë, 2002, s.336; Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451)",s.88; Oruç Beğ Tarihi ve Müneccimbaşı, Leunclavius eserinde de bu akından kısa da olsa bahsetmekte ve tarihi hicri 836 (Miladi 1432-1433) olarak vermektedir. Bkz: *Oruç Beğ Tarihi*,s.55; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.247-248;Leuclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.64.

sonucunda isyan eden beylerden birisi de Bizans kroniklerinde Depas olarak geçen Topia Zenevissi[757] olmuştur.Bugün Güney Arnavutluk'taki Gjirokaster şehrinin eski adı olan Ergirikasrı'nda[758]. gerçekleşen bu isyanın alt metninde I. Bayezid döneminde Depas'ın babasının ve Kanina yöneticisi olan Mirçea'nın sürgün edilmesiyle bu bölgenin Osmanlı Devleti hakimiyeti altına girmesi bulunmaktadır. Bu sebeple Ergirikasrı havalisinde yaşayan Arnavutlar kaybettikleri toprağa tekrar sahip olma düşüncesiyle[760] Argiro Kalesi'ni kuşatma altına almışlardır.[761] Ergirikasrı'nın, Arnavut sancakbeyi Evrenosoğlu Ali Bey'nin idare merkezi olması[762] ve Zenebis önderliğindeki Arnavutlar'ın bu bölgeyi hedef alması isyanın ciddi boyutu olduğunu göstermektedir. Arnavutların isyan girişimi esnasında, Anadolu'da Karamanoğulları Beyliği ile savaşıldığı için bilhassa sefer düzenleyemeyen II. Murad, isyanı bastırılması için Turahan Bey'i görevlendirmiştir.[763] 1433-1434[764] kış mevsiminde maksimum derecede kuvvet toplayarak Ergirikasrı önüne gelen Teselya sancakbeyi Turahan Bey, otoriteye karşı oluşturulan bu tehdidi bertaraf ederek ablukayı kaldırmıştır.[765] Kuşatmanın kaldırılması esnasında, Arnavutlar'ın lideri olan Depas ve onun yanında yer alan en az bin Arnavut öldürülmüştür. Chalkokondyles tarafından "*Bu topraklarda iyi durumda olan ve Turahan'ın saldırısından kaçmayanlar, biri burada, diğeri orada öldürüldü, sultanın valileri tarafından en*

[757] Ergirikasrı o dönemde Vilayet-i Zenebiş olarak adlandırılmaktadır. Bkz.: İnalcık, *Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, s.XIV-XV.
[758] https://islamansiklopedisi.org.tr/ergirikasri (Erişim Tarihi: 30.03.2021); Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.153-154.
[760] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.417-419; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.77-78; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.67.
[761] *16.Asırda Grekçe Yazılmış Anonim Osmanlı Tarihi*, s.126; Katip Çelebi'de bu yer Erciropolis şehri olarak geçmektedir. Bkz.: Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.67; Selim Islami bu kalenin adını Këlcyra yani Klisura olarak vermektedir. Bkz.: Islami, "Shqipëeıa Përballë Pushtimit Osman (1385-1443)", s.336.
[762] Bilge, "Arnavut", s.385.
[763] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.419; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.78; *16.Asırda Grekçe Yazılmış Anonim Osmanlı Tarihi*, s.126.
[764] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.531 dipnot 85; Büyük İslam Tarihi bu olayı 1435 olarak tarihlendirmiştir. Bkz.: İsmet Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", doğuştan günümüze Büyük İslâm Tarihi, c.X, Çağ Yayınları İstanbul, s.194; Zinkeisen ise bu olayı 1435-1436 olarak tarihlendirir. Bkz.: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.571; Edouard von Muralt'da ise Argyroplichné'de Depas'ın öldürülmesi olayını 1436 tarihli olarak belirtir. Bkz.: Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.834.
[765] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.419; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.78; *16.Asırda Grekçe Yazılmış Anonim Osmanlı Tarihi*, s.126; Islami, "Shqipëeıa Përballë Pushtimit Osman (1385-1443)", s.337; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.67; Gegaj, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle*, s.62; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.194; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.571.

korkunç bir ölüme teslim edildi."[766] şeklinde nakledilen bu cümle isyanın ne kadar kanlı bir şekilde sonlandırıldığını göstermektedir.

Turahan Bey'in Ergirikasrı'na yapmış olduğu akın kaynaklarda efsane, mucize olarak nitelendirilen bir olay ile de akıllarda kalmıştır. Bu efsane; Turahan Bey ve birliklerinin isyanı bastırmak amacıyla akın üssünden ayrılması ile başlamaktadır. Güzergahında ilerlerken mevsimin kış olması nedeni ile donmuş olan Yanya Gölü'nden geçen Turahan Bey, gölden geçtikten sonra bu durumu farketmiştir. Burun buruna geldiği tehlikeyi ve bundan sağ çıkmasının Hz. Meryem sayesinde gerçekleştiğini düşünen akıncı beyi, göl kenarına bir manastır inşa etmiştir. öylece günümüzde bu manastırın, akıncı beyinin adına nispetle Dourachanis olarak adlandırıldığı söylenmektedir. [767]

[766] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol I, s.419; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.78; Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.225.

[767] Vladislava Spasova Ilieva, *La encrujida del Islam y la ortodoxia cristiana en los Balcanes reflejos en Bulgaria*, Memoria Para Optar Al Grado De Doctora, Universıdad Complutense De Madrıd Facultad de Fılologıa Instıtuto Universıtaro De Cıencıas De Las Relıgıones, Madrid, 2016, s.448-450; Michel Balivet, "Deux Monastéres Byzantins Fondés Par Des Turcs: Koutloumoussiou/ Kutulmuş et Dourachani/Turachan", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 1986, s.56-57. Donald M. Nicol, *The Despotate Of Epiros 1267-1479 A Contribution to the history of Greece in the middle ages*, Cambridge University Press, New York, 1984, s.246. Dipnotta bahsettiğimiz yazarlar bu olayın 1436 yılında geçtiğini belirtse de Ergiriksarının Arnavutlar tarafından 1434 yılında kuşatılması ve incelediğimiz kaynaklarda 1436 yılında Turahan Bey'in Arnavutlar üzerine bir akını belirtilmediği için biz bu efsanenin 1434 yılına ait olduğunu düşünüyoruz. Bu manastırın efsanenin 1434 yılına ait olduğunu belirten kaynaklar da bulunmaktadır. Bkz.: https://cultroutes-apps.eu/?p=5767&lang=en (Erişim Tarihi: 21/01/2021); Bu manastırın inşa edilmediği, var olan yapının tamir edilmiş olabileceği de düşünülmektedir. Bkz.: Nicol, *The Despotate of Epiros 1267-1479*; https://cultroutes-apps.eu/?p=5767&lang=en (Erişim Tarihi: 21/01/2021)

Fotoğraf 2.: İnşası Turahan Bey'e Atfedilen Yanya Gölü Yakınındaki Manastır [768]

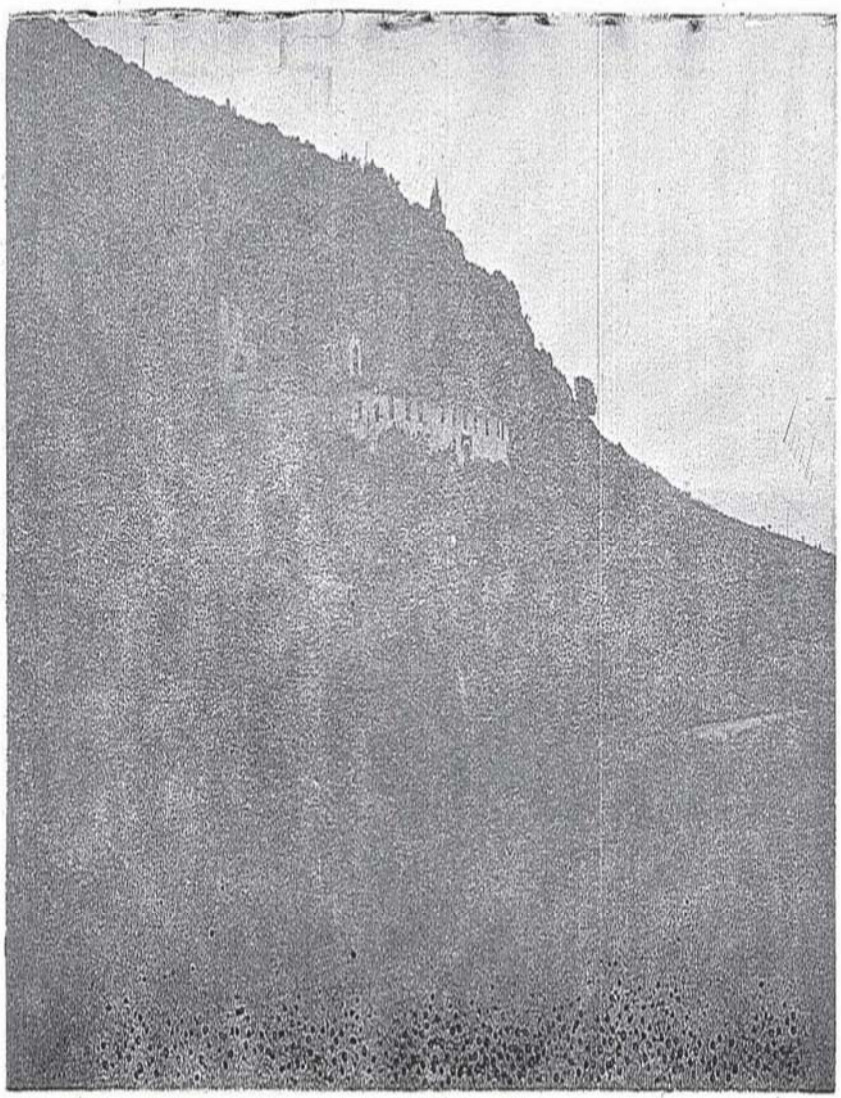

Monastère de DOURACHANI, Janina

[768] Balivet,"Deux Monastéres Byzantins Fondés Par Des Turcs: Koutloumoussiou/ Kutulmuş et Dourachani/Turachan",s.61.

Fotoğraf 3.: Turahan Bey Manastırı'nın Ön Kapısı[769]

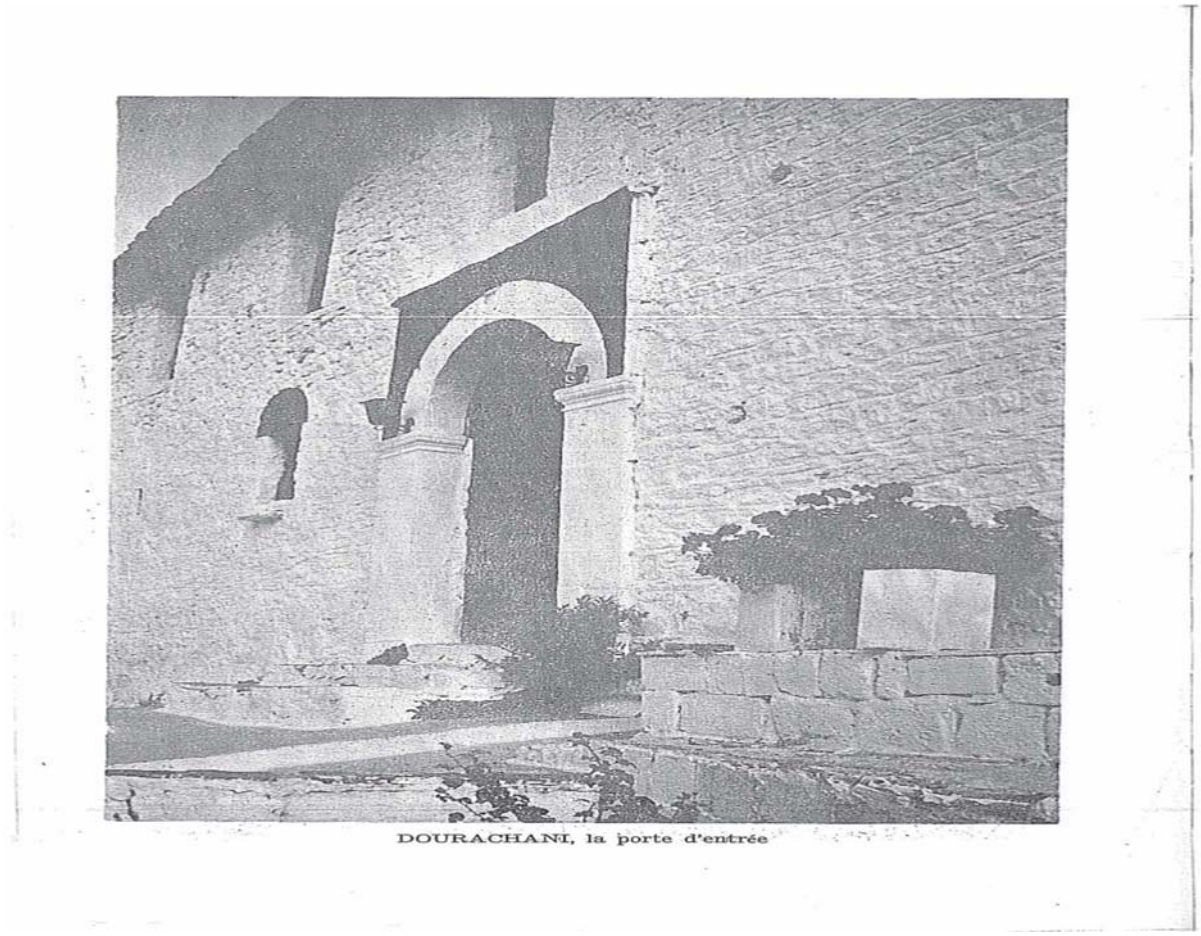

DOURACHANI, la porte d'entrée

Bazı Osmanlı kronikleri, 1432 Arianit başarısına kısa da olsa değinmiş fakat Bizans kroniklerindeki gibi isyan olarak nitelendirmemiştir. Kroniklerde içinde Turahan Bey'in de yer aldığı akın, Chalkokondyles ve *Grekçe yazılmış Anonim Tarih*'in vermiş olduğu bilgi ile de aynı değildir. Hicri 837 (Miladi 1433-1434) yılında gerçekleşen içinde Turahan Bey dışında İshak Bey, Evrenosoğlu Ali Beyve Rumeli beylerbeyi Sinan Paşa'nın yer aldığı bu akın Gjon (İvan/Yuvan) Kastriot'un vilayetine yapılmıştır. Yapılan bu akın sonucunda kadınların esir olarak götürülüp, erkeklerin öldürüldüğü Yanya ve Katna illerinin alınıp Arnavutluk'un itaatini sağladıkları

[769] Balivet, "Deux Monastéres Byzantins Fondés Par Des Turcs: Koutloumoussıou/ Kutulmuş Et Dourachani/ Turahan", s.62.

görülmektedir.[770] Colin Imber, Yuvan vilayetine yapılmış olan bu akının, 1433 Topia Zenevissiisyanının bastırılmasının ardından gerçekleştiğini belirtmektedir.[771]

Kroniklerin birbirini tamamlaması ile Turahan Bey'in Arnavutlar üzerine Osmanlı tarihi açısından iki başarılı sefer yaptığı görülmektedir. Fakat Turahan Bey'in başarılı bir şekilde bastırdığı son Arnavut isyanı 1434 yılında gerçekleşmemiştir. Kaynaklara göre 1436[772] veya 1438 tarihinde Turahan Bey tekrar Arnavutluk'a yönelmiş, Berat'ı abluka altına almış, Epir'i istila etmiş ve Arnavutluk'un batı ovası olan Musachi/ Myzeqe'ye hasar vermiştir. Gegaj'ın bu akında Turahan Bey'i *"insanca olmayan bir şekilde öç aldı"* şeklinde betimlemesi oldukça dikkat çekicidir. Öyle ki bu akın sonucunda Arnavutların başlarından piramit oluşturulması,[773] 1423 Hexamilion akını sonunda Arnavutlar ile yapılan mücadeleyi hatırlatmaktadır. Turahan Bey'in gerek Bizans kaynaklarında gerekse Gegaj'ın eserinde bu kadar zalim olarak tasvir edilmesi, Arnavutluk'un bölünmüş siyasi yapısından kaynaklanıyor olmalıdır. Bakıldığında,1432'den itibaren yapılan isyanların diğer akıncı beyleri tarafından bastırılamaması[775] Turahan Bey'in bu bölgede daha sert bir tutum uygulamasını gerektirmiş olmalıdır.

Turahan Bey'in 1433-34 yılında Arnavut akınına ek olarak Güvercinlik (Golubac) Kalesi'nde meydana gelen savaşta da yer aldığı görülmektedir. Osmanlı kroniklerine göre 1433-1434 yılında

[770] Oruç Beğ Tarihi, s.55. Ancak Anonim Tevarih ve Anonim Zikr-i Mülûk-i Ali Osman'da Yuvan vilayetinin Osmanlı hakimiyetine geçmesi akıncı adı belirtilmeksizin Selanik'in fethinden sonra Hicri 830 (Miladi 1429-1430) olarak verilmiş, Oruç Bey'in tarihi ile paralel olan Hicri 837 akını ise Arnavut iline olarak genellendirilmiştir. Bkz.: *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.71-72; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.70; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.79; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.67; Leunclavius, 1435 yılında gerçekleşen akının İshak ve Turahan Bey'in isteği üzerine gerçekleştiğini, Arnavut ilinin yağmalandığını belirtir.Bkz.: Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.65.

[771] Imber, *Varna Savaşı*, s.22.

[772] Fine Jr, *The Late Medieval Balkans*,s.535. John V.A Fine Jr. Bu akın esnasında Turahan Bey'den bahsetmemektedir.

[773] Gegaj, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle*, s. 62.

[775] Gegaj, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle*, s. 62; Gegaj bu şekilde belirtse de Müneccimbaşı Tarihinde 1435-6 tarihleri arasında Evrenosoğlu Ali Bey'in Arnavut topraklarına yapılan başarılı akınından söz edilmesi bu durumu çürütür niteliktedir. Bkz.: *Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.250.

Macar Kralı, Sırp Despotu Curac Brankoviç (Đurađ Branković)[776] ile ittifak kurmuş ve Güvercinlik'i hedef almışlardır. İttifak kuvvetinin, burada toplar kurdurması üzerine Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa,[777] İshak Bey, Turahan Bey, Evrenosoğlu Ali Bey beraberinde akıncı kuvvetleri ile birlikte Güvercinlik'e ilerlemişler ve Macar ordusunu burada yenilgiye uğratmışlardır.[778]

Teselya Sancakbeyi Turahan Bey, siyasi boşlukları da iyi değerlendiren bir akıncı beyidir. Bunu 1435 yılında yapılan akından anlamak mümkündür. Turahan Bey'in akın yapması, Sphrantzes'e göre Atina ve Thebai şehrinin dükü olan Antonio Acciauoli'nin ölümü ile;[779] Chalkokondyles'e göre ise Dük Antonio Acciauoli'nin ölüm haberinin ardından, eşinin Atina ve havalisini kapsayan Attika ile Hexamilion'un kuzey doğusunda yer alan Boetia bölgesini devralmak için II. Murad'a Chalkokondyles'in babasının elçi gönderilmesi ile başlamıştır. Fakat içine paranın da girmiş olduğu bu görüşme, başarısızlık ile sonuçlanmıştır. Sultan, bu bölgelerin Osmanlı sınırlarına dahili için birliklerin Thebai üzerine ilerlemesini emretmiştir.[780] Turahan Bey böylelikle 1435 yazında[781] Boeta'ya saldırarak[782] Teselya sancağına oldukça yakın bir yer olan[783] Thebai'yi

[776] Osmanlı kroniklerinde Vılkoğlu olarak adlandırılan despot. Bkz.: Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.115; TDV İslâm Ansiklopedisinde Durad (Curac) Brankoviç olarak geçmektedir. Bkz.: Aleksandar Fotic- Machiel Kiel, "Semendire", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXVI, İstanbul 2009, s.467.
[777] *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, s.122; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.183;Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.248-249; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.281; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.615; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi* c.I, s.414.
[778] Ménage, "The Annals of Murad II", s.576; *Oruç Beğ Tarihi*,s. 53. Oruç Bey Güvercinlik'in fethini h. 828(M. 1424-1425) olarak yanlış vermiştir.
[779] Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.47; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.172; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.163; A chronology of the Byzantine Empire ve William Miller sadece Atina dükü olduğunu belirtir. Bkz.:*A chronology of the Byzantine Empire*, ed. Timothy Venning, Palgrave Macmillan, New York 2006, s.711; Miller, *The Latins in the Levant A History of Frankish Greece*, s.405.
[780] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol II, trans.Anthony Kaldellis, Harvard University Press, London, 2014,s.67-69; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.159.
[781] Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Emecen, "Turahan Bey", s.405.
[782] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.711.
[783] Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.136.

fethetmiştir.[784] Thebai, 1444 yılında meydana gelen Varna Savaşı evresinde oluşan kritik süreçte, Osmanlı hakimiyetinden çıkmıştır.[785]

Turahan Bey'in Thebai şehrinde hakimiyet sağlaması üzerine Sphrantzes, elçi olarak Turahan Bey'in yanına bu şehre gönderilmiştir. Burada Sphrantzes'in nakletmiş olduğu bilgiler oldukça değerlidir. "*Ve [Turahan] bana yemin ederek şu bilgiyi verdi: "Despota ve sana olan sevgi ve aşinalığım nedeni ile size seve seve geri verebilirdim, ancak bunun olması için benim evimden [bölgemden] kalkıp buraya gelmeden önce bunu bilmem gerekirdi. Çünkü bunu efendimin emri ile gerçekleştirmedim. Evimde [bölgemde] bulunduğum sırada pek çok bahane bulurdum. Şuan hiçbir gerekçem yok. Onun [Turahan] tarafından itibarlı bir muamelenin muhatabı oldum, hatta oğullarını bana saygılarını sunmak üzere yanıma getirdi, onları bana ve efendime teslim etti. Bunlardan biri çok ünlü ve büyük Ömer'di"*[786] sözleri Turahan Bey'in diplomasi yoluyla Despot Constantinos'un ümitlerini boşa çıkardığını göstermektedir. Philippides, Turahan Bey'in takınmış olduğu bu tavrın altında yatan nedeni Constantinos'un 1431'de Patras'ı Katalanlar'ın ele geçirmesini engellemek amacı ile bölgeye hakim olma *"oyunu"*nun misillemesi olarak görmektedir.[787] Alıntıda görüldüğü üzere Patras meselesi Turahan Bey'in kendi yetki alanına girmektedir. Bu nedenle duruma durumla karşılık vermesi veyahut fethettiği bir bölgeden geri çekilmemek için bahane sunması oldukça olağandır. Alıntı biraz irdelenecek olursa; gerçekleşen görüşmede ilk olarak Turahan Bey'in hem

[784] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.711; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Emecen, "Turahan Bey", s.405; Miller, *The Latins in the Levant a Historyof Frankish Greece*, s.405; Haberstumpf, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", s.75; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.136; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.833; Zinkeisen 1434 – İskefe olarak vermektedir. bkz.: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.555.

[785] Machiel Kiel, "İstefe", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXIII, İstanbul, 2001, s.312.

[786] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.47; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.172;Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.163; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.52; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.100;Marios Philippides'te de tamamı olmasa da büyük ölçüde aynı alıntı bulunmaktadır. Bkz.: Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.137.

[787] Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.136-137.

Mora Despotu hem de Sphrantzes ile olan iyi ilişkisine vurgu yapmış olması dikkat çekicidir. Bu durum, karşılıklı olarak iki tarafın da çıkarları doğrultusunda ilişkilerini iyi tutması şeklinde yorumlanabilmektedir. Bazı durumlarda, gösterişli, lüks hediyelerin verilmesi sonucunda Turahan Bey'in akın yapmaması gibi durumlarında varlığı[788] karşılıklı menfaatin işlediğini göstermektedir.

Konuşmanın devamında da görüldüğü üzere Turahan Bey'in bu akını, II. Murad'ın emri üzerine yapmamış olduğunu belirtmesi askerî hareketlerindeki kısmî bağımsızlığı gösterirken,[791] akın üssünden ayrılmadan önce bu durumdan haberi olması halinde bölgeye ilerlememek için bir takım nedenler sunabileceğini belirtmesi, bağımsız hareket edebilmesini göstermektedir. Thebai'den geri çekilmesi için II. Murad'a mantıklı bir sebep sunamayacağını ifade etmesi ise üstün otorite ile arasındaki bağın etkisidir.[792] Genel anlamda bakıldığında Osmanlı uc beyinin Balkan topraklarında ne tamamen bağımsız ne de tamamen bağımlı bir yapı içinde olduğu metinden çıkmaktadır. Bu cümleler, akıncı beylerinin merkezi otorite ile olan bağlarının gevşekte olsa oldukça etkili olduğunu da göstermektedir. Turahan Bey'in Thebai'den ayrılması[793] da Sphrantzes'den bağımsız olarak, Dük Nerio Acciauoli II'nin II. Murad'a tabii olması sonucunda[794] gerçekleşmiştir.

Hicri 841 (M.1437-1438) yılında Turahan Bey akın coğrafyasının dışında Tuna hududunda görülmektedir.[795] II. Murad'ın buyruğu üzerine Osmanlı kaynaklarında Ungurus olarak geçen Macaristan'a Evrenosoğlu Ali liderliğinde yapılan akına katılan beylerden birisi de Turahan Bey'dir.[796]

---

[788] Setton, The Papacy and the Levant (1204-1571), s.36.
[791] Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.100.
[792] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.163.
[793] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.711.
[794] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol II, s.67; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.159; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.711.
[795] Emecen, "Turahan Bey", s.405.
[796] Oruç Beğ Tarihi, s.56-57; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444,* s.159; Diğer kroniklerde akıncı adı verilmeksizin bütün akıncıların sefere katıldığı belirtilmektedir. Bkz.: *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*,s.126-127; Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.195-197.Hoca Sâdeddin

Turahan Bey Macar topraklarına yapılan bu akının ardından Osmanlı kaynaklarına göre fetih tarihi h.842(M.1438-1439)[797]/844(1440-1441)[798] olarak değişen Semendire Kalesi'nin fethinden sonra tekrar görülmektedir. Semendire, Macaristan'ın anahtarı konumunda[799] ve Sırp tarihi açısından oldukça önemli bir şehirdir.[800] Osmanlı askerî politikasının Sırp toprakları üzerine yoğunlaşması 1437 yılında Macar yönetiminde çıkan siyasi karmaşa ile oluşmuştur.[801] Osmanlı kroniklerine göre Semendire Kalesi'nin Macar topraklarına giden yol güzergahında yer alması ve kendi topraklarına yapılan saldırıların bu nokta üzerinden meydana gelmesi II. Murad tarafından Semendire'nin fethini gerekli kılan temel nedenlerdi.[802] Sefer zamanı gelince Osmanlı kaynaklarında Vılkoğlu olarak geçen Sırp Despot Curac Brankoviç (Đurađ Branković) ve Eflak voyvodası II. Vlad Drakul (Vlad al II-lea Dacul)'u huzuruna çağıran II. Murad, Drakul ve oğullarını tutuklatarak bugün Kütahya sınırlarında yer alan Egrigös'te zindana atmıştır. Osmanlı ordusu bu olayın ardından Semendire'ye ilerlemiştir. Bunu haber alan despot ise kaleyi güvendiği kişilere teslim ederek Macar topraklarına kaçmıştır. İki aya yakın abluka altında tutulan kale, halkının sultana bağlılık bildirmesi üzerine Osmanlı hakimiyetine girmiş[803] ve Turahan Bey'in[804] idaresine verilmiştir. 1439'da gerçekleşen, Sırbistan'ı

Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.II, s.193-194; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.250-251; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.226; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*,s.215.

[797] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.255; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ,* s.287; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c..II, s.631.

[798] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.255; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.200.

[799] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c. I, s.441.

[800] Fotic- Kiel, "Semendire", s.467.

[801] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.118.

[802] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.197.

[803] Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.287-288; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.627-631;Ruhi, Solakzade, Hoca Sâdeddin Efendi ve Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah bilgileri yakın vermekle birlikte Neşri'den ayrı olarak Sırp Despotun Sultanın huzuruna oğullarını gönderdiğini yazmışlardır. Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.228-230; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*,s.216-217; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.197-198; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.253-254; "Rûhi Tarihi", s.440. (Ruhi bu fethi h.832 olarak yanlış kaydeder.)

[804] Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.288; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.629. Hoca Sâdeddin Efendi ve Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, Semendire'nin idaresinin kime verildiği konusunda müverrihler arasında görüş ayrılıklarını belirterek Neşri'de Turahan Bey'e, İdris-i Bitlisî'de ise Doğan Bey'e verildiğini ifade etmişlerdir. Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.200; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.253-254; İdrîs-i Bitlisî ve Ruhi tarihinde ise Toğan Bey'in Semendire

kapsayan bu fetih hareketinin ardından Turahan Bey'e önemli bir kale olan Güvercinlik Kalesi verilmiştir.[805] İzladi Derbendi Savaş'ında János Hunyadi, Kral ve Cesarini tarafından yazılan mektuplarda Turahan Bey'in, Güvercinlik Beyi Koca Turahan Bey olarak geçmesi[806] Osmanlı kroniklerinde yer alan bu bilgiyi doğrulayarak Turahan Bey'in bu dönemdeki konumunu göstermektedir. Ayrıca 1439-1443 yıllarında Turahan Bey'in bu bölgenin idaresini elinde bulundurduğu sonucu da çıkmaktadır. Turahan Bey'e Sırp topraklarından bir üs verilmesindeki amaç, Osmanlı akınlarının Tuna hududunu aşmasından dolayıdır.[807] Macaristan hududunda sürekli aktif olan Turahan Bey,[808] Macar topraklarına yaptığı 1442 Kasım ayı akınında Sava Nehri üzerinde mağlup olarak geri çekilmiştir.[809] Turahan Bey'in bu mağlubiyeti Osmanlı başkentine ulaşmış, Divan-ı Hümayun'da gündeme gelmiştir.[810] Bu durum alınan yenilginin önemini göstermesi bakımından dikkate değerdir.

1442 yılında meydana gelen bu yenilginin ardından ertesi yıl Osmanlı Devleti hezimetle sonuçlanabilecek bir durumla karşılaşmıştır. İzladi Derbendi olarak tarihe not düşülen bu savaş, kroniklerin bildirdiğine göre gelişme ve sonuç olarak Turahan Bey'in oynamış olduğu siyaset ile alakalı olduğu için, ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır. İlk başta belirtilmelidir ki Osmanlı-Macar odak noktasında gelişen ama tek nedeni olmayan[811] bu savaşın oluşumu bir bakıma 1438 yılında

idaresine atandığı belirtilir. Bu kişi Turahan Bey olmalıdır. Bkz.: "Rûhi Tarihi", s.440; İdris-i Bitlisî*, Heşt Bihişt*, c.II, s.364.

[805] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.91; Emecen, "Turahan Bey", s.405.

[806] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân,* s.95; Emecen, "Turahan Bey", s.406; Suzi Çelebi tarafından Mihaloğlu Ali Bey'e yazılan Gazavâtname'de de Ömer Bey'den bahsederken Koca Turhan Bey'in oğlu ibaresinin kullanılması Turahan Bey'in 16. yüzyılda da bu lakapla anıldığını bize gösteriyor. Bkz.: Levend, *Gazavât-nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, s.327.

[807] Emecen, "Turahan Bey", s.405.

[808] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.91

[809] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.373; *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.91;Emecen, "Turahan Bey", s.405-406; Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.225.

[810] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.373.

[811] Bu nedenleri Colin Imber, Varna seferi nedenleri olarak üç başlık altında sıralamıştır. İzladi Derbendi Varna'ya giden yolun önemli bir basamağı olduğu için biz bu nedenlerin 1443 yılında meydana gelen olaylarla ilişkilendirdik. Bu başlıklar sırasıyla Bizans İmparatorluğu'nun hem başkent hemde Rumeli'de önemli bir nokta olan Mora'da Osmanlı baskısını hissetmesi, Macaristan-Osmanlı arasında balkan toprakları olan Sırbistan ve Eflak konusunda üstünlük mücadelesi ve Ceneviz-Venedik ticari sebebidir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Imber, *Varna Savaşı*, s.23-31.

gerçekleşen, yukarıda da bahsedilen Osmanlı politikasının Macaristan topraklarına yönelik hakimiyet hareketi ile başlamış,[812] 1441-1442 yıllarında Osmanlı başarısızlığı ile sonuçlanan bir dizi akınlar ile de[813] İzladi Derbendi'ne giden süreç işlemiştir.

Osmanlı kronikleri, İzladi Derbendi'ne giden süreçte Karamanoğlu ve Hunyadi iş birliğinden söz etmiştir. Planlarına göre Osmanlı topraklarını Anadolu ve Rumeli olarak bölüşen bu güçlerden[814] Karamanoğlu İbrahim Bey'in, 1443 yılında II. Murad'a karşı ayaklanması bu sebepten olmalıdır. II. Murad, bu ayaklanmayı bastırıp Osmanlı payitahtına döndüğünde Ekim 1443 yılında János Hunyadi, Macar kralı III. Władysław ve Sırp Despotu Đurađ Branković, güçlerini birleştirerek Tuna Nehri'nin karşısına geçip, Osmanlı hakimiyetini kabul eden bölgelere saldırmaya başladığı bilgisini edinmiştir.[815]

Tuna'yı geçerek Belgrad'a ulaşan Macar ve ittifak kuvvetler burada bir meclis kurmuşlardır: "*Törvin tamâmında Kıral-i bed-fi'âl, Yanko dedikleri hınzîri çarkacı nasb edüb ve Çirin Mihal nâm dinsizi dahi ana koşu çarkacı eyledi ve bunlara eyle tenbîh eyledi ki, neylerseniz eylüyüb Turahan-oğlı'nı bana diri getüresiz ve eğer size karşu gelmeyüb firâr ederse kova kova yetişüb ya başını veyahud diri bana getüresiz, zirâ ol ele girdikten sonra iş âsân olur; artık bizim oğrumuza gelecek kimse yokdur, ne Evrenus Beğ gelebilür ve ne İshak Beğ ve ne Evrenus Beğ oğlu Ali Beğ ve ne Feriz Beğ gelebilür. Hemân olası budur kim, bolay kim Turahan'ı diri tutabileydiniz. Zîrâ anın (babası)*

[812] Imber, *Varna Savaşı*, s.27-28.
[813] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.202-203;*Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.80;İnalcık, "The Ottoman Turks and the Crusades, 1329-1451", s.267; Imber, *Varna Savaşı*, s.32; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.448-451; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.116;Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.419-420.
[814] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.205; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.208; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, s.205; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fi Vekayi-ül-a'sâr*, c.I,s.232; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel, s.258; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.232; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*,s.219; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.293; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.645; Refik, *Türk Akıncıları*, s.38.
[815] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol II, s.45-47; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği*, s.150; İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.116; Halil İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar I*, TTK Yayınları, Ankara,2014,s.58; Imber, *Varna Savaşı*, s.35; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.146.; Hammer Tuna ötesine geçişi 22 Temmuz 1443 olarak tarihlendirir.

oğlı bir hacı kişidir, altunı çokdur, iş bittikde anın vâfir altunını alırız deyüp buna göre vâfir herzeler yeyüp nâsihatler eyledi."[816]

Gazavâtname'de geçen bu kayıt Turahanoğulları'nın bu dönemde diğer akıncı beylerinden üstünlüğünü gösterdiği gibi, esir edilmesi halinde diğer beylerin kendilerini yenemeyeceklerini belirtmesi, Turahan Bey'in tecrübeleri ile diğer akıncı beylerine yol gösterici olduğunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu metnin Turahan Bey'in askerî rolünden sonra zenginliğine ve düşman birliğinin bu zenginliği elde etmek istemelerine yapmış olduğu vurgu da dikkate değerdir.

Macar birliklerinin ilerlediği haberini alan Kasım Paşa, içlerinde Turahan Bey'in de yer aldığı Rumeli akıncıları ile görüşerek neler yapılabileceği konusunda fikir alışverişi gerçekleştirmiştir. Yapılan görüşme esnasında Turahan Bey, akıncıları ile birlikte düşman ordusunun karşısına çıkmayı, düşman birliklerinin hamlesi ile birlikte diğer Osmanlı kuvvetlerinin ortaya çıkmasını ve bunun sonucunda düşman birliklerinin dağıtılmasını önermiştir.[817] Bu esnada düşman birlikleri Morova Nehri'ne ulaşmış ve nehrin öteki tarafında sayısı üç yüzü bulan bir keşif kolu ile karşılaşmıştır. Keşif kuvvetinin arkasından ise kesin olarak bilinmemekle birlikte Turahan Bey'in önderliğindeki iki bin kişilik birliğin geleceği haberini almışlardır.[818] Turahan Bey, düşman birliklerinin sayısı hakkında bilgi sahibi olmak için onların bulunduğu muhite gitmiş, kendilerinden sayıca üstün bir ordu ile karşılaşınca savaşın yenilgi ile sonlanacağının kuvvetle muhtemel olduğunu görmüştür. Gazavâtname, bunun üzerine Turahan Bey'in çadır vs mühimmatlarını almadan firar ettiğini belirtmektedir. Geri çekilen Turahan Bey ve akıncılarının terk ettiği bu yerler Hunyadi Jànos tarafından ele geçirilmiştir. Turahan Bey'in bu hareketi sebebi ile planlanılan askerî harekat gerçekleşememiş, sadece Hasanoğlu İsa Bey düşman birliklerine karşı yenilgi ile sonuçlanacak bir

[816] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.8; Imber, *Varna Savaşı*, s.77.
[817] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.9; Imber, Varna Savaşı, s.77-78; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.327.
[818] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.94.

saldırı düzenlemiştir. Bu olayın ardından, Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa Pirot (Şehirköyü) ve Niş'i yakarak geri çekilmiştir.[819]

2/3 Kasım 1443 tarihinde Osmanlı ve Hunyadi Jànos önderliğindeki ittifak kuvvetleri arasında Niş ovasında yer alan Bolvani'de bir savaş gerçekleşmiştir.[820] Farklı zamanlarda İshak Bey, Kasım Paşa, Turahan Bey ve birlikleri ile gerçekleşen savaşta Osmanlı'nın Rumeli kolu yenilgiye uğramıştır.[821] *Anonim Tevarih-i Ali Osman*'da da *"Turahan Beğ yoldaşlık etmeyüp Kasım Paşa Sofya'dan anuraya vardı. Şikest vâkı oldı, kaçup gelüp gitdi…"*[822] şeklinde kısa da olsa bu savaşın izlerine rastlamak mümkündür. Ancak belirtilmelidir ki bu saldırılar güç birliği ve birbiri ile planlı şekilde gerçekleşmemiştir.[823]

---

[819] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.8-9; Imber, *Varna Savaşı*, s.78.

[820] İnalcık, "The Ottoman Turks and the Crusades, 1329-1451", s.270;Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.146.; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.421.

[821] Székely Ottokár, "Hunyadı János Elsó Török Hadjáratai (1441-1444)" *Hadtörténelmi Közlemények*., XX-XXII Kötet, Budapest 1921, s.46; http://mek.oszk.hu/00800/00840/html/jokai58.htm (Erişim Tarihi:08.12.2020); https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Banlaky-banlaky-jozsef-a-magyar-nemzet-hadtortenelme-2/10-a-hunyadiak-kora-hunyadi-janos-14371456-18E1/vi-hunyadi-janos-hadjaratai-i-ulaszlo-halalaig-1441-tol-1444-ig-199E/3-hunyadi-janos-hosszu-hadjarata-1443-ban-19E0/ (Erişim Tarihi 08.12.2020); Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.327 dipnot 117; Kòsa, "Campanii militare conduse de comiţii bănăţeni în prima jumătate a secolului al XV-lea", s.32; Nicolau, Hunyadi'nin ilk olarak 1 Kasım'da Ishak Bey'in, 2 Kasımda ad belirtmeksizin ikinci birliğin, daha sonra ise Turahan komutasındaki akıncı birliği ile savaştığını belirtir. Bkz.: Colonel Nicolau T., *Ioan Hunıade Corvın(Dın Istorıa Românılor Ardelenı)*, Bucureştı 1925, s.48, 145-146; Hammer ilk birliğin Evrenosoğlu İsa Bey, üçüncü birliğin Turahan Bey önderliğinde olduğunu, ikinci birliğin kim tarafından idare edildiğinin bilinmediğini belirtmektedir.bkz: Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.146. ; Johann'da Kasım Paşa'nın adını vermemektedir. Bkz.:Johann Grafen Mailáth, *Geschicte der Magyaren*, Zweiter Band, Wien, 1828, s.215; "Ioanu Corvinu de Hunedór'a: originea, genealogi'a, faptele sale immortali", *Transılvanı'a. Fói'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu*, Anulu VI, nr.14., Brasiovu 15 Iuliu 1873, s.158. Bu eserde ise üçüncü kişinin kim olduğu bilinmemektedir; Jókaı Mór: *A Magyar Nemzet Története Regényes Rajzokban*, Mercator stúdió, 2006, s.181;Jókaı Mór: *A Magyar Nemzet Története Regényes Rajzokban*, tördelte: Kiss István, 2003, s. 87. Bu eserde de İshak Bey İsa Bey ve Turahan Bey'in adı geçmektedir. Iorga ise bahsettiğimiz akıncı beylerine ek olarak Sofya Beyi Umur Bey, Alacahisar komutanı Sinan Bey, Sinitza hakimi Davud Bey, Vidin Beyi Sinan Bey'den de bahseder. Hunyadi'nin üç zaferini İshak Bey, Turahan Bey ve beylerbeyine karşı kazandığını belirtir. Bkz.: Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.378; Leunclavius bu savaşın Turahan ve Kasım Paşa birlikleri ile yapıldığını belirtir. Bkz.: Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.67.

[822] *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.73; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.71; *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.95;*Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.81;*Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı,* s.68; Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.67 dipnot 207.

[823] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.95. Ernst Werner'da eserinde Kasım Paşa ve Turahan Bey'in aynı zamanda planlı bir hareket kurulamadığından söz eder. Werner, *Osmanlılar*, s.313.

Harita 1.: 3 Kasım 1443 Yılında Yapılan Savaşta Orduların Yerini Gösteren Harita[824]

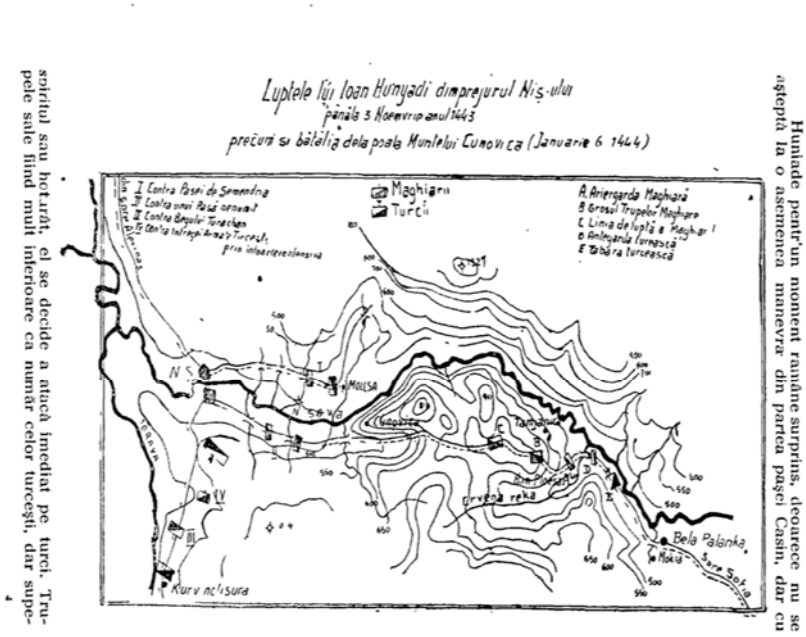

3 Kasım'da meydana gelen bu savaşın ardından iki taraf da Sofya üzerine hareket etmiştir. Hunyadi Jànosve beraberindeki ittifak kuvvetleri Sofya'da kuracakları bir meclis ile önlerine bir yol haritası oluşturmayı hedeflemişlerdir. Osmanlı birlikleri ise Sofya'ya ulaştıklarında, Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa – Turahan Bey anlaşmazlığı[825] konusunu bölgeye gelen Sultan II. Murad'a taşıyarak, onun huzurunda toplantı gerçekleştirmişlerdir. Burada Kasım Paşa'nın, Turahan Bey'i kötüler sözleri üzerine sultanın akıncılar hakkında belirttiği ifadeler, II. Murad'ın akıncı beylerine yaklaşımını gösterir niteliktedir.[826] Bu konunun ardından kurulan danışma meclisinde Hunyadi'nin

[824] Colonel, *Ioan Hunıade Corvın(Dın Istorıa Românılor Ardelenı)*, s.49.
[825] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.11; Imber, *Varna Savaşı*, s.80.
[826] *"...ya siz çünki gördünüz kim, küffâr-i hâkisâr mubâlaga çokdur, ne var idi, amların gözüne görünecek, şimdi ol mel'ûn Âl-i 'Osmân'ın askerini bozdum deyü burnunu kaldırdı. Sen bilürsin kim yoldaşların sana yâr olamayacaklardır, bu ahvâli ibtidâdan bize niçün i'lâm eylemedin. Sen bilmez misin kim, bunların mukaddemâ eyledüği fesâdâtı, bunların işi gücü lâf güzâfdır. Mûsâ Beğe bunlar neler ettiler, bunlar hep cümlesi kaçub babama gittiklerin ve babam merhûm oldukda Bursa şehrine anı getürdüklerin ve ortalık yerden bir Düzmeyi beğ edip Bâyezid Lala'yı anda tutub şehîd ettiklerin ve Düzme'nin önüne düşüb Mihalıc'a geçtiklerinancak lûtf-iHak ile Mihalıc'ta anlara da neler olduğın, andan sonra yine önüne düşüb kaçub Gelibolu'dan denizi geçüb ve biz dahi ardlarına düşüb kovub ve Edrene'den ardlarına*

Sofya'ya ilerlemesi meselesinde neler yapılabileceği görüşülmüştür. Burada Turahan Bey, düşman birlikleri ile savaşılmasının onlarla sayıca aynı kulvarda olmadıkları için yanlış bir karar olacağını belirtmiştir. Çarenin Sofya kentini yakarak geri çekilmek olduğunu düşünen Turahan Bey, şansları yaver gider fırtına çıkarsa düşman birliklerinin barınma sıkıntısı çekeceğini öngörmüştür. Düşmanın zayıf olduğu bu anda Osmanlı ordusunun anca böyle saldırıya geçebileceği önerisi II. Murad'a sunulmuştur.[827] Sofya'nın yakılması ile amaçlanan düşman birliklerinin bu şehirden geçerken zorlanmalarıdır. Böylece Hunyadi Jànos öncülüğünde olan birlikler Sofya'yı geçerek dağ geçitlerine yönelecekler ve burada karşı tarafın sayı üstünlüğü ortadan kalkacaktı.[828] Bu tavsiyeleri beğenmeyen sultana Turahan Bey'in, düşman kuvvetlerinin gücünün büyüklüğünden bahsetmesi[829] sonucunda II. Murad öneriyi kabul etmiştir. Ancak II. Murad sonra pişman olarak *"Bunu bize diyen dostumuz değil imiş, hayfâ gâfil deprenüb bir nekbetînin sözüne uyduk deyü müteellim olub çok hayıflandı."*[830] Gazavâtname'de yer alan bu iki olayda da II. Murad'ın sözleri Turahan Bey ile aralarındaki ilişkinin oldukça kötü olduğu izlenimini vermektedir.

İttifak kuvvetleri, Sofya -İzladi Derbendi- Filibe üzerinden Edirne'ye ilerlemeyi düşünürken derbendin diğer tarafında Sultan'ın engeli ile karşılaşmıştır.[831] Bu esnada sultan tarafından savaşın planlamasını yapmak için toplanan altı kişilik mecliste[832] üç farklı görüş ortaya atılmıştır. Bunlardan

---

adam koşub Eski dedikleri kasabada yetişüb tutub ve fermânımla anı boğazından salb edince neler oldu idi…" bkz. *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.13; Imber, *Varna Savaşı*, s.82-83.

[827] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.15; Imber, *Varna Savaşı*, s.85; Kaçar, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, s.338; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.337.

[828] Imber, *Varna Savaşı*, s.36.

[829] Halil İnalcık-Mevlüd Oğuz, Yeni Bulunmuş Bir "Gazavât-ı Sultan Murad", *A.Ü.D.T.C.F. Dergisi*, c.VII, S.2, 1949, s.488.

[830] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.15; Imber, *Varna Savaşı*, s.85; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.164; Kaçar, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, s.338. Rûhi tarihi de Sofya'nın sultanın emri ile yakıldığını belirtmekte fakat ardından pişman olduğu ile ilgili bir bilgi vermemektedir. Bkz.:"Rûhi Tarihi", s.440.

[831] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.209;Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.232; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.219; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.259; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.232-233; Chalkokondyles, *The Histories*, c.VI, s.47; Mollaoğlu, Laonikos *Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.150.

[832] "Ioanu Corvinu de Hunedór'a", s.159.

ilki hücumda bulunamaktır. Sultanın bu düşüncesi, Rumeli Beylerbeyi tarafından desteklenmiştir.[833] Bu konu hakkında detaylı bilgiler sunan Chalkokondyles, mecliste yer alan beylerin II. Murad'ın önerisine karşıt bir öneri sunmaktan kaçındıklarını vurgulamıştır.[834] Beyler arasında Teselya Sancakbeyliği görevine devam eden Turahan Bey'in karşıt fikir sunması bu açıdan bakıldığında dikkat çekicidir.: *"Sultanım, karşılaştığımız bu büyük tehlike karşısında herkes senin fikrinden etkilenmeyerek düşündüklerini söylemelidir. Eğer bir kişi dostumuzsa ve dostumuz olan bu kişiyi bir tehlike bekliyorsa herkes düşündüğünü ifade etmelidir. Ortak tehlikeyle karşı karşıya bulunduğumuz için bizler arasında en büyük görevlerde bulunanlar da hükümdarlarına bildiklerini söylemelidir. Çünkü Sultanım ben kuvvetlerimizle ilgili bir benzetme yapabilirim. Kanatlardan birini kesersen, gerekli oldugu zaman ondan çok zor yararlanırsın. Eğer diğer kanadı da kesersen sadece gövdeyi bırakırsın. Ucacak durumda olamayan gövde ise sadece yerde yürüyebilir. Bu haldeyken yemek peşinden gitmesi gerekirse veya baska bir ihtiyacı olursa nasıl faydalı olabilir? Bunları senin orduların hakkında da söyleyebilirim. Kapıkullarının gövde olduğunu söylüyorum. Bütün ümitlerimizi bunlara bağlıyoruz. Anadolu ordusunu ve aynı şekilde Rumeli ordusunu da kanatlara benzetiyorum. Savaş başladığı zaman hiçbiri mücadeleyi sonuna kadar götüremeyeceklerdir. Bir tarafta Anadolu ordusu hepsi zincirli, zırhlı ve mızraklı olan düşman askerleriyle savaşmaya yetişemeyecektir. Diğer taraftan Rumeli ordusu ise çarpışma isteğine sahip olsa da Anadolu ordusundan uzaklaştırıldıgı ve tek basına bırakıldığı için sonuna kadar gidemeyecek ve kurtulmak için kaçacaktır. Geriye elinde kapıkulların ile yeniçerilerin kalıyor. Onların da bu durum karşısında korunmak dışında bir zafer elde etmek için nasıl kullanılacağını bilemiyorum. Benim fikrim*

[833] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.49; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*,s.151; http://mek.oszk.hu/00800/00840/html/jokai58.htm (Erişim Tarihi:08.12.2020); https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Banlaky-banlaky-jozsef-a-magyar-nemzet-hadtortenelme-2/10-a-hunyadiak-kora-hunyadi-janos-14371456-18E1/vi-hunyadi-janos-hadjaratai-i-ulaszlo-halalaig-1441-tol-1444-ig-199E/3-hunyadi-janos-hosszu-hadjarata-1443-ban-19E0/ (Erişim Tarihi 08.12.2020)

[834] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.49; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.151.

çarpışmak degildir. Fakat düşmanımız geri çekildigi zaman peşinden giderek karsımıza çıkan herkese saldırmak. Hatta düsmanımız kıtlık sebebiyle geri çekilmeye başlamadan önce tüm gücümüzle saldıralım. O zaman onlara istediğimizi yapabiliriz."[835] Turahan Bey bu şekilde II. Murad'a yaşanması mümkün olan askerî senaryoyu anlatarak Osmanlı ordusunun savunmada kalması gerektiğini açıkça ifade etmiştir. Bu fikir ilk başta onaylansa da sonuç bakımından oldukça benzer olan Evrenosoğlu İsa Bey'in ortaya attığı düşman kuvvetlerin yiyecek sıkıntısı çekerek geri çekilmesi esnasında saldırılması planı daha mantıklı görünerek uygulanmasına karar verilmiştir.[836]

Tarihler 12 Aralık 1443'ü gösterdiğinde Zlatica olarak da bilinen İzladi Derbendi Savaşı'nda[837] orta bölükte Sultan, sol kısmında Rumeli ve sağ kısmında ise Anadolu birliklerinin düzen alması ile gerçekleşen savaş sonunda bir netice çıkmamıştır. *Gazavâtnâme*'ye göre sultan sancakbeylerini, beylerbeylerini huzuruna çağırarak onların moralini yükseltecek bir konuşma gerçekleştirmiş, kapıkulları savaşa hazır olduklarını belirtirken sancakbeyleri bir beyanda bulunmamıştır. Bu durum üzerine II. Murad'ın, savaşı yeniçeri ve azabların çabası ile yenebileceklerini belirtmesi[838] savaşta akıncı beylerinden bir beklentisinin olmadığını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Âşıkpaşazâde, İzladi Derbendi'nde Sırp Despotu Đurađ Branković'in Rumeli Beyleri'ne filori ödediğini ve böylece Osmanlı saldırılarının engellenmeyi amaçladığını

[835] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.51-53; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.151-152. Benzer bir anlatım için bkz.: Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.70.
[836]Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.53-55; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.151-153; Colonel, *Ioan Hunıade Corvın*, s.51; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman-Christian Conflict from 1438-1444*,s.343-344.; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.422; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları",s.48; .http://mek.oszk.hu/00800/00840/html/jokai58.htm(ErişimTarihi:08.12.2020);https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Banlaky-banlaky-jozsef-a-magyar-nemzet-hadtortenelme-2/10-a-hunyadiak-kora-hunyadi-janos-14371456-18E1/vi-hunyadi-janos-hadjaratai-i-ulaszlo-halalaig-1441-tol-1444-ig-199E/3-hunyadi-janos-hosszu-hadjarata-1443-ban-19E0/ (Erişim Tarihi 08.12.2020); Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.422; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.48.
[837] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.98-99.
[838] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.21-22; İnalcık- Oğuz, Yeni Bulunmuş Bir "Gazavât-ı Sultan Murad", s.488; Imber, *Varna Savaşı*, s.91-93.

yazmaktadır.[839] Bu bilgi II. Murad'ın huzurunda gerçekleşen davranışın nedenini açıklayabildiği gibi aşağıda anlatılacağı üzere geri çekilmenin bu durumdan kaynaklanma ihtimalini de düşündürmektedir.

Harbin ikinci gününde durum Osmanlı lehine ilerlerken, düşman birliklerinin *arabalarına* girerek hazır beklemesi üzerine Turahan Bey, II. Murad'ın huzuruna çıkarak Osmanlı birliklerinin geri çekilmesi gerektiğini, eğer saldırı durumunu alırlarsa askerlerin oldukça sıkıntılı bir sürece gireceğini ve toprak siperler arasında kalabileceklerini ifade etmiş, bu durum üzerine çavuşlar askerleri geri çekmişlerdir.[840] Birliklerin geri çekilmesi esnasında *"Pâdişâh-ı 'âlem bu Turahan Beğ'in dimâğında fesâd var idüğin duydu."* Osmanlı ordusunda yaşanan olaylar süresinde, düşman kuvvetleri Sofya Suyu'nu geçmiştir. II. Murad düşman kuvvetlerini takip kararı almış bunun sonucunda iki taraf tekrar harbe başlamıştır.[841] *Gazavâtnâme*, Osmanlı askerlerinin üstünlüğü ile giden savaş esnasında Turahan Bey'in yine sultanın huzuruna çıktığını, ve aralarında şu konuşmanın geçtiğini belirtir: *" Pâdişâhım emr eyle kim, 'asâkir-i İslâm bu taburdan geri çekilsünler,zîrâ çekilmeyecek olurlarsa bu küffâr kallâş-i la 'îndir,şimdi urur top tüfengi ve 'asker-i İslâm sınar ve ol melâ'înler yine taburdan çıkub bizim üzerimize hamle ederler. Sonra biz anların cümlesine neyle karşu dururuz dedikde, Pâdişah: bu senin sözün olmaz, Turahan, zîrâ ben bakayorum bu düşmanın ne top atmağa dermânı kaldı ve ne tüfenk, sen ma'tûh[842] olmuşsun dedikde Turahan dedi ki, imdî Pâdişâhım, benim başımı kes ki dünyâ göziyle bu rüsvâylığı görmeyeyim. Zîrâ bu işin sonu ne*

[839] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.205; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.165.
[840] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.21-23; İnalcık- Oğuz, Yeni Bulunmuş Bir "Gazavât-ı Sultan Murad", s.488; Imber, *Varna Savaşı*, s.93-94.
[841] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.23; Imber, *Varna Savaşı*, s.94.
[842] Ma'tûh: *"aklı zayıflamak, eksilmek, bunamak, bir şeye düşkün"*olan kişiye denilmektedir. Ma'tûh zor anlar,yaptıkları ve söyledikleri birbiri ile çelişir ve yaptıkları işlerde önlemleri tam almazlar. Bkz.: Beşir Gözübenli, "Ateh", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.IV, İstanbul, 1991, s.51; Bilincini yitirmiş, şuurunu kaybetmiş kişilere denilir. Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, s.1023.

olacakdır, ben bilürim.[843] *Baka Pâdişâhım, senün beğlerin ve kulların arasında benden yaşlu bir kimesne yokdur, meğer kim Anadolu kullarından ola. Ammâ anlar dahi bu düşmânın kallâşlığın ve hîlekârlığın bilmezler. Pâdişâhım ummakla menzil alınmaz, te'ennî hilmle âkillerindir, gazab ta'cîl ile câhillerindir. Bunun 'akıbetini düşün Pâdişâhım, bu işden sen zarar görürsün. Belki bu pîrin sözleri sana tiryâk-i ekber ola deyüb çok söz söyledi. Ammâ Pâdişâh bilür idi kim, küffâr-i hâkisârın davranmağa mecâli olmaduğını, ammâ tefekkür eyledi ve dedi kim bu iş benim dediğim gibi olursa ne güzel, ammâ 'aksi zuhûr edecek olursa Pâdişâh söz tutmaz derler. Hemân olası budur ki, askerimizi geri çekelim,… Herkes çadırına doğru revâne olub kimi Turahan'ı söğerek ve kimi buna sebeb olanı söğerek döndüler…"*[844]

Bu alıntıdan anlaşılacağı üzere Osmanlı kuvvetleri Turahan Bey'in yılların getirmiş olduğu öngörüsü ile düşman birliklerinin zayıf düştüğü bir anda geri çekilme kararı almıştır.. Gazavâtnâme'den anlaşılacağı üzere II. Murad, genelde akıncı beylerine, özelde Turahan Bey'e güvensizlik duymaktaydı. Fakat bu güvensizliğine rağmen kazanacağını düşündüğü bu savaştan Turahan Bey'in tavsiyelerini dinleyerek geri çekilmiştir. Bu durum, savaşın Rumeli hakimlerinin tecrübeleri baz alınarak ilerlediğini göstermektedir. Bunun dışında son cümleden anlaşıldığı üzere, Turahan Bey'in böyle bir askerî siyaset izlemesi askerler arasında hoşnutsuzluk yaratmış ve Turahan Bey'e karşı cephe alınmış gibi görünmektedir.

Mevsimin kış olması sebebi ile donan sular yolları kullanılamaz hale getirmiş, Hunyadi Jànos ve beraberindeki güçler arasında yiyecek ve hayvanlar için yem sıkıntısı baş göstermiştir. Böylece düşman ordusu geri çekilme kararı almışlardır.[845] Düşman kuvvetleri Şehirköy Derbendi'ni

[843] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.24; Imber, *Varna Savaşı*, s.95; Kaçar, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, s.339; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.349.
[844] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.24-25; Imber, *Varna Savaşı*, s.95.
[845]Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.II, s.209; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.259; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.233;

geçtiğinde II. Murad Turahan Bey'e nasıl bir yol izleyeceklerini sormuş, Turahan Bey, beraberinde beyler ile birlikte düşmanın peşinden gitmeyi teklif etmiştir.[846] b Turahan Bey'in bu teklifi kabul edilmiş, sultan yanına tüm beyleri, timar ehli kişileri, Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa'yı,Vezir Çandarlı Halil'in kardeşi ve sultanın damadı olan Bolu sancakbeyi Mahmud Bey'i ve Tokat Bey'i Balaban Paşa'yıgörevlendirmiştir.[847] 24 Aralık'ta[848] derbende yaklaştıklarında askerler arasında yapılan bir danışma meclisinde düşman kuvvetlerinin bir kısmının gizlenmiş olabileceği böylece pusuya düşebilecekleri ihtimali tartışılmıştır. Beyler, Dragoman Köyü'nün sağ tarafında yer alan yoldan ilerlemek istemiş, derbendin güvenli olduğunu kontrol etmek için adam koymayı düşünmüşlerdir.Turahan Bey'in derbentte pusu kurulamayacağını belirtmesiyle birlikler, derbent üzerinden ilerlemiştir. Ancak beylerin tahminleri doğru çıkmış ve Osmanlı birlikleri düşman pususu ile karşılaşmıştır.[849] Meydana gelen savaşın ardından Bolu sancakbeyi Mahmud Bey esir edilmiştir.[850]

Chalkokondyles ve bazı Osmanlı kroniklerinde bu durum daha farklı bir şekilde işlenmiştir. Chalkokondyles, Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa ve Turahan Bey'in görevlendirildiğini belirttiği bu saldırıda Turahan Bey'in Kasım Paşa'ya şöyle dediğini kaydetmektedir: *"Kasım, sen bu kadar büyük bir orduyla düzlük bir alanda yürüyorsun. Senin bu ilerleyişin güvenli değil bilesin, çünkü Macarlar*

Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.55; Mollaoğlu*, Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi,* s.154; Kòsa, "Campanii militare conduse de comiţii bănăţeni în prima jumătate a secolului al XV-lea", s.32.

[846] *Gazavât-ı Sultan Murad b. Mehemmed Han*, s.25.

[847] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.209; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.232-233; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî*, Solak-zâde Tarihi*, s.219-220; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah*, Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.259; Müneccimbaşı Ahmed Dede*,Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.233; Âşıkpaşazâde Aşıkpaşazade Balaban Paşa'dan da söz etmemektedir. Bkz.: Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.205; Kòsa'da sadece Kasım Paşa'nın komutası altında yer alan birlikten söz eder. Bkz.: Kòsa, "Campanii militare conduse de comiţii bănăţeni în prima jumătate a secolului al XV-lea", s.32.

[848] Ottokár, "Hunyadi János Elsó Török Hadjáratai (1441-1444)", s.57.

[849] *Gazavât-ı Sultan Murâd b. Mehemmed Hân*, s.25-26.

[850] Diğer kroniklerde Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.209; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.232-233; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.219-220; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.259; Müneccimbaşı Ahmed *Dede,Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.233; Âşıkpaşazâde Balaban Paşa'dan da söz etmemektedir. Bkz.: Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.205; Kòsa'da sadece Kasım Paşa'nın komutası altında yer alan birlikten söz eder. Bkz.: Kòsa, "Campanii militare conduse de comiţii bănăţeni în prima jumătate a secolului al XV-lea", s.32.

bizi bunca zamandır açıktan açığa savaş yapmaya davet ettikleri için ne bizim onları takip etmemize tahammül edecekler, ne de sakin kalarak sevinçle geri çekileceklerdir. Bildiğim kadarıyla onlar sevinç içinde savaş yürütürler ve düzlük alana inerek bizimle savaşmak istiyorlar. Bundan dolayı eğer dağın eteklerinden ilerleyerek elimizden geldiğince onları takip edersek daha geniş bir alana hakim oluruz ve daha fazla fayda elde ederiz."[851] Bu şekilde Turahan Bey tecrübeleri doğrultusunda Kasım Paşa'yı yönlendirmeye çalışmıştır. Fakat aynı düşüncede olmayan Kasım Paşa ordusuyla ovaya, Turahan Bey ve birlikleri ise dağlık kesime doğru ilerlemiş, sonuçta Beylerbeyi pusuya düşen taraf olmuştur.[852]

Bazı Osmanlı kroniklerinde ise Anadolu ve Rumeli olmak üzere Balaban Paşa ve Turahan Bey önderliğinde[855] Niş Derbendine[856] giden birliklerin aynı *Gazavâtnâme*'de belirtildiği gibi toplanarak hareket planlaması yapması ve Turahan Bey'in Balaban Paşa komutasındaki orduyu yalnız bıraktığı kaydedilmektedir. .[857] Turahan Bey'in bu savaşta akıncılarına *"Bir avuc kâfir vardur.*

[851] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.55-57; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.154-155. Benzer anlatım için bkz.: Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.71.
[852] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.57-59; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.155.
[855] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.I, s.587;*Anonim Osmanlı Kroniği*, s.73; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.71; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.81; "Rûhi Tarihi", s.441; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.352; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.68; Ottokár, "Hunyadi János Elsó Török Hadjáratai (1441-1444)" , s.57.
[856] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.I, s.587;*Anonim Osmanlı Kroniği*, s.73; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.71; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.81; "Rûhi Tarihi", s.441; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*,c.I, s.352; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.68; Colin Imber bu savaşın Dragoman geçidinde olduğunu belirtir. Bkz.: Imber, *Varna Savaşı*, s.37.
[857] *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.73; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.71; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.81; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.68.

Anı dahi kırın, andan varun çiftünüz sürün"[858] söylemleri ile akıncı birlikleri savaşmaktan kaçınmıştır.[859]

Oruç Bey ise bu olayı diğer Osmanlı kroniklerinden biraz daha farklı işleyerek Mahmud Çelebi'nin esir edilmesinin ardından II. Murad'ın takviye birlik ile derbende gelip savaştığını kaydetmiştir. Düşmanın derbent başına geldiğinde Turahan Bey ile Sırp Despotu'nun barıştığını belirten Oruç Bey, despotun durumlar hakkında bilgi sahibi olarak Macar askerlerinin sağ salim geri dönmesini sağladığını yazmaktadır.[860]

Görüldüğü gibi Osmanlı kronikleri, 1443 yılında meydana gelen bu savaşta alınmış olan hezimetten Turahan Beyi suçlamaktadırlar. Genel anlamda bakıldığında, Turahan Bey'in bu savaş esnasında geri çekilmesinin altında yatan neden olarak uc beylerinin çıkarları gösterilmektedir. Düşman ittifakının yenilmesi, onların yok edilmesi Rumeli'de komşu olduğu Hristiyan beyler ile arasının bozulması anlamına gelmektedir. Bu durum Uc beyi- Hristiyan Beyler arasındaki özgün ilişkinin merkezi otorite tarafından hoşnutsuzlukla karşılandığını gözler önüne serer mahiyettedir.[861]

Turahan Bey'in İzladi Derbendi Savaşı'nın ardından hapsedilmesi de dönem eserlerinde yerini almıştır. Her ne kadar birbiri ile paralel bilgiler verseler de birkaç örnek vermek dönem eserlerinde Turahan Bey'in hapse girme nedeninin nasıl işlendiğini anlamayı sağlayacaktır.. Katip Çelebi'de bu olay *"Hasan az 'askerle pâdişâh ordusuna sığındı, geldikde Turhan'dan şikayet eyledi.*

---

[858] *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.73; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.71; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.81; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*,s.68; Oruç Bey tarihinde Balaban Paşa değil Kasım Paşa'nın ordusunu bu sözler ile yalnız bıraktığı belirtilir. Bkz.:*Oruç Beğ Tarihi*, s.59; Müneccimbaşı Ahmed ibn Lütfullah'ta ve Hoca Sadettinde de çok benzer bir anlatım, aynı anlam bulunmaktadır. Bkz: Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.260; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.233-234; Hoca Sâdeddin Efendi, *Taçü't Tevarih*, c. II, s.211-212;Vámbéry Armin Lt., "Hunyadı János Hat Legnagyobb Csatája, Melyet Szultán Murád És Mohammed Ellen VItt. Hodzsa Szádüddın Effendı Tádzs Üt Tevárıch (Történetek Koronája) Török Szöveget Fordıtva", *Magyar Történelmı Tár*., 1. Sorozat, Tızenegyedık Kötet, Pesten 1862, s.209; Refik, *Türk Akıncıları*, s.39.

[859] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.260.

[860] *Oruç Beğ Tarihi*, s.59-60.

[861] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.101-102.

Bizim hareketimizi düşmana bildirdi ve bizden ayrıldı dedi, pâdişâh Turhan'ı bile gitmediğinden elem çekdi…"[862] şeklinde nakl olunurken; Chalkokondyles bu konuyu çok ayrıntılı ele almıştır. Öyle ki yukarıda bahsedildiği gibi pusuya düşen Kasım Bey kaçıp, II. Murad'ın huzuruna çıktığında *"Sultanım, tanıdığımız adamlar arasında en işe yaramazı ve senin düşüncelerini düşmanlara bildiren bu adam yüzünden neler çektik. Çünkü o kendisine söylendiği gibi yapmadı. Arkadaşı olan Vılkoglu'na senin planlarını; nereden saldıracağımızı bildirdi ve onun yüzünden yok edildik."*[863] diyerek Turahan Bey ve Sırp Despotunun arkadaşlık ilişkilerine vurgu yapmıştır. II. Murad'a Turahan Bey ile ilgili şikayette bulunan sadece Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa değildir. Bu savaşta esir düşen İbrahim Paşaoğlu Mahmud Bey'in kardeşi Halil Bey de Turahan Bey'in Vidin Sancakbeyliği görevi esnasında Sırp Despotu ile yakın arkadaş olduğunu ve despotun kendisine hediyeler gönderdiğini belirtmiştir.[864] Bahsi geçen beylerin II. Murad'ı uc beylerine karşı daha da kışkırtan bir tutum içinde olmaları,[865] kariyerleri açısından olumsuz bir durum meydana gelmemesi için,[866] belki de kendi askerî hatalarını örtbas etmek amacıyla Turahan Bey'i suçlamış olabilme ihtimalini düşündürmektedir.

Turahan Bey, Baltaoğlu'na verilen buyruk ile sultanın huzuruna çıkmış, verilen karar üzerine Kapıcıbaşı tarafından tutuklanarak Tokat[867] Çardak-ı Bedevi zindanına götürülmüş,[868] Tesalya

---

[862] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.71.
[863] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II , s.57-59; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi,* s.155.
[864] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.59-61; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.156; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.165; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.354. Osmanlı kroniklerinin çoğunda da Turahan Bey'in hapse girmesi Sırp Despotu ile olan ilişkisi ile ilişkilendirilmiştir. Bkz.: Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.205; Piero Zattoni, "Un anno cruciale per i Balcani (1444): Due Giorgi a confronto", *Rivista di studi militari*, 2/2013, s.6; Taneri*, Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.83; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.855; Mehmed Zaim'de geçen yoldan çıkma ibaresi de bu amaçla kullanılmış olmalıdır. Bkz.: Mehmed Za'îm, *Câmi'ü't-Tevârîh (202a-327b Giriş-Tenkitli Metin-Sözlük-Dizin)*, c.I, haz. Ayşe Nur Sır, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.233.
[865] Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.92.
[866] Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.354.
[867] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.31; Imber, *Varna Savaşı*, s.102; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar I*, s.60.
[868] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.205; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân,* s.231;Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*, s.109; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III

sancakbeyliği görevinden alınmıştır.[869] Daha önce de belirtildiği gibi Turahan Bey ile savaş esnasında arası açılan Rumeli Beylerbeyi Kasım Paşa, Turahan Bey dışında onun sırdaşlarına da gereken cezanın verilmesini teklif etse de sadrazam Halil Paşa tarafından kabul edilmemiştir.[870] Sultanın, Turahan Bey'i hapse atmasının ardındaki neden; İzladi Derbendi mağlubiyetinin faturası böylece özelde Turahan Bey'e genelde ise akıncı beylerine keserek yarı bağımsız hareket eden bu beylerin kuvvetine set vurmak, yenilginin ardından ortaya çıkabilecek aksi durumları engellemek olabilir.[871]

Turahan Bey'in tutukluluk süresinin ne kadar olduğu kaynaklarda kesin olarak belirtilmemektedir. Anonim Tevarih'de tutuklanmasının ardından zaman belirtmeksizin tekrar özgürlüğüne kavuşturulduğu,[872] Müneccimbaşı ve Hoca Sâdeddin Efendi ise Tokat Çardak-ı Bedevi'de uzun bir süre kaldığını belirtmektedir.[873] Modern kaynaklarda ise bu süre Balkanlardaki tecrübelerinden mahrum kalınmamak adına bir[874] veya iki yıl[875] sonra Turahan Bey'in hapisten çıkartıldığı şeklindedir.

16. yüzyılda Grekçe yazılmış olan *Anonim Osmanlı Tarihi* ise İzladi Derbendi Savaşı ve bu savaşın sorumlusu olarak hapse atılan kişinin Turahan Bey değil onun oğlu Urkam olduğunu, Varna Savaşı sonrasında ise özgürlüğüne kavuşturulduğunu belirterek[876] diğer kroniklerden ayrılmaktadır. Kroniğin Urkam olarak kaydettiği kişi Ömer Bey'dir ve yukarıda gerek Osmanlı gerekse

---

Turahanoğulları", s.49; Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi (1243-1453)*,c.I, s.382; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.577.

[869] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.71;Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.165; Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.226.

[870] *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.31; Imber, *Varna Savaşı*, s.102.

[871] Emecen,"Turahan Bey", s.406.

[872] *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.73; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.72; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.81; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.68.

[873] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.260; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.234; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.212; Armin., "Hunyadı János Hat Legnagyobb Csatája", s.209.

[874] Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.101.

[875] Zattoni, "Un anno cruciale per i Balcani (1444)", s.6-7.

[876] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.130.

Chalkokondyles'ten edindiğimiz aynı bilgiler doğrultusunda bakıldığında bu bilgi yanlış olduğu için üzerinde durulmayacaktır.

1443 yılında İzladi Derbendi'nde alınmış olan bu kısmî mağlubiyet II. Murad'ı barış görüşmeleri yapmaya itmiş, 1444'te Edirne-Segedin Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmayla fethedilen bir çok yer gibi[877] Turahan Bey'e verildiği görülen Güvercinlik Kalesi de iade edilmiştir.[878] 1444 yılı sadece barış değil ayrıca Rumeli'de de hareketlenmelerin başladığı bir yıl olmuştur. Öyle ki Mora Despotu, Turahan Bey tarafından alt üst edildiği anlatılan Hexamilion surlarını yeniden tamir ettirmiş,[879] 1444 yılının ilkbahar mevsiminde Turahan Bey'in hapiste olmasının sağladığı fırsatla Lividya,[880] Thebes, Boetia,[881] Pindos'da[882] hakimiyetini kabul ettirmiş, Orta Yunanistan'da Lamia, Agrafa'ya kadar ulaşmıştır.[883] Despotun, Attica topraklarında tehdit unsuru haline gelmesi üzerine bölge idarecisi II. Nerio, Mora Despotu Constantinus'un vassalı olmuştur.[884] II. Nerio, Iorga'ya göre Constantinus'un vassalı olmadan önce, bölgesinde Turahan Bey'e vergi ödeyerek kalıyordu.[885] Halil İnalcık'ta Atina dukalığını Turahan Bey'in gözetiminde, onun korumasında bir bölge olarak belirtmektedir.[886] Tarihçilerin bu ifadeleri, Turahan Bey'in bölge istikrarında da önemli

[877] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.426.
[878] Imber, *Varna Savaşı*, s.44; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.426; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar I*,s.21.
[879] Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.365; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.154; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.445; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.556; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.520; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.226.
[880] Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.154-155; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.410. Miller'e göre bu faliyetler 1444 yılı başında meydana gelmiştir; Zinkeisen ise Mart ayı olarak tarihlendirir. Bkz.:Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.556.
[881] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.441; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.154; Babinger, Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı, s.60; Miller, The Latins in Levant a History of Frankish Greece, s.410; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.365.
[882] Refik, *Bizans Karşısında Türkler*, s.228; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.522.
[883] Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.410; Franz Babinger Lamia ve Lidokhotikion'a kadar ulaştığını belirtmektedir. Bkz.: Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60.
[884]Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.65; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.158; Emecen, *Fetih ve Kıyamet,* s.154; Miller, *The Latins in Levant A History Of Frankish Greece*, s.410; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.389; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60; Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, s.520-521.
[885] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.389.
[886] İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.165.

bir unsur olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Osmanlı vassalı bir bölge olan Attica'nın, Turahan Bey'in hapiste olduğu bir dönemde başka bir hakim gücün üstünlüğünü kabul etmesi bu savı düşündürmektedir.

Mora despotunun bu faliyetlerine ek olarak Yunanistan'ın kuzey, Arnavutluk'un güney kesiminde yer alan Pindus dağının yamacında hayatlarını sürdüren Eflaklar da Constantinos'un hakimiyetini tanımış ve onun görevlendirdiği bir lider komutasında Teselya topraklarında çatışmalar gerçekleştirmişlerdir.[888] Teselya topraklarına yapılan bu saldırı Turahan Bey'in sancakbeyliği alanına yapıldığından oldukça önemlidir.

Bu dönemde babasının bayrağını devralan, Turahan Bey'in ölümü ile adı daha sık anılmaya başlanan Turahanoğlu Ömer Bey'in babası yerine aktif rol oynadığı görülmektedir. Ömer Bey 1444 yılında Attica idarecisi II. Nerio topraklarına akın düzenlemiştir. Bu akın sonucunda Boetia[889] ve Attica topraklarında büyük hasar bırakan Ömer Bey,[890] geniş çapta elde ettiği ganimet ile akınını sonlandırmıştır.[891] Franz Babinger, onu bu dönemde "Selanikli uc beyi" [892] olarak tanımlamaktadır. Turahanoğlu Ömer Bey tarafından yapılan bu akın sonucunda Mora Despotu Constantinus, bu

[888]Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.65-67; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.158; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.410.

[889] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.718; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.411; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.365; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.182.

[890] Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.411; Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.365; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum,* s.182; Edouard De Muralt Ömer Bey tarafından yapılan sefere Boeta topraklarını da ekleyerek 1446 tarihini vermektedir. Bu özelliği ile diğer kaynaklardan ayrılmaktadır. bkz.: Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.861.

[891]Chalkokondyles, *The Histories*,Vol II, s.67; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.158-159; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, s.182; Katip Çelebi elde edilen ganimetlerin Mora halkı Varnodlar'ın boğaza yaptığı duvar ve beraberindeki isyanlarından elde edildiğini kaydetmiştir. Bkz.: Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.71.

[892] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60.

topraklardan çıkmış,[893] Hexamilion surlarına çekilmiştir.[894] Ömer Bey tarafından yapılan bu akın başarılı olsa da akıncı beyi, Hexamillion surlarını aşmamış ve Mora'nın iç kısmına girmemiştir.[895]

II. Murad bu dönemde Hunyadi Jànos ve Eflak Voyvodasının Edirne-Segedin Anlaşmasını feshederek ilerlemeye başladığını öğrenmiş ve Hunyadi Jànos önderliğindeki bu birlik ile 10 Kasım 1444'te Varna'da karşılaşmıştı.[896] Burada kaynakların görüşleri ayrılmaktadır. Birinci kısım Turahan Bey'in Varna Savaşı'nda yer aldığını belirtirken;[897] V.L. Ménage tarafından "Annals of II. Murad" adlı makalede Turahan Bey'in hapiste olduğunu bu yüzden onun değil oğlu Ömer Bey'in Varna Savaşı'na katıldığını kaydetmiştir.[898] Mehmed Süreyya Bey ise bu Ömer Bey'i Turahanoğlu Ömer Bey'den farklı bir kişi olarak tanımlayarak onun bu savaşta vefat ettiğini belirtmektedir.[899]

Kaynaklar Turahan Bey'in hapisten çıkışı hakkında 1446 yılı[900] ve Varna Savaşı'ndan sonra olmak üzere iki görüş sunmaktadır. Ancak, ağırlıklı görüş Turahan Bey'in Varna Savaşı'ndan sonra hapisten çıktığıdır. Osmanlı kronikleri, Turahan Bey'in kurtulmasını Azab Bey'in Varna Savaşı'ndan elde edilen zaferin ardından sultandan, Turahan Bey'in hapisten çıkarılmasını istemesi ile gerçekleştiğini belirtmektedir.[901] Turahan Bey'in hapisten çıkmasında önemli bir rol oynamış olan

---

[893] Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.155.
[894] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.I, s.556.
[895] Jefferson, *The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, s.365; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.556.
[896] Emecen*, Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.121-123.
[897] Hayrullah Efendi*, Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.45; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.151; Mailáth, *Geschicte der Magyaren*, s.226; Erdélyı Gyula, *A Magyarok Hadművészete*, Budapest 1933, s.188; Colonel, *Ioan Hunıade Corvın*, s.150; Franz von Kausler, *Atlas des plus memorables Batailles*, Combats et Sièges des temps anciens, du moyen age et de lage moderne: Herder, 1837, s. 95; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.577; Oruç Bey tarihinin Manisa Genel Kütüphanesinde bulunan nüshasında Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey'in savaşa katıldığı yazılmıştır. Bkz.: *Oruç Beğ Tarihi*,s.61 dipnot 403.
[898] Ménage, "The Annals of Murad II", s.578.
[899] Mehmed Süreyya*, Sicill-i Osmanî*, c. IV, eski yazıdan aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s.1313.
[900] Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.234; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.270; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.241;Emecen, "Turahan Bey", s.406; İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt,* c.II, s.385; Hoca Sadettin'de İdrîs-i Bitlisî 'nin bu görüşte olduğu kaydedilmiştir. Bkz.: Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.232.
[901] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.207; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.297; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.653; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, s.211-212; Müneccimbaşı, Turahan Bey'in hapisten çıkması için Azab Bey'in değil vezirlerin Sultan II. Murad ile konuştuğunu yazar. Bkz.: Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.266;Müneccimbaşı Ahmed

Azab Beyi'nin Osmanlı kroniklerinde adının geçmesi sebepsiz değildir. Azaplar, Türklerden seçilen birliklerdi ve II. Murad'ın amcası ile olan mücadelesinde akıncılar gibi Düzmece Mustafa'nın tarafında yer almışlardı. Meydana gelen savaşta, sultanın tarafını tutan yeniçerilerin savaşı kazanması ile iki grup yani yeniçeriler ve azablar arasında bir çekişme başlamış böylece yıllar boyunca süre gelmiştir Bu durum Turahan Bey'in Azablar tarafından kurtarılmasını anlamlandırmaktadır.[902] Hapisten çıkan Turahan Bey'e mevcut görevleri geri iade edilmiştir.[903] Görev yerini, Behiştî Tırhala,[904] Chalkokondyles ise Teselya olarak belirtmektedir.[905]

Varna Savaşı'ndan sonra elde edilen başarı ile Attica idarecisi II. Nerio, Osmanlı Devleti'ne yeniden tabii olmak istemiş, II. Murad bu durumu kabul edince II. Nerio tekrar Osmanlı vassalı haline gelmiştir.[906] Attica idarecisinin bu hamlesi, Mora despotu Constantinos'un oklarını tekrar kendisine çevirmesine neden olmuştur.[907] II. Nerio, despotun, şehrini ablukaya alması üzerine Yenişehir'de bulunan Turahan Bey'e kendisine yardım etmesi için bir haberci göndermiş, Turahan Bey ise şuan Mora despotu ile karşılaşacak kadar kuvvetli olmadığı için II. Murad'a elçi göndermiştir.[908] Bu dönemde yardım talebine bulunulmasına rağmen sultan, bölgeye sefer yapmamış ve ele geçirilmiş

Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.238; Emecen, "Turahan Bey", s.406. Matrakçı Nasuh'ta ise bir kişi adı verilmeksizin gazilerin sultandan bunu istediği belirtilir. Bkz.: Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.233; Aydın Taneri'de sadece Varna Savaşı'nın ardından hapisten çıkarılıp görevinin geri verildiğinden bahsederken Azablar ile ilgili bir bilgi sunmaz. Bkz.: Taneri, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri*, s.82-83.

902 Akdağ, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi (1243-1453),*c.I, s.381-382.

903 Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.266;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.238.

904 Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.234.

905 Chalkokondyles, *The Histories*,Vol II, s.71; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.160; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.155.

906 *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.130; Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.67; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.159; Miller, *The Latins in Levant A History Of Frankish Greece*, s.411; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.556; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60.

907 Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.411; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.557; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.60.

908 Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.557.;Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.71; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.160; Miller, *The Latins in Levant A History Of Frankish Greece*, s.411-412; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.557.

yerlerin Osmanlı hakimiyetine tekrar kavuşturulması için despota teklif göndermiştir. Fakat despot tarafından teklif reddilmiştir.[909] Bu durum 1446 Mora Seferi'nin alt yapısını oluşturmuştur.

1445 yılında Hunyadi Jànos ve müttefikleri tarafından tekrar Osmanlı Devleti üzerine bir sefer başlatılmıştır.[910] Oluşturulan donanma ile yaz mevsiminde Tuna Nehri geçilmiş ve Eflak voyvodası II. Vlad Drakul (Vlad al II-lea Dracul), Turahan Bey'in oğlunun yönetiminde olan Yergöğü kalesine saldırarak, kalenin kendisine geçmesini sağlamıştır.[911] Ancak kaynaklarda oğlunun adı geçmediği için hangi oğlunun yenilgi sonucunda kaleyi teslim ettiği bilinmemektedir. Osmanlı Devleti kaybedilen bu kaleden umudunu kesmemiş yapılan bu saldırının ardından 1446 yazında Davud Bey tarafından öc almak adına bir akın yapılmıştır.[912] Tarihler 1448 yılını gösterdiğinde Karaca Bey tarafından Yergöğü tekrar fethedilmiş, Turahan Bey komutasındaki akıncılar Eflak'a hareket etmişlerdir.[913]

Turahan Bey'in 1446 yılındaki askerî faaliyetlerine devam etmeden önce, 1446 yılında hazırlanmış olan vakfiyesinde kendisinden el-hacc olarak bahsedilmesi[914] onun hapisten çıktıktan sonra hacca gittiğini düşündürmektedir.

Hapisten çıkmasının ardından iki yıl sonra Turahan Bey'in bilinen ilk askerî faaliyeti Mora Seferi'dir. Sultan, Rumeli'de yapılacak seferler için o topraklar hakkında bilgi sahibi olan akıncı beyleri ile durumu tartışır onların fikir ve tecrübeleri ile yapılması planlanan seferin stratejisi

[909] Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.411-412; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.155.
[910] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.386.
[911] İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*, s.100 dipnot 129; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.386-387.
[912] İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*, s.100 dipnot 129.
[913] *Düsturnâme-i Enverî (19-22.Kitaplar) Osmanlı Tarihi (1299-1465)*, s.39; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*, s.100 dipnot 129; Nicolas Vatin, İsmet Miroğlu bu tarihi 1449 olarak vermektedir.Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451)", s.96; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.204-205.
[914] VGM Defter, Vakıf Defteri no 00743/146/34; Mustafa Bilge, *İlk Osmanlı Medreseleri, Edebiyat Fakültesi Basımevi*, İstanbul 1984, s.254; Feridun Emecen ise Turahan Bey'in 1448 yılında Kosova Savaşından sonra hacca gitmiş olabileceğini düşünür. Ancak 1446 yılındaki vakfiyesinde belirtilen bu ifade onun daha erken gittiğini göstermektedir. Bkz.:Emecen, "Turahan Bey", s.406.

oluşturulurdu.[915] II. Murad, kafasında Mora'nın fethini şekillendirirken bu surları birden fazla kez yıkmış olan Turahan Bey'i[916] huzuruna çağırmış ve Hexamilion surları hakkında fikir edinmek istemiştir. Turahan Bey'in Sultanla diyalogu, Osmanlı kroniklerinin çoğunda yer aldığı üzere şöyledir:*"Bu Germe hisarı sultanım bir acayip kaledir. Germe dedikleri yer de bir denizden bir denize çekilmiştir. Sonra bu deniz bir vilayeti büsbütün kuşatmıştır. Yani bu vilayet bir adaya benzer. Kısacası Germe Hisarı kara tarafından bir kapı gibi oluşturulmuştur. Sonra bu Germe'ye beş kale yapmışlardır. Ayrıca hisar için gerekli bütün hazırlıklar yapılmıştır." Dedi. Tekrar Turahan Bey "Sultanım o hisara varınca üç yerden savaş vermek gerekir",*[917] *"...Bu hisarların kankısına hücûm olınırsa sâyirlerinden mu'avenet olur. Se'ban şidâddur. Teftîhi teshîri haylîce müşkilcedür. İçindeki hisârların hod hasri hasrı yok. Her birinün etrâf(ı) fevâkih ü simar ile mâlâmâldür. Bostanları "Ve't tîni ve'z zeytûn" mazmûnıyla müşerref ü meşhûn ve bâg u râg "Vefâkihatin kesîretin mimmâ yetehayyerûn" şerefiyle mu'anvendür. Mîşeleri nârenc ü tûrunc ile ve kûhistânşarı tîn ü zeytûn ile memlûdur. Her kenârı sebze-zâr ve her sebze-zârında hoş-güvâr çeşme-sârlar var."Cennâtün tecrî min tahtihe'l-enhâr" mefhûmı mışdâkıdur.Ve cemî' Firengistân'un ma'âş u inti'âşı andandur."*[918] Bu sözlerle Turahan Bey yaşadığı ucun ötesinde yer alan[919] yaptığı akınlarla coğrafyasına hakimi olduğu Germe Hisarı'nın, konumu, özellikleri, yapısı, askerî stratejilerini sultana iletmiştir. Böylece Turahan Bey gerek yaşı gerekse engin tecrübeleriyla bu seferin ana taşını oluşturmuştur.

---

[915] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.232; *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân*, s.89. 1446 Mora Seferi hakkında karşılaştırmalı bir araştırma için bkz.: Akdes Nimet Kurat, "Bizansın Son ve Osmanlıların İlk Tarihçileri: Türklerin 1446'da Mora'yı haraca bağlamalarına ait Bizans ve Osmanlı-Türk Kaynaklarına Verilen Malumatın Mukayesesi", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, c.III,1935, s.185-206.

[916] *Gelibolulu Za'îfî Muhammed Gazâvât-ı Sultân Murâd Hân*, s.370.

[917] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.201; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.289; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.631-633. Benzer ifadeler için ayrıca bkz.: Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.229; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.203; Refik, *Türk Akıncıları*, s.37-38.

[918] Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.234; İdrîs-i Bitlisî 'de de Turahan Bey'in Germe Hisarı hakkındaki sözlerine rastlanmaktadır. Bkz.: İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c.II, s.385-386.

[919] Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.234;Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.203; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.289; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.633; Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.201.

Mora Seferi, Turahan Bey'in 1443 yılından sonra yaptığı ilk sefer olması nedeniyle gösterişli hediyeler ve hilat verilmek suretiyle ödüllendirilmiş ve Tokat Çardak-ı Bedevi hapishanesine atılmasının meydana getirmiş olduğu kırgınlığın giderilmesi amaçlanmıştır.[920] Sefer emrini alan Turahan Bey, yol gösterici olarak[921] birlikleri ile birlikte Germe Hisarı üzerine hareket etmiştir.[922] II. Murad ve Osmanlı ordusu da akabinde Serez-Tırhala güzergahından[923] Mora'ya 27 Kasım'da ulaşmıştır.[924] Mora'ya ulaşan birlikler Chalkokondyles'te Miggia,[925] Grekçe Anonim'de Hexamilion'un yakınında bir yer olan Minges'te[926] yani bugünkü Megara olduğunu düşündüğümüz yerde karargah kurmuşlardır. Bu esnada iki taraf arasında anlaşma ihtimali meydana gelse de ortak bir paydada buluşulamamıştır. II. Murad fethedilecek olan surların gözlemlenmesi için savaş alanına baktığında surların ihtişamı ve savunmasını görünce yapılacak olan sefere yanlış mevsimde çıkıldığını, bu seferin aslında yazın yapılması gerektiğini görmüştür. Turahan Bey'in Osmanlı birliklerinin gelme haberi ile hisarın boşalacağı öngörüsünün gerçekleşmemesi, Sultan II. Murad'ın akıncı beyine karşı öfkelenmesine sebep olmuştur.[927] II. Murad'ın çağdaşı olan Zaîfî'nin *Gazavâtnâmesi*'nde bu konuya şu şekilde yer vermiştir: *" Bes andan Turahân Bege didi Şâh/ Nişe olmadun bunı yaparken âgâh/ Akıncı divşürip gelip yıkaydun/ Daşını taşıdıp bahra dökeydün/*

[920] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.232.
[921] Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451)", s.95.
[922] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.201; Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.234; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.229; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.289; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.633; Rûhi Tarihi", s.444; İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c.II, s.386; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.232; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.270; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.241; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.52; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.442.
[923] Gelibolulu Mustafa 'Âlî Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.362; Rûhi Tarihi", s.444; Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.235; Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.I, s.618.
[924] Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.56; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.218; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.96-97. Harris, *The End of Byzantium*, s.166; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.204; Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.125; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.442.
[925] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.107; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi,* s.200.
[926] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.132.
[927]Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.107; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.200; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.132-133; Miller, *The Latins in Levant A History of Frankish Greece*, s.412; Philippides, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantum,* s.183.

Cevâbında didi mîr-i Turâhân/ Ki tapundur bu demde şâh-ı devrân/ Cihânun şahlığı sana sezâdur/ Şekerden tatlu sözün cân-fizâdur/ Öküşdür kullarun ben kemteriyem/ Yolunda cân virmekde cerîyem/O demde Üngürüz gavgasıyıdı/Kamu kâfir tapuna 'âsiyidi/ Ne bilürdük ki bunlar 'asi ola/Şâha sâdî bularun yası ola/ Velî bu demde yitmiş vaktı iy Şâh/Ki saldı leşkeriyle sizi Allah/Çü her işün demi vü sâ'ati var/Sonında zahmetün bir rahâtı var/ Bes andan döndi gine ol cihan-baht/Felek-rıfat melek-hû âsumân-taht/Gelip hargâh öninde kıldı ârâm/Yine tapuya turdı başılan 'âm".[928]

Bizans kaynaklarının belirttiği gibi mevsimin kış olması, Bizans birliklerinin yerlerinde olması ya da Hexamilion surlarının savunmalı, fethedilmesi zor bir yer olması, savaşın sonucunu değiştirmemiştir. 10 Aralık 1446'da[929] Sultan Murad, Turahan Bey ve elli bin kişilik bir orduyla[930] Osmanlı Devleti, giriştiği bu savaşın meyvesi olarak Hexamilion surlarını fethetmiştir.[931] II. Murad, bu zorlu fetih hareketinin ardından hemen payitahta dönmemiş, bölge Turahan Bey'in akın sahası olduğu için onun peşinden sayısı bine ulaşan yeniçeriler ile birlikte Mora içlerine akın emri vermiş, kendisi de Sikyon üzerinden Ahaya'ya ilerlemiştir.[932] Turahan Bey, bu akın esnasında Argos'a,[933]

[928] *Gelibolulu Za'îfî Muhammed Gazâvât-ı Sultân Murâd Hân*, s.375.
[929] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.146, 252; Peter Schreiner, *Die Byzantinischen Kleinchroniken*, II. Teil, Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wıssenschaften, Wien, 1977, s.467; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.719; Harris, *The End of Byzantium*, s.166; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.448; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.355; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.863; Emecen Heksamillion surlarının kesin olarak 14 Aralık'ta fethedildiğini belirtir. Bkz.: Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.156.
[930] Schreiner, *Die Byzantinischen Kleinchroniken*, II. Teil, s.467.
[931] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.146, 252;Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.270; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.289; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.289; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.633; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.244; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.228; Gelibolulu Mustafa'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.363; Rûhi Tarihi", s.444; Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.204; Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, s.202; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.230; Mehmed Za'îm, *Câmi'ü't-Tevârîh*, c.I, s.232.
[932] Chalkokondyles, *The Histories,* Vol II, s.115; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi,* s.203. Matrakçı Nasuh' ve Mehmet Za'îm'de civar yerlere akın yapıldığını belirtir. Bkz.: Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.230; *Mehmed Za'îm, Câmi'ü't-Tevârîh*, c.I, s.232; Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.235; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.204.
[933] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.133.

Mistra'ya,[934] Klarentsa'ya[935] kadar ilerlemiş, Ömer Bey ise Laconia'ya gitmiştir.[936] Turahan Bey, akın sonunda elde edilen esirler ile birlikte II. Murad'ın yanına Patras'a ulaşmıştır. Bu esnada Mora despotu tarafından barış için gönderilen elçiler ile anlaşma sağlanmış, Mora Osmanlı Devleti'nin vassalı statüsüne geçmiştir.[937] Buradan da anlaşılmaktadır ki Osmanlı Devleti bu seferi, bir fetih amacından ziyade aleyhte yapılan faliyetlere bir cezalandırma için yapmıştır.[938]

1447 yılında II. Murad, Arnavut beyi Kastrioti ailesine mensup Osmanlı sarayında yetişmiş olan Gjergi Kastrioti nam-ı diğer İskender Bey'in kaçarak isyan etmesi ile bir sefer gerçekleştirmiştir.[939] Fahamettin Başar'ın, Turahan Bey'in Mora seferinden sonra Arnavutları yenilgiye uğrattığını belirtmesi ve ardından 1448 Kosova Savaşı hakkında bilgi vermesi[940] Turahan Bey'in 1447 seferine katıldığından bahsettiğini düşündürse de araştırılan kaynaklarda bu konu hakkında bir şey bulunamamıştır. Fakat 1447 seferi, II. Kosova Savaşı için gereken zemini hazırlamıştır. Hunyadi Jànos öncülüğünde Eflak, Polonya, Erdel ve Alman birliklerinden oluşan bir ordu toplanmıştır. Bu ordu, Osmanlı askerlerinin İskender ayaklanmasını bastırmaya uğraştığı dönemde Tuna Nehri'ni geçerek ilerlemeye başlamıştır.[941] Amaç olarak birbirinden farklı özellikler

[934] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.234; Harris, *The End of Byzantium*, s.167; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.448; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.355; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.156.
[935] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.560. Klarentsa Mora yarımadasındaki batı ucunda yer alan Elis'in Kyllini havalisinde yer alan Ortaçağ kasabasıdır.
[936] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.719.Franz Babinger Despot kardeşlerin buraya kaçtıklarını, Sultan'ın ise onların peşinden Ömer Bey'i gönderdiğini belirtir. Bkz.: Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.61; Stavrides ise bir bölge belirtmeden Despotların peşinden Ömer Bey'in gittiğini belirtir. bkz.: Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.155.
[937] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.133-134; Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.115-117; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.204; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.448-449; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.561.
[938] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.448-449; Harris, *The End of Byzantium*, s.167; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461), s.8; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.156; Zakythinos ise bu kaynaklardan farklı olarak, Patras'ın ardından II. Murad'ın Clarentza üzerine ilerlediğini ve burada Turahan Bey komutasındaki birlik ile karşılaşılarak birleşen ordunun Mora'dan ayrıldığını belirtir bkz.: Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.234.
[939] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.125. İskender Bey ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Halil İnalcık, "İskender Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXII, İstanbul, 2020, s.561-563.
[940] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49.
[941] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.446.

gösteren düşman birlikleri bir bütünden uzak olsalar da Arnavut beyi olan İskender Bey'den de destek geleceği umuduna bel bağlayarak I. Murad döneminde yenilgi aldıkları Kosova'ya ilerlemişlerdir.[942] 17-20 Ekim 1448 yılında yapılan savaşta, Turahan Bey İsa Bey ve Hızır Bey'in olduğu Rumeli akıncıları da savaş düzeninin içinde yer almıştır.[943] Savaşın başladığı ilk gün Anadolu birliklerinden ziyade Rumeli ordusunun aktif bir şekilde savaştığını Chalkokondyles kaydetmiştir. Anadolu ordusunun savaşmamasını zafere giden yolda engel olarak gören Hunyadi Jànos ve müttefikleri, savaşın seyrini değiştirmek için Anadolu birliklerine yoğunlaşılması gerektiği fikrini uygulamaya koymuşlar[944] fakat yaptıkları bu plan onları başarıya değil başarısızlığa sürüklemiştir. Hunyadi Jànos ve müttefikleri savaşın ikinci gününde Osmanlı'nın Anadolu birlikleri ile harbe girmişken, Turahan Bey komutasındaki akıncı birlikleri düşmana arkadan saldırarak ordusunun bozulmasını ve yenilgi almasını sağlamıştı.[945] II. Kosova Savaşı, Chalkokondyles tarafından Anadolu birliklerinin katılma taraftarı olmadığı bir savaş gibi nakledilmiştir. Rumeli birliklerinin ilk günden itibaren her ne kadar yorulsalar da savaşa devam ettiklerinin belirtilmesi, savaşın ikinci gününde Turahan Bey ve birliklerinin Macar ordusu arkasından savaş taktiği olarak geri çekildiğini ancak Anadolu birlikleri

[942] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.450.
[943] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.239; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.272; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.243;Armin, "Hunyadı János Hat Legnagyobb Csatája", s.220; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.447; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.392. Solakzade Tarihi'nde Evrenosoğlu İsa Bey ve Mihaloğlu Hızır Bey'in adları verildiği gibi Turahan Bey'in değil oğlunun bu sefere katıldığı belirtilir.Bkz.: Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.247; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.231.
[944] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.137-139; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.211-213.
[945] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.143; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.213-214; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.76; Charles Louis Chassin, *La Hongrie son Génie et sa Mission Jean de Hunyad Récıt du XV' Sıécle*, Paris 1856, s.353-354; Colonel, *Ioan Hunıade Corvın*, s.80, 229; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.392; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.540-541. İsmail Hakkı Uzunçarşılı bu olayın üçüncü günde ve Turahan Bey'in sağ kanattan saldırdığını belirtmektedir. Bkz.: Uuzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.448-449.Hammer ve Fehameddin Başar'da sağ kanatın Turahan Bey tarafından kuşatıldığını belirtir. Bkz.: Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.156; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49.

için bu durumun geçerli olmadığından söz etmesi[946] savaşta özelde Turahan Bey'in genelde ise Rumeli akıncılarının önemini göstermektedir.

31 Ekim 1448 yılında Bizans'ta taht değişikliği meydana gelmiştir. Tahtın sahibi imparator VIII. Ioannes Paleologos'un ölümü üzerine taht üzerinde adından sıkça söz edilen Constantinos Dragases ile diğer iki kardeşi Demetrios ve Thomas hak iddia etmiştir. Constantinos'un imparator olarak seçilmesinin ardından, Mora'yı paylaşan diğer iki kardeş belirlenen despotluklarına döndükten sonra anlaşmazlığa düşmüşler ve yardımı Osmanlı Devleti'nde aramışlardır.[947] Franz Babinger bu kardeş kavgasının İmparator Constantinos'un önderliğinde ve Trakya uc beyi olarak söz ettiği Ömer Bey'in dearaya girmesi ile olayın çözüme kavuştuğunu belirtmektedir.[948] Kaynakların bir kısmı, kardeşler arası çekişmede Ömer Bey'den değil Turahan Bey'den söz ederek akıncı beyinin Demetrios'un safında yer aldığını belirtirler. Bu durum Osmanlı politikasının bir getirisi olarak görülmektedir.[949]

Osmanlı Devleti böylece Bizans'ın içinde bulunduğu durumdan faydalanarak iç işlerine karışma fırsatı bulmuş, Hexamilion kıstağında kalan savunmalar Turahan Bey tarafından yıkılmıştır.[950] Bazı kaynaklar kalan savunmaların yıkılmasını Turahan Bey'e değil oğlu Ömer Bey'e atfetmişlerdir.[951] Öyle ki yardım çağrısının ardından kısa bir süre içinde Teselya sancakbeyi Turahan Bey, Thomas'a Scorta'nın elinde kalması karşısında, Kalamata şehrini Demetrius'a vermesi

[946] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.137-143; Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi,*s.211-214.
[947] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.453-457; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.563.
[948] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.67.
[949] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.165;Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.222; Munster, *La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, s.215; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.563; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s.136.
[950] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.165;Mollaoğlu, *Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi*, s.222; Munster, *La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, s.215; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.563; Baştav, *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, s.136.
[951] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.67.; Stavrides, Ömer Bey'in arabuluculuk rolüne değinmeden Hexamilion surlarını yıkmasından bahseder. Bkz.: Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.155.

gerektiğini belirtmiş, iki despot ta Turahan Bey'in önünde onun bu düzenlemesini onaylayarak birbirleri ile savaşmayacakları konusunda anlaşmışlardır.[953]

2.6.4. Fatih Sultan Mehmed Döneminde Turahan Bey'in Faaliyetleri

II.Mehmed, Osmanlı tahtına 18 Şubat 1451 yılında ikinci ve son kez çıktığında, Turahan Bey sultanın tarafında yer almıştır.[954] Turahan Bey'in II. Mehmed'in tarafında yer aldığının vurgulanma nedeni, bu dönemde Bizans İmparatorluğu tarafından Osmanlı Devleti için tehdit unsuru olarak Süleyman Çelebi'nin oğlu Orhan'ın kullanılmasıdır. Daha önce II. Murad döneminde görüldüğü üzere akıncılar Düzmece Mustafa'nın yanında yer almışlardı. Bu durum Osmanlı Devleti için oldukça tehlikeli bir vaziyetin oluşmasına sebebiyet vermişti.[955] II. Mehmed döneminde böyle bir durumun yaşanmadığı, akıncıların II. Mehmed'e bağlılık gösterdikleri 1451 Karaman Seferi'nden açıkça görülmektedir.

1451 yılında meydana gelen iktidar değişikliğinden yararlanmak isteyen Karamanoğulları Beyliği'ne, II. Mehmed başarılı sayılacak bir sefer düzenlemiştir. Bu sefer sultanın tek başına yapmış olduğu ilk sefer olduğu için payitahta dönerken yeniçeriler sefer bahşişi istemiştir.[956] Yeniçerilerin isteğini öğrenmek ve durum hakkında bilgi sahibi olmak için Hadım Şehâbeddin Paşa ve Ahmed Hasîb Efendi'ye göre Beylerbeyi olan Turahan Bey II. Mehmed tarafından görevlendirilmiştir.[957] Bu

---

[953] Zakythinos*, Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.245.
[954] Emecen, "Turahan Bey", s.406.
[955] İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.166-167; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar I*,s.117;Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.169.
[956] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.283-284; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.254-255; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.260; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.243;İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.154-156;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.452-454;Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.78; Yaşar Yücel- Ali Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, TTK Basımevi, Ankara, 1991, s.4-5. Hayrullah Efendi'nin Tarihinde de bu bilgi geçmekle birlikte Karamanoğulları'ndan söz etmez. Bkz.:Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.130.
[957] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481),* c.II, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, haz. Göker İnan, İstanbul, 2021, s.754. Ahmed Hasîm Efendi eserinde Turahan Bey'i Mir-i Miran olarak tanımlamıştır. Bu kelime Beylerbeyi makamının adlandırmalarından birisidir. Bkz.Mehmed İpşirli, "Beylerbeyi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.VI, İstanbul, 1992, s.69.

beyler, yeniçerilerin isteklerini sultana iletmiştir.[958] İsteklerin öğrenilmesinin ardından bazı kronikler, Hadım Şehâbeddin Paşa ve Turahan Bey'in yeniçerilerin tamamının bertaraf edilmesi gerektiği yorumunu yaptığını belirtmişlerdir. Sultan Mehmed, beylerin tavsiyesini dinlemiş ama onların belirtmiş olduğu fikir, kendi düşüncesine uymadığı için beylerin dediklerini gerçekleştirmeyerek[959] yeniçerilere on kese ödeme yapmıştır. Ancak yeniçerilerin isteklerini kabul etse de meydana gelen bu durumu kabul etmeyen sultan, yeniçeri ağası Kurtçu Doğan'ı azletmiştir.[960] Burada önemli bir nokta söz konusudur ki bu Sultan Mehmed'in yeniçeriler ile rekabet halinde, hatta düşman olarak adlandırabilecek iki kişiden fikir almış olmasıdır. Yeniçeriler 1446 yılında Şehâbeddin Paşa'nın canına kast etmişlerdi. 1443 olaylarında gördüğümüz gibi akıncı beyleri ile kapıkulları arasında da bir gerginlik mevcuttu.[961]

Karamanoğulları'na yapılan bu seferden sonra Turahan Bey İstanbul'un fethi için yapılan hazırlıklarda rol almıştır. Sultan, İstanbul'un fethinin başarı ile gerçekleşmesi, kuşatma esnasında Bizans'a olası bir yardım hareketinin gelmesini engellemek için Turahan Bey'in akına çıkmasını

[958] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.18; Rûhî Tarihi, s.447; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.269;Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.284; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.255;Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, s.7; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.423;Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.309; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.260; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.243; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.687; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.238; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.131. İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.156-157; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar* I,s.119;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.454; Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.78; Yücel-Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.5. Hammer, kişilerden Turahan Bey'in adını doğru verse de Şehabettin Paşa yerine yanlış olarak Kızlar Ağası Şahin'in adını vermiştir. bkz.:Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.169.

[959] Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II,s.7; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I, s.423-424; "Rûhî Tarihi", s.447;İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.166; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar I*,s.119;Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.149; Emecen, "Turahan Bey", s.406; Werner, *Osmanlılar*, s.328.

[960] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel,* s.284; Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.255; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.309; "Rûhî Tarihi", s.447; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.687; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.260; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.243.: Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.238; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.131; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c. II, s.269;İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.156-157; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*,s.119;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.454; Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.78; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.5.

[961] İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.157; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*,s.119.

emretmiştir.[962] 1452 yılında yaşı oldukça geçkin olan[963] Turahan Bey önderliğinde,[964] 1 Ekim tarihinde Mora üzerine Turahan Bey'in oğulları Ömer ve Ahmed Bey'in de dahil olduğu[965] Selanik-Makedonya birlikleri akına çıkmıştır.[966] Bu görevin Turahanoğullarına verilmesi, bölgenin bu ailenin akın üssü olmasından kaynaklanmaktadır.[969] Hexamilion surunda savaşan Turahan Bey, sıkıntı yaşamadan suru geçerek[970] Mora'nın iç kesimlerine doğru birlikleri ve oğullarıyla ilerlemiştir. 1452'de gerçekleşen bu akın esnasında Gördüs[971] fethedilmiştir. Bu fethin ardından akıncılar

[962] Yorgios Francis, *Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi*, çev. Kriton Dinçmen, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s.47; Agustino Pertusi, *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıklığı*, c.I,s.59; Steven Runciman, *Konstantiniyye Düştü*, çev. Derin Türkömer, Milliyet Yayınları,1972, s.123; İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.175; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85;Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.200; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.172; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.12;Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.469; Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms And Society*, s.120; Finkell, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, s.46; Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.37;Selâhattin Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, TTK Yayınları, Ankara, 2014, s.51-52; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.468,577-578; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.355; Miller, *The Latins in Levant A History Of Frankish Greece*, s. 426; Fernando Samper Sánchez, *Bizancio y la Corona de Aragón en el siglo XV : análisis de sus relaciones durante el ocaso del Imperio*, Trabajo Fin de Máster, Universitad Zaragoza facultad de Filosofía y Letras, Año 2014/2015, s.47; Henry Laurens- John Tolan- Gilles Veinstein, *L'Europe et l'Islam: Quinze siécles d'historie,* Odile Jacob Historie, Paris, 2009, s.141.

[963] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460),* Tome I, s.246.

[964] Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/ (Erişim Tarihi 20.05.2020)

[965] Hayrullah Efendi*, Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.135; Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, s.69. ; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.272; Francis*, Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi*, s.47; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.12; Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, Yeditep Yayınevi, İstanbul 2009, s.28; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.51; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.468,577-578; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.200; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece,* s.426; Halil İnalcık, "Mehmed II", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVIII, Ankara, 2003, s.397; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.246; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.877.

[966] Chalkokondyles, *The Histories*,Vol II s.171;J.R. Meville Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, çev. Cengiz Tomar, Yeditepe Yayınları,İstanbul 2018, s.74; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85.

[969] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608.

[970] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.246.

[971] Mora'da Korinthos adına sahip olan kasabanın Osmanlı dönemindeki adıdır. Bu kasaba hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.:Machiel Kiel, "Gördüs", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XIV, İstanbul, 1996, s.154-156.

Argolid'den ilerleyip[972] Arkadya'yı[973] fethederek, ona bağlı bir yerleşim yeri olan Tegea[974] ve Arkadya'nın merkezi Tripolis'i yağmalamışlardır.[975] Böylece yapılan akınlar ve fetihlerle Ithome Dağı'na kadar ulaşılmış,[976] Mesine ve Mantinia akınlar sonucunda viran olmuştur.[977] Koron'a kadar ulaşan Turahan Bey önderliğindeki bu birlik Navarin, Pylos, Neokastron'u da Osmanlı hakimiyetine katmıştır.[978] Demirhisar olarak da bilinen Siderokastro'ya kadar ulaşan akıncı beyleri dağ hisarına başarısız bir sefer yapmışlardır.[979] Siderokastro'nun coğrafi açıdan oldukça zorlu bir bölge olması[980] ve kış mevsiminde yapılmış olan bu akının sürdürülerek güney kanyonlara kadar ilerlemesini askerî tecrübeleri ile uygun bulmayan Turahan Bey, Mora topraklarındaki bu akını sonlandırma kararı almıştır. Birliğini oğulları ve kendisinin idaresi altında dağıtan Turahan Bey böylece akın üssüne dönmeyi planmıştır.[981] Bu esnada komutasına verdiği birlikler ile hareket eden oğlu Ahmed, Leondari güzergahından ilerlemiştir. Turahanoğlu Ahmed Bey bu dönüş yolunda, Demetrios'un kayınbiraderi

[972] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146.
[973] Francis, *Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi*, s.48; Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.74; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.172. ; Emecen, "Turahan Bey", s.406; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.200; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.877.
[974] Chalkokondyles, *The Histories*,Vol II, s.171; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),*s.146; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.426.
[975] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.724; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.28; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146; Emecen*, Fetih ve Kıyamet*, s.200.
[976] Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.74; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.724;Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.426.
[977] Francis, *Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi*, s.48; Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.74; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.52; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.200; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.426.
[978] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85; A chronology of the Byzantine Empire'de Neokastron geçmemektedir. *A chronology of the Byzantine Empire*, s.724; Zakythinos sadece Neokastron'un fethedildiğinden bahseder. bkz.: Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.246.
[979]Chalkokondyles, *The Histories,* Vol II, s.171; Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.74; Francis*, Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi*, s.48; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.724; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608; Babinger*, Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85. ; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.246; Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.877.
[980] Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105.
[981] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.52.

Mateos Asanes[982] liderliğindeki Bizans askerlerinin eski Mycena(Miken) ve Hexamilion havalisi arasında yer alan Dervanaki Boğazında[983] kurmuş olduğu pusuya düşmüş ve esir edilmiştir. Mezistre'ye despot Demetrios'un yanına götürülen Ahmed Bey burada hapsedilmiştir.[984] Başka bir güzergahta ilerleyen Turahan Bey ve komutasındaki birlikler ise geniş çapta elde ettikleri ganimet ve esirler ile birlikte 1453 yılının ilk aylarında üsleri olan Teselya bölgesine varmışlardır.[985]

1452 akınında Ömer Bey'den ziyade Ahmed Bey'in ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki kaynaklar Turahanoğlu Ahmed Bey hakkında oldukça cimridir. Onun ilk akın hareketi veya bundan sonra hangi topraklara saldırdığı gibi konular hakkında çok fazla bilgi sahibi olunamamaktadır. Kaynaklar genellikle yukarıda bahsedildiği gibi Ahmed Bey'in esir edilmesi ve kurtarılması hakkında bilgi sunmaktadır. Bu bilgi sayesinde Chalkokondyles tarafından küçük oğul olarak tanımlanan[986] Turahanoğlu Ahmed Bey'in, abisi Ömer Bey gibi baba mesleğini devralarak akıncı olarak hayatını sürdürdüğünü anlaşılmaktadır. Nicolae Iorga, bu akın sonucunda Turahanoğlu Ahmed Bey'in esir alınmasının despotlar açısından çok büyük bir sonuç yada zafer olmadığını vurgulamaktadır. Elde ettikleri küçük çaptaki başarı despotlara bir yarar sağlamadığı gibi[987] ordularının bitap düşmesine neden olmuştur.[988] 1452 yılında gerçekleşen bu akın sonucunda II. Mehmed hedeflediği amacına ulaşmıştır.

---

[982] Francis, *Şehir Düştü! Bizanslı Tarihçi Francis'ten İstanbul'un Fethi*, s.48; *A Chronology of the Byzantine Empire, s.724; Babinger, Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.85.
[983] Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.426; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, "Turahan Bey", s.105.
[984] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.171; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.78; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.426; Sánchez, *Bizancio y la Corona de Aragón en el siglo XV : análisis de sus relaciones durante el ocaso del Imperio*,s.47; Edouart de Muralt, Ahmet Bey'in Sparta'da esir edildiğini söyler. Bkz.: Muralt, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, s.877.
[985] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, s.608.
[986] Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.74.
[987] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.28.
[988] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.52.

1452'de her ne kadar oğlu esir alınsa da başarılı bir sefer yapan Turahan Bey'in 1453 yılında İstanbul'un fethinde de yer aldığı kaynaklar tarafından belirtilmektedir.[989] Konu ile ilgili bilgi sunan birinci elden kaynaklar ise tüm bunlardan ziyade yapılan bir meclis esnasında Turahan Bey'den bahsetmişlerdir. Bu meclis, kuşatma esnasında Konstantinopolis'e Venedik ve Macarlar tarafından destek geldiği haberi üzerine 3 Mayıs 1453 tarihinde kurulmuştur.[992] Toplanan mecliste iki farklı görüş ortaya atılmıştır. Bu görüşlerden ilki Çandarlı Halil Paşa'nın savunduğu kuşatmanın geri çekilmesi fikri; ikincisi ise Zağanos Paşa'nın Halil Paşa'nın fikrine karşıt olarak savunduğu, kuşatma ve saldırıya devam edilmesi düşüncesidir. Zağanos Paşa'nın fikirlerini savunan önemli iki kişi daha vardır ki onlar Hadım Şehâbeddin Paşa ve Turahan Bey'dir.[993] Bu kişilerin 1441 yılında yeniçerilerin cülusu meselesinde de aynı fikirde yer aldıkları görülmüştü. Aynı fikirde yer almalarındaki ortak nokta Çandarlı Halil Paşa'ya karşı düşmanlıktır. Turahan Bey'in Çandarlı Halil Paşa'ya olan düşmanlığı 1443 İzladi Derbendi Savaşı'na dayanmaktadır. Uzun Sefer olarak da adlandırılan Osmanlı- Macar Savaşının son kısmında Turahan Bey'in savaş meydanına girmemesi sebebi ile Halil Paşa'nın kardeşi esir alınmış ve Halil Paşa Turahan Bey'in hapse atılmasında öncü rol oynamıştı. Bu sebepten ötürü Turahan Bey'in Çandarlı Halil Paşa'nın tarafında yer almaktan ziyade onun düşmanı olarak karşısında yer alması oldukça doğal gözükmektedir.[994] Turahan Bey'in savaşta, kurulan bu

[989] Emecen,"Turahan Bey", s.406.

[992] Pertusi, *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıklığı*, c.I, s.76-77; Sakızlı Leonardo, "Papa Nicolo V' e mektup", *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanığı* (içinde), s.171; Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.59; İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.185,206. ; Emecen, *Fetih ve Kıyamet*, s.288; Hammer, *Osmanlı Tarihi,* c.I, s.184; 16. Yüzyılda yazılmış olan Grekçe Anonim'de sadece Macar saldırısından bahsedilmektedir. Bkz.: *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.143.

[993] Zorzi Dolfin, *Belagerund und Eroberung von Constantinopel im Jahre 1453 aus der Chronik von Zorzi Dolfin*, herausgegeben: Georg M. Thomas, München im Verlage der k. Akademie 1868, s.27. Ayrıca belirtilmelidir ki Zorzi Dolfin bu pasajda Turahan Bey'i Trakya Yunanistan'ı Paşası olarak tanımlar; Pertusi, *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıklığı*, c.I, s.77; Sakızlı Leonardo, "Papa Nicolo V' e mektup", *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanığı (içinde)*, s.171-172;Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, s.60; Runciman*, Konstantiniyye Düştü*, s.120-121; İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.185,206; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*, s.130,132,135; Emecen*, Fetih ve Kıyamet*, s.289; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.184; Şehabettin Tekindağ, "İstanbul Kuşatmasında İki Önemli Olay", *Tarih Dergisi*, S.33, 1982, s.2-3. Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.226; 16. Yüzyılda yazılmış olan Grekçe Anonim'de Hadım Şehabettin Paşa'dan bahsedilmemekle birlikte Halil Paşa'nın adı yanlış verilmiş ve buna ek olarak Turahan Bey üçüncü vezir olarak hatalı bir şekilde yazılmıştır. Bkz.: *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.143.

[994] İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.135; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*, s.88

meclis dışında ne gibi bir rol oynadığı kroniklerde belirtilmemiştir. Tetkik eserler incelendiğinde Stefan Runciman, savaş esnasında Turahan Bey ve birliklerinin Yunanistan'da kalarak sınır güvenliğini sağladıklarını belirtmektedir.[995] Ernst Werner' de Turahan Bey'in savaşın Mora ayağında faaliyet gösterdiğini söylemektedir.[996]

29 Mayıs 1453 yılında İstanbul'un fethi ile birlikte Turahan Bey, akın üssü olan Teselya'ya giderek 1452 yılında despot Demetrios tarafından esir alınan oğlu Ahmed'in kurtarılması için çalışmalara başlamıştır.[998] 1452 yılında Turahanoğulları tarafından yapılan bu başarılı akın, Mora'da huzursuzluk yaratmış ve bölgede yaşayan Arnavutlar isyan etmişlerdir.[999] 1453 yılında sonbahar mevsiminde[1001] başlayan isyan karşısında savunmasız kalan despotlar, çareyi sultan II. Mehmed'den yardım talep etmekte bulmuşlardır.[1002] Yardım talep etmelerinin en büyük nedeni isyanın, despotların yönetim merkezleri olan Mistre ve Patras'a kadar ulaşmasıdır.[1003] Mora'daki bu Arnavut isyanı, II. Mehmed tarafından da istenilmeyen bir olaydır. Bölge sakinleri ve Arnavutlar tarafından[1004] despot olarak Manuel Cantakuzenos'un atanması üzerine sultan II. Mehmed, despotların yardım talebine olumlu yanıt vermesiyle Aralık 1453 tarihinde Turahanoğlu Ömer Bey önderliğinde akıncı birliği Mora havalisine gönderilmiş, böylece nizamın sağlanması amaçlanmıştır.[1005]

---

[995] Runciman, *Konstantiniyye Düştü*, s. 125.
[996] Werner, *Osmanlılar*, s.333-334.
[998] Emecen, "Turahan Bey", s.406.
[999] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.487.
[1001] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.74; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.292; Harris, *The End Of Byzantium*, s.230; Nicolas Vatin, isyanın yazın olduğunu yazmıştır. Bkz.: Nicolas Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",*Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019,s.110.
[1002] *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.294 dipnot 417; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.88; Harris, *The End Of Byzantium*, s.230; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s.8; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.146.
[1003] Harris, *The End Of Byzantium*, s.230.
[1004] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.487; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.145-146. Tansel Ömer Bey'in gidişini Aralık değil Kasım ayı olarak vermektedir.
[1005] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.74; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.292-294; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.248; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s.8-9;Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.488; Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms And Society*, s.135. David Nicol ve Mark Bartusis yanlış olarak Ömer Bey'in adını Umur olarak vermişlerdir; Riccardo Maisano, bu sefere katılan kişilerin Turahan Bey ve oğulları olduğunu belirtmektedir. Bkz.: Riccardo

Ömer Bey, Mora üzerine az sayıda birlik ile[1006] beraber Ithome'a kadar akın yapmış, bir çok esir ve doyum almıştır.[1007] Süresi bilinmemekle birlikte kısa olduğu anlaşılan akın sonunda[1008] Arnavut ayaklanması bastırılmıştır. Ancak kalıcı bir zafer elde edilmeyen bu akın ile Mora'da nizam tamamen oluşturulamamıştır. Kısacası bu seferin sonucu net bir şekilde belli olmamıştır.[1009] Yine de Ömer Bey'in Mora'da yaptığı askerî faaliyet tamamen başarısız olarak adledilmemelidir. Wiliam Miller, Ömer Bey'in Arnavutlar üzerine yapmış olduğu akını hafif bir yenilgiye uğratma olarak tanımlayarak bunun Osmanlı politikası olduğunu belirtmektedir.[1010] Ömer Bey'in bölgeye gelmesi ve beraberindeki faaliyetleri, Despot Demetrios ve Thomas'a kısa süre de olsa rahat bir nefes almalarını sağlamıştır. Bu akın sonunda Despot Demetrios, Ömer Bey'in hapiste tuttuğu kardeşi Ahmed'i teşekkür maiyetinde salıvermiştir.[1011] Ömer Bey'in Arnavu isyanını bastırmak için Mora'da bulunması, Demetrios ve Thomas kardeşlerin bölgedeki itibarını daha da azaltmış ve isyan son bulmak yerine devam etmiştir.[1012] İsyanın sonlanması 1454 yılı Ekim ayında Turahan Bey'in oğulları ile birlikte[1013] yine despotların isteği üzerine Mora'ya gelerek kontrolü sağlamalarıyla gerçekleşmiştir.[1014]

Maisano,"L'immagine dei barbari nella cronaca di Giorgi Sfranze", *In: Studi in onore di Riccardo Picchio*, M. D'Auria, Napoli 2003, s.132.

[1006] Harris, *The End of Byzantium*, s.230. Jonathan Harris'te Nicol ve Bartusis ile aynı hatayı yaparak Ömer Bey'in adını Umur olarak kaydeder.

[1007] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.88.

[1008] Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.44; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.294.

[1009] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.248.

[1010] Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.428.

[1011] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.146; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.428; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156.

[1012] Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.110.

[1013] Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.75; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.300; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.121; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.429; Maisano,"L'immagine dei barbari nella cronaca di Giorgi Sfranze", s.132; Zakythinos 1454 Ekim'de sadece Turahan Bey'in sefere çıktığını belirtir. bkz.: Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460),* Tome I, s.248.

[1014] *A Chronology of the Byzantine Empire*, s. 728; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.149; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılı*, s.488; Bartusis, *The Late Byzantine Army Arms and Society 1204-1453*, s.135; Runciman, *Konstantiniyye Düştü*, s.264; Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2011,s.131; Adolf Herm an n Struck, *Angewandte Geographie Hefte zur Verbreitung geographischer Kenntnisse in ihrer Beziehung zum Kultur- und Wirtschaftsleben*, 17. Serie, 4. Heft, Frankfurt 1912, s.261; Grekçe Anonim Tarihinde diğer kaynaklardan farklı olarak Despot Demetrios ve Thomas Paleologos'un II. Mehmed'in yanındayken isyandan

1454 yılında geniş çapta birlikle Mora topraklarına varan Turahan Bey, bölgeye geldiğinde Mora halkının vereceği tepkinin önüne geçmek için[1015] despotlar ile buluşup onlarla bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bu konuşmada *"Siz Rumların da" diyordu, "bizimle birlikte sefere gelmesi gerekiyor; sizden ayrılan tebaanız, bizi gördükleri zamandan ziyade yalnızca sizi gördüklerinde tekrar itaat edecektir; böyle herşey daha iyi olacaktır. Bunun dışında sizi ciddi bir biçimde tebaanıza eskisi gibi davranmamanız hususunda uyarıyorum. İyileri ödüllendirin ve kötülere karşı sert olun. Tüm yapmanız gereken bu. İyileri bir kez kendi tarafınıza çektiniz mi, kötülerin karşısına daha sert çıkabilirsiniz. Kötü yönetiminizin sizi nereye götürdüğünü ve gelecekte nereye götürebileceğini geçmiş size göstermiştir. Tüm tebaanızı kendinize düşman ettiniz; padişah efendimiz size şimdi kucak açmamış ve ülkenizi size geri vermemiş olsaydı hiç kurtuluşunuz yoktu. Şimdiye kadar yürüttüğünüz yönetimin tam tersi bir yönetim sistemi uygulamak zorundasınız. Evde oturup hadiseleri kendi gidişatına bırakmamanızı, aksine asilere gerekirse amansız bir sertlikle gördüğünüz her yerde boyun eğdirmeye çalışmanızı bir kez daha tavsiye ediyorum. İki devlet kuralı Osmanlıların böylesine büyük bir güce erişmelerini sağlamıştır: İlki, kötüleri her seferinde zamanında cezalandırması ve ikincisi, iyileri ödüllendirerek kendisine bağlamış olmasıdır. Zayıflıktan dolayı kötüleri hemen cezalandıramadığınız takdirde, onları o anda affetmek zorunda kalırsınız belki, ama güce eriştiğiniz anda onların hemen cezasını vermek zorundasınız"*[1016] şeklinde nasihatlerini vererek, despot kardeşlerin de isyanı bastırmada rol oynamasını sağlamıştır. Böylelikle Despot Demetrios'da

haberdar oldukları ve Turahan Bey'in önderliğinde bir ordu ile Mora'ya gittikleri yazılmıştır. Bkz.:*16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.150.

[1015] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.149.

[1016] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II,s.131-132. ; Ayrıntı anlatım için bkz.: Chalkokondyles*, The Histories*, Vol II, s.217-221.

Bordonia'da,[1017] Teselya Sancakbeyi[1018] Turahan Bey ve birlikleri ile beraber savaşmıştır. Burada elde edilen zaferin ardından Turahan Bey, Ithome ve Aetos güzergahına ilerlemiş bölgede Despot Thomas'ın da katıldığı savaşta Arnavutlar'a karşı nihai zafer elde edilmiştir.[1019] Chalkokondyles, bu savaşlarda despotların katıldığını belirtse de; Kısa Kronik ve Sphrantzes despotlara hiç değinmeden Arnavut isyanını sonlandıranın Turahan Bey olduğunu belirtmişlerdir. [1020]

Arnavutlar'ın despotlarla barış yapmak istemesi üzerine Turahan Bey'in etkisi ile bu durum kabul edilmiş,[1021] böylece Thomas ve Demetrios idareyi tekrar ellerine almışlardır. Asayiş sağlandıktan sonra despotların vassal statüsünde kalmaları tasdik edilmiş ve ödedikleri harac miktarı 12 bin duka olmuştur.[1022] Turahan Bey isyanın bastırılmasının ardından Edirne'ye[1023] dönmeden önce despotlar ile tekrar bir araya gelerek onlara nasihatlerini hatırlatmış ve *"Bilhassa" diye ekledi, "kendi aranızda birlik içinde olun, o zaman herşey iyi olacak; bunu yapmadığınız takdirde, aksi olacaktır; özellikle tebaanızın sizi küçük görmesine izin vermeyin, aksine kötülüğü daha başlamadan suçluları sert bir biçimde cezalandırarak bastırın; bir kötülük, başlangıçta çok küçük de görünse, göz yumulduğu takdirde o denli büyüyebilir ve sonunda artık üstesinde gelinemez hale gelir"*[1024] şeklinde

[1017] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.132; Chalkokondyles*, The Histories*, Vol II, s.221; Kâtib Çelebi'de 1454 Mora "yardımından" bahsetmektedir. Fakat burada sadece Despot Demetrios'un birlikleri ile katıldığından bahseder. Bkz.: Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiyye ve Kayâsıre,* s.82.Setton ve Miller bu bölgeyi Borbotia olarak söylemektedir. Bkz.: Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.149; Miller, *The Latins in Levant A History Of Frankish Greece*, s.429; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.146; Zakythinos'ta bu yeri Vorvotia olarak verir. Bkz.: Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.248.

[1018] Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.248.

[1019] Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.221;Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.149; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.249; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.146; Zakythinos sadece Aetos'tan bahsederek buranın Turahan ve Thomas iş birliği ile alındığını söyler. Bkz.: Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460),* Tome I, s.254.

[1020] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.123; Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, s.75; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*,s.300.

[1021] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.150; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.133.

[1022] Harris, *The End of Byzantium*, s.230; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiyye ve Kayâsıre*, s.82; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.146; Kayapınar, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", s.356; Kayapınar, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461)", s.9. (üç eserde de para birimi altın olarak verilmiştir.)

[1023] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.150. Zinkeisen Turahan Bey'in Teselya'ya döndüğünü belirtmektedir. Bkz.: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.133.

[1024] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.133; Ayrıntılı anlatım için bkz.: Chalkokondyles, *The Histories*, Vol II, s.223.

uyarılarda bulunarak ülkenin bir ahenk içinde yönetilmesi, şerin ve fesadın bastırılması hakkında tavsiyeler vermiştir.[1025] Turahan Bey'in hem isyanı bastırması hem de despotların birbiri ile olan kavgasında arabuluculuk yapması Mora'nın iç işlerine karıştığını ortaya koymaktadır. Turahan Bey her ne kadar Mora'da istikrar ve huzurun olduğu, iyi yönetimi öğütlese de bunun gerçekleşmediğini görülmektedir. Turahan Bey'in Mora'dan ayrılmasıyla despot Thomas ve Demetrios kardeşler birbirleri ile sert bir tartışmaya tutuşmuşlardır.[1026]

1454 yılından sonra Turahan Bey'in askerî faaliyetlerine rastlanmamaktadır. 1455 yılı Ekim ayında Edirne'ye gelerek Fatih Sultan Mehmed ile görüşen Turahan Bey'in ne zaman öldüğü tam olarak bilinmemekle birlikte 1456 yılının ortalarında, en az seksen yaşındayken vefat ettiği düşünülmektedir.[1027] 1455 yılına ait bir vakfiyesinin bulunması bu kanıyı doğrular niteliktedir. Turahan Bey'in nereye defnedildiği hakkında kaynaklarda farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşleri üç gruba ayırırsak bunlardan ilki Turahan Bey'in mezarının Larissa'nın (Yenişehir) kuzeydoğusunda bulunduğu görüşüdür. Bu görüşe göre, Turahan Bey'in burada kilise yapısında bir türbesi ve çevresinde bir mezarlık ile tekkesinin olduğu bir yapı bulunmaktaydı. Fakat bu yapıların günümüze ulaşamadığı belirtilmektedir.[1028] İkinci gruba göre Turahan Bey, Tırhala'daki camisinin avlusunda

[1025] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.149; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.430.
[1026] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.133; David Nicolle, *İstanbul'un Fethi 1453* çev. Hamide Koyukan, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018, s.91; Runciman, *Konstantiniyye Düştü*, s.264; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.147.
[1027] Emecen, "Turahan Bey", s.406. Franz Babinger Turahan Bey ve oğullarının sultan ile görüşmek için Edirne'ye geldiğini belirtmiş, bir yaş vermeksizin ileri bir yaşta vefat ettiğini söylemiştir. Bkz.: Babinger, "Turahan Bey", s.105; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.151.
[1028] Babinger, "Turahan Bey", s.105; Babinger, "Turakhan Beg", s.671-672; Hurşid Çetin Arslan'da bu bilgiyi Babinger'den almasına rağmen tekkeden ve yapının günümüze ulaşmadığından bahsetmez. bkz.:Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları*, s.109; Fahameddin Başar'da türbenin Larissa'da olduğunu belirtmektedir. Bkz.: Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49. Stavrides ve Emecen'de bu görüşten makalesinde söz etmiş fakat savunmamıştır. Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.154; Emecen, "Turahan Bey", s.406.

gömülmüştür.[1029] Sonuncusu ise Turahan Bey'in mezarının Edirne Uzunköprü ilçesinin Kırkkavak Köyü'ndeki inşa etmiş olduğu türbede olduğudur ki bu görüş doğrudur.[1030]

Her ne kadar kaynakların çoğunda Turahan Bey'in şeceresi çıkartılırken iki oğlunun varlığı vurgulansa da[1032] yapılan çalışmalar ile birlikte bu sayı çeşitlilik göstererek Turahan Bey'in oğullarının sayısı altı,[1033] yedi[1034] ve sekize[1035] kadar çıkmaktadır. Bunlardan ilki kroniklerde adına az da olsa rastlanılan Ahmed Bey'dir. Turahan Bey'in vefatı ile birlikte oğlu Ahmed Bey, Teselya'nın yönetiminde etkin olmuştur. Ahmed Bey, kaynaklarda akınları ile öne çıkan bir şahsiyet değildir. Fakat bu onun akın yapmadığı anlamına gelmemektedir. Ahmed Bey'in abisi Ömer Bey ile birlikte akınlarda bulunduğu düşünülmektedir.[1036] Buna ek olarak akıncı beyinin babası gibi hacca gitme girişimi olduğu da[1037] kaynaklarda onun hakkındaki nadir bilgilerden birisini oluşturmaktadır. Ahmed Bey'in 1511 tarihli vakfiyesinin olması[1038] onun bu tarihe kadar hayatta olduğunu kanıtlamaktadır.

Turahan Bey'in diğer oğlu Mehmed Bey'dir.[1039] 1454-1455 Maliyeden Müdevver defterinde bahsedilen Ömer Bey'in kardeşi Mehemmed Bey, bu kişi ise bu tarihlerde Fenar subaşılığı hassına

---

[1029] *Günümüz Türkçesi ile Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi*, 8. Kitap c.I, s.204.

[1030] Emecen, "Turahan Bey", s.406; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.154-155; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.151; Ekrem Hakkı Ayverdi türbesinden bahsetmemektedir. Ayverdi Turahan Bey'in Kırkkavakta bir cami ve imaretinin bulunduğunu ve burada gömüldüğünü belirtir. bkz.: Ekrem Hakkı Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri Bulgaristan, Yunanistan Arnavudluk*, c.IV, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2000, s.326; M. Tayyip Gökbilgin'de caminin avlusunda gömülü olduğunu belirtir. M. Tayyip Gökbilgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1952,s.340;Vassilis Dimitriadis, "Vıa Egnatia Üzerindeki Vakıflar", *Sol Kol Osmanlı Döneminde Vıa Egnatia (1380-1699)*, çev. Özden Arıkan- Ela Güntekin- Tülin Altınova, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999, s.97. ;Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.154-155.

[1032] Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları(1300-1451)*, s. 110; Babinger, "Turahan Bey", s.106; Babinger, "Turakhan Beg", s.671; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.50.

[1033] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.579; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri 855-886(1451-1481)*, c.IV, s.787.

[1034] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194.

[1035] Hayriye Özlem Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 2014, s.14.

[1036] Emecen, "Turahan Bey", s.406.

[1037] Babinger, "Turahan Bey", s.106; Babinger, "Turakhan Beg", s.672; Emecen, "Turahan Bey", s.406.

[1038] Emecen, "Turahan Bey", s.407.

[1039] Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, c.V, s.1639; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194; Eftychia Maria Stamoulı, *XV. Yüzyıl Teselya Bölgesi Dair Bir Kaynak: H. 871/*

sahip olduğu[1040] bilgisi Mehmed Bey hakkında şuan için edinilen ilk bilgi olması açısından oldukça değerlidir. Ümeradan bir kişi olan Mehmed Bey, bir görüşe göre1480 yılında yok olmuş,[1041] diğer bir görüşe göre ise II. Mehmed'in oğlu Bayezid zamanında vefat etmiştir.[1042] Mehmed Bey'in varlığı, kendisinin oğlu, Turahan Bey'in ise torunu Hacı Mustafa Bey'in 1518 yılında Tırhala'da yaptırdığı bir mescitten de anlaşılmaktadır.[1043] Mehmed Bey'in Mustafa Çelebi ve Sinan Bey adında iki oğlunun olduğu 1466-1467 tarihli Maliyeden Müdevver Defterinde belirtilmektedir.[1044]

Levent Kayapınar oluşturmuş olduğu şecerede Mustafa Çelebi'nin Hacı Mustafa Bey olarak da bilindiğini belirtmiştir.[1045] Hayriye Özlem Candemir, Mehmed Bey'in Hacı Bey adında oğlu olduğunu, Hacı Mustafa Bey'in Turahan Bey'in oğlu olduğunu şemada gösterse de[1046] bu bilginin doğru olmayabileceği düşünülmektedir. Çünkü metinde geçen *"Hacı Mustafa Bey biraderzade-i Ömer Bey"*[1047] ibaresi Hacı Mustafa Bey'in Ömer Bey'in yeğeni olduğunu göstermektedir. Mustafa Çelebi ve Sinan Bey, İstifa Nahiyesi'nde zeâmetleri olan kişilerdir.[1048] Zeâmetler, sancakbeyi ve beylerbeylerinin oğullarına kanun gereğince verilen topraklardır. Sancakbeylerinin oğullarına verilen bu zeâmetler, sancakbeylerinin idare ettiği has miktarına göre dağıtılmıştır.[1049]

M.1466-67 Tarihli Tırhala Sancağı İcmal Defteri, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s.40; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri 855-886(1451-1481)*, c.IV, s.787; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.578.

[1040] Delilbaşı-Arıkan, *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, s.XLI.

[1041] Süreyya, *Süreyya, Sicill-i Osmanî*, c.V, s.1639.

[1042] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.578-579.

[1043] Emecen, "Turahan Bey", s.407.

[1044] Stamouli*, XV. Yüzyıl Teselya Bölgesi Dair Bir Kaynak: H. 871/ M.1466-67 Tarihli Tırhala Sancağı İcmal Defteri,* s.40.

[1045] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194.

[1046] Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1047] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530) I Karlı-ili, Agrıboz, Mora, Rodos ve Tırhala Livâları,* yay. haz.: Ahmet Özkılınç-Ali Coşkun- Abdullah Sivridağ-Murat Yüzbaşıoğlu, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Defter-i Hâkânî Dizisi: XI, Ankara, 2007, s.7;Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.15.

[1048] Stamouli, *XV. Yüzyıl Teselya Bölgesi Dair Bir Kaynak: H. 871/ M.1466-67 Tarihli Tırhala Sancağı İcmal Defteri,*s.40; Zeamet, Osmanlı timar sisteminde en az yirmi bin en fazla yüz bin akçe değerinde verilen topraklara denmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Erhan Afyoncu, "Zeâmet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLIV, İstanbul, 2013, s.162-164.

[1049] Afyoncu, "Zeâmet", s.163.

Hacı Mustafa Bey'in Hacı Ahmed; Sinan Bey'in ise şu ana kadar Üveys ve Ali adında iki oğlu olduğu tespit edilmiştir.[1050] 1454-1455 yılına ait olan Maliyeden Müdevver Defterinde'de Ömer Bey ve kardeşi Mehemmed Bey'in ardından aile bağı belirtilmeden Hacı Bey adında birisinin varlığı ve bu dönemde Ağrafa subaşılığı hassını tasarruf ettiği belirtilmektedir.[1051] Turahan Bey'in diğer oğulları ise Osman, Veysi, Tura, Ömer[1052] ve Hızır Bey'dir.[1053] Hızır Bey'in bir mescidi olduğu bilinmektedir.[1054]

Turahan Bey'in izinden giderek, kroniklerden oldukça başarılı bir akıncı beyi olduğu anlaşılan kişi oğlu Ömer Bey'dir. Osmanlı kroniklerinde Ömer Bey'den babasının vefatının ardından sıkça söz edilmiştir. Bizans kroniği olan Sphrantzes'in eserinde Ömer Bey'in 1431 yılında tanınırlığı olan bir kişi olduğu görülmüştü. Bu durum 1431 yılından daha erken tarihlerde Ömer Bey'in akınlarda bulunduğunu, elde ettiği başarılar ile bu dönemlerde ünlü bir akıncı beyi olduğunu göstermektedir. 1454-1455 Tırhala Mufassal Tahrir Defteri ve 1466-67 Tırhala Sancağı İcmal Defteri'nde geçen *"Hâshâ-i mirlivâ-i Tırhala, der tasarruf-ı Ömer Bey"*,[1055] *"Hasshâ-i Mirlivâ, der tasarruf-ı Ömer Bey bin Turahan"*[1056] ibarelerinden Ömer Bey'in her iki defter döneminde de sancakbeyi olduğu ortaya çıkmaktadır.[1057] Bu durum babasının ölümünün ardından sancakbeyi olduğunu göstermektedir. Muhittin Kul, Tırhala bölgesine ait bilinen ilk defterin yukarıda da belirttiğimiz 1454-

[1050] Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.
[1051] Delilbaşı-Arıkan, *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, s.XLI.
[1052] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194; Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.
[1053] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.167; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194; Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.
[1054] Emecen, "Turahan Bey", s.407.
[1055] Delilbaşı-Arıkan, *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, s.1.
[1056] Stamoulı, *XV. Yüzyıl Teselya Bölgesi Dair Bir Kaynak: H. 871/ M.1466-67 Tarihli Tırhala Sancağı İcmal Defteri,* s.27-28.
[1057] Halil İnalcık, "Stephan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğuna: XV. Asırda Rumeli'de Hristiyan Sipahiler ve Menşeleri" *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi* , c.I, Kronik Kitap, İstanbul, 2018, s.80-82; Halil İnalcık, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve İnkişafı Devrinde Türkiye'nin İktisadî Vaziyeti Üzerinde Bir Tetkik Münasebetiyle", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, c.I, Kronik Kitap, İstanbul 2018, s.160; İnalcık, *Fatih Devri Üzerine Tetkikler ve Vesikalar I*, s.147-149.

5 Tırhala Mufassal Defteri olması ve burada da sancakbeyi olarak Ömer Bey'in adının geçmesi hasebi ile bölgenin ilk sancakbeyi olarak Ömer Bey'in adını vermektedir.[1058] Elimizde var olan belge, dokuman vasıtası ile bu bilgiyi doğru kabul edebiliriz. Fakat I. Bayazid dönemi kısmında bahsedildiği gibi 14. yüzyıl sonlarında fethedilmiş bir bölgenin ardından, bu sürece kadar gerek o bölgede gerekse diğer seferlerde başarıları ile en önemli komutanlar arasında yerini almış Turahan Bey'in sancakbeyliği yapmamış olması oldukça düşük bir ihtimal olarak görülmelidir. 1454-1455 tarihli Tırhala Defteri'nde Ömer Bey'in sancakbeyi olarak verilmesi, tarihçiler arasında hakim olan 1456 Turahan Bey'in vefatını baz alırsak babası vefat etmeden önce veya vefatı ile idarenin Ömer Bey'e devredildiğini göstermesi açısından da oldukça değerlidir.

2.7. Fatih Sultan Mehmed Döneminde Turahanoğlu Ömer Bey'in Faaliyetleri

Bir önceki bölümde Ömer Bey'in babasıyla ve tek başına yapmış olduğu seferlerden bahsedilmişti. Ancak kroniklerde adının babasının vefatına kadar çok sık geçmeyişi nedeniyle Ömer Bey'in bu faaliyetleri, konu bütünlüğünün bozulmaması amacıyla Turahan Bey'in askerî faaliyetleri içinde gösterilmiştir. 1456 yılında Turahan Bey ölünce kronikler, Ömer Bey'in askerî faaliyetleri hakkında daha ayrıntılı bilgi sunmaya başlamışlardır.

Ömer Bey'in babasının ölümünün ardından ilk askerî seferi Atina üzerine olup, 1456 yılına tarihlenmektedir. Atina dükü Antonio II Acciaioli vefat edince yönetim artık dul olan eşi Chiara'ya ve Venedikli Bartholomeo Contarini'ye geçmiş,[1059] meydana gelen bu durum Atina dukalığının olumsuzluklar ile dolu, ekonomik ve manevi açıdan sıkıntılı bir sürecin içine girmesine neden olmuştur.[1060] Dukalık yönetiminin Chiara'nın ve Bartholomeo Contarini'nin evlenmesi ile tamamen Venedik beyine geçmesi üzerine Atina halkı bu durumu kabul etmeyerek olayı II. Mehmed'e

[1058] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.226.
[1059] Machiel Kiel, "Atina", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.IV, İstanbul, 1991, s.74.
[1060] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.89.

taşımıştır. II. Mehmed ise halkın bu sıkıntısını çözüme kavuşturarak o sırada sarayda bulunan Franco Acciajuoli'yi Atina'nın yeni dukası yapmıştır.[1061] Franco Acciajuoli dük olarak Atina'ya gittiğinde Chiara'nın ölümünü gerçekleştirince bu sefer olaylar tersine dönmüş, Bartholomeo Contarini Osmanlı sultanının yanına giderek yeni dük hakkında şikayette bulunmuştur.[1062] II. Mehmed ise bu duruma son noktayı koyarak, Franco Acciajuoli'nin dukalığını almak ve şehrin fethini gerçekleştirmek üzere[1063] Ömer Bey'i Atina üzerine sefer için görevlendirmiştir.[1064]

Ömer Bey'in Teselya akıncı birlikleri[1065] ile Atina üzerine hareket ettiğinin haberini alan Franco Acciajuoli, Akropolis'e çekilerek iki sene boyunca direniş göstermiştir.[1066] Bu süre zarfında iç kalenin fethedilememesi[1067] Ömer Bey'i yıldırmamış, şehrin alt kısımlarının kişi ve kaynak açısından az olmasını fırsata çevirerek[1068] 1456 yılında şehrin bu kısımlarının fethini

[1061] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol II, s.293;Armando Petrucci, "Franco Acciaiuoli", *Dizionario Biografico degli Italiani*- Volume 1, 1960. http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020) ; Simonde de Sismondi, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age*, vol. 5, Bruxelles, 1838, s. 294; İsmail Hâmi Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1945, s.284.

[1062] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi,* s.155; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88; Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, s.284; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.157. Petrucci, "Franco Acciaiuoli", http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020) ; Sismondi, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age*, vol. 5, s.294; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210.

[1063] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.155; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88; Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, s.284.

[1064] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.293; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.155; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.157. Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi,* c.I, s.284.; Petrucci, "Franco Acciaiuoli", http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020) ; Sismondi, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age*, vol. 5, s.294; Léon Emmanuel S.J. de Laborde, *Athénes aux XVe, XVIe et XVIIe siécles*, Vol.:I, Paris: Chez Jules Renourard et Cie, libraires, rue de Tournon, 6, 1854, s.3; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.729; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156; Laurens – Tolan – Veinstein, *L'Europe et l'Islam: Quinze siécles d'historie*, s.143. Adı geçen tarihçiler genelden farklı olarak Atina'ya ilerleme tarihini 1455 yılından daha erken olduğunu savunur ve padişahın emrinden bahsetmez.

[1065] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.157.

[1066] Petrucci, "Franco Acciaiuoli", http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020) ; Sismondi, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age,* vol. 5, s.294; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.152; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.729. Bu eserde iki yıl gibi bir süre belirtilmemektedir.

[1067] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88.

[1068] Miller, *The Latins in The Levant a History of Frankish Greece*, s.437.

gerçekleştirmiştir.[1069] Ayrıca bölge sakinlerine bir takım imtiyazlar vermiştir ki bu imtiyazlar, II. Mehmed'in 1458 yılında bölgeyi ziyareti esnasında onaylanmıştır.[1070] İç kalenin fethi ise Atina idarecisi Franco'ya, sultanın emri üzerine[1071] Atina'ya karşılık Thebes[1072] ve Boeta'nın verilmesi şeklinde yapılan bir anlaşma ile gerçekleşmiştir.[1073] Franco'ya sunulan teklifin kabul edilmesi üzerine 4[1074] Haziran[1075] 1458'de Atina fethedilmiştir.[1078]

Atina'nın fethi, İbn'i Kemal'de daha farklı bir anlatımla bahsedilmektedir. Herhangi bir anlaşmadan bahsetmeyen müverrih, kalenin havalisinde yetişen zeytinliklerin halkın önemli geçim ve kullanım kaynağı olduğundan bahsederek, Mora valisi Ömer Bey'in kalenin teslim edilmemesi halinde geçim kaynaklarının kullanılamaz hale geleceği tehdidinin şehrin fethini gerçekleştirdiğini belirtmiştir.[1079] Her iki anlatımda da Atina'nın, Osmanlı hakimiyetine herhangi bir savaş olmaksızın dahil edildiği görülmektedir.[1080] Atina şehrinin fethedilmesinin ardından kale, Ömer Bey'e

[1069] Emecen, "Turahan Bey", s.406; Miller, *The Latins in the Levant A History Of Frankish Greece*, s.437; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı,* s.152; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.II, s.157-158.
[1070] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.730; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.152.
[1071] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.295;Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.437; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210.
[1072] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s. 295; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.156; Munster, *La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, s.174-175.;Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*,c.II, s.158; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.729; Petrucci, "Franco Acciaiuoli", http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020) ; Sismondi, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age*, vol. 5, s.294; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.438; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı,* s.152; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210.
[1073] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.295.,Munster, *La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, s.174-175;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.158;Petrucci, "Franco Acciaiuoli", http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020) ; Sismondi, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age*, vol. 5, s.294.;Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.438; Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.88. Katip Çelebi'de Beyosya olarak geçen yer Beotia olmalıdır; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.152; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210.
[1074] Kısa kronik bu fethi 4 Haziran 1456 olarak tarihlendirmektedir. Bkz.: *Bizans Kısa Kronikleri*, s.114.
[1075] Emecen, "Turahan Bey", s.406.
[1078] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.295;Munster, *La Cosmographie Universelle De Tout Le Monde*, s.174-175; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156.
[1079] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.124; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.153; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.156.
[1080] Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, s.284.

devredilmiştir.[1081] Böylece Ömer Bey, iki yıl sonunda fethetmiş olduğu şehrin idaresinden sorumlu olarak ödüllendirilmiştir. I. Mora seferinin ardından Atina'yı ziyaret eden sultanın Ömer Bey için *"Bizim geleneklerimize göre Turahanoğlu Ömer'e ne büyük borç var!"*[1082] sözlerinden Atina'nın fethinin II. Mehmed için önemi anlaşılmaktadır.

Bir önceki bölümde, 1453-1454 yılında Mora'da meydana gelen isyandan, despotların Osmanlı İmparatorluğu'ndan isteği üzerine önce Ömer Bey'in, ardından Turahan Bey'in isyanı bastırdığından, bunun sonucunda vassalığın yenilendiğinden bahsedilmişti. Ancak bu durum kısa süreli bir çözüm olmuş, Turahan Bey'in bölgeden ayrılması ile despotların anlaşmazlıkları tekrar başlamıştır. Tüm bu olaylar, kardeşlerin birbirleri ile olan amansız çatışmaları Mora'yı savunmasız bir konuma sokarak, bilhassa deniz devletleri tarafından hakimiyet altına alınmaya elverişli hale getiriyordu.[1085] Mora despotlarının kendi aralarında anlaşmazlıklarını sürdürmeleri, birbirlerinden ayrı bir şekilde diğer devletler ile ilişkiler kurmaya başlamaları,[1086] üç yıldır belirlenen haracı ödememeleri[1087] ve Mora'nın diğer devletler karşısındaki savunmasız durumu, Fatih Sultan Mehmed'in, Mora'nın fethine karar vermesini sağlamıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde, Mora Seferi esnasında Ömer Bey'in iki yerin fethini gerçekleştirdiği bilgisi edinilmektedir. Bu yerlerden ilki Venedik Cumhuriyeti'ne ait bir kale olan Mudunuc Kalesi'dir.[1088] İkinci belirtilen yer ise

[1081] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.114; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.124.
[1082] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.291. benzer ifadeler için bkz.: Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.152;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.158; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.439; Léon Laborde "Bu hazineleri fetheden Turahan'ın oğluna din ve imparatorluk ne kadar borçlu!" şeklinde vermektedir. bkz.: Laborde, *Athénes aux XVe, XVIe et XVIIe siécles*, Vol.:I, 3-4; Benzer bir ifade şu kaynaklarda da geçmektedir: Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210; Ernest Lavisse- Alfred Rambaud, *Histoire générale du IVe siècle à nos jours*, Tome III, Armand Colin & Cie éditeurs, Paris 1894, s.861.
[1085] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.149; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.431-432.
[1086] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.488.
[1087] *Kritovulos, Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi),* çev. Karolidi, haz. Muzaffer Gökman, Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları, İstanbul, 1967, s.148-149; Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.273;*16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.152-153; Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.113; Finkell, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, s.46; Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.55; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.432; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.135.
[1088] *Günümüz Türkçesi ile Evliyâ Çelebi Seyehatnamesi*, 8. Kitap c.I, s.220.

Livadiye(Lividya)'dir. Venedik ve Rum yerleşim yeri olan bu bölge, Ömer Bey'in idaresine verilmiştir. Evliya Çelebi bölgenin adının Livazya olduğunu, Ömer Bey'in sancakbeyliğine verildikten sonra bu anlama gelen "Livâ diye" adının verildiğini belirtmektedir.[1089]

II. Mehmed, Mora'nın fethinde sefer güzergahı olarak, Turahanoğlu Ömer Bey'in akın üssü olan Teselya'ya hareket etmiş ve burada bir süre beklemiştir.[1090] Bu süre zarfında despotlardan herhangi bir elçinin gelmemesi üzerine sultan, Hexamillion surlarına hareket etmiştir. Despotlar II. Mehmed'in üzerlerine geldiğini öğrenince, sultanı surlara ulaşmadan seferden vazgeçirebilmek umudu ile ödemekle yükümlü oldukları haractan oldukça az bir meblayı elçileri vasıtasıyla göndermişlerdir. Fakat despotların gerçekleştirdiği bu hamle durumu değiştirmemiş, II. Mehmed sefere devam ederek Korint'e ilerlemiş ve burada karargahını kurmuştur.[1091] Sadrazam Mahmud Paşa komutasındaki birliğin burada bırakılmasının ardından Fatih Sultan Mehmed, Hexamilion surlarını aşmış, Osmanlı ordusunu bölerek[1092] Mora içlerine hareket etmiştir. Bu sefer, bilhassa despot Thomas'ın yönetiminde bulunan alana yapılmıştır.[1093]

Ömer Bey ve onun komutasındaki birliklerde bu akında bulunarak,[1094] bugün Argos'a bağlı bir yer olan Akova'yı,[1095] ve Tarsos, Rupela, Vlakherna/Pazeniki,[1096] Kalavrita, Leondari bölgelerini

---

[1089] *Günümüz Türkçesi ile Evliyâ Çelebi Seyehatnamesi,* 8. Kitap c.I, s.226.
[1090] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.150;Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.89; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.432;Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.113; İsmail Hakkı Uzunçarşılı*, Osmanlı Tarihi İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar,*c.II, TTK Basımevi, Ankara ,1975, s.23; Franz Babinger Fatih Sultan Mehmed'in Teselya'da değil Selanik'e ilerlediğini ve burada beklediğinden bahseder. bkz.: Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.149.
[1091] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.149-150; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.89.
[1092] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.152; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.89-90.
[1093] Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.489.
[1094] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.90.
[1095] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.76; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.310; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.90.
[1096] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.150; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.90; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.151.

Osmanlı'ya tabii hale getirmişlerdir.[1097] Bu yerlerin dışında Sultan tarafından da Aetos[1098] Phlius, Akribe,[1099] ve Tagea olarak da bilinen Muhli şehirleri fethedilmiştir. Ardından II. Mehmed, Sadrazam Mahmud Paşa'nın yanına, Korint'e dönerek bölgeyi fethetmiştir. Sultan'ın Mora üzerinde yaptığı bu başarılı seferin ardından, Despot Demetrios tarafından Matteos Asanis barış için görevlendirilmiştir.[1100] Sulh, Patras, Kalavrita[1101]Achaia ve havalisinin Osmanlı toprağı olma[1102] şartına ek olarak despotlara kalan diğer bölgelerden yıllık üç bin altın ödenmesi koşuluyla kabul edilmiştir.[1103] Fatih Sultan Mehmed, Mora'dan çekilirken fethetmiş olduğu bölgeleri Ömer Bey'in idaresine bırakmıştır.[1104] Böylece Ömer Bey'in yönetim alanı kendi sancakbeyliği olan Teselya bölgesi dahil Mora'da fethedilen toprakları kapsamıştır.[1105]

1458 yılında yapılan Mora Seferi'nde Osmanlı hakimiyetine giren toprakların çoğunun önceden Thomas'ın idaresinde olması nedeniyle, seferin sonuçları Despot Demetrios'tan ziyade Despot Thomas'ı daha fazla etkilemiştir. Kaybettiği toprakları geri alma düşüncesi ile bir isyan hareketi başlatan Thomas, Osmanlı hakimiyetine girmiş olan Patras şehrini abluka altına almıştır. Despot bu isyanında Papa ve Milano dukasından üç yüz kişilik bir askeri destek görmüş ayrıca bir

[1097] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.90.
[1098] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.76; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları,* s.310.
[1099] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.76; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.310-312; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.151; *A chronology of the Byzantine Empire*, s.729-730; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.151.
[1100] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.153.
[1101] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.76; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.310-312; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.151.
[1102] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.289; *16. Yüzyılda yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.154. Grekçe Anonim'de diğer kaynaklardan farklı olarak Kalavrita yerine Muhli'nin adı geçmektedir.
[1103] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.151; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.260.
[1104] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.77; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.312; Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.158; Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.289; Miller, *The Latins in Levant a History of Frankish Greece*, s.435; Zakythinos, *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460)*, Tome I, s.260; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.90; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.138;*A chronology of the Byzantine Empire*, s.730; Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları*, s.489; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.24; Hammer Mora Ömer Bey'in idaresindeki bölgeyi Patras- Kalavrita olarak sınırlar. Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.210.
[1105] Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.224.

çok feodal senyör de despot Thomas'ın tarafını tutmuştur.[1106] Fatih Sultan Mehmed, idarisinde meydana gelen bu siyasi bozukluğa karşı bir harekette bulunmadığı gerekçesi ile Ömer Bey'i suçlayarak, bölgenin idaresini Ömer Bey'den alıp Hamza Paşa'ya vermiştir.[1107] Ömer Bey'in Thomas'ın isyanını bastırmaması konusunda kronikler; Ömer Bey'in de otoriteye baş kaldırması,[1108] ve Turahanoğlu Ömer Bey'in mevcut isyanı provokasyon ile gerçekleştirmiş olma ihtimalinden bahsetmişlerdir.[1109] Ancak hem kronik, hem de tetkik eserlerde Ömer Bey'in, ne isyanda oynamış olduğu rol ne de pasifliğinin detayları hakkında bilgi bulunmamaktadır. Kenneth Setton ve Franz Babinger, Chalkokondyles'in belirttiği gibi isyanın Ömer Bey tarafından ateşlendirildiği düşüncesinin doğru olmadığını düşünmektedir. Tarihçilere göre, isyanın bu noktaya gelmesine izin veren Ömer Bey bu sebepten dolayı görevden azledilmiştir.[1110]

Ömer Bey görevden azledilse de, Mora'da faaliyet göstermeye devam ettiği Kısa Kronikler'den öğrenilmektedir. 1459 yılının Ocak veya Şubat aylarında Turahanoğlu Ömer Bey Despot Thomas ile birlikte, kardeşi Demetrios'un eşi Theodora'nın ailesi Asenlere karşı Leontarion'da savaşmıştır.[1111] 1458 isyanının hemen ardından Ömer Bey'in isyanın sorumlusu olan Thomas ile beraber sefer yapmış olması dikkat çekicidir. Ancak bu seferin nedeni ve sonuçları hakkında bir bilgi edinilememektedir.

[1106]Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.115. Nicolae Jorga bu olayı daha farklı bir şekilde anlatmaktadır. Rumen tarihçiye göre Papa'nın provakasyonu ile isyana girişen Thomas Paleiologos Patras'ı değil Kalavrita'yı kuşatmıştır. Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.91.

[1107] *A chronology of the Byzantine Empire*, s.731; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.445; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.211; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.156;Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.115. Nicolas Vatin Ömer Bey'in Atina idaresinin alındığını belirtse de diğer kaynaklarda bunun hakkında bilgiye rastlayamadık;Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.91; Feridun Emecen'de bu bilgiyi verse de hangi görevden alındığı ve yerine kimin geçtiğinden söz etmez. Bkz.:Emecen, "Turahan Bey", s.406; Selâhattin Tansel ise Turahanoğlu Ömer Bey'in görevden alınmasını despot Thomas Paleiologos'un isyanına ek olarak diğer devletler ile arasında olan iletişim olarak vermektedir. Bkz.: Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.155.: Zinkeisen'de ise bu isyanın büyümesinin suclusu olarak idari yönetimin gevşek tutan Ömer Bey gösterilmekte, yeni sancakbeyi Hamza değil Ahmed olarak verilmektedir. Bkz.:Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.140-141; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.25.

[1108] *16. Yüzyılda yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.156.

[1109] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.297; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.219.

[1110] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.219; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.156.

[1111] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.137, dipnot 3.

Ömer Bey'in 1459 yılından 1462 Eflak seferine kadar yapmış olduğu faaliyetler takip edilememektedir. Eflak, 1462 yılında yapılan bu seferden önce Osmanlı vassalı olan bir prenslikti ve 1456 yılından itibaren II. Mehmed tarafından, Kazıklı voyvoda olarak da bilinen Vlad III Drăculea(Vlad Ţepeş), idaresi altında bir yönetim sürmekteydi. III. Vlad, bir yandan Osmanlı Devleti ile iyi ilişki içinde bulurken diğer yandan Osmanlı aleyhine işler yapmak için Macarlar ile ittifak girişiminde bulunmaktaydı. II. Mehmed'in 1461 Trabzon Seferi, III. Vlad'ın eyleme geçtiği yıl olmuştur. Böylece II. Mehmed Eflak'a bir sefer yapma vaktinin geldiğini görmüştür.[1112]

1462 yılının baharında başlayan sefer, Eflak sınırına varıldığında Evrenosoğlu Ali Bey'in öncülüğünde içlere yapılan akın ile devam etmiştir. Bu akıncı birliğinin gerisinde kalan ordu ise güzergah mukabilinde ilerlemiştir. Bu kısımdan sonra Eflak voyvodası Vlad III Drăculea ile yapılacak olan savaş, kroniklerde farklı olaylar ile anlatılmaktadır. Bunlardan ilki Vlad III Drăculea'nın, Evrenosoğlu Ali Bey'in yaptığı başarılı akını haber alarak akıncı birliğinin geçeceği geçidi tutması ile başlamaktadır. Ancak Vlad III Drăculea'nın tuttuğu bu geçitten geçen akıncı beyi değil, sultanın ordusu olmuştur.[1113]

İdrîs-i Bitlisî'ye göre savaş, Vezir-i Azam Mahmut Paşa'nın ordunun öncü birliği ile önde safta ilerlerken gözcülerin Eflak ordusunun gelmekte olduğu haberini ulaştırması ile başlamaktadır. II. Mehmed bu haberin gelmesi üzerine, haberin doğruluğu kesinleşene kadar ordusunu savaş düzenine sokmuş, beylerini görevlendirmiştir.[1114] Meydana gelen bu savaşta Rumeli askerlerinden Ömer Bey, Evrenosoğlu Ahmed Bey, Mihaloğlu Ali Bey İskender Bey, Malkoçoğlu Bali Bey, Nasuh

[1112] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.159-163; Vlad Dracula'nın yapmış olduğu faaliyetlerin ayrıntıları için ayrıca bkz.:Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.106-108.
[1113] Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Sahaif-ül Ahbar*, c.II, çev. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, s.327-328; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.313.
[1114] İdrîs-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.159.

Bey ve Umur Bey yer almıştır.[1115] Ömer Bey yanında diğer akıncı beylerinden Ahmed Bey, Ali ve Bali Bey ile birlikte ordunun sağ kanadında savaşmıştır.[1116]

Diğer kaynaklarda ise yapılan savaş daha farklı anlatılmıştır. Eflak Voyvodası Vlad III Drăculea'nın, II. Mehmed'in karargahına bir baskın yaptığından bahseden eserler, yukarıda bahsedilen ordu nizamını aynı vermektedir.[1117] Osmanlı karargahına yapılan bu saldırının ardından, Vlad III Drăculea, Boğdan Prensi Ştefan cel Mare tarafından Kili Kalesi'nin kuşatıldığı haberini alarak Boğdan prensi üzerine ilerlemiştir.[1118] Ordusunu ikiye bölen Eflak voyvodası, birliğin bir kısmını yanında götürmüştür. Sayısı altı bin olarak verilen, voyvodasız kalan Eflak askerleri ile önce Yusuf Paşa öncülüğünde bir savaş gerçekleşmiştir. Yusuf Paşa'nın yenilgi alması ile Ömer Bey idareyi eline almış ve Eflak ordusunu mağlup etmiştir.[1119] Kaynakların bir kısmı burada Yusuf Paşa'nın savaşta mağlup olmak üzere iken Ömer Bey'in geniş çapta bir birlik ile geldiğinden ve savaşı kazandığından bahsetmektedir.[1120] Kazanılan bu savaş, II. Mehmed'in huzuruna iki bin düşman askerinin başının getirilmesi ile son bulmuştur. Turahanoğlu Ömer Bey savaşta gösterdiği başarı ile

[1115] Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Sahaif-ül Ahbar*, c.II, s.328; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.313; İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.159-160; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.210; Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.114;Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, yalın. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1979, s.64; Ahmed Hasîb Efendi Umur Paşa'dan söz etmez. Bkz.:Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.II, s.1098-1099;İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.586;Gelibolulu Mustafa Âlî'de küçük bir fark vardır ki bu da Umur Bey yerine Esved Bey'in yazılışıdır. Bkz.: Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr, c.I s.604; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, s.122.

[1116] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*,s.159; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.164; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.64; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.604; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, s.122; İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.586;Tursun Bey sağ kanatta yer alan akıncıları sayarken Ömer Bey, Mihaloğlu Ali Bey ve Malkoçoğlu Bali Bey'in dışında "Ali Bey oğlu Ahmed Bey" adlı birisinden bahseder. Bu kişi büyük ihtimalle Evrenosoğlu Ahmed Bey olmalıdır. Bkz.: Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.114.

[1117] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.191; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.221;Dımıtrıe Bolintineanu, *Vıaţa Luî Vlad Ţepeş Vodă Şı Mırcea Vodă Celŭ Betrânŭ,* Lıbrarıa Socec & Compania Calea Mogoşóeı, Bucurescı,1870,s.56;Michail De Kogalnitchan, *Histoire de la Dacie, Des Valaques Transdanubıens et De La Valachie*, Lıbraıree B. Behr, Berlin, 1854, s.94.

[1118] Bolintineanu, *Vıaţa Luî Vlad Ţepeş Vodă Şı Mırcea Vodă Celŭ Betrânŭ*, s.57-58; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.109.

[1119] Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.95.

[1120] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.395; Bolintineanu, *Vıaţa Luî Vlad Ţepeş Vodă Şı Mırcea Vodă Celŭ Betrânŭ*, s.58.

1458 isyanı esnasında elinden alınan Teselya Sancakbeyliğine tekrar getirilmiştir.[1121] Kritovulos'ta, Ömer Bey'in Eflak Savaşı'ndaki yararlılığının sonrasında ödül olarak Yunan komutanlığının geri verildiğinden bahsetmektedir.[1122] Bu durum kaynakların birbirini teyit etmesi açısından önemlidir. Buna ek olarak Iorga'nın, bu dönemde Ömer Bey'i Mora'nın eski sancakbeyi olarak belirtilmesi,[1123] Ömer Bey'in 1462 Eflak Seferi sırasında sadece Teselya bölgesinin idaresini kazandığını fakat 1458 yılındaki konumuna erişemediğini göstermektedir.

Ömer Bey kazanılan savaşın ardından kendi birlikleri ile beraber yiyecek ihtiyacı ve doyum amacı ile Karpat Dağları'na akına çıkmıştır.[1124] Yaptığı bu akının ardından Ömer Bey, 1463 yılında Bosna'nın fethinde yer almıştır. Bosna'nın fethi, birazdan sıralanacak olan gerekçelerin dışında Fatih Sultan Mehmed'in fetih politikası kapsamında, Venedik ve beraberinde İtalya topraklarının hakimiyet altına alınmasına giden amaçta bir basamağı teşkil etmektedir.[1125] Esas amacın dışında seferin yapılmasında bir takım nedenler daha vardır. Bunlardan ilki halk arasında meydana gelen dini hoşnutsuzluktur. Diğer sebepler ise II. Mehmed'in Bosna Kralı ve Macar Kralı arasındaki anlaşma durumunu öğrenmesi, Bosna Kralı Stjepan Tomašević'in Osmanlı yerleşimi olan Kızılağaç Yenicesi'ni bu dönemde ele geçirilmesi olarak sayılabilir.[1126] Bu nedenlere ek olarak Mihaloğlu Ali Bey'in, Stjepan Tomašević'in sulhu bozduğunu ve bunun bir çok kez tekrarlandığını sultana arz

[1121] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.395-397;Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.95;Bolintineanu, *Vıaţa Luî Vlad Ţepeş Vodă Şı Mırcea Vodă Celŭ Betrânŭ*, s.58. Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, s.95; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.76; Kogalnitchan, *Histoire de la Dacie, Des Valaques Transdanubıens et De La Valachie*, s.95-96. ;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.125; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.222; Franz Babinger Teselya değil Selanik sancakbeyliğine geri getirildiğinden bahseder. Bkz.: Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.189.Ali Sevim ve Yaşar Yücel'de Ömer Bey'in bu akınından bahsetse de Teselya Sancakbeyliği'ne tekrar getirildiği hakkında bir bilgi sunmazlar. bkz.: Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.60.

[1122] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.241.

[1123] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.191; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.109.

[1124] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.109.

[1125] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.167; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.107; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.226.

[1126] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.112.

etmesi,[1127] Stjepan Tomašević'in, Semendire Kalesi'nin akrabalık ilişkisi sebebiyle Sırp despotun ölümünün ardından kendisine geçtiğini savunması[1128] da bölgeye yapılacak seferin nedenlerini oluşturmaktadır. Bosna Kralı, sultanın kendisi üzerine sefere çıktığı haberini alınca müttefik arayışına girerek Arnavutluk, Venedik, Macar ve Papa'dan yardım talebinde bulunmuştur.[1129] Ancak Stjepan Tomašević beklediği desteği bulamamış, yapılacak bu savaşta yalnız ve az bir askeri güçle kalmıştır.[1130] Bosna'ya giren Osmanlı birlikleri, şehrin girişinde yer alan Tokca Kalesi'nin fethi ile birlikte bölgede savaşılmadan birçok kalenin fethini de gerçekleştirmiştir.[1131] Vezir-i Azam Mahmud Paşa öncü birliklerin idaresinden sorumlu tutularak Ömer Bey ile birlikte hareket emri almıştır. Nicolae Iorga'nın burada Ömer Bey'i en cesur sipahilerin komutanı,[1132] Ahmed Hasîb Efendi'nin onu *"Mir-i Miran"*, *"Salar-ı Miran"*[1133] olarak tanımlaması akıncı beyinin bu devirlerde askerî başarısının en üst seviyede olduğunu düşündürmektedir. Osmanlı ordusunun ilerlemesiyle Bosna Kralı Stjepan Tomašević sırasıyla Bobovac(Babicsa Ocsak),[1134] Yayça(Jajcza)[1135], Sokol ve son olarak Kuluca (Kliutch) Kalesi'nin kendisini koruyacağına inanarak bu kalelere sığınmıştır. En son sığınmış olduğu Kliutch Kalesi coğrafi açıdan oldukça sarp bir mevkide olduğu için Bosna kralının son ve güçlü bir umudu olmuştur. Kaleye erişimin sıkıntılı olması, Osmanlı birliklerini kararsızlığa

[1127] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.70; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.315;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr,* c.II, s.329; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.112; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.169.
[1128] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.165; Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.122; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.608; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, s.124; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.168.
[1129] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.167.
[1130] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.109.
[1131] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.166.
[1132] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.112.
[1133] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.II, s.1110- 1111.
[1134] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.109; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.198-199.
[1135] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.315;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.I, s.330; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.71;Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.126; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.227; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.110.

sevk etse de Mahmud Paşa'nın devam kararı ile askerler bu yönde ilerlemişlerdir.[1136] Osmanlı birlikleri derbendi geçtikten sonra, Ömer Bey komutasındaki birlik,akıncıların genel özelliğinde yer alan halktan kale güzergahı, kralın durumu gibi bilgileri edinmiştir. Edindiği bilgileri geriden gelen Mahmud Paşa komutasındaki orduya iletmesi için haberci görevlendiren Ömer Bey, kendisi de birliği ile beraber nehir üzerindeki köprüyü geçmek sureti ile kaleye ulaşmıştır. Ancak Ömer Bey ve beraberinde az sayıdaki akıncı birlikleri köprüyü geçtiğinde, Kral Stjepan Tomašević'in askerleri Ömer Bey'in ordusunu sıkıştırmıştır. Ayrıca düşman kuvvetleri geriden gelecek olan yardımın kesilmesi amacı ile köprüyü kullanılmaz hale getirmiştir.[1137]

Tursun Bey ve İbn Kemal ise bu olayı daha farklı nakletmektedir. Bu tarihçilere göre Kliutch Kalesi'ne ulaşan Tırhala sancakbeyi Ömer Bey ve akıncıları, düşman birlikleri tarafından kaleye ulaşımı engellemek amacıyla kesilen köprü ile karşılaşmışlardır. Köprü dışında kaleye ulaşmanın bir yolu olmadığı için Ömer Bey ve birliği nehri yüzerek geçmiş ve Bosna askerleri ile başarılı sonuçlanan bir savaşa girmişlerdir.[1138] Chalkokondyles ise Mahmud Paşa ve birliklerin beraber kaleye geldiklerini, nehri yüzerek geçen ilk kişilerin Teselya sancakbeyi Ömer Bey ve komutasındaki askerler olduğunu belirtmektedir. Ordunun geri kalan kısmının da karaya çıkması ile savaşılmıştır.[1139] Kazanılan bu savaşın ardından Mahmud Paşa, Osmanlı hakimiyetine girmemiş olan Bosna

[1136] Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.126-127; İdris-i Bitlisî*, Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.167-168; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.71; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.169-170.

[1137] İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.168-169; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.170; Kaynakların büyük bir kısmında savaş Kliutch/Kliacza/Glutz/ Kuluca olarak adlandırılan üçüncü kalede geçmekteyken Ahmet Refik'te, Müneccimbaşı Tarihinde bu savaş Bosna Kralının saklandığı ikinci kale olan Sokol'da geçmektedir. Bkz.: Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.315-316;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.330; Refik, *Türk Akıncıları*, s.41. Hoca Sâdeddin Efendi haberci yerine esirlerin Mahmud Paşa'ya gönderildiğini belirtmekle beraber bunun dışında diğer kaynaklarla paralellik gösterir. Bkz.: Hoca Sâdeddin Efendi*, Tacü't Tevarih*, c.III, s.72; Gelibolulu Mustafa Âlî ise Turahanoğlu Ömer Bey'in bilgi edinmesi ve haberci göndermesi mevzusundan bahsetmemekle fakat köprünün kesilmesi ve Mahmud Paşa komutasında gelen askerlerin yardımı konusunda diğer kaynaklar ile birleşmektedir. Bkz.: Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I s.611; Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, s.126-127.

[1138] Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.127; İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.229-230.

[1139] Chalkokondyles,*The Historia*, vol II, s.433-435.

topraklarını fethetmek için Ömer Bey'i görevlendirmiştir.[1140] Ömer Bey'in bu görevde başarılı olması, Babıali'de Turahanoğlu Ömer Bey'in büyük saygı ve gücü elinde bulunduran bir konuma yükselmesini sağlamıştır.[1141] Burada Ömer Bey'in diğer başarılarının da etkisi olduğu aşikardır. Chalkokondyles'in vermiş olduğu bu bilgi ile döneminin en önemli ve saygı duyulan akıncı beyi olan Turahan Bey'in, oğlunun da babasının izinden giderek soyunun başarılarını devam ettirdiği ve diğer akıncı beylerinden bir tık daha ön planda olduğu ifade edilebilir.

1463 yılı Balkanlar'da sadece Bosna Seferi değil ayrıca Venedik ile on beş yıldan fazla bir süre devam edecek olan savaşın fitilinin ateşlendiği de bir yıl olmuştur.[1142] Kaynaklar meydana gelen bu savaşın nedeni hakkında birden fazla görüş ortaya atmışlardır. Bu görüşlerden ilki dönem kroniği olması nedeni ile daha fazla önem verdiğimiz Kritovulos'undur. Çağdaş yazar, 1463 yılında başlayan Venedik-Osmanlı mücadelesinin sorumlusu olarak Turahanoğlu Ömer Bey'i göstermektedir. Müverrihe göre savaşın nedeni, Osmanlı hakimiyetinde yer alan Mora[1143] ve Yunan topraklarının sancakbeyi olarak kaydedilen Ömer Bey'in, hududun öteki tarafında bulunan Venedik Cumhuriyeti ile dostane ilişkiler içinde olmaması, kendisine gereken değer ve önemin verilmediğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır.[1144] Bu nedenden dolayı Ömer Bey 1462 yılının Kasım ayında[1145] bugün Aetolia-Akarnania arasında, Hexamilion Körfezinin kuzey kısmında yer alan İnebahtı

[1140] Chalkokondyles, *The Historia*, Vol II, s.441; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.227; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.201; Zinkeisen'de konum belirterek Kuzey Bosna'nın fethedilmesinde Ömer Bey'in katkılarını belirtmektedir. Bkz.: Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.111.
[1141] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.441.
[1142] Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.465;Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.228; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.227.
[1143] Hayrullah Efendi Tarihi'nde Mora Sancakbeyi olarak Evrenosoğlu İsa Bey geçmektedir. Bkz.: Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.192; Aynı şekilde Kenneth Setton'da Zağanos Paşa'dan sonra Mora Sancakbeyliği görevinin Evrenosoğlu İsa Bey'e geçtiğini belirtmektedir. Bkz.: Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.241.
[1144] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.217-218; Ahmet Refik'te Ömer Bey'in bir neden göstermeksizin akınlara başladığını ve Venedik Cumhuriyeti açısından önemsiz görülen yerlerin Osmanlı toprağına katıldığını ve elde ettiği esirlerin, başlatmış olduğu akınların uzun sürecek olan savaşın fitilini ateşlediğini belirtir. Bkz.: Refik*, Türk Akıncıları*, s.42-43.
[1145] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.86; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.356; *Bizans Kısa Kronikleri*, s.124;Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.241; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.465.

(Naupaktos/Lepanto) şehrine saldırmıştır.[1146] Birlikleri ile şehrin civarına yapmış olduğu akından esir ve ganimet elde eden Ömer Bey,[1147] ardından İnebahtı'na yakın bir konumda bulunan Galata'ya ilerleyerek buraya akın yapmıştır.[1148] Ömer Bey sadece bu iki bölgeye akın yapmakla yetinmeyerek Koron[1149] ve Modon[1150] topraklarına da akınlarda bulunmuştur. Kenneth Setton, Modon ve Koron'a yapılan bu akınların Venedik Cumhuriyeti'ni sıkıntıya soktuğunu belirtmektedir.[1151] Ömer Bey bu dönemde Osmanlı Devleti'nin vassalı olan Domokos, Karpenisi, İnebahtı, Mesolongi ve Prevezt şehirlerini içine alan[1152] Küçük Vlahia'ya da akınlarda bulunmuştur.[1153]

Ömer Bey tarafından Venedik topraklarına yapılan akın tek değildir. Zinkeisen'e göre Atina Paşası, çoğu tarihçiye göre Evrenosoğlu İsa Bey, Grekçe Anonim'e göre Eses Bey, Colin Imber'ın de Ömer Bey olarak belirttiği komutanın Venedik toprağı olan Argos'u fethetmesi ile ilişkiler daha da bozulmuştur.[1154] 1463 yılında tekrar Venedik hakimiyetine giren Argos'un[1155] ilk fethi Ömer Bey

---

[1146] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s. 445; Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, s.86*; İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.356;Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.217-218; *Bizans Kısa Kronikleri*, s.124,226; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.192; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.241; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.465; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.213; Hammer, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, s.228; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.114;Babinger, "Turahan Bey", s.106; Babinger, "Turakhan Beg", s.672; Yücel-Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni* s.76-77; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.195. ; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.112; Grekçe Anonim Tarihin'de yer alan Epahtos, İnebahtı olmalıdır. Bkz.: *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.167.

[1147] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.217-218.

[1148] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.86; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.356;*Bizans Kısa Kronikleri*, s.124,226.

[1149] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi),* s.218; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.167; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.26; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.77.

[1150] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi),* s.218; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.167;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.213; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.26; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.77; Nicolae Jorga, Modon topraklarına akından değil, Ömer Bey'in bu bölgeye askerler konuşlandırdığını belirtir. Bkz.: Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.114.

[1151] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.242.

[1152] *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları,* s.356 dipnot.558.

[1153] Sphrantzes, *The Fall Of The Byzantine Empire*, s.86; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları,* s.356.

[1154] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.192; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.241; Miller, *The Latins in the Levant a History of Frankish Greece*, s.465; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.212-213; Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.41; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.228; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.195; *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.167.

[1155] Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.119.

tarafından gerçeklemese de Kısa Bizans Kronik'inden edinilen bilgiye göre 1467 yılında Turahanoğlu Ömer Bey, beraberinde işinin ehli kişiler ve nüfus ile birlikte Argos şehrine gelmiş, kalenin tekrar imarını sağladığı gibi, bu bölgenin idaresi ile görevlendirilmiştir. Ömer Bey, yanında getirmiş olduğu halk ile de şehri yeniden şenlendirmiştir.[1156]

Venedik Cumhuriyeti de Argos şehrinin fethi ve Ömer Bey'in akınlarını gerekçe göstererek 28 Temmuz'da Mora topraklarında birliklerini harekete geçirmiştir.[1157] 5 Ağustos 1463 yılında Argos'u tekrar hakimiyet altına alan Venedik Cumhuriyeti,[1158] planlı bir şekilde yapılan Mora halk ayaklanmasında, isyanın harlanmasında rol oynamıştır.[1159] Mora'da fetih ve kargaşa alanı oluşturan Venedik Cumhuriyeti'nin sonraki hamlesi, Turahan Bey tarafından defalarca yıkıldığı görülen Hexamilion surlarını tekrar inşa etmek olmuştur. Bu surların inşası şüphesiz ki Hexamilion'a gelecek olan yardımı engellemek,[1160] Osmanlı akıncılarının ve orduların girişimlerinden kendilerini savunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.[1161] 1 Eylül 1463 yılında inşasına başlanan duvar oldukça kısa bir sürede, iki hafta içinde 136 koruma kulesi ile tekrar yükselmiş,[1162] Venedik Cumhuriyeti bununla birlikte Korint'i abluka altına almıştır. Fakat kuşatma bekledikleri kadar kolay geçmemiş, Mora Sancakbeyi[1163] Sinan Bey, komutası altındaki dört yüz yeniçeri ile birlikte Korint'i savunmuştur.[1164]

[1156] *Bizans Kısa Kronikleri*, s.115.
[1157] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.195.
[1158] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.192;Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.196; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.118; Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.119; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.204; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.229; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.215; Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.41; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.228; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s. 248.
[1159] Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.229.
[1160] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.196; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.228.
[1161] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.215; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* c.II, s.27.
[1162] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.192-193; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.II, s.216; Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/. (Erişim Tarihi 13.03.2020)
[1163] Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.197.
[1164] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.119; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.197.; İsmail Hakkı Uzunçarşılı bu kaynaklardan ayrılarak Venedik Cumhuriyeti tarafından abluka altına alınan Korint'te Ömer Bey'in olduğunu belirtir. Bkz: Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.27.

Bu esnada Sinan Bey ve birliklerine yardım için Ömer Bey Bosna'dan[1165] on bin akıncı ile birlikte Korint'e gelmiştir.[1166] Hexamilion surlarının bu kadar kısa bir süre içinde yeniden inşa edildiğini gören Ömer Bey'in bu başarıdan ne kadar etkilendiği *"adı geçen duvara 300 adım yaklaşınca durur, yukarıdan aşağıya, bir başından diğerine kadar esere hayranlıkla bakar."*[1167] sözlerinden anlaşılmaktadır.

16. yüzyılda yazılmış Anonim Grekçe'ye göre Leondari'de bulunan sancakbeyi,[1168] Zinkeisen'e göre ise Ömer Bey idare merkezi olan Veligosti'deyken[1169] Mora'daki durumdan sultan haberdar edilerek destek kuvvet talep edilmiştir.[1170] Bu ihtiyacı karşılamak için Veziri azam Mahmud Paşa Mora üzerine hareket etmiş,[1171] Ömer Bey'de bu esnada Mora'da bulunan Arnavutlar'ın bir kısmını ve idaresi altında bulunan Mora topraklarındaki yöneticileri de kendi tarafına çekmiştir. Böylece Ömer Bey, birliğindeki asker sayısını arttırmayı başarmıştır.[1172] Korint önünde bu zaman zarfında çok çatışma yaşansa[1173] da bu savaşlar iki tarafa da kazanç sağlamamıştır.[1174] Mahmud Paşa Yenişehir'e(Larissa) ulaştığında, Ömer Bey'in gönderdiği bir haberci tarafından berzahın top ve sayıca fazla kuvvet ile kuşatıldığı, bu sebepten dolayı Osmanlı ordusunun buraya yapacağı seferin başarı ile sonuçlanamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca bölge yakınına bir karargah kurmanın akıllıca bir iş olmayacağı, bu sebepten dolayı Mahmud Paşa'nın komutası altındaki birlikler ile bölgeye ilerlememesi de haberci tarafından sadrazama bildirilmiştir. Mahmud Paşa edindiği bu bilgi ile

[1165] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.204.
[1166] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.216; Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/. (Erişim Tarihi 13.03.2020)
[1167] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarih*i, c.II, s.216 dipnot 86; Hammer'da Ömer Bey'in Hexamilion surlarının yeniden inşasına şaşırdığından bahseder. Bkz.:Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.229.
[1168] *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.168.
[1169] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.217.
[1170] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi),* s.220; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.193.
[1171] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.469; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.217.
[1172] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi),* s.220.
[1173] Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.119; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.248.
[1174] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.216.

orduya takviye kuvvet istemiş ve Boetia'ya doğru hareket etmiştir.[1175] Kenneth M. Setton, Mahmud Paşa'nın bu haberi Lividya'da iken aldığını belirtmektedir.[1176]

Kronikler ve tetkik eserler ağırlıklı olarak Mahmud Paşa'nın bu şekilde Mora'ya geldiğini belirtirken, Kritovulos eserinde Turahanoğlu Ömer Bey ve Mahmud Paşa arasında geçen haberleşmeyi farklı işlemiştir. Çağdaş yazar, Mahmud Paşa'nın kuzeyde Boetia, güneyde Attica'ya sınır olan Cithaeron Dağı yamacına garnizon kurduklarını, ardından ise Ömer Bey'e bir haberci göndererek durum bilgilendirmesi istediğini ve sonuç olarak düşmana saldırma kararında mutabık olduklarını belirtmektedir. Kritovulos, Venedik birliklerinin geri çekilme kararı ve nedenlerinden de bahsetmeyerek Ömer Bey'in içten, Mahmud Paşa'nın ise dıştan ortak zamanda Venedik birliklerine karşı savaştıklarını ve bunun sonucunda Venedik ordusunun çekildiğini kaydetmiştir. Burada elde edilen zaferin ardından Mahmud Paşa beraberinde Turahanoğlu Ömer Bey ile birlikte, Mora'nın iç kesimlerine doğru hareket etmiştir.[1179] İlerleyen Osmanlı birlikleri ile Venedik Cumhuriyeti'nin eline geçmiş olan Argos tekrar Osmanlı hakimiyetine dahil olarak[1180] yönetimi Ömer Bey'e teslim edilmiştir.[1181] Turahanoğlu Ömer Bey'de bu süre zarfında beraberinde sayısı yirmi bini bulan askerler ile birlikte Venedik toprağı olan yerlere akınlarda bulunmuştur.[1182] Koron[1183] ve Modon şehirleri

---

[1175] Chalkokondyles, *The Historia*, vol II, s.469-471;Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.205; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.217; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 248.

[1176] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 248.

[1179] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.225-226; Ahmet Refik'te Mahmut Paşa ve Ömer Bey arasında geçen haberleşmeden ve savaş kararından ve Ömer Bey'in Mora'nın iç kesimlerine yaptığı akın faaliyetinden bahseder. bkz.: Refik, *Türk Akıncıları*, s.44; İsmail Hakkı Uzunçarşılı'da haberleşme gibi ayrıntılara girmeden Ömer Bey'in içte Mahmud Paşa'nın da dışta yaptığı savaştan kısaca söz eder. Bkz.: Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.27.

[1180] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.205.

[1181] Refik, *Türk Akıncıları*, s.45.

[1182] Chalkokonyles, *The Historia*, vol II, s.473; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi,* c.IV, s.193; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 249;Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.218; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.229. Selahattin Tansel aynı bilgiyi verse de Ömer Bey komutasındaki ordu sayısı hakkında sayı belirtmez. Bkz.: Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.198; 16. Yüzyılda Grekçe yazılmış Anonim Osmanlı Tarihinde ise bu sayı 25 bin olarak verilmiştir. Bkz.: *16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.169.

[1183] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.205; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.218., Emecen, "Turahan Bey", s.407.

fethedilmiş,[1184] Myloi(Molini-Değirmenler Kalesi) olarak adlandırılan kale yakılmış, İnebahtı'na akın yapılmış,[1185] Lakonya dağlarına ek olarak Mani'de yaşayan Arnavutların Osmanlı idaresini kabul etmesi sağlanmıştır. Yapılan bu askerî faaliyetin ardından mevsimin kış olması nedeniyle Ömer Bey akını sonlandırmıştır. Mahmud Paşa bu süreçte Ömer Bey'in Modon akınından elde ettiği beş yüz esir ile birlikte[1186] başkente dönerken, yeniden hakimiyet altına alınan ve fethedilen yerlerin idaresini Turahanoğlu Ömer Bey'e bırakmıştır.[1187]

1464 yılında ise Venedik Cumhuriyeti, karada Riminili Sigismondo Malatesta'yı komutan olarak atamış ve Malatesta, hakim oldukları Mora topraklarının idaresinden sorumlu tutulmuştur.[1188] Malatesta'nın, Mora'daki askerî faaliyeti Mistra'ya(Mezistre) saldırmak olmuştur. Ağustos 1464 yılında[1189] beraberinde iki bin kişi ile birlikte bölgenin iki duvarlı kısımını Venedik hakimiyetine dahil eden Malatesta, tepelik yerdeki kalede hakimiyet sağlayamamıştır. Mistra'nın kuşatıldığını öğrenen Turahanoğlu Ömer Bey,[1190]sonbaharın bitiminde[1191]şehrin kurtulması için beraberinde on iki bin askeri ile birlikte[1192] bölgeye ilerlemiştir. Malatesta, bulunduğu bölge coğrafyasına hakim olmaması, askerî malzeme eksikliği,[1193] sıkıntılı ulaşım, erzak eksikliği[1194] gibi sebepler ile uzun süre

[1184] Chalkokonyles, *The Historia*, vol II, s.473; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 249;Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.205; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.218; Feridun Emecen ve 16. Yüzyılda grekçe yazılmış anonim Osmanlı Tarihinde fetih yerine yağma/akın terimi kullanılmaktadır. Bkz.:*16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi*, s.169; Emecen, "Turahan Bey", s.407.
[1185] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.119.
[1186] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 249; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.205; Hayrullah Efendi yazmış olduğu tarihinde Turahanoğlu Ömer Bey'in beş yüz Venedikliyi esiri ettiğinden söz etse de bu esirlerin Mahmud Paşa'ya teslim edildiğinden ve esirlerin Modon akınından elde edildiğinden bahsetmez. Bkz.: Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.193.
[1187] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.226.
[1188] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.219; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.211.
[1189] Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/ (Erişim Tarihi 20.05.2020); Kenneth Setton, 16 Ağustos olarak tarihlendirir. Bkz.: Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s. 252.
[1190] Kiel, "Mezistre", s.545; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.221.
[1191] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 252.
[1192] Kiel, "Mezistre", s.545; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.221; Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/ (Erişim Tarihi 20.05.2020); Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.284.
[1193] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.211-212.
[1194] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.221

kuşatma yapamayacağını düşünmekteyken, Ömer Bey'in Mezistre'ye geleceğini haber alınca bu kararını uygulamaya koyarak ablukayı kaldırıp Anabolu'ya[1195] çekilmiştir. Fakat birlik komutanlarının çekilmek yerine savaşmak istemeleri ile bu civarda bir savaş meydana gelmiş, Ömer Bey Venedik birliklerine karşı ezici bir zafer elde etmiştir.[1196]

1465 yılının Temmuz ayında Ömer Bey Mistra'dan Muhlion[1197] istikametine ilerlerken Kalamata'daki Venedik birlikleri ile bir çatışma yaşanmasa da iki taraf da akınlarda bulunmuş ve iaşe için eksiklerini tamamlamaya çalışmışlardır. Bu süreçte Iorga ad belirtmeden, Türkler tarafından birkaç kalenin fethinin gerçekleşmiş olduğunu belirtmektedir.[1198] Kenneth M. Setton'da Muhlion'da Ömer Bey'in bazı Venedik kalelerine akın yaptığından ya da kuşattığından bahsetmektedir.[1199] Venedik birliklerinin Koron'a çekilmeleri üzerine Ömer Bey, istikametini Atina üzerine yöneltmiş ve burada yapılan akınlardan elde edilen doyumu paylaştırmıştır.[1200] Ömer Bey'in Atina'ya gitmesi 14 Ekim 1465 yılında Koron'a gelen bir bilgiye göre yemek ve yem kıtlığı sebebi ile gerçekleşmiştir.[1201]

Turahanoğlu Ömer Bey, kış mevsiminde de geniş çaplı bir sefere komutanlık ettikten sonra bu seferden edindiği esirleri başkente götürmüştür. Osmanlı-Venedik arasında gerçekleşen bu savaşlardan etkilenen toprak sahipleri, yaşantılarını korumak, Osmanlı Devleti ile iyi ilişki içinde bulunmak amacıyla görüşmeler gerçekleştirmeye karar vermişlerdir. Bu görüşmelerden birisi 1466 yılının Şubat ayında Turahanoğlu Ömer Bey ve Eğriboz idarecisi tarafından Likona'da

[1195] Anabolu, Nauplia adı verilen yerin Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki adıdır. Liman kenti Mora'da Agrolis körfezindedir. Şehir hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz.: Nejat Göyünç, "Anabolu", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.III, İstanbul, 1991, s.105-106.
[1196] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.221; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.212.
[1197] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.122; Kenneth M. Setton Ömer Bey'in Mistra'dan Muhlion'a geçtiğini belirtmese de 1465 yılında Muhlion'da olduğu bilgisini vermektedir. Bkz.: Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.253-254.
[1198] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.122.
[1199] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571),* s.253-254.
[1200] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.122-123.
[1201] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.253-254.

gerçekleşmiştir.[1202] Ömer Bey, bu görüşmelerin dışında aynı yıl Venedik Cumhuriyeti ile olan savaşta da aktif faaliyetlerde bulunmuştur. Venedik birlikleri Iacopo Barbarico liderliğinde Ahaiya'nın merkezi olan Patras'a saldırmış,[1203] şehir kırk donanma ve iki bin asker ile abluka altına alınmıştır. Bu süreçte Patras'ta yaşayan insanlar da Venedik Cumhuriyeti ile anlaşarak isyana girişmişlerdir.[1204] Sphrantzes, Ömer Bey'in Patras'ta Venedik işgalini duyunca bir akın düzenlediğini ancak yapmış olduğu akının bir hezimet ile sonuçlandığını belirtmektedir. Akını başarısız olduğu gibi askerlerinin çoğu da ölmüş olan Ömer Bey, Saravalli'ye oradan da Siderokastron'a kadar Venedik askerleri tarafından takip edilmiştir. Ancak belli bir düzen olmadan yapılan, başarıya ulaşması oldukça zor olan bu takip, Venedik birliklerinin başarısızlığa uğraması ile son bulmuştur.[1205]

1466 yılında meydana gelen Patras Savaşı, Kritovulos'un eserinde daha farklı anlatılmaktadır. Patras şehrinde meydana gelen olayları şehrin yakınında bulunan Vus Dağ'ında konuşlanmış gözcüler ile takip eden Ömer Bey, düşmanın sayıca az olduğu bir anda hücuma geçerek zafer elde etmiştir.[1206] Ömer Bey'in bu zaferi elde etmesi şüphesiz ki onun bölgeyi iyi bilmesinden dolayıdır. Hammer ve Zinkeisen, Ömer Bey'in Patras'ta gerçekleşen savaşta 12 bin birliğinin olduğunu belirtirken,[1207] Hayrullah Efendi, Ömer Bey'in birliklerinin on iki noktada göründüğünü kaydetmiştir.[1208] Rivayetler, savaş sonunda Ömer Bey'in Venedik askerini geriden takip edip altı yüz Venedikli'nin hayatına son verdiğini, yüz kişiyi de esir olarak aldığını, Venedik birliklerinden geri

[1202] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.II, s.124.
[1203] Hayrullah Efendi*, Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.194; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.230. Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.228; Giorgio Cracco, Iacobo Barbarigo, Dizionario Biografico degli Italiani - Volume 6 (1964) http://www.treccani.it/enciclopedia/iacopo-barbarigo_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020); Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/ (Erişim Tarihi 20.05.2020); Miller, The Latins In The Levant A History Of Frankish Greece, s.470.
[1204] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.241.
[1205] Sphrantzes, *The Fall of The Byzantine Empire*, s.88; *İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları*, s.374-376.
[1206] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.241. ; Refik, *Türk Akıncıları*, s.46; İsmail Hakkı Uzunçarşılı bu olayı 1463 yılına tarihlemiştir. Bkz.: Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.28.
[1207] Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.230; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.225.
[1208] Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.194.

çekilerek gemilere binmek isteyenlerin ise boğulduklarını belirtmektedir.[1209] Ayrıca Iacopo Barbarico'nun da meydana gelen bu savaşta yaralandığı, esir alındığı ve hatta Patras'ta kazığa geçirildiği de bilgiler arasındadır.[1210] Patras meselesinin ardından Venedik karargahına akın eden Ömer Bey, burada bulunan askerî malzeme, para gibi bir çok ganimeti toplamıştır.[1211] Ömer Bey, bu akın sonunda birlikleri ile önce Hexamilion'a çekilmiştir.[1212] Savaştan ve akından elde etmiş olduğu ganimet ve esirler ile başkente, Sultan II. Mehmed'in huzuruna gittiğinde Ömer Bey göstermiş olduğu başarı ve çalışmaları için ödüllendirmiştir.[1213] Babinger, Turahanoğlu Ömer Bey'in mükafatının esirlerin ölümünü izlemek olduğunu söylemektedir.[1214]

İncelediğimiz kaynaklar 1466'dan 1470 yılına kadar Ömer Bey'in faaliyetleri konusunda sessizliğini korumaktadır. 12 Temmuz 1470 yılında[1215] Negriponte'nin[1216] fethinin ardından, Osmanlı birlikleri adanın neredeyse tamamını fethetmişlerdir. Bu seferde Ömer Bey'in de yer aldığı, sefer sonunda akıncı beyinin yirmi beş bin askeri ile Mora'ya geri döndüğü bilgisinden anlaşılmaktadır.[1217] Aradan geçen iki ay sonra, ganimet açısından oldukça verimli bir yer olan Laconia'da Venedik

[1209] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.241; Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s. 284; Refik, *Türk Akıncıları*, s.46; Babinger, yukarıda belirttiğimiz sayıları eserinde verse de Ömer Bey olarak değil genel bir ifade ile savaşta Venedik Cumhuriyetinin kayıplarını belirtir. Bkz.: Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.228.

[1210] Giuseppe Gullino, Jacop Barbarico'nun kazığa oturtulmasını Ömer Bey'in Türkleri tarafından "emredildiğini" belirtmektedir. Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/ (Erişim Tarihi 20.05.2020); Iacobo Barbarigo, Dizionario Biografico degli Italiani - Volume 6 (1964) http://www.treccani.it/enciclopedia/iacopo-barbarigo_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020); Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.228.

[1211] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.241; Refik, *Türk Akıncıları*, s.46.

[1212] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.228.

[1213] Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi)*, s.241. ; Refik, *Türk Akıncıları*, s.46.

[1214] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.228.

[1215] Vatin, "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",s.120.

[1216] Negroponte, Yunanca Egripos, Osmanlı idaresinde ise Eğriboz olarak bilinen yerin Venedik hakimiyetindeki adıdır. Günümüzde ise Khalkis olarak adlandırılan yer Eğriboz adasında bir bölge olan Èuboea ilinin merkezidir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Michael Kiel, "Eğriboz", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.X, İstanbul, 1994, s.491-493.

[1217] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.303.

birlikleri ile savaşan Ömer Bey, düşman birliklerinin geri çekilmesini sağlayarak onları Longanikos eteklerine ulaşana kadar takip etmiştir.[1218]

1470 yılından sonra Turahanoğlu Ömer Bey 1473 yılında Uzun Hasan'a karşı yapılan Otlukbeli Savaşı'nda tarih sahnesine tekrar çıkmaktadır. Ahmed Hasîb Efendi, bu dönemde Ömer Bey'i *"mir-i miranın en a'lası"*[1219] olarak belirtmektedir. Bu ibare, Ömer Bey'in tecrübeli ve işinde oldukça usta bir akıncı beyi olduğunu, yaşadığı bu süreçte de akıncı beyleri arasında en önemli kişi olduğunu göstermektedir.

Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın kendisini Haziran 1469'da yasal olan tek İslam padişahı ilan etmesi, 1472 yılında Karamanoğulları Beyliği'nin Osmanlı hakimiyetine girmeyen kısmını ve Trabzon'u kendi sınırlarına dahil etmek istemesi, Uzun Hasan'ın yeğeni Yusuf Mirza liderliğindeki birliklerin Anadolu üzerinde yapmış olduğu askerî harekatlar ve Uzun Hasan'ın Memlük hakimiyetindeki Suriye'ye saldırması II. Mehmed'in Akkoyunlu hükümdarına bir sefer yapmasını zorunlu kılmıştır.[1220]

Otlukbeli Savaşı gerçekleşmeden önce Ömer Bey'in Uzun Hasan birliklerinin bir kısmı ile karşılaştığı bilinmektedir. Erzincan'da, Uzun Hasan tarafından bölgeye yerleştirilen nöbetçi askerler, Ömer Bey'in geldiği haberini alınca bölgeyi terk etmişlerdir.[1221] Rûhi Tarihi'nde geçen bu bilginin ayrıntısı Fatih Sultan Mehmed'in yarlığında takip edilebilmektedir. Yarlık, Rûhi Tarihi'nden ayrılarak Ömer Bey ve Uzun Hasan birlikleri arasında bir savaş yapıldığını belirtmektedir. Uzun Hasan tarafından Osmanlı birliklerinin karşısına Divan Beyi Mehmet ve Cemşit Bey'in idaresinde beş bin kişilik bir asker topluluğu görevlendirilmiştir. Ömer Bey'in askerleri ile sayıca denk olan bu

[1218] Alessio Sopracasa, "Gesta dalla guerra veneto-turca di Morea (1467-1469)*"*, *Historiae Scritti per Gherardo Ortalli*, (a cura di Claudio Azzara, Ermanno Orlando, Marco Pozza e Alessandra Rizzi) Edizioni di Ca Foscari, Venezia 2013, s.187.
[1219] Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.II, s.1197.
[1220] Finkell, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, s.59-60.
[1221] "Rûhî Tarihi", s.464-465.

birlikler ile yapılan savaştan zafer elde eden Ömer Bey olmuştur. Ömer Bey, düşman birliklerinin sancaklarını ve elli düşman esirini alarak[1222] bu müjdeyi II. Mehmed'e iletmiştir.[1223]

Osmanlı ordusuna Uzun Hasan birliklerinin Fırat sınırının öteki tarafında konuşlandığı bilgisinin gelmesi üzerine, Rumeli Beylerbeyi Has Murad Paşa ve içinde Turahanoğlu Ömer Bey'in de bulunduğu anlaşılan Rumeli sancakbeyleri ve askerleri öncü kuvvet görevlendirilmiştir. Burada kronikler, Rumeli beylerbeyi Has Murad Paşa'yı genç, tecrübesiz ve karşısındaki düşmanı hafife alan bir kişi olarak belirtmektedir. Ayrıca Has Murad Paşa'nın savaş ortamında Mihaloğlu Ali Bey ve Veziri Azam Mahmud Paşa'nın uyarılarını dikkate almadığında vurgulanan bir mevzudur.[1224] Sayısı elli bini bulan asker ile Turahanoğlu Ömer Bey, Has Murad Paşa ve Davud Bey[1225] Erzincan-Tercan arasında yer olan Fırat Nehri'ni geçince,[1226] sayıca üstün Uzun Hasan birlikleri ile karşılaşmışlardır. Hezimet ile sonuçlanan bu savaşta Ömer Bey, Uzun Hasan ordusundaki Hurşid adında bir kişi tarafından esir alınmıştır.[1227] Tursun Bey'in *İhtiyârü'l ümerâ* olarak[1228] olarak bahsettiği Ömer Bey, Uzun Hasan'ın yanında tutsak iken, diğer esirler Bayburt'a gönderilmiştir.[1229] Bu durum esir alınan

---

[1222] Reşit Arat,"Fatih Sultan Mehmed'in Yarlığı", *Türkiyat Mecmuası*, c.VI, 1939, s.303, 311-312; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.321.

[1223] Rûhî Tarihi, s.465.

[1224] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.330-331;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.343-344; Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.353; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi),* c.II, s.809-811; İdrîs-i Bitlisî , Solakzade ve Hammer'da bu bilgileri verse de Mihaloğlu Ali Bey'in Murat Paşa'ya uyarısından söz etmez. Bkz.: İdris-i Bitlisî*, Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, s.206-208; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.327; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.294; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.244-245; Âşıkpaşazâde ve Hadîdî'de Has Murad'ın Mihaloğlu Ali Bey tarafından uyarıldığından söz etmese de Mihaloğlu Ali Bey'in başarısının onu da teşvik ettiğine dair ipucu vermektedir. Bkz.: Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.262.;Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.289-290.

[1225] *Hunkarnama (Tevarih-i Ali Osman) Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffar-i Ma'ali* ,s.50.

[1226] Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.169.

[1227] *Hunkarnama (Tevarih-i Ali Osman) Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffar-i Ma'ali,* s.50.

[1228] Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, s.162.

[1229] Âşık Paşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s.263; Oruç Beğ Tarihi,s. 110; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.278;Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.245; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî*, Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.327; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi,* s.295; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.123; İsmail Hami Danışmend ise belirli bir ad vermeden önemli kişilerin Uzun Hasan'ın karargahında esir tutulduğunu, diğerlerinin Bayburt kalesine gönderildiğinden söz eder. Bkz.: Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, s.325; Mehmed Süreyya'da Ömer Bey'in Uzun Hasan tarafından esir alındığını kaydeder. Bkz.: Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, s.1313.

kişilerin arasında Ömer Bey'in ayrı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuca varılmasının nedenlerinden birisi Uzun Hasan'ın esirlerin arasında Turahanoğlu Ömer Bey'in yer almasına çok mutlu olması ve böylece kendisinin beklentilerinin, umutlarının daha da arttığının belirtilmesidir.[1230] Ayrıca bu cümlemizi tanımlar nitelikte Âşıkpaşazâde'nin eserinde *"...O Uzun Hasan'dır ki Turhan Beğoğlu'nu yendi..."*[1231] şeklinde bir ifade ile Ömer Bey'in çetin bir rakip olduğu vurgulanmıştır.

Ömer Bey'in esareti hakkında kroniklerden bilgi edinebilmek mümkündür. Kronikler, Ömer Bey'in esirliğinde Uzun Hasan ile yapılan bir diyaloğa yer vermektedir. Bu diyalog Ömer Bey tarafından anlatılmıştır ve şu şekildedir: *"Rivayettir ki, Turhan oğlu Ömer Bey eydür: "Uzun Hasan'ın kendi çadırına maglûl ve mukayyed bende otururdum. Ve kendi şarap sohbetine bünyâd edip, yanına Türkmen Beyleri cem' oldular. Andan Uzun Hasan mest olarak bana eyitti: "Ömer Bey, Osmanlının ayağını aldım ola mı?,, dedi. "Zira Osman Oğlu dedikleri Rum-ili'nlüden ibarettir. Dahi ne kaldı?,, dedi. Ben eyittim: "Hey Han, öyle deme kim, gûya deryadan bir katra su aldın. Zira bir kişinin iki kulu gitmekle ne- oldu? Yüz bin benim bigi ve Murad gibi Hünkârın kulu vardır,, dedim. Öyle diyicek Uzun Hasan kakıyıp, " Bak bak bu kavvadı, şol halde iken dahi neler söyler?,, deyip, gazebe gelip "Bunu öldürmeli be,, dedi. Bu kaziyyeyi görücek ben eyittim: "Hey Han, beni ta'yîb etme. Zira Osman Oğlu'nun çok nân ve nemekin yemiş kuluyum. Şimdi ana âsimi olayım? Ölünceyedek taassubun ve nisbetin komazım. Amma hakkuhu insaf edicek, şimden geri Hünkarın işe yarar askeri kalmadı. Eğer irte anlar kaçıp, gitmeden bir hız ederseniz. Fil-hâl dağıdıp muradınızı ele getirirsiniz,, dedim. Andan Hasan Dıraz germ olup eyitti: "Beyler, Ömer Bey doğru söyler. Hem merdliğe dahi münasib budur. Nân ü nemek hakkını bilirmiş,, dedi.*[1232]

[1230] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.100.

[1231] *Aşıkpaşaoğlu Tarihi,* s.192; Neşri'de de "Turhan Begoglı'nı sıdı" ifadesi vardır. Bkz.: Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.358; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.821.

[1232] Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ*, s.353-354; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, s.811-813. Benzer anlatımlar için bkz.: Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.123-124; Solak-zâde Mehmed Hemdemî

Öncü birliklerin başarısız olan bu faaliyeti sonucunda II. Mehmed, Uzun Hasan'a karşı ilerlemiş ve iki ordu arasında yapılan savaştan Osmanlı birlikleri galip ayrılmıştır.[1233] Uzun Hasan'ın yenilgiyi kabul edip kaçtıktan sonra bir haberci göndererek çadırında tuttuğu esirlerin öldürülmesini emrettiği belirtilmektedir. Fakat, görevlendirilen kişiler esirlerin yer aldığı çadırı buladıkları için bölgeyi terk etmişlerdir.[1234] Bu sayede Osmanlı birlikleri tarafından çadırda zincirlenmiş halde[1235] bulunan Ömer Bey dahil esirler özgürlüğüne kavuşturulmuştur.[1236] Ardından akıncı beyi II. Mehmed'in huzuruna götürülmüştür.[1237]

Ömer Bey'in izine 1473 yılından sonra 1477 yılında rastlanmaktadır. Araştırmalar dahilinde bu dört yıl içinde ne yaptığı hakkında bir kayda rastlanılamamıştır. 1477 yılında ise tekrar Venedik Cumhuriyeti ile olan savaşta kroniklerde adı geçmektedir. Tarihe *"Kripoli Akını"*[1238] olarak geçen bu akında Ömer Bey Friuli'ye kadar ilerlemiştir.[1239] Buraya yapılmış olan akının temel sebebi İşkodra kuşatması esnasında kuzeyden gelecek olan olası bir yardım elinin ulaşmasını engellemektir.[1240] Friuli, 1420 yılından beri Venedik hakimiyetinde olan bir yerdir. Bu şehirde akıncı faaliyetleri için

---

Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.328-329; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.295-296; Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân*, s.278-279;Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.332;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.344-345; Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.245; Refik, *Türk Akıncıları*, s.41-42; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.578.

[1233] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.333-334;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr,* c.II, s.346-347.

[1234] *Oruç Beğ Tarihi*,s.110.

[1235] *Hunkarnama (Tevarih-i Ali Osman) Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffar-i Ma'ali*, s.52.

[1236] Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.294; *Anonim Osmanlı Kroniği*, s.122; *Anonim Tevârîh-i Âli Osman*, s.117; *Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman*, s.139; Oruç Beğ Tarihi,s. 110; *Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı*, s.109;Leunclavius, *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, s.84;Refik, *Türk Akıncıları*, s.42;İsmail Hakkı Uzunçarşılı sadece Ömer Bey'in kurtarıldığını belirtir. bkz.:Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.102; Lütfi Paşa Turahanoğlu Ömer Bey yerine yanlış olarak Saruhanoğlu Ömer Bey demiştir. Bkz.: *Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âli Osman*, haz. Kayhan Atik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s.188; İbn Kemal ad vermeden esirlerin özgürlüğüne kavuşturulduğunu belirtir. Bkz.: İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.359.

[1237] *Hunkarnama (Tevarih-i Ali Osman) Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffar-i Ma'ali*, s.52.

[1238] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.121; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.81.

[1239] İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.262. ; İnalcık, "Mehmed II ", s.402; Emecen*, Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.152.

[1240] Liliana Ferrari - Donata Degrassi, - Francesca Boscarol, "Leta Antica e Medievale", *Storia di Lucinico*, Cassa Rurale ed Artigiana di Lucinico Farra e Capriva, Gorizia, 2011, s.13-65. s. 56.

gerekilen tedbirler; Isonzo'dan Gorizia'ya ulaşan bir toprak hattı, Fogliana ve Gradiska'da iki ordugah inşa edilmesi,[1241] Gorizia'da bir köprü inşa edilmesi[1242] şeklinde alınmıştır. Fakat sıralanan bu tedbirler, istenilen korumayı sağlamakta başarılı olamamıştır.[1243]

Bu dönemde bazı kaynaklar tarafından Bosna Sancakbeyi olarak tanımlanan[1244] Ömer Bey, 29 ya da 30 Ekim'de akıncıları ile Venedik garnizonunu yenmiştir. Ardından Licinisio arkasındaki yüksek arazi ve beraberindeki orman üzerinden[1245] İsonzo Nehri'ni geçmiştir.[1246] Akıncı birliği ile birlikte Gorizia'da inşa edilmiş olan köprüde konuşlanan Ömer Bey, burada hakimiyet sağlayarak[1247] kalenin fethini gerçekleştirmiştir. Venedik birlikleri ise köprü üzerinde savaşmak için mevzilenmişlerdir. Turahanoğlu Ömer Bey, bu durumda köprü havalisinde saklı noktaları bulmak için gece beraberinde bin kişilik bir birlik ile nehrin karşısına geçmiştir. Bahsi geçen akıncı birlikleri saklanarak Ömer Bey'in hareket emrini bekleseler de Ömer Bey'in komutası altında olmadan savaşmışlar, geri çekilme taktiği izleyerek Venedik kuvvetleri ile savaşa başlamışlardır.[1248] Savaşın ilerleyen kısmında Licinisio Dağ'ında pusuda bekleyen Osmanlı birlikleri de ortaya çıkarak savaşa katılmışlar ve bu savaşta Osmanlı birlikleri zafer elde etmişlerdir.[1249] Elde edilen başarı ile bir süre Venedik askerlerinin peşinden giden Ömer Bey ve birlikleri bir ilki gerçekleştirerek Tagliamento kenarında görülmüştür.[1250] Isonzo ve Tagliamento Nehirleri arasında kalan bölge yakılmış[1251] ve

[1241] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.307.
[1242] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.270.
[1243] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.307.
[1244] Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.259; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.81; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,* c.II, s.121.
[1245] Ferrari- Degrassi- Boscarol, *Storia di Lucinico,* s.56.
[1246] Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, s.339; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.308.
[1247] Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.270; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.307.
[1248] Marco Antonio Sabellico, *Dell' Historia Venetiana Libri XXXIII*, Appresso Gio: Maria Savioni, Venedik 1668, s.488; Pietro Giustiniano, *Dell' Historie Venetiane*, Appresso Gio: Battista Brigna, Venedik, 1671, s.331.
[1249] Marco Antonio Sabellico, *Dell'Historia Venetiana Libri XXXIII*, s. 489; Pietro Giustiniano, *Dell'Historie Venetiane*, s. 332; Marcantonio Coccio Sabellico, *Degl' Istorıcı Delle Cose Venezıane I quali hanno fcritto per Pubblico Decreto*, Tomo Primo, In Venezia, 1718, s.795-796.
[1250] Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.259.
[1251] Marco Antonio Sabellico, *Dell'Historia Venetiana Libri XXXIII*, s.489; Pietro Giustiniano, *Dell'Historie Venetiane*, s. 332; Marcantonio Coccio Sabellico, *Degl' Istorıcı Delle Cose Venezıane I quali hanno fcritto per Pubblico Decreto*, s.795-796;Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.308; Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.165; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.210; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II,

akıncı birlikleri burada bir ay boyunca akına devam etmiştir.[1252] akıncılar ardından Paive Nehri'ne kadar her yeri talan ederek ilerlemiştir. Yapılan bu savaştan iyi bir ganimet ve esir elde eden akıncılar bir ay süren akın faaliyetinden sonra yerleşim yerlerine geri dönse de[1253] başarılı geçen bu akında Ömer Bey ağır bir şekilde yaralanmıştır.[1254] Sabellico, Ömer Bey'in savaşta yaralandığını *" Ne de zafer düşman için bir takviye oldu, bizzat komutan Morbachus [Ömer Bey], çok sayıda karanlık kıyımlar sırasında ağır şekilde yaralandı."*[1255] şeklinde ifade etmektedir. 1477 yılında yapılan bu akının ardından Ömer Bey kaynaklara göre sancakbeyliğini yaptığı Bosna'ya dönmüştür.[1256]

Ertesi yıl İşkodra Seferi'nde Ömer Bey'de görev almıştır. Arnavutluk İskenderiyesi olarak da tanımlanan İşkodra, Venedik Cumhuriyeti'nin hakimiyetinde bulunan bir yerdir. Osmanlı Devleti tarafından bu bölgenin fethine görevlendirilen Rumeli Beylerbeyi Süleyman Paşa'nın başarısız olması, Gedik Ahmed Paşa'nın bahsi geçen yere sefere çıkmak istememesi gibi nedenler, II. Mehmed'in sefere kendisinin çıkmasını gerektirmiştir. Venedik Cumhuriyeti ile olan barış görüşmelerinde meydana gelen kesinti de gerekli ortamı yaratmış ve sultan seferi başlatmıştır.[1257] Çalışmamız dahilinde bakıldığında kaynaklarda Turahanoğlu Ömer Bey'in yolların düzeltilmesi,[1258] ordunun geçmesi için yolların açılması, derbentlerin garanti altına alınması,[1259] köprülerin kontrolü

s.122; Ali Sevim ve Yaşar Yücel bu bölgenin yakıldığından bahsetmeden sadece akın yapıldığını belirtir. bkz.: Yücel-Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.81.

[1252] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.122.

[1253] Danışmend, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, s.339; Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.308; Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.210.

[1254] Marco Antonio Sabellico, *Dell'Historia Venetiana Libri XXXIII*, s.489; Pietro Giustiniano, *Dell'Historie Venetiane*, s. 332; Marcantonio Coccio Sabellico, *Degl' Istorıcı Delle Cose Venezıane I quali hanno fcritto per Pubblico Decreto*, s.795-796; Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.270.

[1255] Zinkeisen, *Osmanlı İmpatorluğu Tarihi*, c.II, s.270.

[1256] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.122; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.81.

[1257] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.71; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.57.

[1258] Babinger, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, s.311; Refik, *Türk Akıncıları*, s.42.

[1259] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel,* s.344;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.357; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.71; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.57.

ve tamiri,[1260] inşası[1261] amacıyla Evrenosoğlu Ahmed Bey ile birlikte önden görevlendirildiği[1262] ve kendilerine verilen bu görevi başarı ile tamamladıkları[1263] görülmektedir. Ömer Bey'in bu seferde tek görevi sadece ordunun önünden giderek ilerlemenin kolaylaşması olmamış, akıncı beyi İşkodra'nın alınmasında da rol oynamıştır. İşkodra'nın alınmasında yaşanılan sıkıntılar neticesinde toplanan savaş meclisinde alınan karar, kalenin yardım almaması için civar yerlerin fethini gerçekleştirmek olmuştur. Bu esnada Ömer Bey komutasındaki sekiz bin kişilik birlik, kalenin önünde kuşatmaya devam eder bir vaziyette bırakılmıştır.[1264] Hiçbir yerden yardım alamayan kale halkına karşı Ömer Bey'in tüm gücü ve dinamikliği ile kuşatmayı devam ettirmesi, Venedik Cumhuriyeti'ni zor duruma sokmuştur. Barış imzalamak için görüşmeleri başlatmak amacı ile Giovanni da Rio İstanbul'a gitmiş ve 26 Ocak 1479 yılında Arnavutluk İskenderiyesi Osmanlı hakimiyetine girmiştir.[1265]

Ömer Bey, İşkodra Seferi'nin ardından aynı yıl Mora önlerinde Venedik Cumhuriyeti'ne karşı tekrar tarih sahnesinde görülmektedir. Ömer Bey'in Mora'daki Venedik şehirlerine akınlarda bulunması[1266] burada başlayan savaşın fitilini ateşlemiştir. Ömer Bey'in bu akın faaliyetleri, Venedik birliklerinin bölgede bulunan Türk yerleşimlerine akın yaparak karşılık vermesi sonucunu doğurmuştur. On bin kişilik ordusu ile Mora kıyısından çıkan birliklere karşı, Ömer Bey

[1260] Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.349; Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.344;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.357; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.71; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni,* s.57; Refik, *Türk Akıncıları*, s.42.

[1261] "Rûhi Tarihi", s.467-468.

[1262] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.344;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.357; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.71; Yücel- Sevim*, Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.57.

[1263] Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel*, s.344;Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.357.

[1264] Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.265.

[1265] Giuseppe Cappelletti, *Storia della Repubblica di Venezia dal suo Principio sino al Suo Fine*, Volume Sesto, Torino, 1860, s.379-380. Burada belirtmeliyiz ki Ömer Bey'in ilk olarak kuşatması önemli olsa da Eylül'ün sonlarına doğru Osmanlı ordusu çekilirken bölgeye kırk bin kişilik bir kuvvet ile Evrenosoğlu Ahmed Bey bırakılmıştır. Bkz.: Hammer, *Osmanlı Tarihi*,c.I, s.265; Uzunçarşılı, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.72-73; Yücel- Sevim, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.58.

[1266] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.460;Emecen, *Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, s.152; İnalcık, *Fâtih Sultan Mehemmed Han*, s.262; İnalcık, " Mehmed II. ", s.402.

komutasındaki üç bin kişilik akıncısı ile bölgede bulunmaktaydı.[1267] Ordusunu üç kısma ayıran Ömer Bey bir kısmı ile Venedik birliklerinin üzerine giderken diğer iki birlik pusu yerinde Ömer Bey'in *"Bâzâr-ı kâr-zâr tamâm germ olmayınca zinhâr çıkmıyasuz"*[1268] emrine uymuşlardı. Çıkma vakitlerinin gelmesi üzerine iki gruba ayrılan birlikler çıkarak savaşa katılmış ve savaş, Ömer Bey ile birliklerinin zaferi ile sonuçlanmıştır. Ömer Bey, bu savaş sonunda ele geçirdiği sancaklar, esirler ve ganimetler ile II. Mehmed tarafından övgülere layık olmuştur.[1269] Elde edilen esirlerin sayısını Oruç Bey, yedi sekiz bin olarak vermekle birlikte Venedik gemilerinin bile alındığını belirtmektedir.[1270] Hayrullah Efendi ve İbn Kemal bu olaydan sonra Venedik Cumhuriyeti'nin barış teklifinde bulunduğunu söylemektedir.[1271] Şerafettin Turan, barış teklifinin Ömer Bey ile yapılan bu savaş sonunda verilmesinden dolayı bu askerî faaliyetin İşkodra Seferi esnasında yapıldığını düşünmektedir.[1272]

2.7.1. II. Bayezid Döneminde Turahanoğlu Ömer Bey'in Faaliyetleri

Turahanoğlu Ömer Bey, 1478 yılından sonra altı yıl boyunca tarih sahnesinde görülmemektedir. İrdelenen kaynaklar bu süre içinde Ömer Bey'in durumu veyahut askerî faaliyetleri hakkında bilgi sunmamaktadır. Elimizdeki kaynaklardan sadece Kenneth M. Setton, 1482 yılında Venedik komutanı Bartolomeo Minio'nun, inatçı valinin yerine daha ılımlı bir valinin halef olarak getirilmesini sağladığı için Ömer Bey'e itiraz ettiğinden bahsetmektedir.[1273] Buradan Ömer Bey'in bu dönemde diğer devletlerin iç işlere karışmada oldukça aktif olduğunu düşünebilir.

[1267] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.460-461;Tansel, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, s.212.
[1268] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.461.
[1269] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.462-463.
[1270] *Oruç Beğ Tarihi*,s.114. ve dipnot 684.
[1271] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.463; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, s.229.
[1272] İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s.463. dipnot 1.
[1273] Setton, *The Papacy and the Levant (1204-1571)*, s.329.

Ömer Bey'in 1484 yılına ait olan vakfiyesinde ve İcare-i Vahideli Vakıf İcare Defterinde El Hâcc Ömer Bey b. Turahan Bey olarak geçmesi[1274] Ömer Bey'in 1484 yılından önce babası gibi hacca gitmiş olduğunu göstermesi açısından kıymetlidir.

1484 yılında Ömer Bey'in içinde bulunduğu sefer hakkında bilgiye İbn Kemal'de rastlanılmaktadır. 1484'te II. Bayezid'in başlatmış olduğu Boğdan Seferi'nde Kili Kalesi'nin fethinden önce sultanın emri ile Mihaloğlu Ali Bey ile Ömer Bey akında bulunmışlardır. Başarılı geçen akın İbn Kemal'de şu şekilde yansıma bulmuştur: *" ... Sehâb-ı pür-şitâb gibi havâ-yı gazâda revân olub, seylâb-ı kûh-istân gibi diyâr-ı küffâr-ı bed-kîrdâra akdılar. Sinân-ı şihâb-nişânun bark-ı âvaz-feşânı ve tîğ-mîg-kirdârun şâ'ika-i âteş-bârı-yle dâr komadılar yakdılar. Sahrâlarda hayl-ı remmâl reml-i seyyâl-misâl akdı ve gitdi. Şeml-i küffâr-ı neml-şümârı leked-kûb ü pây-mâl itdi. .... Bed-nihâd horyâdları kırub kara yir idüb 'avretden ve oğlânndan buldukların esîr idib tavar komadılar sürdiler. Biçilmiş ekinleri atlar ayağı-yle döküb, dögülmüş harmenleri yedürdiler. Küşte-zârları odâ urdılar. Gerd-i sipâh u dûd-i siyâhla kubbe-i çarh-ı kebûd toldı. Aktâr-ı diyâr mütekeddir ve envâr-ı nehâr mütegayyir oldı."*[1275]

Mihaloğlu Ali Bey ile yapılan bu akının ardından Ömer Bey, Osmanlı- Memlûk Devleti arasındaki anlaşmazlıkların doğurduğu 1485 ve 1490 yıllarını kapsayan altı savaş dizisinin[1276] 1488 yılında gerçekleşen dördüncü savaşında bulunmuştur. II. Bayezid, Rumeli Beylerbeyi Halil Paşa ve Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'nın, Anadolu ve Rumeli beyleri ile Adana'ya giderek Ali Paşa'nın birliğine katılmasını emretmiştir. Memlûk hükümdarı Kayıtbay Osmanlı birliklerinin Adana'ya ulaşması haberini aldıktan sonra içlerinde Turgutoğulları ve Ramazanoğulları'nın da yer aldığı kuvvetlerini

[1274] VGM., VGM Defter No 743-0/0133/0029; Ayşe Değerli, "Turhanzade Ömer ve Oğlu Hasan Bey'in Tırhala Sancağındaki Vakıfları (1484-1881)", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.26, Ocak 2017, s.14; *Selanik, Yence-i Vardar, Karaferye, Vidin, Langata, Avrathisar, Usturumça ve Diğer Kazalara Ait İcare-i Vahideli Vakıf İcare Defteri* VGM/VGM/DEFTER/02418/00052/92.
[1275] İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân* VIII. Defter,s.68.
[1276] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.191.

Adana bölgesine gönderse de Hersekoğlu Ahmed Paşa'nın kaptanlığındaki gemilerin Bağras yada Bukras olarak kaydedilen dağda geçidi kapattığını görmüşlerdir. Ancak meydana gelen hava şartları Osmanlı ordusunun aleyhine işlemiş ve çıkan kasırga yüzünden gemiler kullanılamaz hale gelmiştir.[1277] Böylece Memlûk ordusu Ramazan'ın sekizinci gününde Osmanlı ordusu ile bazı kaynaklara göre Tarsus havalisinde[1278] bazı kaynaklara göre ise Adana'ya yakın bir konumda olan Ağaçay'da meydana gelecek savaş için[1279] ilerlemeye devam etmiştir. Meydana gelen bu savaşta Ömer Bey'in, askerî düzenin ortasında duran Ali Paşa'nın yanında, İsfendiyaroğlu Kızıl Ahmed Bey, Mehmed Bey, Müntansır Bey[1280] ve askerler ile birlikte hilal halesi gibi Ali Paşa'yı çevreleyen bir konumda yer aldığı görülmektedir.[1282] Savaş başladığında Anadolu kısmı ve beraberinde Karaman birlikleri savaşı terk ederek orduyu zor durumda bıraksa da, Ali Paşa'nın yanında bulunan beyler savaş alanını terk etmemiş ve savaşa devam etmiştir.[1284] Diğer birliklerin kaçmasına rağmen konumuz bazında Ömer Bey'in savaşa devam etmesi, bu dönemde sonraki kısımlarda görüleceği üzere oldukça yaşlı olan akıncı beyinin cesaretinin, savaşçı ruhunun eksilmediğini gözler önüne serer niteliktedir. İki tarafta yorulunca, karşı kuvvetlerinin ordugaha geri çekilmesi üzerine bazı beylerin düşman birliklerini takip etme önerisi Ali Paşa tarafından reddedilmiştir. Bu reddin nedeni Osmanlı

[1277] Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fi Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.386-388; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.253-255; Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr* (Fatih Sultan *Mehmed Hanın Vefatından Yavuz Sultan Selim Hanın Saltanatının Sonuna Kadar)*, c.I II. Kısım, haz. Ahmet Uğur- Ahmet Gül - Mustafa Çuhadar- İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1997, s.847-848; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.405-406; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.355-356.
[1278] Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fi Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.388.
[1279] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.406; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.356; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.255; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.272; Hayrullah Efendi Ağa Çayırını Adana ve Tarsus arasındaki bir yer olarak tanımlar. Bkz.: Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.V, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul 1972, s.123.
[1280] Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi*, Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I- II. Kısım, s.849; Miroğlu, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", s.272; Behiştî Ahmet Çelebi bu kaynaklardan farklı olarak Ali Paşa'nın yanında Ömer Bey ve İsfendiyaroğlu Kızıl Ahmet Bey'in dışında Evrenosoğlu Ahmet Bey ile Veliyüddînoğlu Ahmet Bey'in olduğunu belirtir. bkz.: Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî*,s.361; Hammer'da ve Hayrullah Efendi'de Müntasır Bey'den söz etmez. Bkz.: Hammer, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.318; Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.V, s.123.
[1282] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.255-256.
[1284] Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fi Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.389; Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.257-258; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.406; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.356.

ordusunun belirtildiği gibi sayıca azalmasından kaynaklanmaktadır. Bu önerinin kabulü halinde geri kalan birliğin ayrı noktalara serpileceği ve bir saldırı karşısında tekrar toplanmanın zor olacağı düşüncesini savunan kişilerden birisi de Ömer Bey olmuştur. Ömer Bey, Memlûk birliklerinin nehir ötesine geçtiği bilgisine ulaşınca Ali Paşa ile birlikte geri otağların bulunduğu yere gitmiştir.[1285] Ali Paşa, Hoca Sâdeddin Efendi'ye göre Heraklea, Solakzade'ye göre ise Karaman'a varınca II. Bayezid'e meydana gelen olaylar hakkında bilgi vermiştir. Sultan savaş meydanından kaçanların zincirlenerek İstanbul'a gönderilmesini, savaş meydanında yiğitçe savaşan başta kendisi olmak üzere diğer askerlerinde huzuruna gelmesini emretmiştir. Böylece içlerinde Ömer Bey'in de yer aldığı askerler emir mucibince II. Bayezid'in huzuruna gitmişlerdir.[1286] Mehmed Süreyya, Ömer Bey'in bu savaşta kaybolduğunu belirtse de[1287] kroniklerden de anlaşıldığı üzere böyle bir durum söz konusu değildir.

Oruç Bey Tarihinde, 1497/1498 yılına ait Malkoçoğlu Bali Bey'in Lehistan üzerine yapmış olduğu akında Ömer Gazi adındaki bir kişinin de Tuna Nehri'ni geçerken adına rastlanmaktadır.[1288] Osmanlı kroniklerinde Ömer Bey daha çok Turahanoğlu/ Turhanoğlu Ömer Bey şeklinde kaydedilse de bu kişinin bizim konumuzu oluşturan Ömer Bey olma ihtimali bulunmaktadır. Fakat kesin bir bilgi sunulamayacağı için bu akının ayrıntılarına girilmemektedir. Eğer bu akında yer alan kişi Turahanoğlu Ömer Bey ise onun askerî faaliyetleri hakkında bilgi aldığımız en son yıl 1498'dir. Fakat bu kişi başka biri ise elimizdeki kaynaklar ışığında Ömer Bey'in son askerî faaliyetinin 1488 yılında olduğunu söylenebilir.

Turahanoğlu Ömer Bey'in Osmanlı tarihinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu kroniklerde onun ölümü hakkında verilen bilgilerden anlaşılmaktadır. II. Murad döneminden itibaren

[1285] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.259.
[1286] Hoca Sâdeddin Efendi, *Tacü't Tevarih*, c.III, s.261; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, s.407; Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, s.356-357.
[1287] Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, c.IV, s.1313.
[1288] *Oruç Beğ Tarihi*, s.155.

akıncı beyi olarak Osmanlı İmparatorluğu'na hizmet etmiş olan[1289] Ömer Bey yaşamı boyunca üç sultan idaresini görmüş ve babasından devraldığı mesleği ile yaşadığı dönemin en önemli, başarılı akıncı beylerinden birisi olmuştur. Kaynaklar onun kaç yaşında ve hangi yılda vefat ettiği hakkında farklı tarihler vermektedir. İbn Kemal, Ömer Bey'in ölüm tarihini 1500 yılının Ekim/Kasım'ında 80 yaşında olarak verirken Ömer Bey'in ölümünü şu şekilde betimler: *"Rebî'ı 'ümri âhir olub, bâd-ı hazân-ı memât, gülzâr-ı hayâtınun berg ü bârını tağıtdı."*[1290]

Oruç Bey'de yazmış olduğu eserinde Ömer Bey'in vefatına değinen bir diğer müverrihtir. Oruç Bey, Ömer Bey'in adını bu kısımda Tur Bey oğlu Mehmed Bey şeklinde vermiştir.[1291] Feridun Emecen'e göre, Oruç Bey ilgili kısmı kaydederken yapmış olduğu bir istinsah hatası nedeni ile böyle kaydetmiştir.[1292] Gerçekten de baktığımızda vefat tarihini 908 Rebî'ülâhir'in evvelinde olarak Malkara'da vermesi[1293] bu bilgilerin sahibinin Turahanoğlu Ömer Bey olduğunu düşündürmektedir. Oruç Bey'in vermiş olduğu bu bilgi doğrultusunda Malkara'da mevcut olan türbelere baktığımızda da Ömer Bey'in camisinin ve türbesinin bulunması[1294] verilen bilgilerin Ömer Bey'e ait olduğunu doğrulamaktadır. Oruç Bey, Ömer Bey'in vefat ettiğinde doksan altı yaşında olduğunu belirtmekle birlikte çocuklarının sayısının da elli olduğunu söylemektedir.[1295]

İki müellifte aşağı yukarı yakın tarihler vermiş olsalar da vermiş oldukları yaş skalası arasında oldukça büyük bir fark bulunmaktadır. Yine de Ömer Bey'in, vefat ettiği dönemde, dönem ortalamasına göre oldukça yaşlı olduğunu ve ömrünün son zamanlarına kadar mesleğini, başarılarını devam ettirdiği söylenebilir. Ömer Bey günümüzde de oldukça ulu bir şahsiyet olarak görülmektedir.

[1289] İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân* VIII. Defter (Transkripsiyon), s.210.
[1290] Hicri 906 Rebî'ul-âhir. Bkz.:İbn Kemâl, *Tevârîh-i Âl-i Osmân VIII. Defter* (Transkripsiyon), s.210.
[1291] *Oruç Beğ Tarihi*, s.188.
[1292] Emecen, "Turahan Bey" s.407.
[1293] Oruç Bin Âdil, *Tevârih-i Â l-iOsman*, s.188; Oruç Bey'in vermiş olduğu tarih 1502 yılında Ekim ayının sonuna tekabül etmektedir.
[1294] Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk*, c. IV, s.326; https://www.malkara.bel.tr/malkara/gazi-omer-bey-turbesi (Erişim Tarihi: 02.09.2021)
[1295] *Oruç Beğ Tarihi*, s.188.

Latif Bağman 2005 yılında yayımlanan eserinde Ömer Bey Köyü'nde yaşayan yaşlıların inanışlarına göre, Ömer Bey'in mezarının köy mezarlığında, kutsal olan ulu bir ağacın gölgesinde olduğunu belirtmektedir. Halk bu kutsallığı sebebi nedeni ile 2005 yılından kısa bir süre önceye kadar bu ağacı koruma görevini kendilerine vazife edinmiştir.[1296] Bu olay Ömer Bey'in bilhassa bölge halkı tarafından günümüzde hala oldukça önem verilen bir şahsiyet olduğunu gözler önüne sermektedir. Malkara'da bulunan türbesinin bugün oldukça ziyaret ve dua edilen bir yer olması da Osmanlı döneminde başarıları ile söz edilen bu akıncı beyinin hala unutulmadığını göstermektedir.

2.8. Ömer Bey'den Sonra Turahanoğulları Soyu Hakkında Genel Bir Değerlendirme

Ernst Werner, Turahan ailesini Rumeli'de bulunan en büyük dört toprak sahiplerinden birisi olarak tanımlamaktadır.[1297] Babinger'de aynı şekilde Turahanoğulları ailesinin geniş bir mal/mülk sahibi olduklarını belirtse de Ömer Bey'in ardından ailenin soyu hakkında yalnızca iki oğlundan az bilgi ile bahsetmesi ve yazmaya değer bir rollerinin olmadığını sunması[1298] ailenin bu tarihten itibaren önemini kaybettiği anlamına gelmektedir. Fakat Turahan Bey'in ölümü ile birlikte babasının bayrağını devralan ve başarıları ile dalgalandıran Ömer Bey'in vefatı ile incelediğimiz kaynaklar arasında Turahanoğulları akıncı ailesi adına daha az rastlansa da ailede bu mesleğin sürdürüldüğü görülmektedir.

Kaynaklar Ömer Bey'in sahip olduğu çocukları hakkında farklı görüşler sunmaktadır. Bazıları Turahanoğlu Ömer Bey'in Hasan ve İdris adında iki çocuğunun olduğunu belirtirken[1299] yapılan araştırmalar Ömer Bey'in ikiden fazla oğlu olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ömer Bey'in İdris ve Hasan

[1296] Latif Bağman, *Uzun Köprü Tarihi ve Belgeleri*, Ulusal Bellek Yayınları, Edirne 2005, s.165.
[1297] Werner, *Osmanlılar*, s.205.
[1298] Babinger, "Turakhan Beg", s.672; Babinger, "Turahan Bey", s.106.
[1299] Babinger, "Turakhan Beg", s.672; Babinger, "Turahan Bey", s.106. ; Arslan, *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451),* s.110; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49.

dışında, Hamza, Mustafa,[1300] Durak,[1301] Eyüp,[1302] İbrahim,[1303] Ahmed,[1304] İshak,[1305] Paşa Yiğit,[1306] Hacı Bey[1307] adında toplamda on bir oğlu, Fatma Hatun adında da bir kızı olduğu bulunmaktadır. Hamza, Mustafa ve Fatma Hatun'un varlığı Tırhala'da yaptırdıkları eserlerden anlaşılmaktadır. Hamza Bey bir cami, Mustafa Bey 1518'de bir cami ve imaret, son olarak Fatma Hatun ise bir mescid inşa etmiştir.[1308] Hazırlanan 367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri adlı çalışmada Tırhala Livası başlığında *"Dāvud Bey bin 'Ömer Bey"*,[1309] *"İsmā'īl Çelebi veled-i 'Ömer Bey, za'īm"*,[1310] *" Üveys Bey bin Ömer Bey",*[1311] ibarelerinden Ömer Bey'in şuana kadar keşfedilmemiş üç oğlunun daha olduğu görülmektedir. Theoharis Stavrides, makalesinde, Ömer Bey'in Mehmed Çelebi adında bir oğlu olduğuna yer vermektedir.[1312] Ömer Bey'in zeyl vakfiyesinde, tevliyetin kendisinden sonra Hacı Mehmed Çelebi'ye geçtiği ibaresi,[1313]

[1300] Kiel, "Tırhala", s.115; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.192; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.157;Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14; Mustafa Bey için bkz.: *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.7-8., 170; Hamza bey için bkz. aynı defter, s.166.

[1301] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.166; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.192; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1302] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.192; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570,* s.14.

[1303] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.167; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.192; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1304] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194; *Candemir, Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1305] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.168; Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1306] Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1307] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530),* s.166;Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14.

[1308] Kiel, "Tırhala", s.115.

[1309] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.165.

[1310] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.168.

[1311] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.172.

[1312] Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.157.

[1313] Vgm.Defter Defter/Sayfa/Sıra No: 743-0/0140/0031.

Mehmed Çelebi adında bir oğlu bulunduğunun doğruluğunu göstermektedir. Ayrıca aynı zeyle göre, Mehmed Çelebi'nin Hac'a de gittiği anlaşılmaktadır.

Hayriye Özlem Candemir tarafından hazırlanan Tırhala Sancağı adlı tezde Mehmed Çelebi adında kişinin Hamza Bey'in oğlu olduğu bilgisi verilmektedir.[1314] Bu durum Hamza Bey'in de Mehmed Çelebi adında oğlu olduğunu göstermektedir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'da Hasan ve İdris dışında Ömer Bey'in Turahan adında bir oğlu daha olduğunu belirtmektedir.[1315] Ömer Bey'in Hasan adındaki çocuğunun da Turahan adında bir oğlu bulunmaktadır. Ömer Bey'in torununun adının, büyük dedesi Turahan Bey'in adını aldığı Hasan Bey'in vakıflarına, Haziran 1531 tarihinde mütevelli olarak Turahan Bey'in tayin edilmesinden anlaşılmaktadır.[1316]

Rumili ve icmal defterinden Turahanoğulları'nın seceresinin ayrıntıları keşfedilebilmektedir. Defterden, İshak Bey'in Ali adında oğlu olduğunu *"'Alī veled-i İshāk Bey bin 'Ömer Bey, sipāhī",*[1317] Ömer Bey'in Hacı Bey adındaki yeğeninin Umur adında oğlu olduğunu*"Umūr veled-i Hācī Bey birāder-zāde-i 'Ömer Bey, sipāhī:*",[1318] Ömer oğlu Üveys Bey'in Mustafa adında çocuğu olduğunu *"Mustafā veled-i Üveys Bey bin 'Ömer Bey, sipāhī:"*[1319] ve son olarak Turahan oğlu Ömer oğlu Hacı Bey'in Mehmed adındaki çocuğunu*"Mehmed veled-i Hācī Bey bin 'Ömer Bey, sipāhī:"*[1320] ibarelerinden anlaşılarak, Turahanoğulları şeceresini biraz daha aydınlatılmaktadır.

Turahanoğulları soy ağacının yazısal kısmından sonra Ömer Bey'in çocuklarının neler yaptıklarına, tarih sahnesinde nasıl rol oynadıklarına değinilerek Turahanoğulları'nın 16. yüzyıldan

[1314] Candemir, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, s.14-15.
[1315] Uzunçarşılı*, Osmanlı Tarihi*, c.I, s.579.
[1316] Değerli, "Turhanzade Ömer ve Oğlu Hasan Bey'in Tırhala Sancağındaki Vakıfları (1484-1881)", s.16-17.
[1317] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.164.
[1318] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.172.
[1319] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.170.
[1320] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530),* s.169.

itibaren yapmış oldukları faaliyetlere kısmî de olsa ışık tutmak hedeflenmektedir. Ömer Bey oğlu İdris Bey, diğer kardeşlerinden ayrı olarak şair ve alim özellikleri ile de ön plana çıkmaktadır.[1321] Sehî Bey, İdris Bey'i *" Çok ma'rife malik sahib-kemal ve ehl-i makal padişah-ı 'alem-penah sancagın çekmiş kişidür."*[1322] şeklinde tanımlamaktadır. Mahvî mahlasını kullanan İdris Bey, Abdurrahman Hâtifî tarafından nazmedilen Husrev ve Şirin ile Leyla ve Mecnun'un Türkçe çevirisini gerçekleştirmiştir.[1323] Bunun dışında İdris Bey'in sancakbeyliği yaptığı da onun hakkında edinilen bilgilerden bir diğeridir. İdris Bey, 1522 yılında Karaman Vilayetine bağlı Niğde Sancakbeyi olarak[1324] 510.000 hassıyla askerî faaliyetlerde bulunmaktadır.[1325] İdris Bey Niğde Sancakbeyliği'nin ardından[1326] 1527 yılında Bayburt Sancakbeyliği görevine geçmiştir.[1327] 1527'de Rum Vilayeti Sancağı olan bu yerde, İdris Bey'in hassının 1522 yılında Niğde sancakbeyliği görevinde bulunandan daha az, 305.000 olduğu görülmektedir.[1328]

Hasan Bey'in sancakbeyliği hakkındaki bilgilerimiz kardeşlerinden daha erken tarihe dayanmaktadır. Hangi tarihte olduğu tam olarak bilinmese de 1 Ağustos 1506 yılında sancakbeyi olan Hüseyin Bey'in ardından, Hasan Bey Tırhala Sancakbeyliğine atanmıştır. Ancak 5 Nisan 1514 tarihinde herhangi bir sebep belirtilmeksizin[1329] *" ... mezkur Tırhala Sancağı Ömer Beyoğlu Hasan*

[1321] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.579; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49; Babinger, "Turahan Bey", s.106 ; Babinger, "Turakhan Beg", s.672.

[1322] Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, s.50.

[1323] Sehî Beg, *Heşt Bihişt*, s.50;Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.579; Fehameddin Başar, Mahvi'yi İdris Bey'in mahlası değil ismi olarak kaydeder. Başar, Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.49; Babinger, "Turahan Bey", s.106; Babinger, "Turakhan Beg", s.672.

[1324] Enver Çakar, "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", *Fırat Sosyal Bilimler Dergisi*, c. XII, S.1, Elazığ 2002, s.280; Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.193 Feridun Emecen tarih belirtmez. Bkz.:Emecen, "Turahan Bey", s.407.

[1325] Çakar, "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", s.280.

[1326] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.193; Feridun Emecen'de bu bilgiyi verse de tarih belirtmez. Bkz.: Emecen, "Turahan Bey", s.407.

[1327] İ. Metin Kunt, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 arasında Osmanlı Ümarası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1978, s.128;Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.193; Feridun Emecen'de bu bilgiyi verse de tarih belirtmez. Bkz.: Emecen, "Turahan Bey", s.407.

[1328] Kunt, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 arasında Osmanlı Ümarası ve İl İdaresi*, s.128.

[1329] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.230-231.

Bey'den alınub Mihaloğlu Mustafa Bey'e virildi..."[1330] ibaresine yer verilmiştir. 1522 tarihli Kanunname'de Hasan Bey'in, bu tarihte Mora Sancakbeyi olarak *"benâm-ı Hasan Bey veled-i Ömer Bey"* şeklinde 510.000 has ile görev yaptığı görülmektedir.[1331] 1527 tarihinde ise Hasan Bey'in 512.000 has ile tekrar Tırhala'da görev almıştır.[1332] Bu bilgiler, Hasan Bey'in zaman içinde Mora idaresinden alınarak Tırhala idaresinde görevlendirildiği sonucuna ulaştırabileceği gibi, Hasan Bey'in, babası Ömer Bey'de görüldüğü üzere aynı anda iki yerinde sancakbeyliği görevini ifa etmiş olabileceğini sonucuna ulaştırabilmektedir.

Kanunname'de sadece İdris ve Hasan Bey'in adı geçmemektedir. Kanunname'den İbrahim Bey'in 1522 yılında 153.000 has ile Rum vilayeti içerisinde yer alan Çorum Sancakbeyi,[1333] Ömer Bey'in diğer oğlu Durak Bey'in ise 200.000 hassı ile Rumili vilayetine bağlı Harman Sancakbeyi olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.[1334] 367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterlerinde Tırhala kısmında, Durak Bey'den *"Mirliva-i Müsellem"* olarak bahsedilmektedir.[1335] Verilen bu bilgiler bir takım çıkarımlar yapmayı kolaylaştırmaktadır. İdris Bey ve İbrahim Bey o dönemde vilayet olarak ayrılsa da bugün Anadolu dediğimiz kesimde görev yaparken diğer iki kardeş olan Hasan ve Durak Bey'de Rumeli'de sancakbeyliği faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu durum Turahanoğulları'nın bu dönemde Anadolu ve Rumeli olarak iki kola

[1330] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", s.231.
[1331] Çakar, "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", s.278; *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530),* s.166. Burada da Hasan Bey mirliva-i Mora olarak kaydedilmiştir.
[1332] Kunt, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 arasında Osmanlı Ümarası ve İl İdaresi*, s.126.
[1333] Çakar, "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", s.280; İbrahim Bey'in Çorum sancakbeyliği yaptığı Rumili ve İcmal defterinde de geçmektedir. Bkz.: *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530),* s.167.
[1334] Çakar, "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", s.279; Levent Kayapınar'da Durak Bey'in Harman Sancakbeyi olduğundan bahseder. Bkz.: Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.192-193.
[1335] *367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530)*, s.166.

ayrıldığını düşündürmektedir. Ayrıca bu bilgilerden dede mesleği olan akıncılığın 16. yüzyılda Ömer Bey'in adı geçen dört oğlu tarafından devam ettirildiğini de anlaşılmaktadır.

Ömer Bey'in Hasan adındaki oğlunun askerî faaliyetleri hakkında diğer kardeşlerine oranla daha fazla bilgi edinilmektedir. Kroniklerde,literatürde onun Kanuni Sultan Süleyman döneminde askerî faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir. Hasan Bey, incelenen kaynaklar arasında ilk olarak 1526'de Belgrad'ın fethi esnasında çıkmaktadır. Hasan Bey bu dönemde yanında Baltaoğlu Piri Bey ile birlikte Sirem tarafına akında bulunmuştur. Böğürdelen Hisarı karşısındaki bölgeye beraberindeki birlikleri ile akında bulunan bu beyler, zafer elde etmişlerdir.[1336] Nicolae Iorga'da, Belgrad'ın fethi için Osmanlı ordusunun dağılımını belirtirken Hasan Bey ve Yahya oğlu Bali Bey'in bu havalide akın yaptıklarını ve akın sonucunda ganimet ve esir ile döndüklerini belirtmektedir.[1337]

Müneccimbaşı, Hasan Bey'den isim olarak söz etmese de Belgrad, Torkas, Dimetrofçe, Kalutnici, Karluca, Viznik, Yapriç ve Kopanik'in savaş veyahut eman ile alınmasından bahsettikten sonra Turahan, Evrenos ve Mihaloğulları'nın düşman topraklarına akına gönderildiğinden bahsetmektedir. Bu bölgelerin akıncı beyleri tarafından talan edilmesinin ardından beyler, esir ve ganimet ile sultanın huzuruna çıkmışlardır.[1338] Hasan Bey, Mohaç Meydan Muharebesi'nde de bulunmuştur. 11 Eylül 1526'da Budin'e ilerleyen Sultan Süleyman Tuna Köprüsü vasıtası ile Peşte'ye vararak tüm orduyu toplarken köprünün yıkılması ile Hasan Bey komutasındaki birlikler sandallar ile karşıya geçmişlerdir.[1339]

Hasan Bey'in bir sonraki faaliyetinin 1529 Viyana Kuşatması olduğu düşünülmektedir. Mohaç'ta elde edilen zaferin ardından Osmanlı ordusu yönünü Viyana'ya çevirmişti. Kuşatma

[1336] Kemal Paşa-zâde, *Tevarih-i Âl-i Osman*, X. Defter, s.110.
[1337] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.II, s.327; İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Ali Sevim-Yaşar Yücel akın yapılan bölgeyi Macaristan içi olarak belirtir. bkz.: Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.II, s.311; Yücel- Sevim, Osmanlı *Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, s.155.
[1338] Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.515.
[1339] Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, s.339.

esnasında Turahan, Evrenos ve Mihal ailesine mensup akıncılar akına çıkarak Nemçe'yi talan etmişlerdir.[1340] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Hasan Bey'in 1583 yılında vefat ettiğinden bahsetmektedir. Tarihçinin 1500'lü yılların sonunda Mora'da Manya asilerine karşı Turahanoğulları'nın bölgede bulunduğunu, Hasan Bey'in de burada akıncı beyi olduğunu belirtmesi[1341] Hasan Bey'in 1538 yılına kadar Tırhala'da olmasa da Mora'da sancakbeyi olarak kaldığını düşündürmektedir.

Turahanoğulları ile ilişkili 1576 yılında Mustafa Bey'in izine rastlanılmaktadır. Mustafa Bey hakkında,*"Tırhala Beyi olan Mustafa adem gönderüp zikr olunan kazalarda ecdadından Ömer Bey evkafının…"*[1342] ibaresi onun Turahanoğulları soyundan geldiğini anlattığı gibi, Tırhala'da Turahanoğulları'nın hala aktif bir rol oynadıklarını göstermesi açısından da oldukça değerlidir. Mustafa Bey'in görev yeri bir yıl sonra 23 Ocak 1577'de Yanya olmuştur.[1343] Koçi Bey Risalesi'nde geçen, Yanya Beyi Gazi Turhan oğlu Mustafa Bey'in bu kişi olma ihtimali vardır. Koçi Bey, onun II. Selim döneminde Osmanlı donanmasını etkisiz hale getiren, Ayamavra Kalesi'ni abluka altına alan Venedik ve İspanya ittifak donanmasına karşı elde ettiği başarıdan bahsetmektedir. 17. yüzyılda yazılan bu eserde Mustafa Bey'den "korkusuz gazi" olarak bahsedilmesi[1344] Turahanoğulları'nın bu dönemde hala ününü, cesaretini kaybetmeyen başarılı bir akıncı ailesi olduğunu göstermektedir. Risalede bahsedilen kişi Hasanoğlu Turhan Bey'in oğlu ise ailenin şeceresindeki karanlık kısmen daha da aydınlanır hale gelmektedir. Ancak belirtilmelidir ki Mustafa Bey'in Hasan Bey'in torunu olduğu herhangi bir kanıt ortaya sunulmaksızın sadece bir görüştür.

1588 yılında tekrar Mustafa Bey adında birisinin varlığına rastlanmaktadır. 'Turahanoğulları'ndan' ibaresi konulmasıyla yukarıda bahsi geçen adaşından farklı bir kişi olduğu

[1340] Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fi Vekayi-ül-a'sâr*, c.II, s.533.
[1341] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar*, c.III, TTK Basımevi, Ankara, 1977, s.286 dipnot 2.
[1342] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri(1395-1600)", s.237.
[1343] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri(1395-1600)", s.237.
[1344] *Koçi Bey Risalesi*, s.8-9.

düşünülen Mustafa Bey, 10 Ocak tarihinde Solkol akıncı beyi ve Tırhala Sancakbeyi olarak belirtilmiştir. Bender muhasarasında komutan olarak görev yapmıştır. Ne zaman bu görevden azledildiği bilinmese de 8 Temmuz 1591'de ikinci kez Tırhala Sancakbeyi olarak görevde bulunmuştur. 1591 yılında hala Turahanoğulları'ndan bir kişinin sancakbeyi olması, Tırhala'nın fethinden bu süre zarfına kadar toplam iki yüz yıl boyunca akıncı ailesinin bölgede faal olduğunu görmek açısından oldukça önemlidir.[1345]Abdülkadir Kadri Efendi'de yazmış olduğu tarihte hicri 1001 miladi 1592-1593 yılında yapılan Macar Seferi'nde, Cankurtaran Sahrasına varıldığında isim belirtmeden Tırhala Sancakbeyi Turahanlızade'den bahsetmektedir. Burada Turahan soyundan gelen kişi sebz bayrak yani yeşil bayrak ve alemler ile saflardadır.[1346] Yukarıda bahsetmiş olduğumuz Turahanoğulları'ndan Mustafa Bey ibaresi ve 1591'de sancakbeyliğini devam ettirmiş olması kısacası tarihsel yakınlık sebebi ile Abdülkadir Kadri Efendi'de geçen Turanhalızade'nin Mustafa Bey olma ihtimali oldukça yüksektir.

İncelediğimiz kronikler ve literatürde Turahanoğulları soyu 1643 yılına kadar uzanmakta ve en son Faik Bey hakkında bilgi bulunmaktadır. Ancak Faik Paşa ailenin diğer üyeleri gibi başarılı bir akın ile veyahut askerî başarıları ile değil, katli ile ön plana çıkmaktadır. Rumeli Beylerbeyliği görevine atanmadan önce mal tahsildarı olan Faik Paşa, Nasuh Paşazade cenginde hizmet ederek sadrazam tarafından bu görev için ödüllendirilmiştir. Faik Paşa'nın 30 bin gelire sahip olmasına rağmen, bununla yetinmeyerek daha önceki yıllara ait vergileri toplayıp, halka baskı, cefa çektirmesi onun kronikte ünlü Turahan soyunun şerefini yok eden bir kişi olarak tanıtılmasına sebep olmuştur. 1628-1631 yılları arasında görev yapan Hüsrev Paşa'nın sadrazamlığı döneminde, yaptığı eziyetler yüzünden bin değnek cezasına çarptırılan Faik Paşa, buna rağmen tavırlarından vazgeçmeyerek halka

[1345] Kul, "Tırhala Sancağı İdarecileri(1395-1600)", s.239; SOLKOL: 1500'lü yıllardan itibaren akıncılar sağ ve sol kanat olmak üzere iki grup halinde ve Rumeli coğrafyasında yaşadıkları bölgeye göre teşkilatlanmışlardı. Kanatların adları Mihalliler ve Tarahanlılar'dır. Bkz.: Imber, *Osmanlı İmparatorluğu*, s.343.
[1346] *Topçular Kâtibi 'Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi (Metin ve Tahlîl) I*,s.22.

ve ulemaya baskılarına ve eziyetlerine devam etmiştir. Şeri hükümleri uygulamak yerine zıt hareketlerde bulunan Faik Paşa, Sofya'da şer'en uygun olmadığı halde birkaç kişiyi asmıştır. Bu durum Sofya Kadısı Sencari Mehmed Efendi'nin, Divan-ı Hümayun'a şikayette bulunması ile sonuçlanmış ve Faik Paşa'nın sonu böylece hazırlanmaya başlamıştır. Padişahın huzuruna çıkarılan Faik Paşa ne kadar bu durumu kabul etmese, onun karşısında yer alan kişilerin Faik Paşa hakkındaki anlatıları ile Faik Paşa, 10 Zilhicce 1052/1053'te Bostancıbaşı tarafından boğulup öldürülmüştür.[1347]

Turahanoğulları soyundan gelenler hakkında elimizdeki son bilgi 1882 yılına kadar Yenişehir/Teselya coğrafyasında yaşamış olan bu üyelerin daha sonra İstanbul ve diğer yerlere yerleştiğidir.[1348]

[1347] Naîmâ Mustafa Efendi,*Naimâ Tarihi*, c. IV, s.1584-1586; Faik Paşa hakkında ayrıntılı olmasa da bahsedilenler için bkz.: Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.50; Emecen, "Turahan Bey", s.407; Babinger, "Turahan Bey", s.106; Babinger, "Turakhan Beg", s.672; Stavrides, "Alternative Dynesties: The Turahanids and the Ottoman in the Fifteenth Century", s.158.
[1348] Başar, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", s.50.

SONUÇ

Balkanlarda Bir Akıncı Beyi ve Ailesi: Turahan Bey ve Oğulları başlıklı bu tez, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve Rumeli'ye geçişinin ardından Balkan coğrafyasında devletin bel kemiğini oluşturan unsurlardan biri olan akıncı ailelerinden Turahanoğullarının karanlıkta kalmış askeri faaliyetlerini incelemeyi amaçlamıştır. Literatüre baktığımızda, dönemin önemli akıncı ailelerinden Evrenosoğulları hakkında Heath W. Lowry, İsmail Erünsal ve Ayşegül Kılıç'ın, Mihaloğulları hakkında ise Fahamettin Başar'ın, M. Tayyip Gökbilgin'in, ailenin soyundan gelen Mahmut R. Gazimihal ve Yaşar Gökçek'in makaleler ve eserlerde Mihaloğulları ailesinden söz etmişlerdir. Bu kişilere ek olarak Maria Kiprovska'nın, Mihaloğullarına ait akıncı defteri tercümesini yayınlayan Emine Erdoğan Özünlü- Ayşe Kayapınar'ın aile hakkında ayrıntılı çalışmalar yaptığını, ancak bir diğer önemli akıncı ailesi olan Turahanoğulları'na ait detaylı bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu alandaki açıklığı kapatmak amacıyla, kroniklerden faydalanılarak olaylar sebep-sonuc bağlamında kronoloji esas alınarak yazılmış ve bu olaylar ağırlıklı olarak Turahan ve Ömer Bey ekseninde incelenmiştir.

Bu akıncı ailesine ismini verdiği düşünülen Turahan Bey'in babasının kimliği tartışmalıdır. Tez de ismi Paşa Yiğit olarak bilinmekle birlikte, bunun hangi Paşa Yiğit olduğu konusundaki görüşler değerlendirilmiş, yaptığımız araştırmalar sonucu zannedildiği gibi bu Paşa Yiğit'in Üsküp fatihi olan Paşa Yiğit olmadığı fikri geliştirilmiştir. 14. yüzyılın sonlarında İbn Kemal'in eserinde Turahan Bey için kullanılan, "Evrenos Gazi'nin mirahuru" ifadesinden yola çıkılarak Turahan Bey'in mirahurluk görevinden akıncı beyliğine geçişinin nasıl gerçekleştiği açıklanmıştır.

Osmanlı kaynaklarının çoğunda Turahan Bey'in 1421/22 yılında tarih sahnesine çıktığı belirtilmesine rağmen, İbn Kemal'in eserinden ve Dukas, Chalkokondyles gibi bazı Bizans kroniklerinde O'nun gerçekte 14.yüzyılın son dönemlerinde de (I. Bayezid dönemi, Fetret Dönemi

gibi) varolduğunu tespit ettik. Bu dönem Turhan Bey'in hayatının karanlıkta kalan kısmını oluşturmakta, bu dönemle ilgili kısıtlı bilgilere ulaşılmaktadır. 16.yüzyılda yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi'nde şehzadeler arası mücadelede Turahan Bey'in Çelebi Mehmed Bey tarafını tuttuğu hakkındaki kısa bir kayıttan, O'nun hayatının pek bilinmeyen bu zamanındaki faaliyetleri hakkında birşeyler söylemek mümkün olmuştur.

Chalkokondyles Turahan Bey'i, saygın akıncı beyleri sıralamasında Evrenos Gazi'den sonra anmakta, böylece onun bu sahadaki önemine vurgu yapmakta, Halil İnalcık da, Turahan Bey'in Mihaloğlu Mehmed Bey'in ölümünden sonra akıncı beyleri arasında ilk sıraya yerleştiğini belirtmektedir. Fetret Devri'nde ve ardından devletin hakimiyetinin tek çatı altında toplanmasına kadar akıncı beyleri etkin rol oynamışlardır. Turahan Bey'in yükselen konumu ve bu süreç içindeki rolü net bir şekilde 1422 yılında II. Murad ve Mustafa Çelebi'nin savaşında görülmektedir. Savaşta Turahan Bey ilk olarak Mustafa Çelebi'nin safında yer almıştır. Bunun üzerine, akıncıları tarafına çekmek için II. Murad tarafından bir süredir mahkum olan Mihaloğlu Mehmed Bey hapisten çıkarılmış ve Mehmed Bey önce Turahan Bey'e ve akabinde diğer akıncı beylerine seslenerek akıncı beylerinin II. Murad tarafına geçmelerini sağlamıştır. Bu durum Mihaloğlu Mehmed Bey'in 6 yıl süren hapis hayatı sürecinde, akıncılar arasında Turahan Bey'in sözünün geçtiği, Chalkokondyles'deki kaydın bu döneme işaret ettiği, ancak yukarıdaki hadise üzerine Mehmed Bey'in hapisten çıkmasıyla Turahan Bey'in konum olarak akıncı beyleri arasında ondan sonra gelerek ikinci sıraya geçtiği şeklinde açıklanabilir.

Aktif olarak 1422 yılından bazı boşluklar olmasına rağmen 1454 yılına kadar askeri faaliyetlerini takip edebildiğimiz Turahan Bey'in 1423 yılında Selanik kuşatmasında aldığı gösterilmiştir. Kroniklerden Turahan Bey ile ilgili kayıtları takip ettiğimizde O'nun her zaman başarılı bir profil çizmediğini tespit edebiliyoruz. Osmanlı kroniklerinde özellikle *Gazavât-ı Sultan Murad bin Mehemmed Han* adlı eserde 1443 İzladi Savaşı'nda Turahan Bey'in suclandığı ve savaşın

olumsuz sonucundan onun sorumlu tutulduğu, hapse atıldığı görülmektedir ve tezde bu olaylar ayrıntılı şekilde işlenmiştir.

Aktif olarak Mora yarımadasında faaliyet gösteren Turahan Bey'in akın üssünün çok fazla değişmediği görülmektedir. Özellikle oğlu Ömer Bey'in Teselya ve Mora idaresini yönettiği Bizans kroniklerinde sık sık yapılan bir vurgudur. Böylece Turahan Bey ve Ömer Bey'in bu bölgeye tamamen hakim olduğunu görmekteyiz. Aileden sadece bu iki akıncı beyinin değil, bunlardan sonra gelen bazı fertlerinin de Mora ve Tırhala'da sancakbeyliği görevinde bulunması, Turahanoğulları'nın yüz doksan yedi yıla yakın süre boyunca bölgenin idaresinde bulunduğunu göstermektedir. Ailenin Ömer Bey'den sonra onun izinden giden oğullarının, Tırhala, Niğde, Bayburt olmak üzere farklı bölgelerde sancakbeyliği yaptığı görülmekte, böylece Turahanoğulları akıncı ailesinin Ömer Bey'in vefat tarihi olan 1502 yılından sonra, bu akıncı beylerinin isimlerinin geçtiği kanunnamenin tarihi olan 1522 yılından önce Anadolu ve Rumeli olmak üzere iki kola ayrılmış olabileceğini tahmin ediyoruz.

Osmanlı kroniklerinde hiç bahsi geçmeyen, Bizans kroniklerinde ise sadece 1452 yılındaki Mora akını ile ilişkilendirilen Ahmed Bey hakkındaki kısıtlı bilgimiz onun Turahan Bey gibi bir akıncı beyi olduğunu ispat etmek için yeterli olsa da tüm akınlarını, başarılarını veyahut başarısızlıklarını takip etmemize olanak tanımamaktadır. Ahmed Bey'den bu şekilde az da olsa bahsetseler de, kronikler Turahan Bey'in Ömer Bey dışındaki oğullarının askeri faaliyetleri hakkında suskunluğunu korumaktadır.

Babasının 1443 yılında hapse girmesi ile adını daha çok duymaya başladığımız Ömer Bey hakkında II. Mehmed döneminde daha ayrıntılı bilgi edinilmekte özellikle Atina'nın fethinde ününün daha da arttığı görülmektedir. II. Mehmed'in *"Bizim geleneklerimize göre Turahanoğlu Ömer'e ne büyük borç var!"* sözleri, Ömer Bey'in Osmanlı tarihinde ne derece önemli olduğunu gösterir

niteliktedir. Biz Ömer Bey'in 15. yüzyılın son dönemlerine kadar büyük oranda askeri faaliyetlerini izleyebiliyoruz. İzlediğimiz bu faaliyetler Ömer Bey'in başarılı bir akıncı olduğunu, Osmanlı Devleti için büyük önem taşıdığını gösterir nitelikte olsa da bazı davranışları ile olumsuz profil çizebildiği de anlaşılmaktadır. 1458 yılında bu durumu görmek mümkündür. Bu yılda Mora'da despot Thomas'ın başlatmış olduğu isyan hareketinde, bölgenin idaresini üstlenen Ömer Bey'in sessiz kalarak karşı bir girişimde bulunmaması görevden azli ile sonuclanmıştır. 1422 yılı dışında Anadolu'da faaliyetlerini tespit edemediğimiz Turahan Bey'e kıyasla, Ömer Bey'i 1473 ve 1484 yıllarında Uzun Hasan ve Memlûk mücadelelerinde yer alırken görüyoruz.

Görüldüğü gibi 14. yüzyılın son evresinden 16. yüzyılın ilk çeyreğine kadar aktif bir askeri faaliyet gösteren Turahan Bey ve oğlu Ömer Bey, Osmanlı Devleti adına büyük oranda başarılı faaliyetlerde bulunarak, devletin Balkan coğrafyasında ilerlemesini, hakimiyet alanını genişletmesini sağlamışlardır. Ulaştığımız kroniklerden Turahanoğulları ailesinin ilerleyen dönemlerdeki faaliyetleri ataları gibi aktif olarak takip edilememektedir. Şu ana kadar bu aile hakkında en geç tarihli bilgi Naima tarihinde 1643 yılında verilmekte olup, ailenin şöhreti ile bağdaşmayan bir olaydan söz edilmektedir. Zalimliği ile ön plana çıkan Turahanoğullarından gelen Faik Paşa ile Turahan Bey'den gelen adaletli yapısının kaybolduğunu ve ailenin şöhretinin geçmişte kaldığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

I.Arşiv Kaynakları

VGM., VGM Defter No 743-0/0133/0029.

VGM.Defter Defter/Sayfa/Sıra No: 743-0/0140/0031.

VGM. Defter, Vakıf Defteri no 00743/146/34

VGM. Defter Defter/ Sayfa/ Sıra No:01731.

Selanik, Yence-i Vardar, Karaferye, Vidin, Langata, Avrathisar, Usturumça ve Diğer Kazalara Ait İcare-i Vahideli Vakıf İcare Defteri VGM/VGM/DEFTER/02418/00052/92.

367 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri İle 101, 114 ve 390 Numaralı İcmâl Defterleri (920-937 / 1514-1530) I Karlı-ili, Agrıboz, Mora, Rodos ve Tırhala Livâları, yay. haz.: Ahmet Özkılınç-Ali Coşkun- Abdullah Sivridağ-Murat Yüzbaşıoğlu, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Defter-i Hâkânî Dizisi: XI, Ankara 2007.

"Akıncı Hususiyçin Yazılan Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.:1970, vrk.58/a-59/a.

"Akıncı Hususu İçün Hüküm", Bayezid Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No.1970, vrk. 62/b-63/b-64/a.

Delilbaşı Melek **- Arıkan** Muzaffer, *Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala I*, TTK Basımevi, Ankara 2001.

Stamoulı, Eftychia Maria**,** *XV. Yüzyıl Teselya Bölgesi Dair Bir Kaynak: H. 871/ M.1466-67 Tarihli Tırhala Sancağı İcmal Defteri*, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.

II. Birinci El Kaynaklar

16. Asırda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi Giriş ve Metin (1373-1512), haz. Şerif Baştav, A.Ü.DTCF Yayınları, Ankara, 1973.

Agâh Sırrı Levend, *Gazavât-Nameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-namesi*, TTK Yayınları, Ankara, 2000.

Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.I, haz. Göker İnan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2021.

Ahmed Hasîb Efendi, *Silkü'l- Le'âl-i Âl-i Osmân Manzum Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, c.II, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, haz. Göker İnan, İstanbul, 2021.

Anonim Osmanlı Kroniği [Osmanlı Tarihi (1299-1512)], haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2015.

Anonim Tevârîh-i Âli Osman, neşr. F Giese, çev. Nihat Azamat, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1992.

Anonim Zikr-i Müluk-i Ali Osman, çev. Meral Pekmezci Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1988.

Âşık Paşazade, *Osmanoğulları Tarihi*, haz. Kemal Yavuz- M.A.Yekta Saraç, Koç Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2003.

Aşıkpaşaoğlu Tarihi, haz. Hüseyin Nihal Atsız, Ötükent Neşriyat, İstanbul, 2015.

Banarlı, Sami Nihat, "Ahmedi ve Dâsitan-ı Tevârih i Mülûk-i Âl-i Osman", *Türkiyat Mecmuası*, c.VI, İstanbul, 1939, s.49-176.

Behiştî Ahmed Çelebi, *Târîh-i Behiştî Vâridât-ı Sübhânî ve Fütûhât-ı Osmânî (791-907/1389-1502)*, c.II, haz. Fatma Kaytaz, TTK Yayınları, Ankara, 2016.

Bizans Kısa Kronikleri Osmanlı Tarihinin Bizanslı Tanıkları,çev. Şahin Kılıç, İthaki Yayınları,İstanbul, 2013.

Dukas, *Bizans Tarihi*, çev. VL. Mirmiroğlu, İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yayınları , İstanbul, 1956.

Düsturnâme-i Enverî (19-22.Kitaplar) Osmanlı Tarihi (1299-1465), haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2012.

Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân İzladi ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtnâme, neşr. Halil İnalcık- Mevlûd Oğuz, TTK Basımevi, Ankara, 1989.

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbar Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, c.II, haz. M. Hüdai Şentürk, TTK Basımevi, Ankara, 2003.

Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kayseri Raşid Efendi Kütiiphanesi'ndeki 901 ve 920 No.'lu Nüshalara Göre Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr*, c.I, haz.Ahmet Uğur-Ahmet Gül-Mustafa Çuhadar-İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları,Kayseri,1997.

Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kîtâbü't-Târîh-i Künhü'l-Ahbâr (Fatih Sultan Mehmed Hanın Vefatından Yavuz Sultan Selim Hanın Saltanatının Sonuna Kadar),* c.I II. Kısım, haz. Ahmet Uğur-Ahmet Gül - Mustafa Çuhadar- İbrahim Hakkı Çuhadar, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 1997.

Gelibolulu Za'îfî Muhammed Gazâvât-ı Sultân Murâd Hân İnceleme (Ses Değişmeleri, Benzeşmeleri ve Uyumlar) Metin- Sözlük, haz. Mehmet Sarı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1994.

George Sphrantzes, *The Fall of the Byzantine Empire*, tr. Marios Philippides, The University of Massachusetts Press, Amherst, 1980.

Georges Pachymérés, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, çev. İlcan Bihter Barlas, İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2019.

Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyehatnamesi, 8. Kitap c.I, haz. Seyit Ali Kahraman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011.

Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1453)*, haz. Necdet Öztürk, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1991.

Hayrullah Efendi, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c. I, Haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul, 1971.

_____,*Osmanlı Devleti Tarihi*, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, c. II, İstanbul, 1971.

_____, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.IV, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul, 1971.

_____, *Osmanlı Devleti Tarihi*, c.V, haz. Zuhuri Danışman, Son Havadis Yayınları, İstanbul, 1972.

Hoca Sâdeddin Efendi , *Tacü't Tevarih*, c. I. haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.

_____,*Tacü't Tevarih*, c. II, haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979.

_____, *Tacü't Tevarih*, c.III, yal. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1979.

Hunkarnama (Tevarih-i Ali Osman) Mir Sayyid 'Ali b. Muzaffar-i Ma'ali, haz. Rafet Yalçın Balata, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1992.

İbn Abdullah Muhammed İbn Batuta Tanci, *İbn Batuta Seyahatnâmesi*, c. I, çev. A. Sait Aykut, YKY Yayınları, İstanbul, 2004.

İbn-i Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman I. Defter*, haz. Şerafettin Turan, TTK Yayınları, Ankara, 1991.

İbn Kemal(Kemalpaşazâde), *Tevârih-i Âl-i Osman IV. Defter*, haz. Koji Imazawa, TTK Yayınları, Ankara, 2000.

İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, haz. Şerafettin Turan, TTK Basımevi, Ankara, 1991.

_____, *Tevârîh-i Âl-i Osmân VIII. Defter (Transkripsiyon)*, haz. Ahmet Uğur, TTK Yayınları, Ankara, 1997.

İdris-i Bitlisî, *Heşt Behişt VII. Ketîbe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, çev. Muhammed İbrahim Yıldırım TTK Yayınları, Ankara, 2019.

_____, *Heşt Bihişt*, c.I, haz. Mehmet Karataş- Selim Kaya, Yaşar Baş, Betav Yayınları, Ankara.

_____, *Heşt Bihişt***,** c.II, haz. Mehmet Karataş- Selim Kaya- Yaşar Baş, BETAV Yayınları No: 4, Ankara, 2008.

İstanbul'un Fethinin Bizanslı Son Tanığı Yorgios Sfrancis'in Anıları –Chronicon Minus-, çev. Levent Kayapınar, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009.

J.R. Meville Jones, *Yedi Çağdaş Rivayet 1453 İstanbul Kuşatması*, çev. Cengiz Tomar, Yeditepe Yayınları,İstanbul, 2018.

Jacop Philip Fallmerayer, *Doğudan Fragmanlar*, çev. Hüseyin Salihoğlu, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.

Johannis Anagnostis, *Selânik (Thessaloniki)'in Son Zaptı Hakkında Bir Tarih* çev. Melek Delilbaşı, TTK Basımevi, Ankara, 1989.

Kâtib Çelebi, *Târih-i Konstantiniyye ve Kayâsıre*, haz. İbrahim Çolak, Gençlik Kitabevi Yayınları, Konya, 2009.

Kemal Paşa-zâde, *Tevarih-i Âl-i Osman,* X. Defter, haz. Şefaettin Severcan, TTK Yayınları, Ankara, 1996.

*Koçi Bey Risalesi,*sad. Zuhuri Danışman, Türk Kültürü Kaynak Eserleri Dizisi, Devlet MEB Kitapları, İstanbul, 1972.

Konstantin Mihailoviç, *Bir Yeniçerinin Hatıraları*, Fr. çev. Nuri Fudayl Kıcıroğlu- Behiç Anıl Ekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2017.

Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Hân-ı Sâni (İstanbul'un Fethi),* çev. Karolidi, haz. Muzaffer Gökman, Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları, İstanbul ,1967.

Laonikos Chalkokondyles, *The Histories*, vol I, trans. Anthony Kaldellis, Harvard University Press, London, 2014.

_____, *The Histories*, vol II, trans. Anthony Kaldellis, Harvard University Press, London, 2014.

Leunclavius, Johannes *Türk Milletinin Tarihi*, c.I, Çev. Türkis Noyan, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2019.

Lütfî Paşa ve Tevârih-i Âli Osman, haz. Kayhan Atik, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

Marco Antonio Sabellico, *Dell' Historia Venetiana Libri XXXIII*, Appresso Gio: Maria Savioni, Venedik, 1668.

Marcantonio Coccio Sabellico, *Degl' Istorıcı Delle Cose Venezıane I quali hanno fcritto per Pubblico Decreto*, Tomo Primo, In Venezia, 1718.

Matrakçı Nasuh, *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Târîh-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihi 699-968/1299-1561)*, haz. Göker İnan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2019.

Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânnümâ[6. Kısım:Osmanlı Tarihi(687-890/1288-1485],* haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2008.

Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, c.I haz. Faik Reşit Unat- Mehmet A. Köymen, TTK Yayınları, Ankara, 1949.

_____, *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşri Tarihi)*, c.II, yay. Mehmet Altay Köymen- Faik Reşit Unat, TTK Basımevi, Ankara, 1957.

Mehmed Za'îm, *Câmi'ü't-Tevârîh (202a-327b Giriş-Tenkitli Metin-Sözlük-Dizin),* c.I, haz. Ayşe Nur Sır, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

Mikhaél Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2008.

Muhyiddin Cemâlî'nin Tevârih-i Âli Osman'ı, haz. Hasan Hüseyin Adalıoğlu, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990.

Müneccimbaşı Ahmed Dede,*Sahaif-ül –Ahbar fî Vekayi-ül-a'sâr,* c.I, çev. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.

_____, *Sahaif-ül Ahbar,* c.II, çev. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.

Müneccimbaşı Ahmed İbn Lütfullah, *Osmanlı Devletinin Kuruluş Tarihi (1299-1481) Câmiü'd-düvel,* çev. Ahmet Ağırakça, Akdem Yayınları, İstanbul, 2014.

Naîmâ Mustafa Efendi, *Naimâ Tarihi,* c. IV, yazan: Zuhuri Danışman, Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul ,1968.

Nişâncı Mehmet Paşa, *Nişancı M. Paşa Tarihi ve Osmanlı Tarihi Zeyli Hadisât*, sad. Enver Yaşarbaş, Kamer Neşriyat ve Dağıtım, İstanbul, 1983.

Oruç Beğ Tarihi [Osmanlı Tarihi (1288-1502)] (Giriş, çevri metin, kronoloji, dizin, tıpkıbasım), haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2014**.**

Pertusi, Agustino, *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıklığı*, c.I, çev. Mahmut H. Şakiroğlu, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2004.

Pietro Giustiniano, Dell' *Historie Venetiane*, Appresso Gio: Battista Brigna, Venedik,1671.

"Rûhi Tarihi", haz. Halil Erdoğan Cengiz- Yaşar Yücel, *Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, c. XVI, S. 18, Ankara, 1992, s.359-472.

Saidino Turco, *Chronica dell 'Origine E Progressi della Casa Ottomana*, Parte Seconda, tradotta da Vincenzo Bratutti, Appresso Dominico Garcia Morras, Madrid, 1652.

Sebastian Munster, *La Cosmographie Universelle de Tout le Monde*, Chesneau,1575.

Sehî Beg, *Heşt Bihişt,* haz. Halûk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017.

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, c.I, haz. Vahid Çubuk, Kültür Bakanlığı Yayınları,Ankara,1989.

_____, *Solak-zâde Tarih*i, sad. Vahid Çubuk, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları, İstanbul, 2016.

Theodore Spandounes, *On The Origin Of The Ottoman Emperors***,** Trans. Donald M. Nicol, Cambridge University Press, Australia, 1997.

Topçular Kâtibi 'Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi (Metin ve Tahlîl) I, haz. Ziya Yılmazer, TTK Basımevi, Ankara, 2013.

Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth*, haz. Mertol Tulum, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1977.

Urquhart, David, *The Spirit Of The East*, Vol I, Henry Colburn Publisher, London, 1838.

Yorgios Francis, *Şehir Düştü! Bizanslı tarihçi Francis'den İstanbul'un Fethi*, çev. Kriton Dinçmen, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

Zorzi Dolfin, *Belagerund und Eroberung von Constantinopel im Jahre 1453,* herausgegeben: Georg M. Thomas, München im Verlage der k. Akademie 1868.

III.Tetkik Eserler

A Chronology of the Byzantine Empire, ed. Timothy Venning, Palgrave Macmillan, New York, 2006.

Afyoncu, Erhan, "Mîrâhur- Osmanlı Devleti'nde", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXX, İstanbul, 2005, s.141-143.

_____, "Zeâmet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLIV, İstanbul, 2013,s.162-164.

Akdağ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi (1243-1453)*,c.I, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1979.

Akgündüz, Ahmed, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri I. Kitap Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnâmeleri*, Fey Vakfı, İstanbul, 1990.

_____, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri 2. Kitap II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri,* FEY Vakfı, İstanbul, 1990.

_____, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri 6. Kitap Kanunî Devri Kanunnâmeleri II. Kısım Eyâlet Kanunnâmeleri (II), FEY* Vakfı, İstanbul, 1993.

"Akritai", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, ed. ın chıef Alexander P. Kazhdan, vol I, Oxford University Press, New York, 1991, s.46.

Aksoy, Hasan, "Bihiştî Ahmed Sinan Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.VI, İstanbul,1992, s.144-145.

Akün, Ömer Faruk, "Hayrullah Efendi Târihi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XVII, İstanbul, 1998, s.76-79.

_____, "Koçi Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVI, İstanbul 2002, s.143-148.

Arat, Reşit, " Fatih Sultan Mehmed'in Yarlığı", *Türkiyat Mecmuası*, c.VI, 1939, s.286-322.

Armin, Vámbéry Lt.,, "Hunyadı János Hat Legnagyobb Csatája, Melyet Szultán Murád És Mohammed Ellen VItt. Hodzsa Szádüddın Effendı Tádzs Üt Tevárıch (Történetek Koronája) Török Szöveget Fordıtva", *Magyar Történelmı Tár.,* 1. Sorozat, Tızenegyedık Kötet, Pesten 1862, s.200-230.

Arslan, Hurşit Çetin, "Erken Osmanlı Dönemi(1299-1453)'nde Akıncılar ve Akıncı Beyleri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, c.I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.217-225.

_____, "Erken Osmanlı'nın Fetih ve Yerleşim Sisteminde Akıncı Beylerinin Stratejik Önemi", *Türkler Ansiklopedisi*, c.IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara,2002, s.212-223.

_____,*Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara ,2001.

Ayverdi, Ekrem Hakkı, *Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri 855-886(1451-1481)*,c.IV, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1989.

_____, *Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri 855-886 (1451-1481)*, c.III, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1973.

Bağman, Latif, *Uzun Köprü Tarihi ve Belgeleri*, Ulusal Bellek Yayınları, Edirne,2005.

Babinger, Franz, "Eine Verfügung des Paläologen Châss Murâd Paša von Mitte Reğeb 876 h-dez./Jan.1471/2", *Akademie Verlag*, Berlin, 1952, s.197-210.

_____, "Turahan Bey", *MEB Ansiklopedisi*, c.XII/II, MEB Basımevi, İstanbul, 1988, s.104-106.

_____, "Turakhan Beg", *The Encylopedia Of Islam*, Vol.X, Brill, Leiden, 2000, s.670-672.

_____, "Mikhal-oghlu", *The Encyclopedia of Islam*, Vol. VII, Leiden Newyork, 1993, s.34-35.

_____, *Fatih Sultan Mehmet ve Zamanı*, çev. Dost Körpe, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, 2003.

_____, "Eine Verfügung des Paläologen Châss Murâd Paša von Mitte Reğeb 876 h-dez./Jan.1471/2," *Documenta Islamica Inedita*, Berlin, 1952, s.197-210.

Balivet, Michel, "Deux Monastéres Byzantins Fondés par des Turcs: Koutloumoussiou/ Kutulmuş et Dourachani/Turachan", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 1986, s.51-63.

Bailly, Auguste, *Bizans Tarihi*, çev. Haluk Şaman, c.II, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.

Barkan, Ömer L. "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve kolonizasyon metodu olarak Vakıflar ve Temlikler: I. İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler" , Vakıflar Dergisi, S. 2, Ankara, 1942, s.279-386.

_____, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir iskân ve kolonizasyon metodu olarak sürgünler", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, c.XIII, 1952, s.209-237.

Bartusis, Mark C., *The Late Byzantine Army Arms And Society 1204-1453*, University of Pennsylvania Press Philedelpia, 1992.

Başar, Fahamettin "Osmanlı Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihindeki Yeri", *Balkanlarda İslam Medeniyeti: Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri (Bükreş Romanya 1-5 Kasım 2006)*, IRCİCA, İstanbul, 2011, s.215-231.

_____, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri I Mihaloğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, c.VI, S.63, 1992, s.20-26.

_____, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görünen Akıncı Aileleri III Turahanoğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Yıl 6, Sayı 65, İstanbul 1992, s.47-50.

_____, "Evrenosoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XI, İstanbul, 1995, s.539-541.

_____, "Mihaloğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXX, İstanbul, 2005, s.24-25.

_____, "Malkoçoğulları", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXVII, Ankara, 2003, s.537-538.

_____, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri II", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, c.VI, S.64, Nisan, 1992, s.47-50.

_____, "Fetret Devri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XII, İstanbul ,1995, s.480-482.

_____, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hizmeti Görülen Akıncı Aileleri IV Malkoçoğulları", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, c.VI, S.66, Haziran, 1992, s.47-50.

Baştav, Şerif, *Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461) Osmanlı Türk- Bizans Münasebetleri*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2015.

Beldiceanu, Iréne, "Başlangıçlar: Osman ve Orhan", *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Server Tanilli, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.17-43.

Beydilli, Kemal, "Jacop Philipp Fallmerayer", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, EK-1, Ankara, 2020, s.440-442.

Bilge, Mustafa L., "Arnavut" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.III, İstanbul,1991, s.383-390.

Bilge Mustafa, *İlk Osmanlı Medreseleri*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1984.

Bolintineanu, Dımıtrıe, *Vıaţa Luî Vlad Ţepeş Vodă Şı Mırcea Vodă Celŭ Betrânŭ*, Lıbrarıa Socec & Compania Calea Mogoşóeı, Bucurescı, 1870.

Canatar, Mehmet, "Kethüdâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXV, Ankara, 2002, s.332-334.

Candemir, Hayriye Özlem, *Tırhala Sancağı (Nefs-i Tırhala): 1454-1570*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 2014.

Chassin, Charles Louis, *La Hongrie son Génie et sa Mission Jean de Hunyad Récıt du XV' Sıécle*, Paris,1856.

Çalı, Ayşegül, "Akıncı Beyi Evrenos Bey'e Ait Mülknâme", *OTAM*, .S.20, 2006, s.59-79.

Çakar, Enver, "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", *Fırat Sosyal Bilimler Dergisi*, c. XII, S.1, Elazığ,2002, s.261-281.

Celkan, Gül, " The Spirit of the East (David Urquhard)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 6/1 (1991), s. 159-168.

Danışmend, İsmail Hâmi, *İzahlı Osmanlı Kronolojisi*, c.I, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1945.

Decei, Aurel, " Akindji", *Encyclopaedia of Islam*, Vol. I, Netherlands, 1979, s.340.

Değerli, Ayşe, "Turhanzade Ömer ve Oğlu Hasan Bey'in Tırhala Sancağındaki Vakıfları (1484-1881)", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.26, Ocak 2017, s.12-31.

Delilbaşı, Melek "Osmanlı – Bizans İlişkileri", *Türkler Ansiklopedisi*, c. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.223-242.

_____, "Selânik ve Yanya'da Osmanlı Egemenliğinin Kurulması", *Belleten* , c.LI, S.199, Nisan, 1987, s.75-106.

_____,, "First Ottoman Settlements in Thessaly Region", *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu ve Balkanlar'daki İzleri,* İthaki Yayınları, İstanbul, 2013, s.131-137.

Dennis, George T., "The Byzantine-Turkish Treaty of 1403", çev. Melek Delilbaşı, *DTCF Dergisi*, c.XXIX, S.1-4, 1978, s.153-166.

Dimitriadis, Vassilis "Vıa Egnatia Üzerindeki Vakıflar", *Sol Kol Osmanlı Döneminde Vıa Egnatia (1380-1699),* çev. Özden Arıkan- Ela Güntekin- Tülin Altınova, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1999.

Dirimtekin, Feridun, "Muasır Bizans Kaynaklarına Göre Osmanlıların Rumeliye Geçiş ve Yerleşişleri", *VII. Türk Tarih Kongresi 25-29 Eylül 1970 Kongreye Sunulan Bildiriler*, c.II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1973, s.577-580.

Dişci, Sonya, *Mihaloğullarına Dair Bir Eser: Mehmed Safiyüddin Bey Gazi Mihal Bey ve Evlâd ve Ahfâdının Devlet-i Aliyye'ye Hidemât-ı Mesbukaları*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Dobosz, Krzysztof, "Rumeli in the Period of Dynastic Instability. Why Were the Ottoman Balkans So Important for the Dynasty in the First Half of the 15th Century?", *Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego Nauki Społeczne*, Issue: 24 (1), 2019, s. 29-43.

Djuric, Ivan, *Il crepuscolo di Bisanzio 1392-1448*, Donzelli Editore, Rome, 1995.

Emecen, Feridun, "Şehâbeddin Paşa", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.EK II, Ankara, 2009, s.547-549.

_____, "Uç Beyi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLII, İstanbul, 2012, s.38-39

_____, "Süleyman Paşa", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXVIII, İstanbul, 2010, s94-96.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

_____, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

_____, "Konur Alp Gazi'nin Kimliği ve Faaliyetlerine Dair Bilinirliğin Sınırları", *Belleten*, c.LXXXIV, S.300, 2020, s.543-558.

_____, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, TTK Yayınları, Ankara, 2013.

_____, "Turahan Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLI, İstanbul, 2012, s.405-407.

_____, "Niğbolu Savaşı" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXXIII, İstanbul, 2007, s.89-92.

_____, *Fetih ve Kıyamet 1453 İstanbul'un Fethi ve Kıyamet Senaryoları*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.

Eyice, Semavi, "Malkoçoğlu Türbesi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXVII, Ankara, 2003, s.537.

_____, "Sofya Yakınında İhtiman'da Gaazî Mihaloğlu Mahmud Bey İmâret- Câmii", *Kubbealtı Akademi Mecmûası*, S.2, Nisan 1975, s.49-61.

Ferrari, Liliana- **Degrassi**, Donata – **Boscarol**, Francesca "Leta Antica e Medievale", *Storia di Lucinico*, Cassa Rurale ed Artigiana di Lucinico Farra e Capriva, Gorizia 2011, s.13-65.

Finkell, Caroline, *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı*, çev. Zülal Kılıç, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014.

Fotic ,Aleksandar - **Kiel** ,Machiel, "Semendire", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXVI, İstanbul, 2009, s.467-470.

Fine Jr,John V.A., *The Late Medieval Balkans A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*, The University of Michigan Press, 1994.

Gazimihal, Mahmut R., "İstanbul Muhasaralarında Mihâloğulları ve Fatih Devrine Ait Bir Vakıf Defterine Göre Harmankaya Mâlikânesi" *Vakıflar Dergisi*, S.: IV, Ankara,2006, s.125-139.

Gibbons, Herbert Adams, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, çev. Ragıp Hulusi Özden, Altınordu Yayınları, Ankara, 2017.

Gegaj, Athanase, *L'albanie et l'invasion Turque au XV. E. Siécle* (Türk Tarih Kurumu'ndaki Fazıl Işıközlü tercümesinden faydalanılmıştır.)

Georgitsoyianni, Evangelia – **Mortaki**, Sapfo – **Mpoukouvala**, Sophia, "The Cultural Heritage of Tirnavos and its Impact on Local Adolescents", *Sustainable Development, Culture, Traditions*, Volume 1/2013, s.7-24.

Gökbilgin, M. Tayyip, "Mihaloğulları", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, *c.VIII*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1979, s.285-292.

_____, "Tırhala", *MEB Ansiklopedisi*, c. XII/I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1979, s.249-251.

_____, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1952.

Gökçek, Yaşar, *Türk İmparatorluk Tarihinde Akıncı Teşkilatı ve Gazi Mihal Oğulları*, Alagöz Yayınları, Konya, 1998.

Gökyay, Orhan Şaik, "Kâtib Çelebi", *DİA,* c. 25, İstanbul, 2002, s. 36-40.

Göyünç, Nejat, "Kuruluş Devrinde Askeri Teşkilât ve Devşirme Sistemi", *Avrupa'ya İlk Adım Uluslararası Sempozyumu (1 Kasım 1999), Kubbealtı Neşriyât*, İstanbul, 2001, s.77-84.

_____, "Anabolu", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.III, İstanbul, 1991, s105-106.

Gyula, Erdélyı, *A Magyarok Hadművészete*, Budapest ,1933.

Haberstumpf, Walter, "La dissoluzione delle signorie latine in Morea di fronte alla turcocrazia", *A stampa in Studi Veneziani*, c.XXVIII, 1997, s.61-81.

Hammer, *Joseph Von, Osmanlı Tarihi*, c. I, çev. Mehmet Ata, MEB yayınları, İstanbul, 1991.

Harris, Jonathan, *The End Of Byzantium*, Yale University Press, New Haven and London, 2011.

Hategan, Ioan, "Banatul şi Turcii Ottomani (1400-1438)", *Analele Banatului*, vol. 2, Bucureşti, 1993, s.260-272.

_____, *Fılıppo Scolarıu Un condotier italian pe meleaguri dunărene*, Timişoara,1997.

"Hyperpyron", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Vol II, ed. in chef Alexander P.Kazhdan, Oxford University Press, New York, 1991, s.964-965.

"Ioanu Corvinu de Hunedór'a: originea, genealogi'a, faptele sale immortali", *Transılvanı'a. Fói'a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu,* Anulu VI, nr.14., Brasiovu, 15 Iuliu 1873, s.157-162.

Ilieva,Vladislava Spasova, *La encrujida del Islam y la ortodoxia cristiana en los Balcanes reflejos en Bulgaria*, Memoria Para Optar Al Grado De Doctora, Universıdad Complutense De Madrıd Facultad de Fılologıa Instıtuto Universıtaro De Cıencıas De Las Relıgıones, Madrid, 2016.

Imber, Colin, "What Does Ghazi Actually Mean?", *The Balance of Truth: Essays in Honour of Professor G. L. Lewis*, Isis Press, İstanbul, 2000, s. 165–178.

_____, "Osman Gazi Efsanesi", *Osmanlı Beyliği (1300-1389),* Tarih Vakfı Yurt Yayınları, çev. Gül Çağalı Güven, İsmail Yergüz, Tülin Altunova, İstanbul, 2000, s.68-78.

_____,*Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650 İktidarın Yapısı*, çev. Şiar Yalçın, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.

_____, " İlk Dönem Osmanlı Tarihinde Düstur ve Düzmece" çev. Fatma Acun, Söğütten *İstanbul'a Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, İmge Kitabevi, Ankara, 2015, s.271-301.

_____, *Varna Savaşı*, çev. Ayda Arel, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2007.

Iorga, Nicolae, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle*, c.I, Ernest Leroux éditeur, Paris, 1899.

Islami, Selim "Shqıpëeıa Përballë Pushtimit Osman (1385-1443)", *Historia e Popullit Shqiptar,* Vol. I, ed. Selim Islami, Muzafer Korkuti, Frano Prendi, Skënder Anamali, Shtëpia Botuese <Toena>, Tiranë, 2002, s.322-340.

İnalcık, Halil, "Mehmed II", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVIII, Ankara, 2003, s.395-407.

_____, "Bayezid I", TDV İslâm Ansiklopedisi, c.V, İstanbul,1992, s.231-234.

_____, "İskender Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXII, İstanbul, 2020, s.561-563.

_____, "Stephan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğuna: XV. Asırda Rumeli'de Hristiyan Sipahiler ve Menşeleri" *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, c.I, Kronik Kitap, İstanbul, 2018, s.74-111.

_____, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve İnkişafı Devrinde Türkiye'nin İktisadî Vaziyeti Üzerinde Bir Tetkik Münasebetiyle", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, c.I, Kronik Kitap, İstanbul ,2018, s.143-181.

_____, *Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, TTK Basımevi, Ankara, 1987.

_____,*Fatih Devri Üzerine Tetkikler Ve Vesikalar I*, TTK Yayınları, Ankara, 2014.

_____, "Osmanlı Devletinde Uc(Serhad)lar", *Doğu-Batı Makaleler II*, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2008, s.45-61.

_____, *Devlet-i Aliyye*, c. I, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu: Klasik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2016.

_____*İki Karanın Sultanı İki Denizin Hakanı Kâyser-i Rûm Fâtih Sultan Mehemmed Han*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.

_____ "The Ottoman Turks and the Crusades 1329-1451", *A History Of The Crusades*, c. VI, The University Of Wisconsin Press, England, 1989, s.222-275.

_____, *Osmanlılar ve Haçlılar*, çev. Eşref Bengi Özbilen, Alfa Yayınları, İstanbul, 2017.

_____, "Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg", *Belleten*, c. LXXI, S.261, 2007, s.479-536.

_____, "Osmanlı Sultanı Orhan, (1324-1362) Avrupa'da Yerleşme", *Belleten*, c.LXXIII, S. 266, Nisan, 2009, s.77-108.

İnalcık, Halil – **Oğuz**, Mevlüd, "Yeni Bulunmuş Bir "Gazavât-ı Sultan Murad", *A.Ü.D.T.C.F. Dergisi*, c.VII, S.2, 1949, s.481-495.

İnbaşı, Mehmed, "Sultan I. Murad'ın Evrenos Bey'e Mektubu", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.17, Erzurum, 2001, s.225-236.

İpşirli, Mehmed, "Beylerbeyi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.VI, İstanbul,1992, s.69-74.

_____, "Naîmâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXII, İstanbul 2006, s.316-318.

İsen, Mustafa "Rumeli'de Türk Kültür ve Sanatını Besleyen Bir Kaynak Olarak Akıncılık", *Balkanlar'da Kültürel Etkileşim ve Türk Mimarisi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri (17-19 Mayıs 2000 Şumnu-Bulgaristan)*, c.I, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.391-397.

Jefferson, *John, The Holy Wars of King Wladislas and Sultan Murad: The Ottoman- Christian Conflict from 1438-1444*, Brill, Leiden-Boston, 2012.

Jókaı Mór: A Magyar Nemzet Története Regényes Rajzokban, tördelte: Kiss István, 2003

Jókaı Mór: A Magyar Nemzet Története Regényes Rajzokban, Mercator stúdió, 2006.

Jorga, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2009.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.II, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditep Yayınevi, İstanbul, 2009.

Kaçar, Hilmi, *A Mirror for the Sultan State Ideology in the Early Ottoman Chronicles 1300-1453*, Universiteit Gent Faculteit Letteren& Wijbegeerte, Proefschrift voorgelegd tot het behalen van de graad van Doctor in de Geschiedenis, 2015.

Kafadar,Cemal, *İki Cihan Aresinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, çev. A. Tunç Şen, Metis Yayınları, İstanbul, 2019.

Kani, K. "Evrenos Bey", *Kaynak Balıkesir Halkevi*, 3/36, s.923-926.

Karaleka, Marianna Kolyva, "La penetrazione della Repubblica Veneta nella contea palatina degli orsini e nel ducato dei di tocco nelle isole Ionie dalla quarta crociata alla prima guerra Veneto-Turca", *rivista di cultura greco-moderna, Atti del Convegno Internazionale 'Cento anni d'insegnamento di Lingua e Letteratura Greco-Moderna nell'Istituto Universitario Orientale'*, Napoli, 26-29 novembre 1984, s. 75- 86.

Kastritsis, Dimitris J., *The Sons of Bayezid Empire Bulding And Representation In The Ottoman Civil War Of 1402-1413*, Brill, Leiden, 2007.

Kausler, Franz von, *Atlas des plus memorables Batailles*, *Combats et Sièges des temps anciens*, *du moyen age et de lage moderne*: Herder, 1837.

Kayapınar, Levent, "Laonikos Chalkokondyles", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul ,2016, c.EK-I, s258-259.

_____, "Dukas", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ek-1, Ankara 2020, s.343-344.

_____, "Mora'da Tourkokratıa'nın Kurulması (1387-1461*)", XIV. Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler*, c.II I. Kısım, 9-13 Eylül Ankara, 2012, s.3-23.

_____ "Osmanlı Uc Beyi Evrenos Bey Ailesinin Menşei, Yunanistan Coğrafyasındaki Faaliyetleri ve Eserleri", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.2004-I, S.8, Bolu, 2004, s.133-142.

_____ "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. yüzyıllardaki Hayır Kurumları", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c.I, S.10, 2005.

_____ "Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi", *Alevilik- Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S.1, 2009, s.105-115.

_____, "Yunanistan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması (1361-1461)", *Türkler Ansiklopedisi,* c.IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.347-364.

Kayapınar Ayşe – **Özünlü** Emine Erdoğan, *Mihaloğulları'na ait 1586 Tarihli Akıncı Defteri*, TTK Yayınları, Ankara, 2015.

Keskioğlu, Osman, "Bulgaristan'da Bazı Türk Abideleri ve Vakıf Eserleri", *Vakıflar Dergisi*, S. VIII, Ankara, 1969, s.309-323.

Kılıç, Şahin, "Byzantine-Ottoman Relations in Early 1420's" *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c.XIV, S.25, 2013, s.245-266.

Kılıç, Ayşegül "Akıncılık Teşkilatı ve Ünlü Akıncı Ailelerinin Balkan Tarihine Katkıları", Yeni Türkiye Rumeli ve Balkanlar Özel Sayısı-I, yıl.21, S.66 Mart-Haziran 2015, s.553-565.

_____, "Bizans ve Osmanlı Kaynaklarında Gâzi Evrenos Bey'in İmajı Hakkında Bir İnceleme", *A.Ü.D.T.C.F. Tarih Araştırmaları Dergisi*, c. XXX, S.49, 2011, s.131-144.

_____, "Erken Osmanlı Döneminde Sol Kolda Uygulanan Fetih Stratejisi", *XIV. Yüzyıldan Günümüze Balkan Tarihi*, On Dördüncü Askerî Tarih Kongresi Bildirileri-I, (03-07 Aralık 2012-İstanbul), ATESE Daire Başkanlığı Yayınları, s.89-102.

_____, "Malkoçoğlu Bali Bey ve Mezarı Hakkında", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.26, Sonbahar 2020, s.747-776.

_____, "Evrenos Bey'in Kökeni Hakkında Tartışmalar ve Yeni Bir Değerlendirme", *Belleten,* c.LXXV, S.274, s.745-768.

_____, "Evrenos Bey'in Babası Pranko Lazarat'ın (Pranko İsa) Vakfı ve Türbesi, *GAMER,* I/1,2012, s.197-214.

_____, *Bir Osmanlı Akıncı Beyi Gazi Evrenos Bey*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2014.

Kiel, Machiel, "Gördüs", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XIV, İstanbul, 1996, s.154-156.

_____, "Atina", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.IV, İstanbul, 1991, s.76-79.

_____, "Tırhala", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLI, İstanbul, 2012, s.114-116.

_____, "Tırnova", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLI, İstanbul, 2012,s117-118.

_____, "Mezistre", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXIX, Ankara, 2004, s.545-546.

_____, "Yanya", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XLIII, İstanbul, 2013, s.317-321.

_____, "İstefe", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXIII, İstanbul, 2001, s.312-314.

_____, "Eğriboz", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.X, İstanbul, 1994, s.491-493.

Kiprovska, Mariya, *The Military Organization of the Akıncıs in Ottoman Rumelia*,The Instıtute Of Economics And Social Scıences Of Bilkent University, Unpublished Master's Thesis, Ankara, 2004.

_____ " Byzantine Renegade And Holy Warrior: Reassessing The Character Of Köse Mihal, A Hero Of The Byzantino-Ottoman Borderland", *Journal Of Turkish Studies*, Vol. 40, December 2013, s.245-271.

Kogalnitchan, Michail De, *Histoire de la Dacie Des Valaques Transdanubıens et De La Valachie*, Lıbraıree B. Behr, Berlin, 1854.

Köprülü, Mehmed Fuat, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Alfa Tarih, İstanbul, 2015.

Kòsa, Alexandru "Campanii militare conduse de comiţii bănăţeni în prima jumătate a secolului al XV-lea",*Administraţie românească arădeană Studii şi comunicări din Banat – Crişana*, vol. VI, coord.: Doru Sinaci, Emil Arbonie. – Arad : „Vasile Goldiş" University Press, Arad, 2013, s.24-36.

Kul, Muhittin, "Tırhala Sancağı İdarecileri (1395-1600)", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, c.VI, S.1, Mart 2019, s.216-251.

Kunt, İ. Metin, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 arasında Osmanlı Ümarası ve İl İdaresi,* Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1978.

Kurat, Akdes Nimet "Bizansın Son ve Osmanlıların İlk Tarihçileri: Türklerin 1446'da Mora'yı haraca bağlamalarına ait Bizans ve Osmanlı-Türk Kaynaklarına Verilen Malumatın Mukayesesi", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, c.III,1935, s.185-206.

Küçükdağ, Yusuf, "Rûhî Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* c. 35, İstanbul 2008, 206-207.

Kütükoğlu, Mübahat S., "Mühimme Defteri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXXI, İstanbul, 2006, s.520-523.

Laurens, Henry – **Tolan**, John – **Veinstein**, Gilles, *L'Europe et l'Islam: Quinze siécles d'historie*, Odile Jacob Historie, Paris, 2009.

Laborde, Léon Emmanuel S.J. de*, Athénes aux XVe, XVIe et XVIIe siécles*, Vol.I, Paris: Chez Jules Renourard et Cie, libraires, rue de Tournon, 6, 1854.

Lavisse, Ernest- **Rambaud** Alfred, *Histoire générale du IVe siècle à nos jours*, Tome III, Armand Colin & Cie éditeurs, Paris, 1894.

Lemerle, Paul, *Bizans Tarihi*, çev. Galip Üstün, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019.

Lıakopoulos, Georgios C., *The Ottoman Conquest of Thrace Aspects Of Historical Geography, The Institute Of Economics And Social Scıences Of Bilkent University*, Unpublished Master's Thesis, Ankara, 2002.

Lowry, Health W., Erken Dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı, çev. Kıvanç Tanrıyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

_____ "Gazi Evrenos Bey", *Sultan I. Murad Hudâvendigâr ve Dönemi*, ed. İsmail Selimoğlu, Gaye Kitabevi, Bursa, 2012, s.36-77.

_____, *Evrenos Ailesi ve Selânik Şehri: Hamza Beğ Câmii Niçin ve Kimin Tarafından Yapıldı?*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010

_____, *Osmanlı Döneminde Balkanların Şekillenmesi 1350-1500 Kuzey Yunanistan'ın Fethi, İskânı ve Altyapı Gelişmesi*, çev. Ahmet Cemal, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

Lowry Heath W. - **Erünsal**, İsmail E. "The Evrenos Dynasty Of Yenice Vardar Notes & Documents on Hacı Evrenos & the Evrenosoğulları: A Newly Discovered Late-17TH Century Şecere (Genealogical Tree), Seven Inscriptions on Stone & Family Photographs", *The Journal Of Ottoman Studies*, c.XXXII, İstanbul, 2008, s. 9-192.

_____, *Yenice-i Vardarlı Evrenos Hanedanı Notlar ve Belgeler*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

Mailáth, Johann Grafen, *Geschicte der Magyaren*, Zweiter Band, Wien, 1828.

Maisano,Riccardo, "L'immagine dei barbari nella cronaca di Giorgi Sfranze", *In: Studi in onore di Riccardo Picchio*, M. D'Auria, Napoli, 2003, s.131-141.

Malkoç, Nami, "Akınlar, akıncılar ve büyük akınlar", *Süvari Mecmuası*, S.97, 1 Nisan, 1936, s.68-89.

Mărculeţ, Vasile, "Dobrogea Şi Politica Pontică A Lui Mircea cel Bătrăn", *în Revista de Istorie Militară*, 1-2 (105-106), s.41-50.

Miller, William, *The Latins In The Levant A History Of Frankish Greece (1204-1566)*, E. P. Dutton And Company, Newyork, 1908.

Miroğlu, İsmet, "Fetret Devrinden II Bayezid'e Kadar Osmanlı Siyasî Tarihi", *doğuştan günümüze Büyük İslâm Tarihi,* c.X, Çağ Yayınları İstanbul, s.167-205.

Mollaoğlu,Ferhan Kırlıdökme, "Laonikos Chalkokondyles'in Hayatı ve "Tarih"i", *OTAM*, S.21, Bahar 2007, s. 41–57.

_____*Laonikos Chalkokondyles'in Kroniği ve Değerlendirmesi (V.-VII. Bölümler)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Anabilim dalı, Ankara, 2005.

_____, "Laonikos Chalkokondyles'in "Tarih"inde Sultan II. Murad Dönemi", *XV. Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler*, c. IV. I. Kısım, 11-15 Eylül, Ankara, 2006, s.865-871.

Mélikoff, Iréne, "Ewrenos", *The Encyclopaedia Of Islam*, Vol II, Netherlands, 1991, s.720.

_____ "Ewrenos Oghulları", *The Encyclopaedia Of Islam*, Vol II, Netherlands, 1991, s.720-721.

Ménage, V.L., "The Annals of Murad II", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London,* Vol.39, No.3, s.570-584.

Muralt, Edouard De, *Essai De Chronographıe Byzantine 1057-1453*, Tome Premier, Bale Et Genéve, H. Georg Lıbraıre-éditeur, St-Pétersbourg, 1871.

Necipoğlu,Nevra, *Byzantium Between The Ottomans And The Latins Politics and Society in the Late Empire*, Cambridge University Press, New York, 2009.

Nagy, Gyula Kaldy, "The First Centuries Of The Ottoman Military Organization" *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Vol. 31, No. 2, s.147-183.

Neville, Leonora, *Bizans Tarihçileri ve Tarih Yazımı* Rehberi, çev. Süha Konuk, Selenge Yayınları, İstanbul, 2021.

Nicol, Donald M., *Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453*, çev. Bilge Umar, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

_____*Byzantium And Venice A study in Diplomatic and culturel relations*, Cambridge University Press, Australia, 1988.

_____*The Despotate of Epiros 1267-1479*: *A Contribution to the History of Grecee in the middle ages*, Cambridge University Press, New York, 2010.

Nicolle, David, *Niğbolu 1396*, çev. Özgür Kolçak, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

_____*, İstanbul'un Fethi 1453* çev. Hamide Koyukan, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018.

_____*Osmanlı Orduları 1300-1768*, çev. Özgür Kolçak, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.

Norwich, John Julius, *Bizans Gerileme ve Çöküş Dönemi (MS 1082-1453)*, c.III, çev. Selen Hırçın Riegel, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2013.

Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, TTK Yayınları, Ankara, 2017.

Ottokár, Székely, "Hunyadı János Elsó Török Hadjáratai (1441-1444)" *Hadtörténelmı Közlemények*., XX-XXII Kötet, Budapest,1921, s.1-64**.**

Öden, Zerrin Günal, *Karasi Beyliği*, TTK Yayınları, Ankara, 1999.

Özcan, Abdülkadir, "Âşıkpaşazâde" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.IV, İstanbul, 1991, s.6-7.

_____, "Düstûrnâme-i Enverî", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.X, İstanbul, 1994, s.49-50.

_____, "Neşrî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.XXXIII, İstanbul, 2007, s.20-22.

_____, "Heşt Bihişt", TDV İslâm Ansiklopedisi, c.XVII, İstanbul, 1998, s.271-273.

_____ ,"Akıncı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. II, İstanbul,1889, s.249-250.

_____, “Çeribaşı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.VIII, İstanbul,1993, s.270-272.

_____ “Serdengeçti”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXVI., İstanbul, 2009, s.554-555.

_____,”Pencik”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*,c. XXXIV, İstanbul, 2007, s.226-228.

_____ “ Rikâb”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXXV, İstanbul, 2008, s.110-111.

_____ “Osmanlı Askeri Teşkilatı”, *Osmanlı Devlet ve Medeniyet Tarihi*,ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, c.I, IRCICA, İstanbul, 1994, s.337-371.

_____ “Fatih Sultan Mehmed Devrinde Askerî Yapı”, *Fatih Sultan Mehmet Han,* FSM Vakıf Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2018, s.183-210.

Öztürk, Necdet “Hadîdî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XV, İstanbul, 1997, s14-16.

_____, “Ferecik’in Süleyman Paşa Tarafından Fethine Dair”, *MÜTAD*, S.4, 1989, s.135-145.

Öztürk, Yücel “Gazi KöseMihal’in Menşei İle İlgili Yeni Bir Analiz”, *Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III*, c.I, Kocaeli Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Yayınları, Kocaeli, 2017, s.661-689.

_____ “Osmanlı’nın Kuruluşunda Akıncı Uc Beylerinin Rolü”, *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri (02-03-04 Mayıs 2014),*c.I, Kocaeli, 2015, s.167-187.

Özünlü, Emine Erdoğan, “Akıncı Ocağına Dair Önemli Bir Kaynak: 625 Numaralı Akıncı Defteri Üzerine Bazı Düşünceler”, *Belleten*, c.LXXIX, S.285,2005, s.473-500.

Özünlü, Emine Erdoğan**- Kayapınar,** Ayşe,*1472 ve 1560 Tarihli Akıncı Defterleri***,** TTK Yayınları, Ankara, 2017.

Pala, Ayhan, “Rumeli’de Bir Akıncı Ailesi: Gümlüoğulları ve Vakıfları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî*, S.43, Güz 2007, s.137-144.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I,* MEB Yayınları, İstanbul, 1993.

_____*Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, MEB Yayınları, İstanbul, 1993.

_____ "Akınlar ve Akıncılar", *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası*, c. VIII, S.47,1918, s.286-305.

Parlatır, İsmail*, Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2016.

Pedani, Maria Pia, *Dalla Fronteria alla Confine*, Herder Editrice Universita di CA' Foscari di Venezia, 2002.

Refik, Ahmet, *Türk Akıncıları*, Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, Milliyet Matbaası, İstanbul, 1933.

Revue De L'Orient Latin, Tome V, publiée Sous La Direction De MM. Le Marquıs De Vogué Et Ch. Schefer Membres de I'Institut, Paris,1897.

Philippides, Marios, *Constantıne XI Daragaš Palaeologus (1404-1453) The Last Emperor of Byzantıum*, Routledge, New York, 2019.

Pıenaru, Nagy, "Marea Neagră Şı Otomanıı I. Polıtıca Pontıcă A Luı Bayezıd Fulgerul", *Revısta Istorıcă*, Tomul X, Ianuarie, 1999, s.57-85.

Rodd, Sır Rennell, *The Princes Of Achaıa and The Chronicles Of Morea A Study Of Greece İn The Middle Ages*, Vol II, Edward Arnold Publısher to the Indıa Office, London, 1907.

Runciman, Steven, *Konstantiniyye Düştü*, çev. Derin Türkömer, Milliyet Yayınları,1972.

Sabev, Orlin " The Legend Of Köse Mihal- Additional Notes", *Turcica*, Vol. XXXIV, 2002, s.241-249.

_____ "Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi (XIV.-XIX. Yüzyıllar): Mülkler, Vakıflar, Hizmetler", *OTAM*, S.33, Bahar 2013, s.229-244.

Sabbağ, Abbas "Mîrâhur", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXX, İstanbul, 2005, s.141.

Sami, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Sathas, C. N., *Documents Inédıts Relatıps à L' Hıstoıre De La Gréce Au Moyen Age*, Tome IX, Paris, 1890.

Sánchez, Fernando Samper,*Bizancio y la Corona de Aragón en el siglo XV : análisis de sus relaciones durante el ocaso del Imperio*, Trabajo Fin de Máster, Universitad Zaragoza facultad de Filosofía y Letras, Año 2014/2015.

Schreiner, Peter, *Die Byzantinischen Kleinchroniken*, II. Teil, Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wıssenschaften, Wien, 1977.

Sertoğlu, Mithat, "Osmanlı İmparatorluğu Ordu Teşkilâtı ve Kıyafetleri", *Resimli Tarih Mecmuası,* c.VII, S. 7-79, Temmuz 1956, s.449-456.

_____*Sofyalı Ali Çavuş Kanunnâmesi Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak Tasarruf Sistemi'nin hukukî ve mâlî müeyyede ve mükellefiyetleri,* Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1992.

Setton, Kenneth M., *The Papacy And The Levant (1204-1571) The Fifteenth Century*, Vol. II, The Amican Philosophical Society, Philadelphia, 1978.

Sezgin, İbrahim "Osmanlıların Rumeli'ye Geçişi ve İlk Fetihler", *Osmanlı Ansiklopedisi*, c.I, Ankara, 1999, s.212-217.

Shaw, Stanford, *History Of The Ottoman Empire and Modern Turkey*, vol. I, Cambridge University Press, 1976.

Sismondi, Simonde de, *Histoire des Républiques italiennes du Moyen Age*, vol. 5, Bruxelles, 1838.

Sopracasa, Alessio, "Gesta dalla guerra veneto-turca di Morea (1467-1469)", *Historiae Scritti per Gherardo Ortalli*, (a cura di Claudio Azzara, Ermanno Orlando, Marco Pozza e Alessandra Rizzi) Edizioni di Ca Foscari, Venezia, 2013, s.181-199.

Stavrides, Theoharis "Alternative Dynesties: The Turahanids and The Ottoman in The Fifteenth Century", *Journal Of Ottoman Studies*, Vol XXXVI, December 2011, s.145-171.

Struck, Adolf Herm an n, *Angewandte Geographie Hefte zur Verbreitung geographischer Kenntnisse in ihrer Beziehung zum Kultur- und Wirtschaftsleben*, 17. Serie, 4. Heft, Frankfurt, 1912.

Sümer, Faruk, "Osman Gazi'nin Silah Arkadaşı Mihal Gazi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S.50, Şubat 1991, s.3-8.

Süreyya,Mehmed, *Sicill-i Osmanî*, c. IV, eski yazıdan aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996.

_____*Sicill-i Osmanî*, c.V, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996.

T., Colonel Nicolau, *Ioan Hunıade Corvın(Dın Istorıa Românılor Ardelenı)*, Bucureştı, 1925.

Tacan, Necati, *Akıncılar ve Mehmet II., Bayazıt II. Zamanlarında Akınlar*, İstanbul Askeri Matbaa, İstanbul, 1936.

Taneri, Aydın, *Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri-Kuruluş Devri-*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2019.

Tansel,Selâhattin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmed'in Siyasî ve Askerî Faaliyeti*, TTK Yayınları, Ankara, 2014.

Tekindağ, Şehabettin, " İstanbul Kuşatmasında İki Önemli Olay", *Tarih Dergisi*, S.33, 1982, s.1-6.

Tok, Özen, "Osmanlı Askerî Teşkilatı", *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, ed. Tufan Gündüz, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012, s.113-217.

Turan, Şerafetttin, "Kemalpaşazâde", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XXV, Ankara, 2002, s.238-240.

_____, "Hoca Sâdettin Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.XVIII, İstanbul 1998, s.196-198.

Turnbull, Stephen, *The Ottoman Empire 1326-1699*, Routledge Publishing.

Turgut, Vedat, "Vakıf Belgelerinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi Aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler", *Yeni Türkiye Rumeli- Balkanlar Özel Sayısı –I,* S.66, Mart-Haziran 2015, s.566-590.

Trifonov, Yordan, "Tarih ve Söylentilerde Mihalbey Oğulları", çev. Türker Acaroğlu, *Belleten*, c.LX, S.229, s.801-818.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beylikleri hakkında bir mukaddime ile Osmanlı Devletinin kuruluşundan İstanbul'un fethine kadar*, c.I, TTK Basımevi, Ankara, 1972.

_____, *Osmanlı Tarihi İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar*,c.II, TTK Basımevi, Ankara, 1975.

_____, *Osmanlı Tarihi II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar*,c.III, TTK Basımevi, Ankara, 1977.

_____, *Kuruluşundan onbeşinci asrın ilk yarısına kadar Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatı, Türk Tarihinin Ana hatları eserinin müsveddeleri*, Seri: II, No.22, Akşam Matbaası, İstanbul, 1934.

_____ " Mihaloğlu Mehmed Bey Neden Dolayı Çelebi Mehmed Tarafından Tokat Kalesine Hapsedilmiştir?", *Belleten,* c.XXI, S.81-84, 1957, s.181-185.

_____, "Akıncı", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, c.I, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, s.239-240.

_____, "Evrenos", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, c. IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1964, s.414-418.

_____, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, TTK Yayınları, Ankara, 2011.

_____, "Karesioğulları", *MEB İslam Ansiklopedisi*, c.VI, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977, s331-335.

Vasilev, Alexander A., *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Tevabil Alkaç, Alfa Yayınları, İstanbul, 2017.

Vatin, Nicolas "Osmanlıların Yükselişi (1362-1451*)", Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* çev. Server Tanilli, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.43-99.

_____ "Osmanlıların Yükselişi (1451-1512)",*Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.99-144.

Yücel Yaşar- **Sevim** Ali, *Osmanlı Klâsik Döneminin Üç Hükümdarı Fatih-Yavuz-Kanuni*, TTK Basımevi, Ankara, 1991.

Zachariadou, Elizabeth A., "Karesi ve Osmanlı Beylikleri:İki Rakip Devlet" *Osmanlı Beyliği (1300-1389)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, çev. Gül Çağalı Güven, İsmail Yergüz, Tülin Altunova, İstanbul, 2000, s.243-256.

Zakythinos, D.A., *Le Despotat Grec De Morée (1262-1460),* Tome I, Société D'éditıon " Les Belles Lettres", Paris, 1932.

_____*Le Despotat Grec De Morée,*Tome II, L'Hellénisme Contemporaın, Athénes, 1953.

Zattoni, Piero, "Un anno cruciale per i Balcani (1444): Due Giorgi a confronto", *Rivista di studi militari, 2/2013*, s.63-74.

Zinkeisen, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c.I, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2011.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* c.II, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011.

Werner Ernst, *Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar (1300-1481) Osmanlı Feodalizminin Oluşum Süreci*, Alm. Çev. Yılmaz Öner-Orhan Esen, Yordam Kitap, İstanbul, 2014.

Wittek, Paul, "Yazijioghlu Ali on the Christian Turks of the Dobruja", *Bulletin of the School of Oriental and Afrikan Studies*, c.XIV/3, Londra, 1952, s.639-668.

III. İnternet Siteleri

https://islamansiklopedisi.org.tr/uskup (Erişim Tarihi13.02.2021)

https://islamansiklopedisi.org.tr/ergirikasri (Erişim Tarihi: 30.03.2021)

https://cultroutes-apps.eu/?p=5767&lang=en (Erişim Tarihi: 21/01/2021)

https://www.malkara.bel.tr/malkara/gazi-omer-bey-turbesi (Erişim Tarihi: 02.09.2021)

http://mek.oszk.hu/00800/00840/html/jokai58.htm (Erişim Tarihi:08.12.2020)

https://www.arcanum.hu/en/online-kiadvanyok/Banlaky-banlaky-jozsef-a-magyar-nemzet-hadtortenelme-2/10-a-hunyadiak-kora-hunyadi-janos-14371456-18E1/vi-hunyadi-janos-hadjaratai-i-ulaszlo-halalaig-1441-tol-1444-ig-199E/3-hunyadi-janos-hosszu-hadjarata-1443-ban-19E0/ (Erişim Tarihi 08.12.2020)

Ağırakça, Ahmet "Ahmed Dede Müneccimbaşı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXXII, İstanbul 2006. https://islamansiklopedisi.org.tr/muneccimbasi-ahmed-dede (Erişim Tarihi 24.08.2021)

Sergio Berruti, Sergio Constantino XI Dragazes l'Ultimo Basileus, Basileia, Dicembre 2008, coordinata da Nicola Bergamo,s.2.; https://www.imperobizantino.it/costantino-xi-dragazes-lultimo-basileus / (Erişim Tarihi 20.05.2020)

Giuseppe Gullino, Le frontiere navali, Storia di Venezia (1996), http://www.treccani.it/enciclopedia/le-frontiere-navali_%28Storia-di-Venezia%29/ (Erişim Tarihi 20.05.2020)

Iacobo Barbarigo, Dizionario Biografico degli Italiani - Volume 6 (1964) http://www.treccani.it/enciclopedia/iacopo-barbarigo_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020)

Ornella Mariani, "La Renaissance, Byzance, l'histoire d'un empire – 3partie", http://www.italiamedievale.org/portale/bisanzio-storia-impero-3a-parte/?lang=fr (Erişim Tarihi 9.01.2021)

Armando Petrucci, "Franco Acciaiuoli", *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 1, 1960. http://www.treccani.it/enciclopedia/franco-acciaiuoli_(Dizionario-Biografico)/ (Erişim Tarihi 20.05.2020)

ÖZET

Osmanlı Devleti'nde akın ve akıncı beyliği çok önemli kavramlardır. Osmanlı Beyliği'nin Rumeli'ye geçmesi ile akıncılık, teşkilat haline gelmiştir. Hızlı atlara sahip olan bu birlikler, savaş sırasında öncü kuvvetler oldukları gibi, normal zamanlarda da Balkan coğrafyasında akıncı beyleri komutasında sınır ötesi topraklara akın yaparak hem bölge coğrafyası, idarecileri, yönetimi hakkında bilgi sahibi olmuşlar, hem geçimlerini sağlayacak ganimeti elde etmişler, hem de *uc* bölgelerinde yaşayarak devletin sınırlarının güvenliğini sağlamışlardır.

Balkanlarda Evrenosoğulları, Mihaloğulları, Turahanoğulları, Malkoçoğulları olarak nam salmış akıncı aileleri, teşkilatın sonlanmasına kadar babadan oğula geçen sistem ile Osmanlı Devleti adına hareket etmiştir. Bu yerlerde yapılacak fetihlerde, bölge coğrafyasını ve halkını iyi bildikleri için kilit rol oynamışlardır. Fethedilen bölgelerin idaresi, Balkan coğrafyasında yarı-feodal bir yaşam süren akıncı beylerine verildiği gibi, sultan tarafından herhangi bir olumsuzluk durumunda geri alınabilmekte, esas otoritenin unutulmaması sağlanmaktaydı.

Anahtar Kelimeler: Akın, Akıncı, Malkoçoğulları, Turahanoğulları, Evrenosoğulları, Mihaloğulları, Balkanlar

ABSTRACT

Raid and raider principalities are very important concepts in the Ottoman Empire. With the transition of the Ottoman Empire to Rumelia, raiding became a corps. These troops with fast horses were the leading force during the war, and in normal times they flocked to cross-border lands under the command of raider commander in the Balkan geography, they learned about the geography, administrators, and management of the region, they both received the booty that would ensure their livelihood, and became responsible for the security of the borders of the state by living in frontiers.

The raider families, which became known as Evrenosoğulları, Mihaloğulları, Turahanoğulları, Malkoçoğulları in the Balkans, acted on behalf of the Ottoman Empire in the Balkan geography with the system passed from father to son until the end of the organization. They played a key role in the conquests of these territories because they knew the geography and people of the region well. As the administration of the conquered territories was given to the raider commanders, who lived a life that we can call semi-feudal in the Balkan geography, but it could be taken back by the sultan in case of any negativity, and so the main authority was ensured not to be forgotten.

Keywords: raid, raider, Malkoçoğulları, Turahanoğulları, Evrenosoğulları, Mihaloğulları, Balkans,

EKLER

Ek-1: Franz Babinger Tarafından Hazırlanmış Olan Turahanoğulları'na Ait Şecere[1349]

Genealogical tree of the descendants of Pasha Yigit Beg

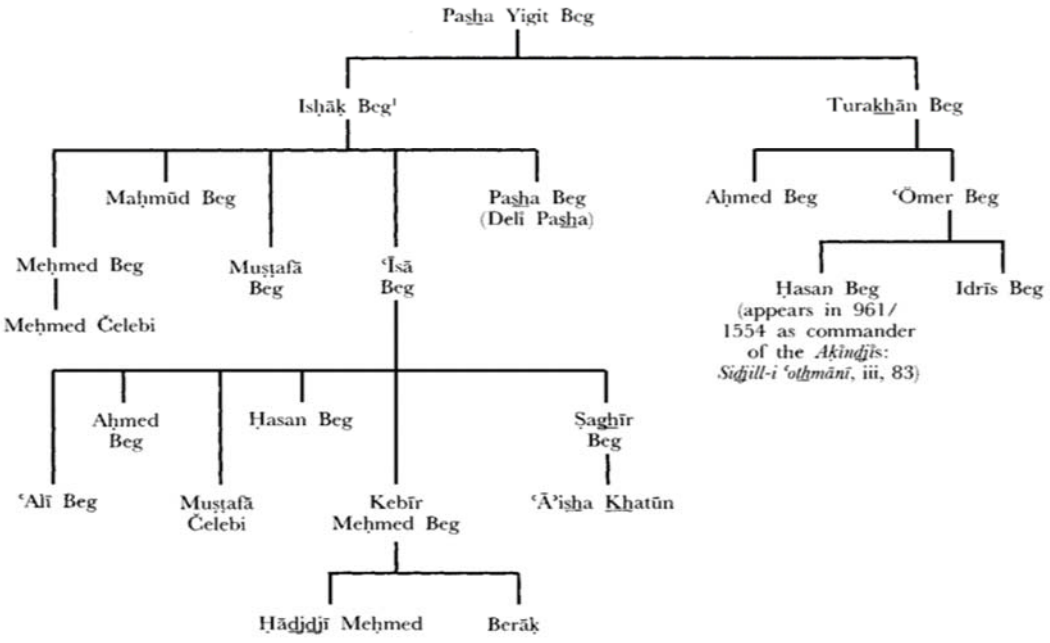

1) The left part of the genealogical table is taken from Cl. Elezović, *op. cit.*, 121. It requires to be checked, as there might be confusion with the descendants of an Ewrenos-oghlu, among the sons of ʿĪsā Beg at least. See also Jireček, *Staat und Gesellschaft*, iv, 8 n. 1, where attention is called to such possible confusions.

[1349] Babinger, "Turakhan Beg", s.671.

Ek-2 İsmail Hakkı Uzunçarşılı Tarafından Verilen Turahan Bey Şeceresi[1350]

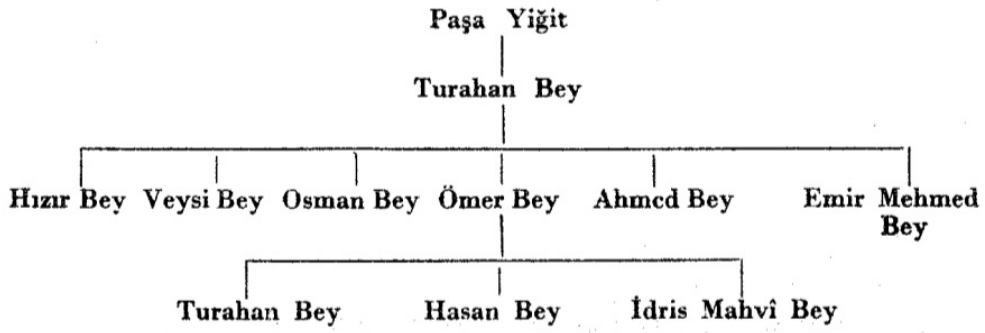

[1350] Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.I, s.579.

Ek-3 Levent Kayapınar Tarafından Geliştirilen Turahanoğulları Şeceresi[1351]

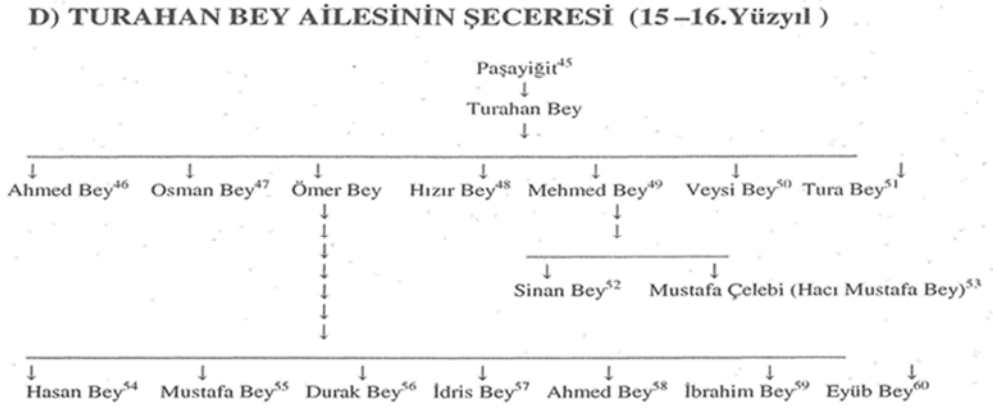

[1351] Kayapınar, "Teselya Bölgesinin Fatihi Turahan Bey Ailesi ve XV-XVI. Yüzyıllardaki Hayır Kurumları", s.194.
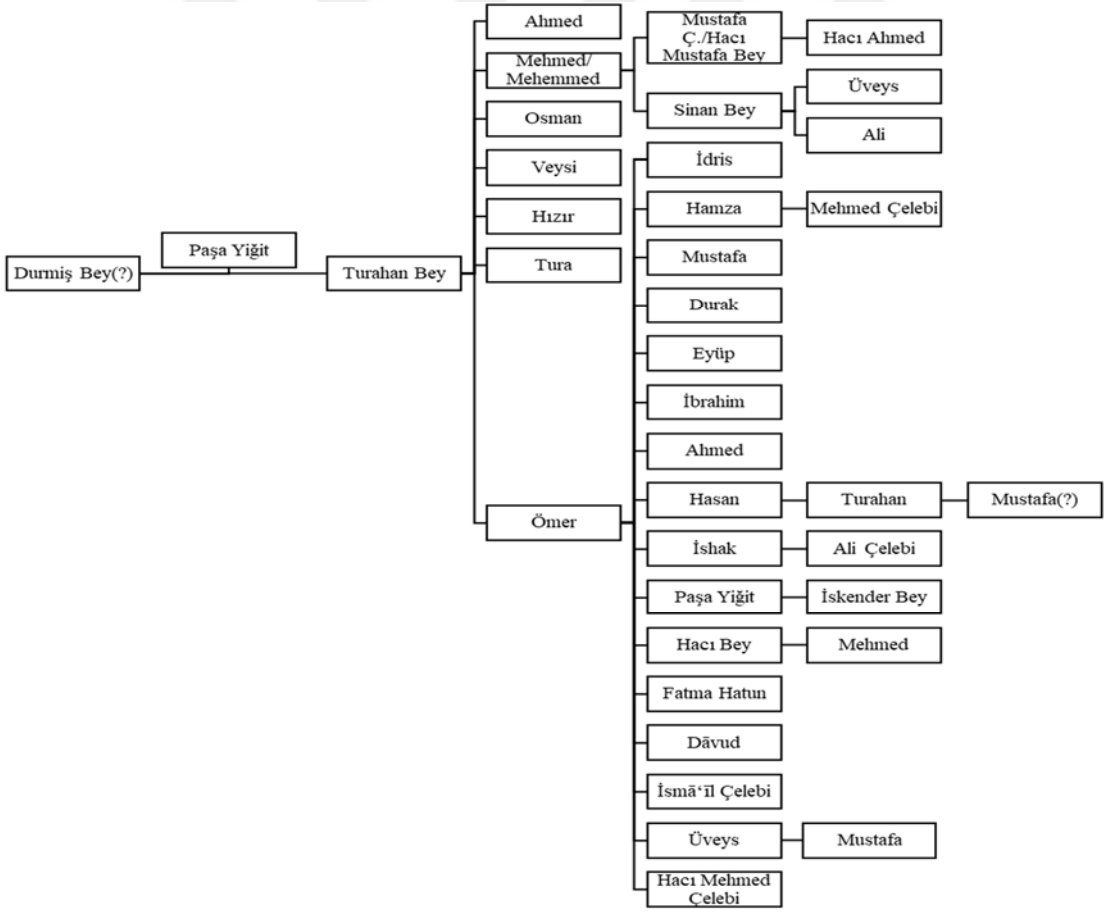
Ek-4 Çalışmalar Işığında Geliştirilen Turahanoğulları Şeceresi